

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hassel_Sven-014-Legie_prokletych.pdb

PDB Name: 013-Legie prokletých.txt

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 18.12.2005

Modification Date: 18.12.2005

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

SVEN HASSEL:
LEGIE PROKLETÝCH

Votobia, Olomouc, 1996

Sven Hassel
Legie prokletých

Když ti několikrát za den říkají, že nejsi nic než špinavý hmyz; když tě ženou, až ti zpod nehtů začne téct krev, když ležíš hubou dolů v příkopu plném nažloutlého smradlavého bahna, naučíš se chápat brutalitu a smrt.

Válka na Ukrajině byla zlá válka, byla to bitva, ve které kozáci bojovali na obou stranách a navzájem si slibovali strašnou pomstu. Podivná válka, ve které byly celé pluky ruských žen mrzačeny k smrti - a němečtí a ruští vojáci táhli a jedli společně.

Tito zachránění, vychrtlí vojáci z vězeňských lágrů si mysleli, že už je nic nemůže překvapit ani v nich vyvolat hnus - ale krutosti této rusko-nacistické války jim obrátily i jejich otrlé žaludky.

„Dobrá tedy, pět minut je pryč. Teď ponese te následky!“

Stiskl zvonek. Do místnosti vešli dva esesmani v černých uniformách. Za okamžik už vlekli Evu k

černému stolu potaženému kůží.

Tato kniha je věnována neznámým vojákům, kteří padli za něco, o čem neměli ani potuchy - mým nejlepším kamarádům z 27. ozbrojeného (trestního) pluku - a skvělým ženám, jež mi v těch chmurných a hrozných letech pomáhaly:

oberstu Manfriedu Hinkovi oberstleutnantu Erichu von Barringovi oberfeldwebelu Williemu Beierovi unteroffizieru Hugo Stegeovi stabsgefreiteru Gustavu Eickenovi obergefreiteru Antonu Steyerovi gefreiteru Hansi Breuerovi unteroffizieru Bernhardu Fleischmannovi gefreiteru Asmusi Braunovi a dále Evě Schadowsové, studentce práv Ursule Schadeové, doktorce medicíny Barbaře von Harburgové, zdravotní sestře

Špína dezertér

Den předtím byl před vojenským soudem nějaký hrozný kretén a dostal osm roků nucených prací. Teď byla řada na mně. Byl jsem předveden před soud a hlídán dvěma ramenatými gorilami. Nechali mě ve veliké místnosti. Na jedné stěně byl obrovský obraz Adolfa Hitlera, tváří v tvář naproti němu visel Bedřich Veliký. Za křeslo předsedy pověsili čtyři obrovské vlajky - letectva, námořnictva, pěchoty a SS. Zeď byla lemována zástavami různých zbraní: bílá s černým křížem pro pěchotu; červená pro dělostřelectvo; žlutá pro jízdu; růžová pro pancéřové jednotky; černá s červeným lemováním pro zákopníky; zelená s polnicí pro myslivce, a vůbec všechny další. Soudce měl na stole černobíločervenou vlajku wehrmachtu.

Soudní dvůr se skládal z prokurátora v hodnosti majora a ze dvou soudců: jeden z nich byl hauptmann, druhý feldwebel; sestavu doplňoval prokurátor, jenž byl sturmbannführer SS.

Špína dezertér nemá právo na advokáta.

Přečetli mi obvinění a pak mě vyslýchali. Soudce nařídil výslech svědků. První přišel na řadu gestapák, který nás s Evou sebral, když jsme se koupali u ústí Weseru. Nad soudním projednáváním náhle převážila letní pohoda líně šplouchajících vlnek. Horké blýskavé písečné duny... tam stojí Eva a utírá si svoje nádherné nohy... koupací čepice... horko v zádech... horko, pořád horko.

„Ano, vylezl jsem na stůl a potom jsem vyskočil z okna.“

Celkem mě vyslýchalo pět různých policajtů a ti teď chodili a předkládali svoje svědectví. „Ano, udal jsem mu falešné jméno.“

Ne, to, co jsem mu řekl, nebyla pravda.

Byl to zvláštní pocit, vidět znovu vyšetřovatele, který nechal Evu zmlátit. Ti ostatní byli čistí sadisti, on ale byl korektní.

A s lidmi, kteří jsou korektní, se nedá nic dělat. Mají od všeho hrozný odstup. Naráz jsem se zasil: zdálo se mi, že všichni utekli, úplně všichni. Zůstali tam jenom důstojníci. A co mohli dělat? Utekli jsme všichni. Na ulicích se potulovaly hordy vojáků - šli domů. Důstojníci zůstali na frontě, se svými mapami a plány a elegantními čapkami a naleštěnými botami. Ostatní šli domů a nezapomněli přitom na mě. Za chvíli se otevrou dveře a oni vejdou. Neřeknou nic, a prezident, prokurátor a oba soudcové se vymrští a zblednou...

„Přiveďte svědkyni Evu Schadowsovou!“

Evo! Ty? Tady?

Byla to Eva?

Samozřejmě byla to Eva, zrovna tak jako já byl Sven. Poznal jsem ji, ona poznala mě. Všechno ostatní, co bylo mezi námi - naše malé důvěrnosti, intimní tajemství, které jsme znali jenom my dva, to, že jsme dokázali vpíjet se jeden druhému do očí a vidět se rukama - všechno bylo pryč; zůstaly jenom oči, ony a jejich strach a příslib, že to jsme pořád my.

Kam se to všechno za těch pár dní mohlo podít?

„Znáte tohoto muže, Evo Schadowsová?“

Nemám rád slovo „úlisný škleb“. Vždycky se mi zdálo, že je příliš hrubé, vulgární, přehnané, ale výraz na tváři žalujícího prokurátora nebylo možno označit jinak - byl to „úlisný škleb“.

„Ano.“ Evin hlas skoro nebylo slyšet. Když zašustil papír, všichni sebou škubli.

„Kde jste se seznámili?“

„Potkali jsme se v Cologne - při poplachu.“

„Řekl vám, že je uprchlík?“

„Ne.“

To drsné ticho bylo na ni přece jen příliš, a tak zájímavě pokračovala: „Myslím, že ne.“

„Dobře si rozmyslete, co říkáte, mladá dámo. Doufám, že je vám známo, že křivé svědectví u soudu je velice ošemetná věc.“

Eva hleděla upřeně do země. Nepodívala se na mě ani na moment.

Její tvář byla šedá, taková, jakou má pacient těsně po operaci.

Ruce se jí třáslly strachem.

„Tak dobrá, jak to tedy bylo? Neřekl vám, že je uprchlík?“

„Ano, myslím, že řekl.“

„Musíte říct ano nebo ne; musíme dostat jasnou odpověď.“

„Co všechno vám ještě řekl? Ostatně: vzala jste ho s sebou do Brém a dala jste mu šaty, peníze a spoustu dalších věcí. Není to tak?“

„Ano.“

„Když jste ho poprvé v Cologne potkala, měl na sobě uniformu?“

„Ano.“

„A jakou?“

„Černou tankistickou uniformu, s hodností gefreiter.“

„Jinak řečeno, nebylo pochyb o tom, že je to voják?“

„Ne.“

„A on se vás ptal, jestli byste ho nevzala s sebou do Brém?“

„Ne, to byl můj nápad. Já jsem mu řekla, že by měl jet se mnou.

Chtěl se vzdát, ale já jsem ho přesvědčila, aby to nedělal.“

Evo, co to proboha říkáš? Co se jim to snažíš namluvit?

„Jinak řečeno, zdržovala jste ho od plnění jeho povinností, bránila jste mu, aby se vzdal?“

„Ano, zdržovala jsem ho od plnění jeho povinností.“

Nemohl jsem to poslouchat. Vyskočil jsem a zakřičel ze všech sil.

Křičel jsem na předsedu, že lže, aby mě zachránila, že se pokouší poskytnout mi nějaké polehčující okolnosti, ale že vážně nevěděla, že jsem voják, že to vůbec nemohla tušit. Uniformu jsem si svlékl už ve vlaku mezi Paderbom a Cologne. Když jsme se potkali, měl jsem na sobě obyčejné civilní šaty. Musíte ji propustit; neměla poněti o tom, že jsem byl zavřený; to přísahám.

Možná, že i předseda vojenského soudu může být člověk; nevěděl jsem to určitě, ale myslel jsem si, že by možná mohl být. Ale jeho oči byly studené jako úlomky skla, a teď v nich navíc ještě doutnal vztek.

„Pokud nejste tázán, musíte mlčet. Ještě jedno slovo a nechám vás vyvést,“ a otočil svůj bodavý pohled zpět na Evu.

„Evo Schadowsová, můžete přísahat na pravdivost vaší výpovědi?“

„Ano, můžu. Bylo to přesně tak, jak jsem řekla. Kdyby mě nepotkal, vzdal by se.“

„Pomáhala jste mu také tehdy, když utíkal před tajnou policií?“

„Ano.“

„Děkuji. To je všechno. Snad ještě... byla jste trestána?“

„Odpykávám si pět let v koncentračním táboře Ravensbrück.“

Když ji odváděli, rozhlédla se po sále, dlouze se na mě zadívala a vzduchem mi poslala polibek. Měla modré rty a v očích nekonečný smutek i štěstí. Udělala všechno, aby mi pomohla. Doufala a věřila tomu, že může zachránit můj život. Křehce věřila tomu, že alespoň nepatrnou troškou přispěje na mou obranu, a tomu byla ochotná obětovat pět let svého života. Pět let v Ravensbrücku!

To byla strašně dlouhá doba.

Potom přivedli jako svědka také Trudi, ta ale omdlela brzo poté, co začala zmateně vypovídat - v dobrém úmyslu potvrdit Evino svědectví.

Je to zvláštní, když svědek u soudu omdlí a když ho pak odnášejí.

Trudi vynesli malými dveřmi a když se ty dveře za ní zavřely, bylo to, jako by s ní odnesli taky celý ten můj případ.

Nerozmýšleli se moc dlouho. Když vynášeli rozsudek, všichni povstali, důstojníci i úředníci, a zdvihli své pravice.

„Ve jménu führera, Sven Hassel, gefreiter 11. jízdního regimentu, se tímto odsuzuje k patnácti letům nucených prací za dezerci. Dále bude propuštěn od svého regimentu a na neurčitou dobu se zbavuje všech občanských i vojenských práv.“

„Heil Hitler!“

Proč neomdlíš? Copak nemáš před očima tmu, zrovna tak, jako když tě přestali bít? Co tím myslí, když říkají: ostuda je horší než smrt? To je ono. Tomu se říká fráze. Myslel sis, že ji nebudeš nikdy používat. Ale fráze jsou tady k tomu, aby se používaly. A teď už můžeš konečně jít a říct lidem, co to znamená. Ale ty nikam nepůjdeš.

Byl jsem tak rozrušený a zmatený, že jsem sotva slyšel předsedu, jak k tomu ještě něco dodává, ale nerozuměl jsem tomu.

Řekl, že se snažili udělit milosrdný trest: nechali mě naživu.

Nebyl jsem odsouzen k smrti. Vzali v úvahu, že jsem Němec žijící v cizině, že jsem narukoval v Dánsku a že ty nezodpovědné ženy, které si nezaslouží, aby byly nazývány německými, mě svedly k dezerci.

Byli jsme k sobě připoutáni po dvou, na rukou pouta, na nohou okovy, a ještě k tomu byl skrz všechna pouta provlečen jeden dlouhý řetěz. Nahnali nás na vlakové nádraží, kde nás hlídali po zuby ozbrojení členové vojenské policie.

Ve vlaku jsme strávili tři dny a tři noci...

Umírali ve dne, umírali v noci „Předtím než vás přivítám v našich rozkošných lázních, měli byste si uvědomit, kdo a co vlastně jste.“

„Jste smečka hnusných kurev a spratků, sviňská chátara; jste odpadky lidstva. Takoví jste byli vždycky, a takoví taky zůstanete, dokud nechcípnete. A abyste se mohli vy odporné svině pořádně pobavit, postaráme se o to, abyste umírali pomalu, velice pomalu, abyste měli dost času na všechno. Osobně vám ručím za to, že nikdo o nic nepřijde. Vaše léčba je na tom založena. Hrozně by mě mrzelo, kdyby měl kdokoliv z vás o něco přijít.“

„No a nyní mi dovolu, abych vás přivítal v trestním koncentračním táboře SS a wehrmachtu, který se jmenuje Lengries.“

Vítejte, dámy a pánové, v lengrieském vyhlazovacím táboře.“

Lehce klepl bičíkem o svoje naleštěné holínky a monokl mu vypadl z oka. Proč takoví lidé vždycky nosí monokly? Asi to bude mít nějaký psychologický důvod.

SS hauptscharführer přečetl pravidla chování, která byla asi taková: všechno bylo zakázáno a každý přestupek se trestal hladem, bitím, smrtí.

Vězení byla pětioschodová hromada klecí. Mezi jednotlivými celami nebyly stěny, jenom tyče.

Prohledali nás, vykoupali a vyholili jednu stranu hlavy. Každý kousíček vlasů a chlupů nám potřeli nějakou smradlavou vodou, která páčila hůř než oheň.

Potom nás nahnali do cely a nechali úplně nahé až do té doby, než si pro nás přišli další esesáci. Stříkali nám do uší, strkali prsty do úst, nevynechali ani podpaždí a nosní dírky. Nakonec jsme dostali klystýr a rychle utíkali na záchody, které stály podél jedné stěny. Horší to měly dvě mladé dívky, které musely strpět oplzlé vtípky od strážných a musely se podrobit „speciální prohlídce“.

Dostali jsme šaty. Pruhované košile a kalhoty. Byly ušity z látky, která příšerně škrábala, něco jako pytlovina, takže jsme měli neustále pocit, že jsme plní hmyzu nebo nějakých mravenců.

Oberscharführer nás vyvedl na chodbu. Seřadili jsme se před untersturmführerem a ten ukázal na muže

stojícího po jeho pravé ruce.

„Pojď sem!“

Muž dostal od esesáka stojícího za ním pořádný štulec, po kterém se odpotácel směrem k malému namyšlenému důstojníkovi, zastavil před ním a vypnul se do pozoru.

„Jak se jmenuješ? Kolik je ti let? Co jsi udělal? Odpovídej rychle!“

„John Schreiber. Dvacet pět. Odsouzen k dvaceti letům nucených prací za zradu.“

„Řekni mi, byls voják?“

„Ano pane; byl jsem feldwebel u 123. dělostřeleckého regimentu.“

„Jinak řečeno, neobtěžuješ se podávat správné hlášení, a to je jasné porušení subordinace. A navíc máš ještě tu drzost zapomenout na to, že tě učili, jak mě máš správně oslovovat.

Zůstaň stát v pozoru, ty prase. Tak a teď se pokusíme zbavit tě tvých hloupých zvyků. A když to nepomůže, tak nám řekni, my už najdeme něco lepšího.“

Untersturmführer se zadíval do vzduchu a pištivým hláskem řekl:

„Baštonáda.“

O pár vteřin později už ten muž ležel na pranýři na zádech s holýma nohama.

„Kolik, pane untersturmführere?“

„Dejte mu dvacet.“

Když skončili, byl muž v bezvědomí. Ale oni už věděli, jak na to; bylo to neuvěřitelné, ale za chvíli už ten muž opět stál v řadě na svém místě.

Další už se poučil a odpovídal tak, jak měl.

„Pane untersturmführere, bývalý unteroffizier Victor Giese ze

7. regimentu ženistů, poslušně hlásím, že je mi dvacet dva let a byl jsem odsouzen k deseti letům nucených prací za krádež.“

„Tys kradl! Taková špinavost! Nevíš, že voják nesmí krást?“

„Pane untersturmführere, poslušně hlásím, že vím, že voják nesmí krást.“

„Ale tys to stejně udělal?“

„Ano, pane untersturmführere.“

„Takže máš za to, že je složité se to naučit?“

„Ano, pane untersturmführere, poslušně hlásím, že si myslím, že je složité se to naučit.“

„Dobrá, buďme šlechtí, dostanete speciální kurs. Máme tady jednoho neobyčejně výtečného učitele.“

Untersturmführer se znovu zahleděl do vzduchu a zapištěl:

„Devíticásá kočka.“

Když toho muže přivázali za zápěstí, dotýkal se země sotva špičkama noh.

Nikdo z nás tomu neutekl, ani ženy. Rychle jsme pochopili, že tady v Lengries nejsme muži a ženy, ale prasata, hovniválové, kurvy.

Skoro všechny věci, mající něco společného s Lengriesem, byly nepopsatelné, nechutné, monotónní. Fantazie těch sadistů byla pozoruhodně omezená. Byli hrůzně vynalézaví a vyžívali se v tom do té doby, než nás úplně otupili; když vidíte, jak lidé trpí a umírají způsobem, který jste si předtím ani nedokázali představit, může to být až monotónní. Naši trýznitelé měli volnou ruku a mohli ukájet svou touhu po síle a krutosti, a využívali té možnosti do poslední kapky. Byly to pro ně báječné časy. Jejich duše páchly hůř než nemocná a zmučená těla jejich vězňů.

Já nechci našim strážným vůbec nic vyčítat. Byli to oběti situace, která byla dílem jiných, a jistým způsobem dopadli hůř než my. Jejich duše začaly zapáchat.

Bývaly doby, kdy jsem si myslel, že stačí, abych začal o Lengries vyprávět a lidé budou cítit ten odpor, který jsem cítil i já, a budou se snažit změnit svět k lepšímu, začnou tvořit budoucnost, ve které nebude pro mučení místo. Ale lidé nebudou chápat, o čem mluvíte, dokud na vlastní kůži neprožijí, co jste prožili vy.

Těmto lidem už nemusíte nic vysvětlovat. Ti ostatní, kteří byli svobodní, se na mě teď dívají, jako by mi chtěli říct, že přeháním, i když dobře ví, že nepřeháním, poněvadž dychtivě hltali zprávy z norimberského procesu. Ale couvají před těmi věcmi a nepodívají se jim tváří v tvář, a ty od základu vyhnílé kořeny raději pořádně zaházejí hlinou, raději všude rozházoou voňavé květiny a vyvěsí prapory.

Možná se najde někdo odvážný, kdo si dovolí naslouchat a vidět a nebude se přitom třást hrůzou. Potřebuji někoho, protože jsem tak sám. Potřebuji taky někomu vyprávět svůj příběh, abych se zbavil toho břemene; možná to jediné, co můžu dělat, je psát; možná je to jenom iluze, když si říkám, že chci varovat před tím, aby se historie neopakovala. Možná lžu sám sobě do kapsy, když chci všem vykřičet to, co jsem prožil; možná, že jenom chci přitáhnout na sebe pozornost a rozechvělý obdiv, že chci být hrdinou, který prožil věci, které neprožije každý.

Ne, nikdo jim to nezaručil, ale je jich dost a znamenají pro mě přece jenom hodně, než abych sám ze sebe dělal nějaký fenomén.

Nemůžu s určitostí říct, proč to vlastně dělám, proč se zde snažím popsat Lengries. Každý mi může přisoudit takový motiv, jaký se mu hodí.

Vím taky, že ti, kteří nechtějí uvěřit tomu, co říkám, jsou ti, kteří na svých bedrech nesou největší část viny. Ta ale bude ležet na nás všech, dokud všechny Lengriesy nezmizí. Ještě pořád tu některé jsou.

Není třeba jmenovat místa, země, jména: to jenom odvrací pozornost, vede k hádkám a vzájemnému obviňování mezi dvěma stranami, jež stojí proti sobě, mezi národy, ideami, společnostmi, z nichž každá se velice pohoršuje kvůli tomu, co všechno jsou druzí ochotni udělat.

Toto byl Lengries:

Poměrně mladý feldwebel, odsouzený na třicet let těžkých prací za sabotáž říše, byl jednoho dne přistižen, jak chtěl dát jedné trestankyni kousek mýdla. Stráž zavolala sekčního šéfa, obersturmführera Steina, chlapa s příšernou fantazií.

„Co jsem to o vás ksakru slyšel, vy dvě holubičky? Nemáte dost práce? Dobrá, to se musí oslavit!“

Celé patro bylo vyvedeno na jeden z dvorů. Těm dvěma mladým lidem přikázali svléknout se. Byl Štědrý den a vzduchem poletovaly sněhové vločky.

Stein řekl: „Tak, a my bysme se teď podívali na takovou menší soulož!“

* * *

Při vzácných příležitostech nám dávali nakládané sledě, kteří se moc pro lidi nehodili, ale my jsme je přesto snědli - hlavy, kosti, šupiny a vůbec všechno. Ruce jsme měli spoutané za zády.

Leželi jsme na břiše a vylizovali jídlo jako prasata. Měli jsme na to tři minuty, a často to bylo pěkně horké.

A když měli někoho popravit:

Některé dny začínaly tak, že se ozval ostrý hvízd a poté několikrát zazněl zvon, podle toho, které poschodí mělo sejít dolů. Hned jak se ozvalo hvízdnutí, museli jste si stoupnout do pozoru ke dveřím cely. Při druhém hvízdnutí jste začali počítat: bim, bim, bim. Díky zvláštnímu systému, který vymyslel jeden esesák, se všechny dveře otevřely naráz, ale vy jste pořád museli zůstat stát v cele a čekat, dokud nezazněl další pronikavý hvízd.

Jednoho dne měli pověsit osmnáct lidí. Na spodním dvoře jsme si stoupli do půlkruhu kolem deset stop vysokého lešení, na kterém bylo postaveno osmnáct šibenic. Viselo z nich osmnáct provazů se smyčkami. Obraz visícího drátu se od té doby stal součástí mého života. Před lešením stálo osmnáct rakví různých velikostí.

Odsouzení muži měli své pruhované kalhoty, ženy pruhované košile, nic jiného. Adjutant přečetl rozsudky smrti, poté bylo těch osmnáct vyvedeno po úzkých schůdcích a seřazeno tak, aby každý stál u jednoho provazu. Dva esesáci byli kati, rukávy na košilích vyhrnuté nad lokty.

Jednoho po druhém je věšeli. Za chvilku se všech osmnáct houpalo a po nohách jim stékala moč a lejna. Přišel doktor, zběžně si je prohlédl a dal katům znamení, že všechno proběhlo v pořádku.

Sundali těla ze šibenic a hodili je do rakví.

Mám dojem, že teď bych měl říct něco o životě a smrti, ale nevím, co by to mělo být. O věšení můžu říct jenom to, že to není vůbec romantické.

Ale pokud by chtěl někdo slyšet něco víc o smrti, byl zde sturmbannführer Schendrich. Byl docela mladý, hezký, elegantní, vždy přátelský, zdvořilý a tichý, ale všichni jeho podřízení se ho báli.

„Tak si tedy ukažme,“ řekl jednou v sobotu při kontrole přítomnosti, „jestli jste rozuměli tomu, co jsem vám říkal.“

Zkusím teď některým z vás dát malý úkol a zbytek se bude dívat, jestli ho řádně plníte.“

Vyvolal pět lidí z řady. Přikázal jim, aby si stoupli čelem ke zdi, která byla postavena okolo celého vězení. Vězni měli přísně zakázáno přibližovat se k této zdi blíže než na pět kroků.

„Pochodem - vchod!“

A těch pět šlo přímo ke zdi, dívali se před sebe, a strážní na hláskách je odpráskli. Schendrich se otočil nazpět k nám.

„To bylo skvělé. Takhle se plní rozkazy. A teď, až vám řeknu, kleknete si na kolena a budete opakovat po mně, co vám řeknu. Na kolena!“

Padli jsme na kolena.

„A teď opakujte po mně, hlasitě a jasně: Jsme svině a zrádci.“

„Jsme svině a zrádci!“

„Kteří musí být zničeni.“

„Kteří musí být zničeni!“

„A to si zasloužíme.“

„A to si zasloužíme!“

„Zítřka v neděli nebudeme žrát.“

„Zítřka v neděli nebudeme žrát!“

„Protože nepracujeme.“

„Protože nepracujeme!“

„Nezasloužíme si jídlo.“

„Nezasloužíme si jídlo!“

Tyhle šílené výkřiky se nesly nad nádvořím každou sobotu odpoledne a v neděli jsme nikdy nedostali jídlo.

Vedle mě v cele byla Kateřina Ragnerová. Vypadala hrozně. Vlasy měla křídově bílé. Skoro všechny zuby jí vypadaly, což bylo následkem nedostatku vitamínů. Ruce a nohy měla jako dlouhé tenké kosti. Na těle měla velké rány, ze kterých vytékal hnis.

„Když se tak na mě díváš,“ řekla mi jednou večer, „kolik si myslíš, že mi je roků?“ A obdařila mě studeným, neveselým úsměvem.

Neodpověděl jsem.

„Myslím, že bys řekl tak padesát. Příští měsíc budu mít dvacet čtyři. Před dvaceti měsíci mi jeden muž hádal osmnáct.“

Kateřina dělala sekretářku jednomu vysoce postavenému důstojníkovi v Berlíně. V práci poznala mladého kapitána a zasnoubili se. Už měli stanovené datum svatby, ale žádná nakonec nebyla. Jejího snoubence zavřeli a za čtyři dni si přišli i pro ni. Gestapo ji drželo tři týdny a nakonec ji obvinili z toho, že dělala kopie vzácných dokumentů. Skoro ničemu z toho nerozuměla.

Ona a ještě jedna mladá dívka dostaly deset let. Její snoubenec a další dva důstojníci byli odsouzeni k smrti. Čtvrtý byl odsouzený k doživotním nuceným pracím. Musela se ještě podívat na popravu svého snoubence a potom ji poslali do Lengries.

Jednoho dne ráno přikázali Kateřině a dalším třem ženám, aby se plazily dolů po úzkých dlouhých schodech, které vedly na všechna poschodí. Byl to jeden z cviků, který strážní rádi používali.

Dali vám pouta na ruce i na nohy a takto jste se museli plazit po schodech dolů a nesměli jste se zastavit. Nevím, jestli Kateřina z toho pátého patra spadla, nebo sama skočila. Byla celá polámaná, takže to mohlo být jedno. Slyšel jsem jen výkřik a potom ten zvuk, jako když se něco rozplácne o zem. To ticho, které věstilo smrt, trvalo jen pár vteřin.

Zespu se ozval ječivý křik:

„Ta děvka si zlomila vaz!“

Pár dní po Kateřinině smrti jsem byl spolu s několika dalšími přeložen do koncentračního tábora Fagen poblíž Brém. Řekli nám, že jsme byli zařazeni na „speciální práce mimořádné důležitosti“.

Bylo nám úplně jedno, co je to za práci. Nikdo z nás nevěřil, že by mohla být příjemnější než ta, na kterou jsme byli zvyklí.

Většinou jsme děli jako mezci. Byli jsme jako tažná zvířata.

Zapřáhli nás za válec nebo vagón a umírali jsme přitom. Pracovali jsme v lomu a umírali jsme přitom. Pracovali jsme také v továrně na jutu, kde jsme umírali na krvácení do plic. Všechno bylo stejné: umíralo se přitom.

Fagen

Ve Fagenu se zabývali dvěma různými činnostmi: byl to tábor experimentální medicíny, ale pracovalo se tam také s bombami.

Prvních pár dnů jsem tvrdě pracoval jako kopáč. Dřeli jsme jako otroci, kopali písek od pěti ráno do šesti večer. K jídlu nám dávali třikrát denně trochu ovesné kaše. A pak se objevila ta možnost a já jsem se jí hned chytil: mohli mi prominout zbytek trestu!

Velitel tábora nás informoval, že dobrovolníci budou mít možnost vysloužit si prominutí trestu. Za každý rok, který vám zbýval do konce trestu, jste museli zneškodnit patnáct. Pro mě to znamenalo, že jich musím udělat 225.

Ale já jsem to vlastně ještě nevysvětlil. Za každý zbývajících rok trestu jste museli rozebrat patnáct nevybuchlých bomb. Pokud jste měli patnáct let jako já, museli jste rozebrat dvě stě dvacet pět nevybuchlých bomb. A potom jste možná měli nárok na milost.

Nebyly to žádné zmetky, ale nikdo z civilní obrany ani z armádních jednotek si na ně netroufl ani sáhnout. Někomu se povedlo udělat padesát a až potom to schytl, ale říkal jsem si, že dřív nebo později někdo musí udělat těch dvě stě dvacet pět, a tak jsem se přihlásil.

Možná že to bylo tohle, proč jsem se rozhodl to udělat, možná že to bylo proto, že každé ráno, když jsme odcházeli, jsme dostali speciální přídavky: trochu rýže, kousek klobásky a tři cigarety.

Nejdřív jsme se chvíli učili, jak se bomby rozebírají. Potom nás esesáci rozvezli na různá místa, kde byly bomby ještě nevybuchlé.

Stráže zaujaly bezpečný odstup a my jsme se prokopávali dolů až tam, kde byly pohřbeny. Mnohokrát to bylo deset až dvacet stop pod zemí. Musely se vytáhnout z díry; omotaly se drátem a potom se k nim spustila kotva jeřábu. Kousek po kousku jsme je zdvihali, až stály napřímo. Když ta hrůza visela na lanech, všichni zmizeli - opatrně, aby ji neprobudili, potom rychle utekli a schovali se. Zůstal vždycky jenom jeden, a to byl vězeň, který jí odšrouboval roznětku. Když to zpackal...

V nákladáku jsme s sebou vozili dvě dřevěné bedny pro ty, kteří se spletou, ale nepotřebovali jsme je každý den - ne že by lidé nedělali chyby, ale často z nich nezbylo nic, co bychom do těch beden mohli dát.

Při práci jsme na bombě seděli, protože vsedě bylo jednodušší udržet pojistku na jednom místě; ale já jsem přišel na to, že když jste si chtěli tu nebezpečnou práci trochu ulehčit, bylo lepší lehnout si na dno díry pod bombu. Natáhli jste si azbestovou rukavici a pojistka vám do ní prostě vypadla.

Můj šedesátý osmý kus bylo vzdušné torpédo. Vykopání nám zabralo patnáct hodin. Při takové práci se moc nemluví. Celou dobu musíte dávat pozor. Musíte kopat opatrně, neustále přemýšlíte, jestli je zapotřebí kopnout rýčem nebo odhrnout hlínu rukama. Musíte dýchat klidně a vyrovnaně, cokoliv chcete udělat, musíte udělat opatrně a naráz. Rukama se dobře hrabe, zvláště když je hlína kluzká.

Kdyby se torpédo pohnulo jenom o kousíček, mohl by to být konec.

Zatím je v klidu; nikdo ale neví, co si vezme do hlavy, až s ním pohnete; a vy s ním musíte pohnout, musíte ho postavit, musíte vymontovat pojistku. Nedovolili jsme si ani dýchat, dokud to nebylo bezpečné; tak tedy pojďme na to - ne tak honem, pěkně pomalu, každý pohyb v klidu a s rozvahou. Vzdušné torpédo je chladnokrevný protivník; nic vám neodpustí, vůbec nic. Zkuste jenom trochu podvádět - a uvidíte. Nemůžete vyhrát, má vždycky navrch.

Když jsme ho konečně vykopali, řekli nám, že nesmíme pojistku vymontovat dřív, než bude bomba odvezena pryč z města. To znamenalo asi tolik, že se nám dostal do rukou nějaký nový typ, který nikdo nezná, nebo je v takové poloze, že stačí, aby někdo na tu zatracenou pojistku dýchl, nikdo neví, jestli to vybuchne nebo ne, a kdyby ta příšernost náhodou bouchla, vyhodilo by to do povětří půlku města. Přijel nákladák Krupp-Diesel s jeřábem a čekal na svůj monstrózní náklad. Než se bomba naložila na jeřáb, usadila na správné místo a upevnila tak, aby se nemohla pohnout, zabralo to vždycky spoustu času.

Učiněno tomuto zadost, podívali jsme se na to a pocítili úlevu.

Trochu předčasně ovšem. Na něco jsme totiž zapomněli.

„Kdo umí řídit auto?“

A ticho. Podobná situace jako s hadem. Když zjistíte, že se vám po noze plazí had, za žádnou cenou sebou nesmíte pohnout. Musíte být jako kus kamene, jako solný sloup, jako mrtvá věc. Mrtvé věci hady nezajímají. Zůstali jsme bez hlesu stát a snažili se být jako stín, tak, aby nás nebylo vidět. Esesák chodil kolem a upřeně si nás jednoho po druhém prohlížel. Nikdo se na něj ani nepodíval, ale moc dobře jsme si uvědomovali, že tam je, srdce nám bila jako zvon a život v nás pulzoval, když jsme se tak jako krab plazili sem a tam mezi troskami, jenom opatrně, a vyhýbat se kráterům.

„Hej! Vy tam! Umíte řídit?“

Nedovolil jsem si říct ne.

„Hod'te sebou!“

Cesta byla značená vlajkami. Jediným světlým bodem bylo to, že byla vyčištěná a opravená, takže povrch byl krásně rovný. A to všechno kvůli jejich blahoslaveným barákům! Neviděl jsem ani živáčka. Ostatní auta se pomalu plazila pěkný kus za mnou. Neměla důvod jet blíže k nebezpečí. Na jednom místě stál dům, a celý potichu plápolal. Kouř mě štípal do očí a já jsem sotva viděl; ale zpomalit jsem nemohl. Těch pět minut, než jsem se zase mohl nadechnout čerstvého vzduchu, mi dalo pořádně zabrat. Nepamatuju si, o čem jsem během té cesty přemýšlel. Jediné, co vím - že jsem měl spoustu času na přemýšlení a že jsem byl klidný, mírně povznesený nad věc a poprvé za velice dlouhou dobu snad i trochu šťastný. Když každá další sekunda může být ta poslední, máte spoustu času přemýšlet. A také jsem si poprvé za celou věčnost uvědomil, že jsem to já, že jsem sám sebou. Přestal jsem se vnímat, ztratil jsem ponětí o sobě samém, moje osobnost byla smazána - a přesto všechno jsem to i po tom všem ponižování, každodenním ponižování byl pořád já. Jsi to ty, říkal jsem si, jsi to pořád ty. Přeju dobrý den! Jsi to pořád ty. Děláš to, o čem si ostatní nedovolí ani přemýšlet. A přesto všechno jsi člověk, který může něco dělat, někdo, koho oni potřebují. A pozor na tamty tramvajové koleje!

Vyjel jsem z města, minul jsem poslední parcely a plechové boudy, kde bydleli tuláci, flákači a chudáci.

Možná tam bydleli i slušní lidé, ale teď byla válka a město bylo každou noc více a více poseto jámami.

Opodál kopal nějaký chlap. Opřel se o rýč a podíval se na mě.

Zavolal jsem na něho: „Nechcete si vzít něco na sebe?“

Něco řekl, ale co to bylo, to už jsem nezaslechl, protože motor řval; zůstal stát na místě. Možná říkal něco jako „příjemnou cestu“... Je to podivné, když se po úplně prázdné dálnici plážete tak pomalu.

Lidé ve městě by se teď pomalu plížili zpátky do svých bytů a obchůdků. Ti nejodvážnější nejdřív. Potom by přišli ostatní, klidní a radostní. Jen se pěkně podívejte, jaký je tu kolem klid.

Možná jsem mohl i utéct; na prázdných ulicích k tomu byla spousta možností. Mohl jsem z toho nákladáku vyskočit a schovat se v zákopu, auto s bombou by chvilku jelo samo, dokud by bomba nevybuchla. Dodnes nechápu, proč jsem této šance nevyužil.

V každém případě jsem to neudělal - protože jsem se krásně bavil.

Byli jsme spolu sami, moje krásné vzdušné torpédo a já, a nikdo si na mě nic nedovolil.

Kolem cesty byly pořád vlajky, ale když jsme se dostali na vřesoviště, mezery mezi nimi byly pořád větší a větší. No a v té chvíli se můj pud sebezáchovy probral ze svého narkotického spánku: nebyl jsem už tady někdy? Ksaku, jestli ano, tak to bylo dost špatné, po celé té cestě, po čtyřiaadvaceti hodinové přestávce...

Po osmi mílech na vřesovišti jsem mohl zastavit. Když si uvědomili, že torpédo není možné vyložit, odpálili ho přímo na pružinovém jeřábu.

Za řízení auta jsem dostal tři cigarety s obvyklým komentářem, že jsem si je vůbec nezasloužil, ale dostal jsem je pouze proto, že führer není ani bezcitný, ani nelidský.

Tři cigarety jsem považoval za dobrou odměnu. Čekal jsem totiž jenom jednu.

* * *

Stala se mi ta nejhorší věc, která se může vězni přihodit - onemocněl jsem; a to mi asi zachránilo život. Když jste se hlásili na marodku, hned vás poslali do táborové nemocnice, kde vás používali jako pokusného králíka, dokud jste nebyli nepoužitelní; a nepoužitelnými jste se stali teprve tehdy, když jste

zemřeli na následky přílišného používání. A proto jste se na marodku nehlásili. Ale jednou jsem se během prezence zhroutil, a když jsem znovu přišel k vědomí, byl jsem už v nemocnici.

Nikdy mi neřekli, co mi vlastně bylo - nikomu to nikdy neříkali.

V ten den, kdy už jsem mohl vstát, to začalo. Dali mi spoustu různých injekcí. Strčili mě do místnosti, kde byla horká pára, potom hned do ledničky, a mezitím mi odebírali vzorky krve. Jeden den jsem mohl jíst, co se do mě vešlo, a druhý den jsem byl o hladu a bez jakýchkoliv tekutin, až jsem skoro zkolaboval; jindy mi strčili do žaludku gumové hadice a vypumpovali všechno, co jsem snědl. Jedno trápení střídalo druhé, a na konci mi za hrozných bolestí odebrali obrovský vzorek míšního moku, potom mě připoutali k vozíku plnému písku a musel jsem jezdit okolo velké ohrady, bez přestávky, pořád dokola. Každou čtvrt hodinu mi odebírali vzorek krve. Celý den jsem před sebou musel tlačit ten zatracený náklad a hlava se mi točila kolem dokola. Ještě dlouho jsem po takové „léčbě“ trpěl nesnesitelnými bolestmi.

Ale byl jsem šťastnější než mnozí ostatní. Jednoho dne usoudili, že už mám dost, nebo jsem pro ně už nebyl dostatečně zajímavý.

Poslali mě zpátky do tábora. Tam mi jeden esesák s úšklebkem řekl, že mě odvolali ze zneškodňování bomb. Pro mě ta práce už prostě nebyla.

Vrátil jsem se zase k otročině v lomu.

Poté, zničehonic, mě přece jen poslali zpátky na bomby; ale když jsem si konečně vypracoval trošku pořádnou figuru, poslali mě zpátky do Lengries, a všechno bylo k ničemu.

Sedm měsíců ve šterkových dírách v Lengries. Monotónní, letargické šílenství.

Jednoho dne pro mě přišel esesák. Odvedl mě k doktorovi, který mě prohlédl. Po celém těle jsem měl hnisavou vyrážku; boláky byly omyté a natřené hojivou masťou. Doktor se mě zeptal, jestli se cítím dobře.

„Ano, pane doktore, cítím se dobře a můj zdravotní stav je dobrý.“ Na takové věci jste si tam nestěžovali. Dokud jste dýchali, tak jste se cítili dobře a váš zdravotní stav byl dobrý.

Odvedli mě k SS sturmbannführerovi Schendrichovi. Na oknech měl záclonky. A čisté. Považte, záclonky! Světle zelené záclonky se žlutým vzorem. Světle zelené se žlutým vzorem. Světle - -

„Na co to ksakru civíte?“

„Na nic, pane sturmbannführere. Promiňte, dovoluji si hlásit, že necívím na nic.“ Přepadla mě náhlá inspirace a potichu jsem dodal: „Dovolují si hlásit, že jen tak civím.“

Podíval se na mě poněkud zmateně. Potom jako by odmetl nepříjemné myšlenky a vzal do ruky kus papíru.

„Teď mi tady podepište, že jste dostával obvyklé dávky armádní potravy, že jste nikdy neměl hlad ani žízeň, a že nemáte naprosto žádný důvod stěžovat si na zdejší podmínky během doby, kterou jste zde strávil.“

Podepsal jsem. Co to znamenalo? Přeložili mě do jiného tábora?

Nebo jsem přišel na řadu a měli mě pověsit?

Přistrčil přede mě další formulář, který se tvářil stejně důležitě jako ten první.

„A tady podepište, že s vámi zacházeli tvrdě, ale spravedlivě, a že nic nebylo činěno v rozporu s mezinárodním právem.“

Podepsal jsem. Co to jenom mohlo znamenat?

„Pokud se jenom slůvkem zmíníte o tom, co jste tady viděl nebo slyšel, půjdete sem zpátky, a já osobně vám přichystám speciální přivítání. Rozumíte?“

„Rozumím, pane sturmbannführere.“

A tak mě přeložili.

Šoupli mě do cely, kde byly zelené armádní uniformy bez jakýchkoliv výložek. Řekli mi, abych si jednu z nich oblékl. „A vyčisti si nehty, dobytku!“ Potom mě jeden esesák odvedl do velitelské kanceláře, kde mi za sedm měsíců práce, za práci od šesti ráno do osmi večer, zaplatili 1 marku a 21 feniků.

Stabscheführer na mě zařval:

„Vězeň číslo 552318 A - propuštěn. Odchod!“

Ale ano, tohle byl taky jeden ze způsobů jejich mučení. Byl jsem pořádně hrdý na to, že jsem přesto všechno nezačal nějak bláhově doufat. Naráz jsem se otočil a šel pryč, a čekal, kdy zaslechnu výbuch smíchu. Ale byli chytřejší. Jejich tváře se ani nepohnuly.

„Vyjděte ven z chodby, sedněte si a čekejte!“

Oni se nesmáli. Nakonec mi to začalo jít na nervy, protože jsem čekal už víc než hodinu. Začaly se mi honit hlavou nesmyslné myšlenky. Třeba jak mohou být lidé tak uboze malí, tak zlomyslní.

Ale sám přece víš, že mohou, říkal jsem si sám pro sebe. Říkal jsem si: na takové dětinské myšlenky se musíš vykašlat.

Ještě dneska mě občas přepadne ten podivný němý pocit ohromení, který jsem pocíťoval, když jsem nastupoval za feldwebelem do šedého opelu, poté co mi oznámili, že mi byl odpuštěn trest a že budu sloužit v trestním praporu.

Velká těžká brána se za námi zavřela. Šedé betonové baráky se spoustou malých zamřížovaných oken zmizely, a já jsem jel pryč, pryč od té nepopsatelné hrůzy a strachu.

Nerozuměl jsem tomu. Byl jsem otupělý - ne, ohromený - a nevzpamatoval jsem se pořádně ještě ani tehdy, když jsme vjížděli na nádvoří kasáren v Hannoveru.

Ted', mnoho let po tom všem, už o té hrůze a strachu nepřemýšlím.

Je to něco, co už je dávno pryč.

Ale proč jsem tedy byl tak ohromen, když jsem z těch míst odjížděl? Dodnes si na tu otázku nedokážu odpovědět.

Dvacetkrát denně nám s kletbami a nadávkami na rtech opakovali, že jsme v trestním praporu, a to znamená, že musíme být nejlepšími vojáky na světě.

Prvních šest týdnů jsme cvičili od šesti ráno do půl sedmé večer.

Pořád cvičili. V jednom kuse.

Jedno sto a pětatřicet mrtvol. Cvičili jsme, dokud nám zpod nehtů necrčela krev - a to neříkám jenom tak, to byla doslova a do písmene krutá pravda.

Nebo jindy jsme v pokleku chodili v plné polní; ocelová přilba, batoh, pouzdra na zásobníky naplněné pískem, a na sobě maskáče, zatímco ostatní lidé chodili v tenkých letních šatech a potili se horkem.

Nebo jsme se museli brodit bahnem, které nám sahalo až po kolena; stáli jsme po krk ve vodě a cvičili s puškami, a ve tváři se nám nesměl pohnout jediný sval.

Naši NCO byli smečka řvoucích ďáblů, kteří na nás křičeli, hulákali a doháněli nás na pokraj šílenství.

Nikdy si nenechali ujít žádnou příležitost.

Neexistoval žádný takový trest jako odnětí svobody, a to z jednoduchého důvodu: žádnou svobodu jsme neměli. Jenom služba, služba a zase služba. Je sice pravda, že jsme měli hodinu na oběd a od půl osmé do devíti teoreticky i osobní volno, ale pokud jsme z tohoto času věnovali byť i minutu něčemu jinému než čištění zablácených uniforem, kůže, výstroje a bot, přišla „odměna“ v podobě tvrdé lekce.

V devět jsme museli zalehnout na pryčny. Ale to ještě neznamenalo, že můžeme spát. Každou noc jsme měli cvičný poplach a také jsme nacvičovali, jak rychle dokážeme měnit uniformy.

Když zazněl signál, seskočili jsme dolů z kavalců, dali na sebe plnou polní a nastoupili do řady. Pak nás poslali zpátky, abychom se převlékli do přehlídkových uniforem. Poté do cvičebních úborů.

A nakonec zase do plné polní. Nikdy to nebylo dost dobré. Každou noc nás štvali nahoru a dolů po schodech jako stádo vyděšených zvířat. Postupně jsme se dostávali do takového stavu, že stačilo, abychom zahlédli pouhý stín našeho NCO, a omdlévali jsme panickým strachem.

Po prvních šesti týdnech jsme se začali učit zacházet s puškami, a přišla také polní cvičení. Tehdy jsme poznali, co je to únava.

Naučili jsme se plazit stovky metrů po břiše přes naše cvičiště, přes řezající škváru a ostré kamení, ze kterých jsme měli dlaně rozedrané na krvavé cáry, nebo přes páchnoucí bláto, ve kterém jsme se málem udusili. Ale ze všeho nejvíc jsme se báli dálkových pochodů.

Jedné noci nás vyhnali. NCO s křikem vrazili do pokojů, kde jsme k smrti unavení spali:

„Poplach! Poplach!“

Polomrtví únavou jsme seskákali z postelí, rychle pootevírali dveře od skříněk a v horečném spěchu a s kletbou na rtech jsme se oblékli do uniforem. Řemeny se těžce utahovaly, přezky nešly povolit, všechno

minimálně půl vteřiny zpoždění, a to byla katastrofa. Jakmile uplynuly dvě minuty, chodbami zaječel pronikavý hvizd. Dveře se rozrazily kopnutím:

„Skupina číslo 3 - v řad - NASTOUPIT! Vy smradlaví sráči, proč kurva ještě nejste dole na nástupišti? A postele si nesteleme?

Myslíte si, že jste v domově důchodců? Vy líní bastardi!“

Seběhli jsme ze schodů a poslední řemínky jsme si zapínali ještě po cestě. Za pár vteřin jsme už stáli nastoupení ve dvou řadách dole na nádvoří. Poté zahřměl rozkaz:

„Skupina číslo 3 - na pokoje - POKLUSEM KLUS!“

Bylo to s podivem, že jim nepraskla hlava, když tak řvali. Dost možná, že se jim stalo něco s hlavou, nějaký úraz v místech, kde lidé většinou mívají mozek. Všimli jste si někdy, jakým způsobem mluví?

Normálně mluvit nedokážou. Vyrážejí ze sebe slova spojená jedno za druhým, až to zní jako psí štěkot, a poslední slovo je vždycky jako prásknutí bičem. Nikdy je neslyšíte vyslovit větu jinak, než s důrazem na poslední slabice. Všechno překroutí vojenským způsobem, až je to naprosto nesrozumitelné. A potom už jen křik. Nekonečný křik. Tihle lidé jsou šílení, doopravdy šílení.

Tak jako řeka vylitá z břehů, která smete všechno z cesty, také nás sto pětatřicet rekrutů se vrhlo zpět na schody, abychom byli na pokoji a stačili se převléct do cvičebního předtím, než jsme zase uslyšeli „v řad - NASTOUPIT!“

Když nás tak několikrát prohnali nahoru a dolů, což se neobešlo bez drsných klateb a nadávek, skončili jsme nakonec na nádvoří, zpocení a s vypoulenýma očima, nastoupení v pochodovém tvaru, připravení vyrazit na noční cvičení.

Velitel naší skupiny, jednoruký kapitán Lopei, nás pozoroval, a na rtech mu pohrával lehký úsměv. Od své skupiny žádal železnou, nelidskou disciplínu; a přesto jsme si mysleli, že on sám, bez svých pochopů, je v podstatě docela lidský. V každém případě byl natolik solidní, že s námi dělal všechno to, co žádal po nás, a nikdy nechtěl nic, co by sám nebyl schopen zvládnout. Když jsme se vrátili ze cvičení, byl špinavý stejně jako my všichni. Byl tedy slušný, a to byla věc, na kterou jsme nebyli zvyklí; byli jsme zvyklí na člověka s obrovskou autoritou, který si vybral nějakého obětího beránka, nějakého chudáka, a tomu byl potom neustále v patách, dokud ten dotyčný nebyl úplně zničený, zhroucený, dokud nebyl neschopný pohybu, dokud neumíral únavou, nebo dokud ho nedohnal k sebevraždě. Kapitán Lopei neměl ani obětího beránky, ani oblíbence - byl to ten vzácný typ, který byl schopen přimět své muže k tomu, aby s ním šli třeba do pekla, protože on vždycky stál v jejich čele, a protože byl čestný.

Kdyby ta jeho odvaha a spravedlivost byla ve službách někoho jiného než Hitlera, kdyby byl důstojníkem v jakékoliv jiné armádě, měl bych ho rád. Tak jsem ho pouze respektoval.

Velitel krátce obhlédl, jak jsou jeho vojáci ustrojeni. Poté od nich poodstoupil a přes nádvoří se rozlehl jeho ostrý rozkazovací hlas:

„Skupina číslo 3 - PÓ-ZOR! Přimo hled! Zbraně - nasadit!“

Nocí se rozlehly tři rytmické zvuky, každý jako když práskne bičem. Pětatřicet zbraní bylo na svých místech. A potom pár sekund naprostého ticha - každý důstojník, NCO, všichni stáli v pozoru a vy-rovnání jako podle pravítka a strnule zírali zpod svých ocelových přileb. Běda těm nešťastníkům, kteří si dovolili třeba jen mrknout!

A kapitánův hlas zazněl znovu a odrážel se od vysokých topolů a šedivých kasáren.

„Doprava - VPŘED! Vpravo zatočit - pochodem - VCHOD!“

Když naše okované boty bouchly o zem, začaly lítat jiskry, a znělo to, jako když zaburácí hrom. Vyšli jsme ven z kasáren a naše nohy vyťukávaly na zmoklé silnici pravidelný rytmus. U trestního praporu byly pochopitelně veškeré zpívání a konverzace zakázány; lidé čtvrté třídy nemohou mít ta samá privilegia jako němečtí vojáci. Neměli jsme právo nosit ani orlici, ani žádná vyznamenání; jediné, co jsme měli, byl bílý pásek (a ten musel být vždycky bílý!), pověšený dole na rukávu a na něm bylo černými písmeny napsáno SONDERABTEILUNG.

Od té doby, co bylo rozhodnuto, že se z nás stanou nejlepší vojáci na světě, byly všechny naše pochody dálkové s plnou polní, a tak netrvalo ani čtvrt hodiny a pot se z nás lil proudem. Nohy žhavé jako oheň, otevřenými ústy jsme si pomáhali s dechem; tělo potřebovalo hodně kyslíku a nos prostě nestíhal. Pásky od pušky a závěsné řemeny nám stahovaly ruce a krev nemohla pořádně kolovat.

Bílé prsty natekly a znecitlivěly. Ale to byly jen takové maličkosti, kterých jsme si ani nevšimli. Dálkový pochod s plnou polní mohl být dlouhý deset kilometrů a stejně nám nic ani trochu nevadilo.

Potom přišla na řadu cvičení: běhali jsme v otevřeném tvaru, v krátkých intervalech, jeden za druhým. Plíce pracovaly na plné obrátky a my uháněli po zemi, běželi, plazili se přes mokré a zledovatělé pole, a pomocí krátkých polních lopatek jsme se zakopávali jako vyděšená zvířata.

Pochopitelně - nikdy jsme to nedělali dost rychle. Pokaždé zazněl hvizd a my jsme běželi zpátky, a zatímco oni nás proklínali, lapali jsme po dechu. A potom znovu. Lépe - lépe - pořád lépe.

Byli jsme oblepeni čerstvou mokrou hlinou; nohy se nám třásly, a pak jsme se začali potit: stružky nám stékaly po těle jedna za druhou. Na místech, kde jsme byli podřeni od řemenů a poškrábaní od výstroje, nás od toho kůže páčila a bolela, měli jsme ji samý bolák. Pot nám prosakoval skrz oblečení a mnozí měli na blůzách tmavé skvrny. Sotva jsme viděli, protože nás pot oslepoval; čela nás od věčného utírání špinavýma rukama a hrubými rukávy svědila a štípala. Když jsme se na chvíli zastavili, šaty zmrzly na led.

Moje nohy byly na vnitřní straně sedřené a krvavé. Báli jsme se toho, začít se potit.

Svítání nás zastihlo otupělé a vyčerpané. A to byl pravý čas na nácvik leteckého útoku.

Vyběhli jsme obtížnou trasou směrem dolů po hrbolaté cestě. Na každý kámen, na každou malou kaluž, nemluvě o zatraceně hlubokých vyježděných kolejích, které nám ubíhaly pod bojácně vytěštěnými očima, jsme museli dávat pozor, a museli jsme se dívat, jestli naše nohy dělají to, co mají, abychom nezakopli, nebo neudělali chybný krok. Na takové běžné věci, jako udržet nohy v chodu, běhat a chodit, věci, které se běžně dělají bez toho, aby se na ně myslelo, bylo zapotřebí spousta zoufalé fyzické i psychické námahy. Nohy byly těžké, tak hrozně těžké! Ale nepřestali jsme, klusali jsme vytrvale dál, bez přestávky a pořád dál, krok za krokem. Naše tváře, jindy popelavě šedé s prázdnými očima, byly rudé jak rak, oči vytěštěné a strnulé, na čele naběhlé žíly.

Lapali jsme po dechu, v ústech a krku jsme měli strašné sucho, jen sem tam vystřelil chuchvalec bílé pěny.

Zaječel pronikavý hvizd. Po obou stranách cesty jsme sebou praštili naslepo do příkopu, voda nevoda, kopřivy nekopřivy, bez ohledu na to, jestli tam už někdo je nebo ne. No a potom zběsilý závod - dostat minomety a kulomety do správných pozic. To všechno muselo být hotové za pár sekund, takže lepší bylo mít něco roztrženého, nebo schytat kopanec do zadku, než nesplnit limit.

Pochodovali jsme dál, kilometr za kilometrem. Věřím tomu, že teď už vím o cestách úplně všechno: cesty dobré, cesty špatné, široké, úzké, kamenité, bahnité, betonové, zasněžené, kopcovité, šterkové, kluzké, prašnaté. Moje nohy mi řekly všechno o cestách, o těch svých bezcitných nepřátelích a mučitelích.

Přestalo pršet... a potom vyšlo slunce. To znamenalo žízeň, těžkou hlavu, bolest hlavy, hvězdičky před očima. Nohy a kotníky v horkých botách otékaly. Táhlí jsme se v podivném transu.

V poledne nám nařídili přestávku. Svaly byly tak zmučené, že nás bolelo být i jen to, když jsme se zastavili; pár lidí prostě nemělo sílu zastavit, a potáceli se dál, než vrazili do někoho před sebou, a se svěřenou hlavou se kolébali, dokud je někdo nestrčil zpět na jejich místo.

Ocitli jsme se na okraji malé vesnice. Přišli na nás dohlížet dva mladí kluci. Měli jsme půl hodiny přestávku. Pořád jsme si uvědomovali, že jsme padesát mil od kasáren, a přesto jsme sebou praštili přesně na tom místě, kde jsme zůstali stát, a usnuli jsme ještě dřív, než jsme dopadli na zem.

Tu samou vteřinu, alespoň tak se nám to zdálo, zazněl znovu pronikavý hvizd. Třicet minut uplynulo, celých drahocenných třicet minut odpočinku. Další čtvrt hodina byla procházka peklem: ztuhlé svaly a nohy vypovídaly poslušnost; odmítaly se opět uvést do pohybu. Každý krok byl jen snůškou bodavých bolestí, které vystřelovaly až do mozku. Chodidla registrovala každý hřebík v botě, takže to bylo jako chůze po skleněných střepech.

Ale nebylo pomoci - nebyl tu žádný nákladník, který by naložil ty, kteří spadli do příkopu. Naopak, náš poručík a tři nejtvrďší NCO u roty jim věnovali „speciální pozornost“. Pronásledovali je a vyhrožovali jim tím nejsurovějším zacházením, dokud se z toho nezbláznili a nezačali šilet, nebo dokud neztratili vědomí, případně dokud se z nich nestaly loutky bez vlastní vůle, které automaticky plnily rozkazy a které by automaticky třeba vyskočily ze čtvrtého patra, kdyby jim to někdo přikázal. Slyšeli jsme, jak NCO řvali a křičeli, že si vyberou nějaké ničemy, a ty že potom obžalují z odmítnutí uposlechnout rozkazu, pokud

nebudou dělat rychle.

Pozdě večer jsme blízko zhroucení vpochoďovali na kasárenské nádvoří.

„Nástup - POCHODEM - VCHOD!“

Z posledních sil jsme se zformovali. Nohy vystřelovaly do vodorovné polohy a chodidla bušila do kamenného dláždění. Před očima nám lítaly hvězdičky; cítili jsme, jak nám praskají puchýře. Ale museli jsme. Museli. Naše zmrzačené nohy byly týrané, byly naprosto zničené hroznou bolestí. Mleli jsme z posledního.

Táborový velitel, oberstleutnant von der Lenz, stál nahoře.

Museli jsme se otočit směrem ke kasárnám, abychom ho uviděli.

Kapitán Lopei zavelel:

„Rota číslo 3 - vlevo - HLEĎ!“

Naše hlavy se předpisově obrátily nalevo, a všichni jsme se zahleděli na nevelkou postavu našeho plukovníka; ale různé pohyby, které jsou nedílnou součástí pozdravu, nebyly vůbec různé. Dokonce se nám povedlo nedržet krok! Kapitán Lopei zavelel k pochodu, zastavil nás, přešel na bok a prohlédl si svou rotu.

Potom ostrý povel:

„Rota číslo 3 - zastavit - STÁT!“

To byl plukovník. Nejdřív chvilka mrtvého ticha, potom zavrčel:

„Kapitáne Lopei, tomuto říkáte rota? Pokud chcete s dalším pěším praporem na frontu, stačí říct. Je spousta důstojníků, kteří by byli více než rádi, kdyby mohli sloužit v takové posádce jako vy.“

Jeho hlas náhle přešel do vzteklého jeku:

„Co je to tu ksakru za bandu všivých psů? Co je to za nedisciplinovanou sebranku? To by si teda jeden nepomyslel, že to jsou pruští vojáci. To spíš vypadáte jako smečka prašivých bestií. Ale my si s tím poradíme!“

Arogantně přehlédl svou vyčerpanou rotu. Strnuli jsme v tupém pozoru. Kdyby tak chtěl skončit brzo, abychom už mohli na posádku, shodit věci ze sebe a jít spát...

„My si s tím poradíme,“ řekl výhrůžně. „Psy je potřeba držet na řetězu, trochu jim dát do těla. Co si myslíte, kapitáne Lopei?“

„Ovšem, pane oberstleutnante, je třeba dát jim trochu do těla.“

Začala v nás kypět tupá zášť spojená s pocitem sebelítosti.

Znamenalo to, že nás čeká nejméně jedna hodina nejvíce vyčerpávajícího drilu, jaký může v německé armádě existovat.

Nejd'ábelštější, nejvíce vyčerpávající dril, jaký může v německé armádě být. To mohl být jedině přehlídkový pochod.

Měli jste už někdy šlachy ve slabinách napučené a ztvrdlé z přepracování? Cítili jste už někdy bolest při každém kroku? Už vám někdy ztvrdly svaly ve stehnech na kámen a museli jste je vši silou a vůlí tlačit, abyste je znovu a znovu přinutili k práci?

Už jste měli lýtka stažená v křeči, už jste někdy měli pocit, že jako by každá bota vážila metr a každá noha tunu? A zkusili jste potom ty nohy s vypnutými špičkami vymrštít do výše pasu, mrštně, briskně a rytmicky jako baletka?

Zkusili jste po tom všem, když už to vaše kotníky dávno vzdaly a když se prsty na nohou smrskly do jedné krvavé hroudy a chodidla byla v jednom ohni, na nich samé obrovské puchýře plné vody nebo prasknuté krvácející puchýře, které jsou jako oheň a střepy skla, zkusili jste potom jít dopředu mrštně jenom po jedné noze, protože druhou jste si věčným třískáním o zem zničili tak, že visela úplně bez vlády? A to všechno jsme my museli dělat naráz, všech sto pětatřicet naráz jako jeden muž; muselo to znít tak, aby se lidé zastavili a řekli: „Pochodují za nás! To je skvělé!“

Jakou skvělou armádu to ale máme!“ Přehlídkový pochod měl vždycky největší vliv na mladé.

Nám ale neřikal vůbec nic. Je to ten nejproklínanější, nejúnavnější armádní dril. Poničil už víc svalů a lymfatických žláz než jakýkoliv jiný druh výcviku. A když tomu nevěříte, můžete se zeptat doktorů.

Ale to jsme našeho oberstleutnanta podcenili. Nečekala nás hodina přehlídkového pochodu.

Oberstleutnant odcházel, elegantně zdraven kapitánem Lopeiem, ale ještě než odešel, řekl: „Bože, jistěže

je třeba dát jim trochu do těla. Kapitáne Lopei!“

„Pane!“

„Pochodem na cvičiště a naučte je, že mají vypadat jako vojáci, a ne jako smradlavé svině. Zpátky nejdřív v devět večer. A jestli mi potom vaše rota nepředvede takový přehlídkový pochod, že vám budou kameny pod nohama pukat, pošlapete zpátky. Jasně?“

„Jasně, pane oberstleutnante.“

Celou noc jsme nacvičovali otevřený útok a přehlídkový pochod.

Další den ráno v devět jsme už rámusili před oberstleutnantem.

Neodpustil nám nic. Sedmkrát nás nechal projít sem a tam, a jsem si jistý tím, že kdyby se kdokoliv z nás jenom o jednu desetinu vteřiny zpozdl, poslal by nás zpátky poosmé.

V deset večer nás pustili. Odpotáceli jsme se do svých pokojů a usnuli.

Bylo to nelidské zacházení - ale my jsme nebyli normální lidé.

Byli jsme prašivé svině - smečka hladových prašivých sviní.

Aby byl ale obraz našeho výcviku úplný, je potřeba doplnit ho o poslední maličkost. Abyste věci viděli ve správném světle a ze správné perspektivy, musíte si k tomu všemu přidat - hlad.

Nikdy jsme se nemohli dosyta najíst. Málem jsme díky tomu (a nejen tomu) zešileli. Na konci války, v roce 1945, žila většina Němců na pokraji hladu, ale v roce 1940-41 jsme na tom byli hůř než nejnižší postavená skupina lidí - to znamená obyčejných civilistů - v roce 1945. Nemohli jsme si nic koupit, protože jsme neměli žádné poukázky. Oběd byl každý den to samé: litr slabé řepné polévky a do toho hrst kyselého zelí, ale to zelí jsme dostávali jenom každý druhý den. Opravdu jsme nemohli být rozmazlení, ani jsme si nemohli vybírat. Maso - to byl luxus, který jsme neznali. Večer nám vždy vydali dávky sušeného jídla na další den: kus rýžového chleba, který se s troškou šikovnosti dal rozřezat na pět plátků, tři ještě ten den na večer, dva na snídani. No a k tomu kus žluklého margarínu a sousto sýra, který měl zaručeně nejvyšší obsah vody na světě - muselo jí tam být nejmíň pět procent. Každou sobotu jsme jako přídavek dostali padesát gramů vodnicové marmelády. Na snídani malý šálek odvaru z kávové náhražky, která měla barvu čaje. Páchla a chutnala odporně, a přesto jsme ji srkali s chutí a pochvalovali si, jakou že to nemáme dobrotu.

Někdy jsme při cvičení našli bramboru nebo vodnici. Pokud se to povedlo, trošku jsme oťeli ten největší nános zeminy, nacpali jsme si ten kus do pusy a snědli. Všechno se to muselo odehrát tak rychle, aby si dozorčí myslel, že provádíte nějaký zázračný kousek. Netrvalo nám to dlouho a přišli jsme na to, že březová kůra a jistý druh trávy, který rostl podél příkopů, jsou docela chutné a snad prý obsahují i nějaké živiny, ale tyhle věci nás nenasytily ani trochu a nezahnały křečovitě hladové bolesti.

Dovolím si předložit recept: vemte kus březové kůry nebo trávy, rozemelte ji dvěma ocelovými přilbami, přidejte přiměřené množství kávové náhražky a snězte jako ovesnou kaši.

Pokud někdo náhodou dostal poukázku na chleba, v pokoji, na kterém ten štěstlivec bydlel, se oslavovalo. Považte, celý bochník!

Z pondělní prohlídky jsme měli vždycky hrůzu. Na pondělní prezenci jsme museli nastoupit v ocelové přilbě, přehlídkové blůze, sněhobílých kalhotách s nažehlenými puky ostrými jak břitva, batohem, opaskem, brašnou na náboje, polní lopatkou, bajonetem, chlebníkem a puškou. Svrchník musel být předepsaným způsobem založený a pověšený.

Každý musel mít v kapse čistý zelený šátek. A i ten musel být poskládaný předepsaným způsobem.

Poplivat a vyleštit. Čistota neškodí nikomu. A pořádek taky ne. A v armádě musí být pochopitelně obojí, čistota i pořádek, všechno musí být přesně a do nejmenšího detailu propracované. Svědomitý voják stráví čištěním a uklízením obrovské množství času, ale voják u trestního praporu tomu věnuje veškerý svůj čas - to znamená veškerý čas, kdy nedělá něco jiného. Celou neděli jsme nedělali nic jiného, než že jsme umývali a čistili a skládali podle předpisů, zavěšovali podle předpisů a všechno ostatní jsme dávali také podle předpisů do pořádku. Kůže se musela lesknout jakoby nalakovaná; na uniformě ani na ničem jiném nesmělo být ani smítko, ani nahoře, ani vevnitř. S klidným svědomím můžu prohlásit, že pokud by chlapi z trestního praporu šli v pondělí na přehlídku, byli by bezpochyby od hlavy až k patě jako ze

škatulky.

Kromě toho ale mám dojem, že tady s tím vojenským pořádkem a čistotou asi něco není v pořádku. Protože když už jsme se celou neděli dřeli, abychom byli tak čistí a nablýskaní, necítili jsme žádné uspokojení, žádnou úlevu, která obvykle po takové očistě přijde.

Spíše než svátek čistoty pro nás tyto přehlídky znamenaly strašidelnou noční můru. Vymydlení vojáci bez jediného smítka ale čistotu moc nevnímali: jediný pocit, který vnímali, bylo vědomí šťvaného zvířete.

Vidím, že pořád používám slova jako „šťvaná zvěř“, „panický strach“, „zdivočelí hrůzou“. Je mi jasné, že opakovat se je špatné, že dobrý literární styl se vyznačuje mnohotvárností výrazů. Obávám se, že to bude znít jako rouhání, ale jak můžete najít spoustu výrazů pro věci, které jsou všechny stejné? Možná to někdo dovede, obávám se však, že já to nejsem. Jsem hrozně unavený, hrozně otupělý, hrozně zoufalý, někdy taky pěkně vztekly na to, abych mohl obětovat čas a energii na hledání jemností a delikátních rozdíků. To, co chci říct, je dost tragické; a dokonce i teď, po tolika letech, jsem ještě někdy tak zdrcený, že si myslím, že mám právo požádat vás o pomoc tam, kde jsem zklamal, tam, kde mi chyběla slova. Pokud pochopíte to, co chci říct, nebude mi vadit, když čas od času potřesete hlavou a řeknete: „Mohl to říct líp.“

I když vyšňorení, cítili jsme se jako šťvaná zvěř. Bylo nám jasné, že i když se stane cokoli, přes prsty nás klepnou vždycky. Nejvíce paradoxní na tom bylo to, že pokud hauptfeldwebel nenašel nic, za co by nás mohl napadnout, byli jsme na tom hůř než kdy jindy. Kdo to schytal jen tak, měl smůlu - schytal to desetkrát tolik. Není lehké zachovat se v takové situaci správně.

„Přední řad krok vpřed - zadní řad krok vzad - POCHODEM VCHOD!“

Raz - DVA.

Poté, co se řady rozevěřely, nás hauptfeldwebel prohlížel. Dvě dlouhé, nekonečné minuty. Kdo se jen trochu vyklonil, byl potrestán za odmítání poslušnosti. Ale my už jsme se naučili proměnit se v nehybný kus kamene, zůstat stát na místě půl hodiny bez pohnutí. Ten stav, kdy je voják schopen dosáhnout toho, že jenom stojí a stojí bez pohnutí jako kus kamene, má pro něj nevýslovnou cenu. Je to takový zvláštní druh transu, katalepsie.

Hauptfeldwebel zařval: „Všechno připraveno k prohlídce?“

Rota sborem odpověděla: „Ano, pane hauptfeldwebele!“

„Nikdo nic nezapomněl vyčistit?“

Chorál: „Ne, pane hauptfeldwebele!“

Vrhl na nás zuřivý a zlý pohled. Teď nás měl na lopatě.

„Neměli byste to říkat tak jistě,“ řekl ironicky, „kdyby to byla pravda, bylo by to u tohoto praporu poprvé. No ale podíváme se na to.“

Pomalou přistoupil k prvnímu kusu kamene, jednou či dvakrát jej obešel; obcházení protivníka bez jediného slova je dobrý způsob boje, říká se mu války nervů. Mráz nám běhal po zádech a potily se nám ruce, myšlenky bezcílně kroužily napříč hlavou, jak se jim zachtělo - jen ne tak, jak měly. Zůstali jsme bez hnutí a pomalu se měnili v nedýchající uzlíček nervů, a potom jsme náhle přišli na to, že páchneme - obrazně i doslova.

„Tak, tak - to jsme chtěli vidět,“ opakoval za třetím v první řadě.

Mrazivé ticho během toho, co prohlížel číslo tři a číslo čtyři.

Potom křik: „Rota číslo 3 - pozor!“, a na naše hlavy se snesla kupa nadávek. O hauptfeldwebelovi se říkalo, že neumí mluvit sprostě, aniž by předtím neřekl nějaké sprosté slovo; možná to byl jenom špatný vtip, ale my jsme s tím byli úplně spokojeni - přinejmenším to byl dostatečně přesný popis toho brutálního, nemocemi prolezlého prťavého kapitalisty, který si mohl ukousnout svůj díl z koláče moci.

„Co to kčertu je, tady ta zkurvená rota! Včera jste určitě nedělali nic, kromě toho, že jste si hráli na vojáčky! Vyválet se v hromadě sraček, to je něco pro takové stádo sviní jako jste vy.“ Podíval jsem se na pět chlapů, „a všichni vypadají jako bastardi od syfilitických kurev, kterým pořádně zmáčkli hlavu kleštěma...“

Nebyla to řeč člověka, bylo to chrlení špíny. Jeden z nejoblíbenějších výrazů toho grázla byl „francouzská nemoc“.

Sám měl pruskou nemoc v pokročilém stadiu, která ho žalostným způsobem přemáhala. Nemoc to byla

vážná a neomezovala se jenom na trestní prapory; prorostla celou německou armádou jako mor. A v každé hlíze jste mohli s jistotou najít NCO, muže, který byl sice něco, ale nemohl být víc.

Ted' nám přesně podle trestních řádů dávají pořádně do těla, a trvá to už tři hodiny. Ve finále nás čeká několik desítek centimetrů hluboký příkop do poloviny zaplněný páchnoucím bahnem s nažloutlou mastnou pěnou na povrchu. Pokaždé když se ozve povel „k zemi“, musíme si ho seškrábat ze zasviněných očí. Poté nastává oběd. Pochodujeme zpátky do kasáren a bez převlékání hltáme jídlo tak, jak jsme. A nastává čas zase se vrhnout do práce, za hodinu a půl musíme být jako ze škatulky, připraveni na odpolední výcvik.

Velice výhodně umýváme dohromady sami sebe i své uniformy: prostě si úplně oblečení stoupneme pod sprchu. Pušky a výstroj se musí nejdřív vymýt, potom jemně vytřít hadrem, nakonec naolejovat. Je třeba opatrně protáhnout hlaveň. Obyčejný voják čistí svou výstroj takhle důkladně jednou týdně, a pokud má nějaké zvláštní náročné cvičení, tak dvakrát. My jsme to museli dělat několikrát denně.

Když jsme tedy poté znovu nastoupili do řady, z uniforem nám pochopitelně crčela voda. Ale pokud byly čisté, vůbec nám to nevadilo...

* * *

Jenom jedné věci jsme se báli víc než této příšerné pondělní kontroly, a to byla každodenní kontrola pokojů ve 22.00. Je neuvěřitelné, na co všechno NCO myslí - k čemu všemu se dají přinutit na smrt vyčerpaní vojáci!

Předtím než přišel NCO, který měl zrovna službu, musel každý ležet na své posteli, pochopitelně ve správné poloze - na zádech, ruce podél těla, položené na přikrývce, nohy odkryté - a čekat na kontrolu. Velitel pokoje byl odpovědný za to, že nikde není ani špetka prachu, že všichni mají nohy čisté jako nemluvítka a že ve skříňkách je všechno poskládáno a uloženo podle předpisů. Před začátkem kontroly hlásil:

„Pane unteroffiziere, velitel pokoje branec Brand. Hlásím, že na pokoji 26 je vše v pořádku, stav 12 mužů, 11 ve svých postelích.

Pokoj byl pořádně uklizen a vyvětrán, nic zvláštního se nestalo.“

NCO tomu pochopitelně nevěnoval vůbec pozornost. Rozhlédl se kolem dokola, a pokud našel jenom špetku prachu nebo jedinou skříňku, která nebyla správně poskládaná, nebo snad nohy s pouhým náznakem špíny, měl velitel pokoje smůlu.

NCO Geerner - myslím, že byl opravdu mentálně postižený - řval jako tygr. Vypadalo to, jako by měl každou chvíli začít brečet - a nebylo neobvyklé, že mu opravdu začaly vzteky téct slzy. Když měl službu, všechny věci jsme horečně drhli, umývali a uklízeli třikrát tolik. Pamatuji si na jeden nešťastný večer.

Velitelem pokoje byl zrovna Schnitzius. Byl to takový otloukánek, celý den míval dobrou náladu, ale byl tak beznadějně zaostalý, že každý z našich nadřízených si za obětního beránka vybral právě jeho.

Schnitzius byl nervózní, stejně jako nás zbylých jedenáct. Leželi jsme a čekali na Geenera. Pokoušeli jsme si vzpomenout, co všechno jsme asi zapomněli udělat. Slyšeli jsme ho v jednom z vedlejších pokojů. Znělo to, jako by všechny postele a skříňky byly na třísky, a mezi tím vším jeho vřískavý řvoucí hlas: prašiví dobytci, bestie... zavřeli jsme oči, byli jsme bledí jako stěna. Geerner byl dneska ve formě. Než se dostane na pokoj č. 26, bude už správně nažhavený. Seskákali jsme dolů z postelí a ještě jednou prolezli celý pokoj. Nic jsme nenašli.

Dveře se s rachotem otevřely.

Ksaku, kdyby tak velitelem pokoje byl někdo jiný než Schnitzius, někdo s alespoň špetkou zdravého rozumu!

Schnitzius stál strnulý a k smrti bledý, jako by dostal zkrat.

Stál, a vyděšenýma očima zíral na Geenera. Ten k němu okamžitě přišel a ze vzdálenosti pěti centimetrů mu zařval do obličeje:

„Co to s váma kurva je, chlape! To mám snad celou noc čekat, než se uráčíte podat mi hlášení?“

Schnitzius podal třesoucím se hlasem hlášení.

„Všechno v pořádku?“ zachrochtal Geerner. „Lžeš!“

„Nelžu, pane unteroffiziere,“ odpověděl Geerner a hlas se mu zachvěl, otáčel se na podpatku a nespouštěl z Geenera oči. Ten prolízal pokoj a přitom hleděl kolem sebe a hledal.

Několik minut bylo ticho jako v hrobě. Leželi jsme na kavalcích a nespouštěli oči z Geenera, který chodil pomalu kolem dokola a hledal nějaký prach. Zdvihl stůl a důkladně zespodu otřel jeho nohy. Bez jediného smítku. Prohlídl si podrážky našich bot. Čisté jak lilie. Okna a stínítka lamp. Nic, vůbec nic. Se vztekem se nám zahleděl na nohy, jako by snad měl zemřít, kdyby nic nenašel.

Nakonec se zastavil a ještě jednou přelétl smutným pozorným zrakem pokoj. Fakt to vypadalo tak, jako by nás dneska nemohl na nic nachytat. Vypadal přesně jak ten, komu nepřišla holka na rande a teď musí jít spát domů sám se svou strašlivou a nenaplněnou touhou.

Už za sebou zavíral dveře a naráz se otočil a řekl:

„Říkáš všechno v pořádku? To se teda divím.“

Jedním krokem přistoupil k naší várnici s kávou. Byla to velká patnáctilitrová nádoba. Každý večer jsme ji museli vyblýskat a napustit čistou vodou. No a to si on - bohužel jenom chvilku předtím - uvědomil.

Nám teď došlo - a krve by se v nás v té chvíli nedořezal - že Geerner na něco přišel.

Stoupl si a zblízka se z boku podíval na hladinu vody. Když voda chvilku stojí, je prostě nemožné zabránit tomu, aby se na hladině neusadilo pár smítek prachu.

Geerner řval, až nám praskaly bubínky.

„Tomu říkáte čistá voda? Které prase to tam nalávalo? Ty hajzle zasraný, pojď sem!“

Geerner si vylezl na židli a Schnitzius mu musel podat hrnek.

„Pozor! Hlavu zaklonit! Otevři hubu!“

A pomalu vylil vodu z hrnku Schnitziusovi do pusy.

Ten se málem udusil. Když byl hrnek prázdný, ten šílený NCO s ním třískl o zeď, potom se vyřítíl z pokoje, z koupelny jsme uslyšeli nějaký randál a taky zvuk puštěného kohoutku. Chvilku poté vychrstl do pokoje kýbl vody. Potom znovu. Vylil nám na podlahu šest kýblů, a my jsme to potom museli vytřít. Měli jsme jenom dva roztrhané hadry na zem, a trvalo to pěkně dlouho, než byla ta zem suchá.

Celkem čtyřikrát nám ten svůj vtípek zopakoval, a potom konečně vychladl. Unteroffizier Geerner odešel spokojeně spát, a my jsme měli konečně klid.

Furor germanicus - tak říkali staří Římané zvláštnímu druhu válečného šílenství, se kterým se poprvé setkali tehdy, když vedli válku s divokými kmeny na sever od Alp. Římanům i jejím ostatním těžce zkoušeným nepřátelům mohlo být útechou to, že Germáni zacházeli stejně pitomě jak se svými nepřáteli, tak i sami se sebou.

Furor germanicus - německá či pruská nemoc.

Geerner byl chudák, nemocný ničema, který se ukájel prachem.

Budiž mu země lehká.

Nato velitel předal rotu kaplanovi a ten zakřičel: „Rota číslo 3

- k modlitbě - NA KOLENA!“

Takový voják. Náš výcvik byl zakončen cvičením, které trvalo sedm bezesných dní a nocí. Konalo se v obrovském cvičném prostoru, který se jmenoval Sennelager. Byly tam postaveny celé vesnice, mosty, kolejnice - úplně všechno - chyběli zde pouze obyvatelé. Museli jsme nacvičovat boj na všechny způsoby ve spleťtém nízkém porostu, v bažinách, řekách, na vratkých mostech, které byly volně položeny přes hluboké rozsedliny.

Možná vám to zní poněkud romanticky, něco jako hraní na indiány pro dospělé, ale my jsme při tom ztratili kamaráda. Prostě spadl z jednoho toho houpavého mostu - a zlomil si vaz.

Jedna taková hra spočívala v kopání děr do země. Musely být dost hluboké - když jsme do nich pak vlezli a stočili se do klubíčka, museli jsme být skrytí pod povrchem; nad hlavou nám přejížděly tanky a my jsme se schoulení třáslí strachy.

Takové „zážitky“ šly jeden za druhým. Museli jsme sebou praštit na holou zem a nechat jezdit tanky přímo nad sebou. Cítili jsme, jak nám ocelový spodek tanku drhne záda, a slyšeli, jak vlevo i vpravo

řinčely těžké pásy.

Pod vlivem „tankových šoků“ se z nás stávali tvrdí chlapi.

V každém případě jsme se hrozně báli, což byla naprosto normální věc. Jedna z nepostradatelných věcí při výchově německého vojáka je strach, je cvičen k tomu, aby jednal jako stroj, aby kolem sebe šířil čistou hrůzu, a ne aby byl statečný. On je totiž hnán mocnou ideou, a v případě potřeby musí obětovat sám sebe. Tato morální podřízenost je charakteristický projev pruské mentality a také chronická choroba všech Němců.

Den po skončení tohoto cvičení jsme skládali přísahu věrnosti.

Celá rota nastoupila po třech stranách nádvoří a doprostřed najel tank. Na každé straně měl připevněn kulomet. Jakmile byl tento scénář připraven, objevil se velitel. Doprovázeli ho jeho pobočník a kaplan, který byl vyšňořen a ověšen všemi svými prýmký, snad proto, aby dodal této chvíli zdání větší důstojnosti.

Poté velitel promluvil:

„Pánové - vojáci pruské armády! Váš výcvik je nyní u konce. Za malou chvíli budete přiděleni k různým polním plukům - k dělostřelcům, protitankovým jednotkám, kulometčikům, hlídkovým četám nebo snad k jednotkám domobrany. Jste psanci, ale když budete stateční a odvážní, možná vás jednoho dne führer opět zahrne svou přízní. Nyní složíte přísahu věrnosti. Přisahu, kterou jste již jednou odmítli. Já jsem si ovšem jistý tím, že od této chvíle po celý zbytek vašeho života bude pro vás tato přísaha poutem, jenž vás spojí s vaší zemí, které budete věrně sloužit. Od každého z vás očekávám, že nikdy nezapomenete ani na svou přísahu, ani na povinnosti vůči naší zemi a našim velikanům, vaši povinnost vůči führerovi a Bohu.“

Nato jsme poklekli, sundali si železné přilby a rukou se dotkli hlavně pušky. Muselo to být hrozně dojemné, něco jako záběry z filmového týdeníku. Kaplan potom pronesl krátkou modlitbu k velkému všemohoucímu (pochopitelně německému) Bohu, který by měl pomoci nacistům k vítězství. Ten idiot nepoužil přímo slova „nacisty“, ale co jiného mohl mít na mysli, když říkal:

„Bože všemohoucí, Pane náš, ukaž nám svou velikost a laskavost, dopřej chabým německým zbraním vítězství nad barbarským nepřítelem!“

Všimněte si: jejich barbarskými nepřáteli byly národy, jenž daly světu muže jako byl Ibsen a Nansen, Hans Christian Andersen, Rembrandt a Spinoza, Voltaire a René Clair, Čajkovskij a Gorkij, Shakespeare a Dickens, Abraham Lincoln a Theodore Dreiser, Chopin a Koperník, Sokrates a Homér a ženy jako Florence Nightingalová, Emmelina Pankhurstová, Marion Andersonová a paní Rooseveltová, Marie a Irena Curie, Kateřina II., Johanka z Arku, Isaka Dinesenová, sestry Brontëovy, Anna Pavlovová...

Poté poželhal našim zbraním, které byly určeny k likvidaci nepřítele. Nemyslím si ovšem, že by to nějak pomohlo. I kdybyste nakrásně věřili kouzlům, bylo těžké uvěřit malému mizernému knězi, který si stoupne a nad obřím tankem udělá nicotné znamení kříže. A já na kouzla nevěřím. Přinejlepším si bylo možno představit, že uhrane nějaké malé zbraně. Ostatně, tu válku stejně prohráli.

Poté jsme složili přísahu. Kaplan přečetl pár slov a všichni muži je naráz opakovali. Jeden stál před nastoupenou rotou a třemi prsty se dotýkal taseného meče, který držel velitel v ruce. To bylo součástí scénáře.

Tichým nádvořím proletěl sbor hlasů:

„Při Bohu všemohoucí - našem Svatém otci - slibuji svatou přísahou - že budu vždy - bojovat poslušně a věrně - a že obětuji svůj život - bude-li to zapotřebí - za führera, lidi a vaterland - kdo skládá tuto posvátnou přísahu - musí vědět - že je vyryta v jeho srdci - a že pokud tuto přísahu poruší - buď Všemohoucí Bůh milostiv jeho duši - neboť poté ztratí právo žít - a na věky věků - se bude smažit - v plamenech pekelných - AMEN!“

Poté jsme zpívali Deutschland, Deutschland, über alles!

Bylo to jako u svatého přijímání, ale bez dárků...

Další den nás rozdělili na malé skupiny od pěti do patnácti mužů a vydali nám novou polní výstroj. Mně a několika ostatním dali uniformu a baret černé barvy, barvy tankových jednotek. Další den ráno jsme pod vedením feldwebela odešli do kasáren v Bielefeldtu, kde nás okamžitě rozdělili do rot podle místa určení

a naložili do vojenského vlaku.

„To má tahle rota dostat víc takových kriminálníků jako jste vy?

To je nechutné! Nechtějte, abych vás nachytal dělat něco, co nemáte! Pošlu vás okamžitě zpátky do lágru, tam by vám patřilo pěkně dlouho chcípat, a ať se propadnu, jestli kecám. Lágr - to je to pravé místo pro vás!“

Takto pěkně mě přivítal velitel roty číslo 5, vrchní hauptmann Meier, postrach nováčků. Ale na takové věci si člověk už dávno zvykl.

Byl jsem přidělen k 2. praporu pod velením leutnanta von Barringa. Poté se začaly dít věci, ze kterých mi šla hlava kolem.

Naše první setkání Barring mi podal ruku a pozdravil mě silným, přátelským stiskem.

To je taková věc, kterou pruští důstojníci prostě neumí, a on to přesto udělal. Když mi ruku pustil, řekl: „Chlapče, vítej u 5. rot. Právě ses dostal k prokleté jednotce, ale musíme držet spolu a vydržet to. Jdi dál, a až uvidíš nákladák č. 24, hlas se u unteroffiziera Beiera, je to vedoucí sekce č. 1.“ Potom se usmál - pusou od ucha k uchu, čistý úsměv hezkého mladého muže.

Byl jsem úplně vedle.

Brzo jsem našel nákladák č. 24, tam jsem si nechal ukázat unteroffiziera Beiera. Seděl u velkého sudu a hrál s třemi dalšími chlápky karty - malý, dobře stavěný chlapík okolo pětatřiceti let. Zastavil jsem předpisově tři kroky před ním, srazil paty a začal nahlas a jasně:

„Pane unteroffiziere, dovoluji si -“

Dál jsem se nedostal. Dva z těch čtyř se zvedli ze svých sudů a zůstali stát s palci zaklesnutými za kalhoty. Unteroffizier a ten čtvrtý se lekli a spadli dozadu. Karty litaly vzduchem jako listy na podzim.

Chvilku na mě zírali jako na zjevení, a potom ten vysoký rusovlasý obergefreiter řekl:

„Krucinál, chlape - vyděsils nás k smrti! To už ti toho Hitlera pěkně nabouchali do hlavy, co? Co to mohlo do takového podělaného podvratáka vlézt, že přijde sem, do této oázy klidu a míru, a ruší její nevinné obyvatele při jejich nevinné zábavě? Řekni, kdo jsi a co jsi vlastně zač?“

„Pane obergefreitere, hlásím, že přicházím od leutnanta von Barringa a mám se hlásit na 1. sekci.“

Beier a ten čtvrtý muž, který pořád ještě ležel na zádech, si také stoupli a s hrůzou na mě zírali, jako by se chtěli s řevem rozběhnout do všech stran, kdybych udělal byť i jeden krok směrem k nim. Potom naráz vybuchli smíchy.

„Slyšeli jste ho? Pan obergefreiter. Ha, ha, ha! Pan unteroffizier Beier, ha, ha, ha!“ vykřikoval ten zrzavý svobodník a otočil se k unteroffizierovi, hluboce se uklonil a řekl:

„Ctihodná excelence! Důstojnosti, ctěná magnificence, pane unteroffiziere Beiere, dovoluji si hlásit...“

Zmateně jsem přejížděl zrakem z jednoho na druhého a zaboha jsem nemohl pochopit, co je na tom všem tak úžasně směšného. Když je ten záchvat smíchu přešel, zeptal se mě unteroffizier, odkud přicházím. Řekl jsem mu to, a on se na mě docela soucitně zadíval:

„Zruš ten pozor, nebo ti upadnou nohy,“ řekl mi ten zrzek.

„Trestní prapor v Hannoveru? To už se nedivím, že se chováš tak, jak se chováš. Mysleli jsme si, že si z nás děláš blázný, když jsi tak srazil ty paty, ale myslím, že je to spíš zázrak, že ještě vůbec máš co srážet. Tak jo, vítej tady!“

Těmito slovy jsem byl přijat do 1. sekce. O hodinu později jsme se už přesouvali směrem k Freiburgu. Tam z nás měli udělat bojovou jednotku a poslat na nějaké místo v té šílené Evropě. Tam jsme měli také prodělat speciální výcvik. Když jsme si tak vykládali, moji společníci se představili. S těmahle čtyřma jsem potom prošel celou válku.

Willie Beier byl o deset let starší než my a proto se mu říkalo Starej. Byl ženatý, měl dvě děti. Povoláním byl truhlář, bydlel v Berlíně. Díky svým politickým názorům si vysloužil osmnáct měsíců v koncentračním táboře, poté mu byl zbytek trestu „prominut“ a poslali ho do trestního praporu. Starej se pokojně usmíval pod vousy:

„A tady taky s největší pravděpodobností zůstanu, dokud nevběhnu nějaké kulce do cesty.“

Starej byl statečný chlapík. Vždycky zůstával chladný a klidný.

Během těch čtyř hrozných roků, které jsme spolu prožili, jsem nikdy neviděl, že by byl nervózní nebo že by měl strach. Byl jedním z těch divných patronů, ze kterých vyzařoval klid, a když jsme se dostali do úzkých, potřebovali jsme to jako sůl. Byl to takový náš táta, i když věkový rozdíl mezi námi byl pouhých deset let. Mnohokrát jsem v duchu děkoval svému štěstí, že jsem se dostal do tanku ke Starýmu.

Obergefreiter Joseph Porta byl jeden z těch nenapravitelných vtipálků, na které si nikdo nikdy nepřišel. Válka ho nezajímala ani za mák, a věřím tomu, že bůh i ďábel by se trochu báli, kdyby se s ním měli dostat do křížku, protože on by z nich s úsměvem na rtech udělal blázny. V každém případě se ho báli všichni důstojníci u roty, které svým nevinným pohledem dokázal úplně vyvést z míry.

Nikdy nevynechal žádnou příležitost povědět všem, na které narazil, že je levičák. Rok strávil v Oranienburgu a Moabitu. Byl obviněn z komunistických aktivit. V roce 1932 totiž pár přátelům pomohl vyvěsit vlajky sociálních demokratů na věž Michalského kostela. Chytili ho policajti a zavřeli na čtrnáct dní, poté se na všechno zapomnělo. Až v roce 1938 si pro něho zničehonic přišli gestapáci a ze všech sil se ho snažili přesvědčit o tom, že on zná to báječné místo, kde se skrývá neviditelný a všudypřítomný vůdce komunistů Wollweber. Několik měsíců ho mučili a drželi o hladu, potom ho přivedli před soud a obžalovali z komunistické činnosti. Soudcům předložili obrovskou zvětšeninu fotografie, na které byl Porta s obrovskou vlajkou na cestě k Michalskému kostelu. Dvanáct let nucených prací za komunistickou činnost a znesvěcení chrámu Páně. Krátce předtím, než začala válka, byl stejně jako spousta jiných vězňů omilostněn a dali ho k trestnímu praporu. S vojáky je to stejné jako s penězi - není důležité, odkud jsou.

Porta byl Berlínák a měl ten správný typ drsného berlínského humoru, bystrý jazyk a obrovskou drzost. Sotva otevřel ústa, všichni se skládali smíchy, hlavně když změnil hlas a napodobil unylou řeč, předstíranou aroganci a nestoudnost, jakou jste mohli vidět jenom u německých hraběcích sluhů.

Porta měl hudební sluch a velký přirozený talent. Stejně úchvatně hrál na brnkačku i na kostelní varhany. Všude s sebou tahal svůj klarinet, na který hrál opravdu kouzelně. Jeho bystré oči se dívaly dopředu a jeho zrzavé vlasy byly zježené jako kupka se na ve větru. Ať už si prozpěvoval písničku nebo improvizoval na nějakou klasickou melodii, tóny jako by samy vytancovávaly z nástroje. Noty byly pro něj španělská vesnice, ale když jsme narazili na nějakou melodii, stačilo, aby ji Starej zapískal a Porta to zahrál stejně, jako by to složil on sám.

Porta měl velký dar - byl to rozený vypravěč. Vymyslel si příběh a dokázal ho vyprávět několik dní, i když to byly od začátku do konce samé povídačky a výmysly.

Jako pořádný Berlínák Porta vždycky věděl, kde je co k jídlu, jak to dostat a pokud jsme si mohli vybrat, věděl, co je nejlepší.

Možná se někdy s někým musel prodírat nějakou divočinou...

Porta tvrdil, že měl u ženských vždycky veliký úspěch, ale při pohledu na něj jste o tom začali pochybovat. Byl příšerně vysoký a vychrtlý jak tyčka. Z uniformy mu čouhal žirafí krk a na něm obrovský ohryzek, ze kterého jste dostávali závrať, vždycky když mluvil, poněvadž poskakoval nahoru a dolů jako splašený, a vy jste od něj nemohli odtrhnout oči. Trojúhelníkovitá tvář byla celá divoce posetá pihami. Malé zelené oči se blýskaly a lstivě si prohlížely toho, s kým vlastně mluvil. Vlasy měl bůhvíproč ohnivě rudé. Když otevřel ústa, byl mu vidět jeden jediný zub, který trčel osamoceně uprostřed horní dásně. Tvrdil, že má ještě dvě další stoličky, ale ty byly asi moc dobře schované. Byl vůbec div, že mu proviantní důstojník našel boty; nosil číslo čtrnáct.

Třetím z naší čtverky byl Pluto, obrovská hora svalstva. Byl to stabsgefreiter a jeho pravé jméno bylo Gustav Eicken. Tříkrát byl v koncentráku, a v jeho případě to nebyla politika, ale stará dobrá zlodějna. V Hamburku byl dokařem a s pár přáteli sem tam vykrádali skladiště a lodě. Dařilo se jim docela dobře až do té doby, než je chytili. Dostali po šesti měsících. Dva dny potom, co ho propustili, si pro něho přišli policajti znovu. Tentokrát se jednalo o jeho bratra, který zfalšoval pas, a za to přišel o hlavu. Sám Pluto byl ve vězení devět měsíců, aniž by ho jedenkrát vyslechli. Potom ho zmlátili jako psa a bez jakéhokoliv vysvětlení vyhodili. Za tři měsíce přišla pořádná rána: svalili na něj, že vykradl nákladník plný mouky.

Pluto o tom nevěděl vůbec nic, ale zmlátili ho stejně a potom ho konfrontovali s chlápkem, který odpřisáhl, že Pluto byl jeho komplic a že spolu vykradli ten nákladník s moukou. Přelíčení trvalo přesně dvacet minut a rozsudek zněl: šest let. Dva roky byl ve Fühlsbüttelu, potom ho převelili do obyčejného

trestního praporu a v roce 1939 odtáhl se zbytkem 27. trestního pluku do Polska. Když jste chtěli Pluta doopravdy rozzuřit, stačilo říct větu, ve které se vyskytovala slova náklad'ák, mouka...

Ten čtvrtý se jmenoval Anton Steyer, byl to obergefreiter, a nikdo mu nikdy neřekl jinak než Preck. Měřil metr padesát jedna.

Pocházel z Cologne, pracoval v továrně na parfěmy. Poněkud hlasitější hádka v hospodě vynesla mu a jeho dvěma přátelům tři roky v koncentráku. Ti druzí dva už byli dávno pryč. Jeden padl v Polsku, druhý dezertoval, chytili ho a popravili.

Vojenský vlak se vlekl šest dnů přes Německo, a teprve potom jsme dosáhli cíle. Bylo jím pitoreskní jihoněmecké město Freiburg. Ani jsme nečekali, že tam budeme moct zůstat nějak dlouho. Trestní pluky většinou nezůstávají v týlu. Jejich úkolem je neustále být v první linii a krvavým perem psát historii.

Zaslechli jsme nějaké divoké fámy o tom, že nás pošlou nejdříve do Itálie a následně do Libye. Nikdo ale nevěděl nic jistě. První den jsme strávili rozdělováním do skupin, dávali nám pokyny k přesunu, a ještě jsme museli udělat pár dalších, ne zrovna nepříjemných věcí. Když jsme měli volno, chodili jsme do hospody U Zlatého kohouta. Byl tam skvělý hospodský, jmenoval se prostě Schulz, a byl to starý Portův přítel.

Víno bylo dobré, holky svolné a my jsme mohli hulákat, jak se nám líbilo.

Bylo to už strašně dlouho, co jsem naposledy zažil něco takového.

Všechny ty příšerné věci byly ještě hrozně čerstvé, a já jsem měl velké problémy, abych na to zapomněl, abych to v noci, když byla ta možnost, hodil všechno za hlavu. Jestliže se mi to povedlo poprvé, podruhé a znovu, byla to v první řadě zásluha Porty, Starýho, Pluta a Precka. Prošli tím vším od začátku až do konce stejně jako já, a to z nich udělalo tvrdé chlápky. No a když měli víno, holky a zábavu na dosah ruky, čerta starého se starali o něco jiného.

První se začal stavět na zadní nějaký chlap od dráhy. Správný národní socialista prý nikdy nic pro trestance neudělá. Ale pak Porta zamumlal něco o láhvi rumu, a národní socialista hned na chvílku zapomněl na to, že je dozorce. Přešel přes nástupiště a šel k našemu tlust'oučkému Schulzovi, chvíli poté se vrátil s obrovskou taškou a dal ji Portovi. Ten ho obdařil svým nekonečně geniálním pohledem.

„Vy jste členem strany, že ano?“ řekl Porta svým nejnevinnějším výrazem.

„Jistěže ano,“ odpověděl železničář a zadíval se na veliký odznak strany, který zdobil na klopě jeho uniformy. „Proč se ptáte?“

Porta zúžil své zelené zorničky. „Měl bych ti něco říct, drahý příteli. Pokud jsi členem strany, musíš se podrobit fűhrerovu nařizení, že blaho kolektivu je přednější než blaho jednotlivce.

Tudíž musíš říct něco takového: ‘Udatní vojáci 27. pluku, v jehož znaku skvěje se oheň a meč! Abych vám pomohl ještě lépe bojovat za fűhrera a za vlast, já sám, pln vděčnosti, vám věnuji darem tuto láhev rumu, kterou chtěl pan Joseph Porta ve své nekonečné milosti věnovat mně nehodnému.’ Nebylo to to, co jsi chtěl právě říct? Neměl jsi tato slova na špičce jazyka? Milý příteli, z celého srdce ti děkujeme. Ted' můžeš jít.“

Potom zdvihl ruku a udělal velkolepé gesto, nasadil si čepici a zakřičel: „Zdař bűh!“

Když ten sviňský železničářský nácek se zuřivým skřípem zubů zmizel, otevřeli jsme ten balíček.

Bylo tam pět lahví vína, celá vepřová pečeně, dvě pečená kuřata, bylo tam...

Podivuhodnosti Balkánu

„Nesmíme ale zapomínat na to, že jedeme do války,“ řekl třaslavým hlasem, „a válka může být pořádně nebezpečná věc. Uslyšíte o příšerných věcech a o tom, jak lidé umírají. Představte si: přiletí granát a zabije nás všechny naráz. Nebo si představte,“ - a ztichlý hlas se mu naplnil hrůzou - „že by nikoho z nás nezabil, ale že by rozbil tady ty tři plné flašky. To by bylo - to by bylo opravdu hrozné!“

Přesto jsme odložili láhve na později.

Krátce potom se vlak rozjel.

„Už jedeme! Už jedeme!“

Bűhví proč jsme tak křičeli, nám ve vagónech i těm venku na nástupišťích to bylo naprosto jasné.

Zasouvací dveře na obou stranách byly otevřené a my jsme v nich stáli jeden přes druhého a až do

ochraptění jsme na sebe pokřikovali. Nezáleželo na tom, co jsme viděli: kočku, krávu, a když už jsme nemohli ani ženským nic říkat, aspoň jsme jim pěkně nahlas provolávali slávu.

„Řekni mi, proč tady k čertu vlastně jásáme?“ řekl naráz Starej.

„Jsme snad tak šťastní, protože jedeme na porážku?“

Porta se zarazil uprostřed radostného hurá a začal přemýšlet.

„Proč to vlastně jásáme? Jasně, ty můj rozmilej prasečí rypáku, jásáme - a proč vlastně?“

Podíval se na nás „Myslím si, že vím,“ řekl Precek.

„Protože“ - podíval se na nás slavnostně - „protože už jste někdy slyšeli o válce, kde lidé nejásají?“ A dodal: „Jedeme do veliké akce. Jedeme pomoci führerovi, jedeme trochu pomoci velikému Adolfovi při jeho slavné porážce, aby mohla tahle posraná válka skončit a aby se ten báječný kolaps konečně mohl uskutečnit.

Porta zdvihl Precka, políbil ho na obě tváře a zase položil na zem. Potom natáhl svůj dlouhatánský labutí krk a radostně zařval, takže ho musel führer slyšet, ale asi mu stejně nerozuměl...

Na mém názoru tady nezáleží, ale viděno z úhlu prostého vojáka, známý německý smysl pro pořádek se tady moc neprojevil, tady ani nikde jinde tam, kde se jednalo o transport vojenských jednotek.

Obyčejný voják má z brilantního plánování generálního štábu a jeho chvályhodné organizace ten dojem, že pokud má být kamkoliv přepraven, je třeba jet tam cikcak. Převést vojáka z bodu A do bodu B přímo, bez celodenních zastávek na různých místech ztracených v kukuřičných polích nebo na vedlejší koleji na seřaďovacím nádraží - jednoduše řečeno, dostat se z místa na místo bez zbytečné ztráty času a energie by mohlo znamenat revoluci ve vedení války a mohlo by to mít rozhodující vliv na to, že se skvělé plány jeden s druhým nezkříží. Je dobře známo, a vojáci na celém světě by mohli jen potvrdit, že válka bez zmatků je nemožná. Množství zmatků a strašlivé plýtvání lidskými životy, potravinami, materiálem a duševní prací, které se skrývá za výrazy jako je např. „postup podle plánu“, nicneřikajícími slovy jako „vyrovnaní fronty“, „vyrovnaný ústup“, je tak nezměrně tragické, že je nemůžete nikdy pochopit. Ani kdybyste se jakkoliv snažili.

Myslím, že tady ten válečný chaos je možno určitým způsobem vysvětlit. Je to nějak takto: kdyby neexistoval chaos, bylo by možno ustanovit určitou zodpovědnost. Pokud uznáte, že chaos je opakem odpovědnosti, potom můžete dojít k těmto rovnicím: když válka = chaos a chaos = nezodpovědnost potom válka = nezodpovědnost a tuto rovnici můžete aplikovat kdykoliv.

Nezodpovědně jsme překročili srbskou hranici. Tam nám bylo sděleno, že až do dalšího rozkazu jsme 18. prapor 12. pancéřové divize a že nás posílají do výcvikového prostoru někde na Balkán, kde se budeme učit zacházet s novým tankem. Potom půjdeme na frontu. Když nám to řekli, Porta se potěšeně zašklebil.

„V dohledné době, takže tak nejdřív za padesát let,“ řekl. „Máme dobré vyhlídky. Můžeme být šťastní jak blechy a můžeme fantasticky zbohatnout, hned vám řeknu proč. Na Balkáně kvete obchod jako nikde jinde v Evropě, protože všechno se dělá rovnou: všichni okrádají všechny a nikdo se tím nevzrušuje. A co by to bylo za vojáka, kdyby nebyl taky dobrý obchodník? Kdo chce být dneska dobrý voják, musí se to naučit a chovat se podle toho. Až pojedu z Balkánu, bude ze mě navýsost spokojený, bohatý a zajištěný mladý muž.“

Ze Zagrebu do Banja-Luky; z Banja-Luky do Sarajeva; potom zničehonic změna směru na sever na Brod, potom zase na východ přes maďarskou hranici do Pécsu; a tak putoval 18. prapor z místa na místo a po cestě získával hrdinské ostruhy svými velkými pamětihodnými činy, i když ne takovými, jak bylo později ukazováno ve zprávách z fronty, ve kterých se hovořilo o zemi zvané Neuropa, a které byly promítány v kinech za zvuků řízných vojenských pochodů a při kterých lidé úžasem tajili dech. 18. prapor se nikdy neobjevil na plátnech kin, nikdy nedostal žádné vyznamenání. Byl to jeden z těch bezejmenných neviditelných praporů, který byl rozmetán, vytvořen, rozmetán, vytvořen a znovu rozmetán - znovu a znovu a ještě jednou, až se nám z toho obracel žaludek. Ale stejně jsme to nedokázali říct tak krásně, stručně a výstižně jako Porta, ten se nikdy neostýchal, a vždycky když slyšel z rádia nějaké takové nepravděpodobné zprávy, pořádně si uprdnul a utnul to.

U malého městečka Melykutu, severovýchodně od Pécsu, jsme o Portu málem přišli. Přišel na nádraží na poslední chvíli a taktak naskočil do vlaku. O pár minut později jsme projížděli okrajovou čtvrtí okolo

nuzných dřevěných budek. Před jednou z nich stály tři cikánky a dychtivě mávaly. Porta je pozdravil a zakřičel:

„Adios, seňority, jestli z toho bude nějaký dítě, a jestli to bude kluk, říkejte mu Joseph - po tátovi. A pro svatou matku boží, ať z něho není voják! To radši ať dělá pasáka, to je aspoň solidní povolání...”

Pohodlně se usadil do kouta vagónu a vytáhl z kapsy balíček příšerně zamaštěných karet, a brzo jsme byli až po uši zabraní do staré dobré „jedenadvacítky“ čili očka. Po čtyřech hodinách zastavil vlak na příhraniční stanici v Makó, jihovýchodně od Szegédu.

Řekli nám, že budeme asi deset hodin stát a potom že odjedeme do Rumunska. Slezli jsme dolů z vagónů a šli se trochu projít a poohlídnout se okolo. Porta se jako obvykle trhnul hned ze začátku a jako obvykle se po chvíli přisouval ke Starýmu a ke mně, nahodil nejnevinnější výraz a zašeptal:

„Jdeme!“

Město - či spíše něco mezi venkovským městem a vesnicí - odpočívalo v odpoledním vedru. Uniformy se nám v tom horku lepily na horká a zpocená těla. Šli jsme po hlavní ulici, kde se pod vzrostlými stromy povalovali vesničané. Náhle se Porta přehoupl přes zídku, přes živý plot, a ocitli jsme se v uličce plné malých domků a zahrádek.

„Čuchám čuchám dobrotu!“ řekl Porta a začal utíkat.

Výsledek byl ten, že já a Starej, každý v ruce uškrcenou husu, jsme se museli schovat za plotem a Porta utíkal jako o závod s tlupou rozzuřených chlapů a ženských v patách.

Horempádem jsme spěchali zpátky do vlaku, dobře ty husy schovali a vyrazili jsme zachraňovat Portu.

Potkali jsme ho, jak si vykračuje, a vedle něj šla eskorta složená z maďarského poručíka, dvou strážných od Honvédů s napřaženými bajonety, dvou vojenských policajtů od nás a dobré padesátky řvoucích, gestikulujících civilistů, což byli Maďaři, Rumuni, Slováci a cikáni.

Porta to všechno bral s maximálním klidem. „Jak se můžete na vlastní oči přesvědčit, maďarský regent Horthy, nejlepší kámoš našeho führera v této zemi, mi dopřál čestnou stráž.“

Došli ke štábnímu vagónu. Naštěstí tam byl zrovna major Hinka, mladý a klidný chlapík, Portův ochránce. S kamennou tváří vyslechl od maďarského poručíka všechna obvinění a potom začal:

„Chlape! Cos to ksakru zase vyváděl? Do hajzlu - krádež, pokus o vraždu! Nejenom že kradeš husy a potom se kvůli tomu na nás všichni dívají skrz prsty, ale proboha svatýho, tys vyjel na maďarský vojáky, na naše bratry ve zbrani! Zkopál si vzácného psa. Rozbils strážníkovi falešné zuby. To je přinejmenším na dvě obvinění. Co mi k tomu řekneš, ty křivonohá opice?“

Křičel jak na lesy, aby ten rozvášněný dav viděl, jak se na Portovu hlavu sbíhají hromy blesky. Ten mu do toho vpadl: „Pane majore, tady ta smečka bučících volů, to jsou lháři jeden větší než druhý, a moje zbožná dušička se z toho celá třese. Při posvátné sukovici svaté Alžběty přísahám, že jsem se poklidně a mírumilovně procházel, co robě nevinné jsem si vychutnával rozkošný výhled do kraje a krásné počasí. Byl jsem zrovna uprostřed tichého rozjímání, děkoval jsem bohu za to, že můžu být mezi těmi šťastlivci, těmi slavnými a milovanými vojáky, kteří slouží našemu führerovi, a že mám tu možnost vidět taky, jak vypadá svět mimo náš krásný Berlín, když vtom kdoví z kterého houští se najednou vyřítila tady ta smečka vzteklych ďáblů, kteří už tam na mě určitě čekali, a já jsem byl zčistajasna vytržen ze svých pobožných myšlenek, což mi způsobilo velikou duševní újmu, neměl jsem ponětí, co po mě chtějí; a můžete se teda divit, že jsem začal trochu bláznit a vzal do zaječích? Jediné, co mě napadlo, bylo to, že mě chtějí zabít, prostě mě nenapadlo, že by se mě chtěli jenom na něco zeptat, až když jsem si všiml, že jeden z nich má veliké náramkové hodinky, přišlo mi, že se asi nebudou chtít zeptat, kolik je hodin, a tam na rohu, když už jsem nabíral největší rychlost, stál jeden z těch operetních bojovníků s tím svým hloupým kloboukem, na krku mu visela paleta s barvičkama, a když mě chtěl zastavit, nezbylo mi nic jiného, než do něj tak lehce šťouchnout, ale ujist'uju vás, že jsem neměl v úmyslu být nezdvořilý, on sice spadl trochu tvrdě, ale jestli ještě nevstal, velice rád mu pomůžu do nemocnice, no a potom se tady objevila ta smečka vřeštěcích čoklů, a začali kvílet jak indiáni na válečné stezce, bylo to přece v té báječné knížce - Poslední mohykán se to jmenovalo - a jestli jste ji nečetl, napíšu domů svojí babě, ta to bude určitě mít.“

„To by stačilo, Porto,“ zařval major Hinka, „jak mi vysvětlíte ty husy?“

„Pane majore,“ řekl Porta, a k našemu údivu se mu po špinavých tvářích začaly koulet slzy jako hrách,

„nemám nejmenší ponětí, o jakých husách to tady ti lidé vlastně mluví, ale vy sám dobře víte, pane majore, kolikrát jsem to už schytl za někoho jinýho.

Jsem ten největší smolař ze všech a jsem prostě přesvědčený o tom, že mám minimálně dva dvojníky. Babička mi to taky říkala.“

Hinkovi se začaly cukat svaly okolo pusy, ale povedlo se mu zachovat vážnou tvář. Otočil se k maďarskému poručíkovi a ujistil ho, že Porta bude za svůj prohřešek po zásluze potrestán. Ten večer si s námi Hinka pochutnal na pečené huse.

Šourali jsme se podél nekonečné řady nákladních vagónů a narazili na jeden veliký, který měl dveře zapečetěné páskou od wehrmachtu.

Pečet' i visací zámek byly polámané a Starej velice hbitě ty dveře odsunul.

„Tak, teď se na to podívejte a řekněte mi, co si o tom myslíte?“

Vykulili jsme oči a málem jsme se vyvrátili, když jsme to uviděli. Panebože, to takové věci pořád ještě existují? Plechovky ananasu, hrušek, masové plátky, šunka, chřest, humři, krabi, portugalské sardinky, sklenice zázvorové limonády, broskve.

Opravdová káva, opravdový čaj, čokoláda, cigarety, víno, bílé a červené, brandy, šampaňské...

Koloniál na kolečkách, jedna báseň.

„Bože na nebesích!“ zalapal Titch po dechu. „Pro koho to je - tady ten vagón?“

„Chceš snad říct - pro koho to byl, tady ten vagón,“ řekl Pluto.

„I takový medvěd jako ty musí pochopit, že naše kroky vede sám Bůh. A Bůh to neudělal pro to, abys tady stál jak solnej sloup a ptal se na nesmyslné otázky.“

Další den jsme dojeli do obrovského skladu v Bukurešti, kde jsme měli vykládat. Porta zmizel s bednou vína a za chvíli nás odtáhla nějaká lokomotiva na vedlejší kolej, kde jsme byli chráněni před dotěnými zvědavci. Dokonce přesvědčil i stabsfeldwebela, aby nám vyplnil protokol na ten náš bezvadný vagón, takže potom už patřil 18. praporu se vším všudy.

Sláva Balkánu

Ubytovali jsme se kousek za městem, v rumunských kasárnách u řeky Dombrovice. Jednou v sobotu večer odešel Porta s nějakými známými hrát do Bukurešti poker a nevrátil se ani v neděli ráno, když jsme měli nástup. Když hlásili jeho jméno, nezbylo mi nic jiného, než zařvat „Zde!“ za něho.

Podle Pluta Porta vsadil a prohrál všechno včetně svých šatů, a teď škemrá o pomoc u nějaké ženské.

My jsme tomu ale moc nevěřili, protože co se týkalo švindlování v kartách, byl Porta génius. Daleko pravděpodobnější a více zneklidňující vysvětlení bylo, že Porta svoje spoluhráče pěkně obral a ti že si to nenechali líbit.

Hned po snídani jsme vyběhli do města a snažili se ho najít.

Nebyla to žádná legrace, Bukurešť je hrozně veliká, má asi milión obyvatel. A nejen to, je roztažená na obrovské ploše, a je tam plno parků, širokých bulvárů a nekonečných ulic plných domečků s krásnými zahradami.

Ale dělali jsme si zbytečné starosti. V jedné z nejluxusnějších čtvrtí jsme na ulici potkali podivné procesí, u kterého se lidé zastavovali a ohlíželi. Byli čtyři - dva rumunští vojáci, jeden italský seržant a muž ve večerním obleku - a na ramenou nesli obrovské křeslo, které bylo velké jako kupé v železničním vagónu. Vyřvávali přitom „V zahradě perské“ a do toho všeho hrála flétna.

Flétnistu samotného nebylo vidět, protože seděl v útrobách té červené nalakované obludy, ozdobené zlatými ornamenty. Najednou zakřičel:

„Otroci, stát! Připravte se na přistání! Pozor - přistáváme!“

První dva nosiči pustili nosítka a žuchlo to tak, že to muselo být slyšet na míle daleko. Zevnitř se vyvalil Porta. Měl na sobě nějaké příšerné tričko a frak, cylindr a monokl. Pokynul nám gestem, o kterém špatní francouzští spisovatelé z konce století říkali „nepopsatelné“, pozdravil Starýho a nás ostatní afektovaným hlasem:

„Chéris! Mes Fre`res! Mé jméno je Hrabě de la Porta, z boží milosti von und zu. Pokud se nemýlíme - neznáme my se odněkud?“

„Co to tady doprdele děláš?“ řekl Prcek. „Není ti snad ten náš dobytčák už dost dobřej?“
„Přemýšlíme o tom, že se necháme na východní frontu odvézt tady tím speciálním povozem, který je teď rezervován pro nejlepšího německého vojáka. Jamesi,“ - tím myslel mě - „budete chodit za námi, a vždycky když se někde něco hejbne a my po tom budeme muset střílet, podáte nám pušku. Předtím než stiskneme spoušť, tak zkontrolujete, jestli nejlepší německý voják míří dobře.

V téhle válce nechceme o nic přijít.“

„A kde máš mundúr?“

„Pánové, tato válka je válkou gentlemanů. Oblékli jsme si tedy gentlemanskou uniformu! Kromě tady tohoto pohodlného křesílka a toho skvěle padnoucího fráčku jsme vyhráli 2300 lei a nádhernou hudební skříňku, kterou vám hned předvedeme.“

Zalovil v útrokách svého křesla a vytáhl nádhernou rokokovou hudební skříňku, která hrála nádherný menuet, a dva porcelánoví pastýři na víku k tomu tancovali. Bezpochyby to byl velice vzácný kousek. O pár týdnů později ho daroval nějakému tramvajákovi.

„No a nakonec jsme vyhráli holčičku - se všema těma stehýnkama a takovýma věcmama...“

„Co?“

„Co?“ opáčil Porta. „Přátelé, vy nevíte, co je to holčička? Je to hračka pro hrabata a barony. Má stehna a prsa a zadek, a takové ty věci, co si s nima vy pánové rádi hrajete. Kupuje se ve vybraných a velice drahých obchodech, kde se pije šampaňské a přitom se okukuje zboží. Nejdřív ji musíte popohnat šekem, a potom se začne hýbat. Jezdí nahoru a dolů, dokud se neunaví, poté ji musíte natáhnout znovu. Pochopitelně zase šekem. Když máte těch šeků dost, nikdy se nezastaví.“

Porta vrazil svým čtyřem nosičům flašku vína a zakřičel:

„Otroci, tady máte benzín! Pijte a buďte veselí!“

Potom nám podal pár flašek šnapsu a řekl svým obvyklým ozdobným způsobem:

„Písni pojďme velebit naše staré dobré bohy!“

Přiložil flétnu ke rtům a začal hrát, čtyři rozzáření nosiči zpívali sborem:

„Teď čas nastal přetékající číše vyprázdnit svobodnou nohou zemi tancem pokřtít na Saliánově hostině se na divanu bohů rozvalit bratři moji!“

„Kde jste kčertu vzal toho Horáce?“ zeptal jsem se.

Porta nestoudně tvrdil, že těch pár řádků sepsal sám.

„Fakt?“ zeptal se Starej se zájmem. „Nikdy jsem nevěděl, že jsi tak starý. Římani to zpívali už před dvěma tisíci lety.“

Portovi „otroci“ nám teď přesně osvětlili, co se to vlastně v noci stalo. Porta hrál s nějakým mladým baronem poker. Oba švindlovali tak okatě, že si toho muselo všimnout i malé dítě.

Porta vyhrál všechno, včetně baronových šatů. Potom se odebral i s těmi čtyřmi veselými kumpány oslavovat, a teď ho nesli do Bazarové ulice za tou mladou dámou, kterou vyhrál na nešťastném baronovi. Chopili se držadel a odkymáceli se i s křeslem svou cestou, a my jsme tam stáli uprostřed ulice, smáli se, kroutili hlavami a v rukách statečně třímali flašky šnapsu.

Pozdě odpoledne donesli ti čtyři otroci Portu, jeho flétnu a všechno ostatní ke kasárenské bráně. Protáhli jsme ho dovnitř a podplatili jednoho mladého doktora, který ho dal na marodku. Celé dva dny nedělal nic jiného, než že v jednom kuse chrápal. Jeho večerní úbor jsme mu poskládali na spodek torny, a on ho pak vozil s sebou během celé války. Při svátečních příležitostech - lépe řečeno, když jsme měli pocit, že máme co slavit - se do toho oblékal, dokonce jednou se v tom předvedl i v zákopech.

To obrovské křeslo tam v Bukurešti u zdi kasáren ještě možná stojí jako mírumilovný válečný pomník. A pokud ano, Rumuni se na něj dívají určitě s větším potěšením než na ty rozvaliny, které za sebou coby svoji vizitku zanechávala německá armáda.

Kdyby bylo víc takových Portů a míň Meierů, nepochybně bychom zvítězili, porazili nepřítele na hlavu, sbratřili se a pili spolu ostošest. Nepřítele bychom porazili v takové válce, která by vůbec nebyla krvavá - byly by to závody v chlastání, ty aspoň nejsou tak kruté a mají tu výhodu, že se líbí skoro všem, a taky je podstatně jednodušší probudit se s kocovinou než s nohou pryč.

Nepřijeli jsme do Rumunska jako turisté, nikdo nás tu nevítal s otevřenou náručí, nikdo nám nemával na uvítanou a taky jsme nebyli žádní „bratři ve zbraní“, ačkoliv noviny neustále prohlašovaly, že Němci a

Rumuni jsou spojenci a musí bojovat dohromady ruku v ruce za velkou věc. Lidé jako Porta a Starej a spousta ostatních válečných galejníků v německé armádě byli Rumunům daleko bližší, než by se zdálo, naše uniformy byly ale vždy terčem nenávisti prostých lidí, a uniformem si vždycky všimnete na první pohled. Lidé viděli to, že jsme spojenci Železné gardy, baronů, antisemitů, generála diktátora Iona Antonescu, té drobné šlechty, která sužovala jejich malou zaostalou zemi. Ve skutečnosti bylo pomalu těžší sbratřit se s lidmi tady, v této spřátelené zemi, než v některých zemích, které německá armáda okupovala. Byli jsme bratři ve zbraní a mezi námi nebylo nic než obrovská nedůvěra. Bylo naprosto typické, že si Porta získal rumunská srdce coby rozmařilý baron. Jediný, kdo se s námi ještě trochu normálně bavil, byly vyšší třídy. Jasně, byli jsme tady, abychom bránili jejich majetky a občanská práva, abychom je bránili nejen před Rusy a před socialismem, ale taky před nespokojenými rumunskými dělníky a malými farmáři, jejichž vzpoura musela být krvavě potlačena. Bosí, podvyživení, znásilňovaní a zarputilí lidé si vás jako cizince jen tak na hrud' nepřivínou, a ti nahoře si můžou říkat co chtějí. Třebaže jsou to naši bratři a krajané, protože všichni jsme prý Novoevropané.

Život v Rumunsku byl v té době více či méně podoben životu ve Španělsku, žít zde bylo skoro nemožné, protože jste nemohli věřit nikomu ani ničemu. Pod povrchem zuřil nelítostný bratrovražedný boj, stačilo se jen trochu pozorně dívat. Museli jste být úplně slepí, abyste si ničeho nevšimli.

Bohužel většina německých vojáků byla slepá i hluchá. Prostě nevěděli, jak se věci mají. Byli zaslepeni Hitlerem a zahlušení Goebbelsem. Věřili všemu, co jim kdo navykládal, a proto nikdy nepochopili, proč je Rumuni neberou jako hrdiny a vítěze. Sami se za ně totiž považovali. Rumuni je neměli rádi, oni jim totiž ublížili. Ostatní sice mohli cítit ten všeprostopupující pach hniloby, ale byli už moc omámeni a zničeni na to, aby se k tomu mohli postavit čelem. Nechali tu špínu být, ať se děje co se děje, a netroufli se podívat jeden druhému do očí - ani svým „bratrům ve zbraní“.

Porta byl světlá výjimka; okradl barona, za jeden večer projel všechny peníze a zbytek kořisti daroval tramvajákovi. Počínal si líp než my. My jsme se v podstatě omezili na požitky pro oči, krásné přírodní scenérie, nekonečnou melancholii pusty; rovné pláně a obrovitá plodnost rumunských obilních lánů; pitoreskní říše hor; stáda ovcí a s nimi chodící osamělí ovčáci v bílých hrubých pláštích a v čepicích z ovčí kůže, s koženou lahví na provázku pověšenou přes rameno, žijící mimo čas a prostor; skupiny vychrtlých výrostků a pokroucených dětí s velkýma očima.

A Bukurešť sama, bílé velkolepé město s nádhernými obytnými čtvrtěmi, drahými auty a motorkami, arogantními zbohatlíky a věčně reptajícími ubohými otrhanými chudáky; zvědaví venkované v pestrobarevných lidových krojích.

Na život místních jsme se mohli jenom dívat, nebylo nám souzeno zúčastnit se, pokud jste ovšem nebyli takový bohem zapomenutý darebák jako Porta. Jen málokdy se někomu z nás povedlo, že jemný nádech v hlase a lehký odstín chování získal u místních jistou míru tichého souhlasu - nikdy nevyslovenou - podle toho, ve které zemi jsme zrovna byli. Měli jsme nezáviděníhodnou pozici, byli jsme nezvaní hosté. Ani jsme nic jiného být nemohli, byla to stará písnička: vtrhli jsme do země pod záminkou boje proti společnému nepříteli. Ve skutečnosti jsme byli nezbytně nutná posila pro státní policii. Pod záminkou ochrany rumunského národa před ruskými uzurpátory jsme napřed museli přijít my a zabránit tomu, aby se naftové vrty, doly, železnice, velké farmy, vinný, dřevařský, textilní, cukrovarnický, papírenský, kosmetický průmysl a vůbec všechna ostatní odvětví, doslova celá ta bohatá země se zbídačeným obyvatelstvem, nevydala tou smutnou cestou, která by je dovedla až k nacionalismu.

Věřím tomu, že to bylo právě na Balkánu, kdy jsem si poprvé uvědomil: není možno bouřit se proti válce jen tak, je nutno bouřit se organizovaně. Došel jsem k závěru, že válka není zas tak zbytečná, jak se nám někdy v sentimentálně dojemných chvílích zdálo.

My jsme měli v Rumunsku tahat horké brambory z ohně. V případě, že by se nám to povedlo, zjistili bychom, zдалipak se dá i na té hromadě popela nějakým způsobem žít.

Ty myšlenky mi pořád vrtaly hlavou. Nevěděl jsem kde, ale byly tam. Nechtělo se mi na to myslet. Žil jsem v přítomnosti a nikdy jsem o ničem moc nepřemýšlel. Vždycky jsem se musel nejdřív trochu vzpamatovat z toho, co jsem prožil, a pak jsem se teprve pustil do něčeho tak náročného jako přemýšlení.

Od té doby, co se naše cesty ve Freiburgu rozdělily, jsme napsali jeden druhému spoustu něžných dopisů. V každém z těch Uršuliných jsem ale cítil stín obav, který mě občas naprosto vyváděl z míry. Byla nešťastná kvůli neopětované lásce, a já se ji snažil přesvědčit o tom, že se mylí, že mě miluje a že si to nechce přiznat.

Odpověď na můj telegram přišla ještě ten den večer:

SETKAME SE VE VIDNI STOP CEKAM V RESTAURACI PRVNI TRIDY STOP
URSULA

Uršula

Uršula tam nebyla. Ten vlak, ve kterém jela, musel mít zpoždění.

Přišla by určitě načas. Seděl jsem u stolu a měl jsem dobrý výhled na dveře. Nekonečný zástup lidí proudil dovnitř a zase ven. Vcházelo jich tolik, že ani při nejlepší vůli jsem si nemohl všimnout každého, a tak jsem si stoupl a jenom tak bezmocně skřípal zuby.

Utekla víc než hodina.

Z náprsní tašky jsem vytáhl její dopisy a snad potisící jsem je začal číst, řádek po řádku, a mezitím jsem pokukoval po dveřích.

Náhle mě přepadla panická hrůza z toho, že bych ji snad mohl propást, zatímco tady čtu její dopisy; představil jsem si, že přišla, rozhlídla se kolem, minuli jsme se pohledem, a tak šla zase pryč, nastoupila do vlaku a vrátila se do Mnichova.

Když už jsem tam seděl dvě hodiny, napadlo mě vyjít ven a zeptat se, jestli nemá vlak z Mnichova zpoždění. Řekli mi, že přijel už před hodinou. Ten muž byl zdvořilý a přátelský, ale můj veledůležitý problém ho ani trochu nezajímal. Nic jsem mu o tom neřekl, ale na tváři mi to stejně muselo být čitelné na první pohled.

Jen tak nazdařbůh jsem se prázdný a nerozhodný procházel. Proč jsem sakra do té Vídně vůbec jezdil? Vrátil jsem se do restaurace, sedl si na své místo a se strnulým pohledem na tváři se pokoušel přemýšlet. Byl jsem zamilovaný a uvnitř sama sebe jsem plakal, nenáviděl, vytvářel teorie a spřádal důmyslné plány na to, jak bych ji mohl najít. Vymýšlel jsem si přijatelné nepravděpodobnosti, které se mohly přihodit, a kolem mě zatím hučely lidské hlasy, hrnky a skleničky řinčely, dvě pokladny pracovaly naplno a jejich dvířka se otvírala a zavírala. Všichni ostatní něco dělali - číšníci roznášeli, hosté jedli, kouřili, bavili se, smáli se - byli plní života. Já jsem byl ten jediný neznámý mezi nimi, a tudíž jsem nemohl být živý tak jako oni, ale musel jsem sedět dál. Pomalu jsem se přestával ovládat a mé představy nabývaly více a více fantaskních forem. Věřím tomu, že neexistuje více zvláštní bytost než člověk, který sedí a čeká na svého milého. Teď už to bylo tři hodiny, co měla přijít, a pořád tu ještě nebyla. Začalo mě přepadávat šílenství. Kdyby nepřišla, nikdo by mě té bolesti nezbavil.

Ale ona nakonec přišla, jemná a půvabná a štíhlá jako plamínek.

Prsty jsem rozdrtil cigaretu a žhavý konec mi spadl do dlaně, ale mozek tu zprávu vůbec nezaregistroval, ten krásný pohled ji úplně přehlušil. Mé oči se od ní nemohly odtrhnout, pořád jsem se musel dívat na tu šedou sukni, boty, široký úsměv, malý hnědý kufřík se stříbrnými písmeny US a ruku, která ho držela, ruku jako stvořenou pro to, aby někoho objímala kolem krku.

„Nasedla jsem do špatného vlaku. Moc se omlouvám.“

Bránila se, ale já jsem jí neznatelně políbil ruku. Posunul jsem stůl o kousek dál, aby si mohla sednout vedle mě.

„Miláčku.“

„Můj drahý chlapečku, nejdřív musíš svému miláčkovi objednat nějaké jídlo - no no, teď buď tak hodný a objednej něco dobrého, a lahvinku vína k tomu. Potom ti řeknu, co budeme dělat.“

Objednal jsem kuře na paprice s rýží a zaměřil se na vinný lístek. Pořád jsem se celý klepal, ještě jsem se z toho úplně nevzpamatoval. Zbylo mi přesně tolik rozumu, že dalších patnáct minut jsem ze sebe dokázal vypravit jenom jedno slovo: miláčku.

Čestně jsem se přiznal k tomu, že to nemám v hlavě tak úplně v pořádku. A takové přiznání ji mohlo jen potěšit a musela ho vzít.

Jeli jsme do Hochfilzenu. Byli jsme tam za hodinu.

„Mám tady to místo hodně ráda. Když jsi mi poslal telegram, že budeš odjíždět a že chceš přijet, protože máš pět dnů volna, myslela jsem si, že bychom sem měli zajít. Ty jsi do hor úplně blázen, že ano?“

„Miláčku.“

„Ty jsi úplně nemožný! Musíš se pořádně napít. Je třeba udělat z tebe zase člověka. Nechce se mi cestovat s takovým bláznem. Já to mám totiž v hlavě docela v pořádku. Co jsem to chtěla?“

Dopil jsem a potom sobě i jí dolil. Jídla jsem se ani nedotkl, ale ona do sebe naházela kuře s paprikovou omáčkou, rýži i chleba, a přitom bez přestání mluvila a sálala z ní velká, povzbudivá energie. Byl jsem trochu zklamaný, že mi neřekla, abych se pořádně najedl. Vždycky mi to totiž říkala. Vždycky říkala, že jsem hrozně chudý a že bych měl pořádně jíst. A teď to neřekla. Něco se změnilo, ale nebyl jsem si tím úplně jistý, protože ona nebyla tak nervózní jako já, protože jsme jen tak tápali kolem sebe, daleko od sebe.

„Měla by sis udělat čas na líbanky,“ řekl jsem jemně, „na naše líbanky.“

Zasmála se; potom se posadila, zahleděla před sebe a na čele jí vystoupily vrásky. Náhle mi chytla ruku a položila si ji na tvář.

Tak jsme tam seděli a rozhlíželi se po hospodě.

„To nevím,“ řekla, „to opravdu nevím. Ale máš jenom pět dní, a možná už nikdy... měl bys dostat to, co si přeješ, opravdu bys měl. Jsi šťastný?“

To mě naprosto překvapilo. Nechal jsem se tím zmást a s nadějí jsem se na ni zadíval. Ale ona nesplnila mé naděje; dělala mi potěšení, protože na mě chtěla být milá.

„To, co chci já, to není moje přání,“ řekl jsem, „ale tvoje... a tvoje přání by se ti měla splnit. Půjdeme na vlak?“

Když jsme šli po nástupišti, zastavila se a chytila mě za ruku.

Podívala se na mě.

„Vrať se a kup nějaký koňak.“

V kupé nás objevil nějaký štábní kapitán. Elegantní žena, láhev koňaku, a odraný voják z trestního praporu. Otočil se na podpatku a za chvíli se objevila hlídka vojenské policie. Rozhostilo se úsečné ticho, a já jsem hledal svoje papíry. Ukázal jsem jim, že mám doplaceno na lístek do druhé třídy. Uršula jim oplácela pohledy temným tichým rozhořčením. Dobře, že nic neříkala. Ten kapitán vystoupil v Linci. Neměl moc příjemnou cestu, protože Uršula ho ani na vteřinu nespustila z očí. Pár civilistů vystoupilo v Setzalu, a potom už jsme si dělali společnost sami sobě navzájem. Hrozně mě překvapila. Dlouze, nekonečně mě políbila. Potom jenom třaslavě oddychovala.

„Můžeš mít všechno, co chceš,“ řekla bez dechu, a dívala se ven z okna. „Existují určité hranice, a za ně oni nemůžou jít.“

Nemůžou si s tebou dělat, co chtějí.“ Otočila se ke mně, v očích jí ještě plály ohníčky hněvu. „Můžeš mít, co chceš, hned teď.“

Jaká nádhera, když se člověk může pěkně pořádně zasmát! „Kašli na to, co říkají. My na to kašleme taky. Jsou malicherní a ohavní.“

Jednou prostě člověk uteče, obuje si fajn boty a vyrazí. Buď úplně klidná, zlatíčko, jedeme dál!“

Otevřel jsem láhev.

„Budeme pít až do dna?“

Za okny se rozprostíralo panorama hor, padal déšť, ubíhaly telegrafní sloupy. Snášel se soumrak.

Nakonec se rozhostila tma a byla naším společníkem. Probudili jsme se ve tři ráno.

V Hochfilzenu jsme měli vystoupit ve čtvrt na jednu.

Probudil nás hlas linoucí se z reproduktoru na nástupišti.

„Innsbruck, Innsbruck, Innsbruck.“

Rozespálí jsme se loudali ven a zatímco se Uršula upravovala, já jsem obtelefonovával hotely.

Když jsme se potkali pod hodinami, zeptala se mě: „Sehnals nějaký pokoj?“

„Hotel Jägerhof.“

„Bylo to těžké? Je mi nějak zima...“

Obvolal jsem třiadvacet hotelů, ale řekl jsem jí, že to bylo jednoduché, že prostě nemohli odolat mému melodickému barytonu.

Obrovská nádražní hala byla opuštěná a zpoloviny ležela ve tmě. Kdesi v dálce někdo rachotil s vědrem, opodál stál chlap, držel v ruce široký jemný smeták a systematicky smetal z barevných terakotových dlaždic zamaštěné piliny.

„Takže líbanky strávíme v Innsbrucku,“ řekla. „Není ti to tak trochu líto?“

„Vůbec ne. Hory jsou tady taky. A vezmu ti kufr.“

Náměstí před nádražím bylo prázdné taky. Pršelo a bylo sychravo.

Co teď? Kde byl hotel Jägerhof?

„Počkej chvíli,“ řekl jsem a šel zpátky na nádraží, abych se někoho zeptal, nebo abych zavolał taxík. Neviděl jsem ani živáčka, ale za novinovým stánkem jsem našel telefonní budku.

Užuž jsem otevíral dveře -

„Moment!“

Pustil jsem kliku a otočil jsem se. Dveře se se zavržením zavřely.

„Pojďte se mnou.“

Na stanici vojenské policie bylo světlo. Příšerné světlo. Začal jsem se potit. To světlo bylo moc bílé. Ještě dneska se potím, když někde zahlédnu bílé světlo.

NCO se s otázkou v očích obrátil na ty dva, co mě přivedli, a poté si zkoumavým pohledem prohlédl mě.

„Co se stalo?“

Ti dva stáli v předpisovém pozoru. „Tady toho muže jsme našli v hale.“

NCO se na mě znovu podíval. „Co jste tam dělal tak pozdě v noci?“

Postavil jsem se do pozoru. „Chtěl jsem si zavolat taxi. Má žena a já jsme přijeli nočním rychlíkem z Vídně a chceme tady chvíli zůstat. Tady mám doklady.“

Prohlídl si je důkladně. Někde bzučela moucha - bzučela a poletovala po pokoji sem a tam.

„Kde je vaše žena?“

„Stojí venku, před hlavním vchodem.“

„Běžte pro ni,“ kývl na jednoho z těch dvou.

Z chodby jsem slyšel jeho kroky. Pošilhával po mouše. NCO si posunul křeslo. Postranní dveře se otevřely a vynořila se ospalá hlava. „Kolik je hodin?“

„Půl čtvrté.“

Hlava se skryla zpátky.

„Než přijdou, ukažte mi jízdenku.“

To mě probralo. Mám říct, že jsem ji vyhodil? Mohl by se zeptat, jestli jsem se náhodou neměl vrátit do Vídně. Mohl by taky chtít vidět lístek od Uršuly. Nebylo úniku.

„Ten lístek je jenom do Hochfilzenu. Jak mi to vysvětlíte?“

„Usnuli jsme a probudili se až tady v Innsbrucku.“

„Chcete snad říct, že jste z Hochfilzenu až sem jel načerno?“

„Ano, neměli jsme prostě čas koupit si další lístky. Pochopitelně velmi rád všechno doplatím.“

Neodpověděl mi. Vtom mu zazvonil telefon. Zvedl sluchátko.

„Nádražní policie - kdo? Moment, prosím.“ Přejel prstem po seznamu přišpendleném na stěně. „Ne, tady není... to musí být omyl... jo, to je úplně normální. Oni v tom mají vždycky pěkný bordel... Klidně se podívám ještě jednou, ale bude to naprosto zbytečné...“

Vešla Uršula. Vyděšeně se na mě podívala. A potom jsme čekali.

Moucha bzučela. Trestní prapor. Trestní prapor. Odsouzený.

Rozsudek. Vězeň. Chlap za stolem se zasmál a položil sluchátko.

Podíval se na nás a řekl si o Uršuliny doklady. Museli jsme přiznat, že nejsme manželé. „Ještě ne,“ řekla Uršula, „zítra se bereme.“ Najednou se vzchopila: „Podívejte se, nechte nás jít.

Celá ta věc je nešťastný omyl, a kdybychom nešťastnou náhodou nezaspali, vystoupili bychom tam, kde jsme měli, a nic by se nestalo. Vždyť sami víte, jak je to pro takového slušného muže těžké dostat se z trestního praporu na dovolenou. Mému manželovi se to povedlo. Neudělal nic špatného; to, že jsme zaspali, je moje chyba. Pochopte, hrozně dlouho jsme se neviděli a hrozně jsem si přála připravit mu příjemné setkání po takové době; chtěla jsem pro něj udělat všechno. A tak jsme se trochu napili,“

- a legračně ukázala na láhev koňaku - „já jsem chtěla, aby ji šel koupit, a taky jsem chtěla, aby - aby -“ „Aby co?“

Byla skvělá. Rozčilením jí zrudly tváře, z očí jí sršely jiskry.

Bez předsudků si svým ženským způsobem razila cestu přímo do mužských srdcí.

„Podívejte se, měli jsme kupé sami pro sebe. A tak dlouho jsem ho neviděla. Neudělal nic špatného; choval se jako dobrý voják.“

Ta poslední poznámka, to byl geniální tah. Ten muž za stolem nám podal papíry. „Můžete jít.“ Potom se obrátil na mě. „A chovejte se jako dobrý voják dál.“

Hned jak se za námi zavřely dveře, ozval se zevnitř drsný hurónský smích.

„Pojďme rychle pryč,“ zašeptala a popohnala mě, „mám strach.“

Pak jsme vyšli zpět na deštěm skrápěné opuštěné náměstí, a já jsem uviděl, že její tvář je celá bílá, za černou ofinou má čelo pokryté kapkami potu. „Drž mě, prosím tě, pevně,“ řekla, „mám pocit, že se každou chvíli složím.“

Tak jsem tam stál, v jedné ruce láhev, v druhé kufr, a objímal jsem Uršulu. Ten kufr jsem musel honem položit na zem a podepřít ji, pak jsem ji posadil na schody. „Dej hlavu mezi kolena a zůstaň v klidu. Za chvíli to přejde.“

„Už je to dobrý,“ řekla za chvíli. „Moc se na mě zlobíš?“

„Proč, proboha?“

„Že tady tak vyvádím. Nejsem zrovna moc dobrým společníkem.“

„Ale to bylo skvělé! Kdybys tu situaci nezachránila, nevíš, co se mohlo stát. V každém případě: kdyby si ověřovali moji výpověď, a když by volali od čerta k ďáblu, nedostal bych se pryč do rána.“

Takové věci zabere hodně času a navíc si buď jistá tím, že se do Bukurešti nedovoláš za čtvrt hodiny. Bylas prostě úžasná a statečná... a musíš být hodně unavená. Neměl bych někde sehnat nějaký taxík?“

„Ne, ne. Už se nesmíme rozdělit. Půjdu s tebou. Na chvíli si sednu a pak se po nějakém tom taxíku podíváme spolu...“

Na chvíli jsme si tedy sedli. Přitiskla se ke mně. Trochu se třásla. „Je mi zima.“

Chytili jsme fiakr a odhrčeli pryč. Hotel byl velký, bílý, a všechno v něm spalo. Dveře od balkonů byly otevřené a na příjezdové cestě ležela silná vrstva šterku, na které museli koně zpomalit. Když jsem Uršulu zapsal do knihy, starý noční vrátný vymazal její příjmení a přátelským tónem mi sdělil, že není potřeba zapisovat její dívčí jméno. „Napíšeme tam „a paní“,“ řekl s úsměvem. „To úplně stačí.“ Byl jsem rudý jak rak. Měl jsem dokonce dojem, že se nám směje i zřízenec u výtahu. Díval jsem se upřeně před sebe. Zatímco pokojská rozestýlala postele, Uršula šla na balkon a já do koupelny. Chvilí poté už jsme byli sami.

Stáli jsme uprostřed pokoje a dívali se jeden na druhého.

„Konečně sami! Cigaretu?“

Zápalka se zlomila, ruka se jí zatřásla.

Byli jsme na rozpacích. Suchý vzduch v divném hotelovém pokoji, všechno vycíděné a cizí. Emocionální vzrušení. Bylo to všechno jenom vzrušení? Taky únava. Byl jsem vyčerpaný a rozlámaný jako po cvičení. Ona tam tak stála, svěšená ramena a oříškově hnědé oči. Žádné oči nemůžou být tak nekonečně smutné a unavené jako oříškově hnědé; nevěděl jsem, jestli to z nějakých drobností uhodla a čekala na to, nebo jestli si myslela, že na to čekám já; opravdu jsme to chtěli, nebo jsme si jenom tak pohrávali jeden s druhým a zkoušeli si navzájem udělat radost, aniž bychom doopravdy věděli, co máme vlastně udělat? Co je dobře a co špatné? Je správné zatnout zuby a zbavit se té nesmělé touhy, mučené únavou a představami?

„Já - já jdu na balkon, a tam dokouřím než - než si lehneš.“

To bylo hrozné. Neřekl jsem nakonec náhodou „do postele“?

Je něco tak klidného jak noc? Masivní hory odpočívaly ve tmě, čekaly na rozbřesk, aby se mohly ukázat v plné kráse. Veliké, obrovské hory, zítra vás uvidím, a Uršula taky. Zítra budeme spát, a až se probudíme, posnídáme s vámi, a pak si promluvíme a půjdeme si vás prohlédnout zblízka. Dneska je už pozdě. Je noc, a vy nám nemáte co ukázat.

„Už můžeš.“

Jedna ze sklenic v koupelně byla z poloviny plná koňaku. Druhá byla prázdná, ale podle vůně jsem poznal, že v ní byl koňak taky.

Láhev byla prázdná. Tak jsem tu sklenici dopil.

Když začnu mluvit o tom, že jsme unavení, mohla by si myslet, že to říkám jenom kvůli tomu, abych byl ohleduplný, a ona by řekla ano, jsme unavení, a byl by klid, ale každý by se bál první usnout. Možná by taky byla trochu zklamaná, i když je hrozně unavená. A když řeknu, že...

Není to jednoduché, přemýšlet o takových věcech. Takoví ti superchlapi z drsných amerických novel... V té rozhodné chvíli jsem jim záviděl. Ale žádná, žádná chvíle není rozhodující, až smrt.

„Tak do dna,“ řekl jsem nahlas a vypil sklenici.

„Jsi sladký,“ ozval se z pokoje tichý hlas. Položil jsem si její hlavu na rameno a přikryl ji dekou.

„Zítřka budu jako jeden z těch Hemingwayových vášnivých sexuálních hrdinů. Mluvil jsem s horami. Mám ti vyřídít, že nám zítra ukážou všechno, co je na nich k vidění. A teď chci spát.“

Zasmála se. „Jsi sladký.“

Krásně jsem se z toho vyvlékl.

Potom ještě dodala: „Díky, miláčku.“

Dala hlavu na polštář, chytla moji ruku a propletla ji se svou, a tak jsme usnuli. Spali jsme tvrdým, dlouhým koňakovým spánkem, a o několik hodin později jsme se naráz probudili v té samé poloze. Hora nám ukázala všechny své krásy. Vylezli jsme na ni a pak jsme jenom odpočívali.

Někdy byste měli zkusit usnout na vrcholku hory.

„Miluji tě. Miluji tě z celého srdce.“

Obrovské blýskavé slzy se jí třpytily na řasách a stékaly dolů po tváři. Oči měla zavřené.

Poslední dny

Paprsky ranního slunce vnikaly dovnitř otevřenými dveřmi od balkónu. Seděli jsme v křesle, číšník nám právě přinesl snídani.

Uršula držela v rukou řádně namazaný krajíc chleba.

„Měl by ses pořádně najíst!“

„Nemůžu jíst tolik,“ řekl jsem. „Moc dlouho jsem byl zvyklý na málo jídla. Tak proto.“

„Těch zlovyků se musíš zbavit. Jíš hrozně málo. Dobrotivé nebe, chlapče, vždyť ty jsi samá kost a kůže!“

Podíval jsem se na sebe. Měla naprostou pravdu. Ruce jsem měl tak tenké, že se daly obepnout jednou dlaní. Co vlastně chtěla od někoho takového, jako jsem já? Ona, taková dobře oblečená, křehká, půvabná a zdravá žena? Uvnitř tvrdá, silná a pěkně ostrá.

Jako stvořená k tomu, aby byla hlavou krásné rodinky: buclatá mimina, zdraví dlouhovlasí kluci a chichotající se holky, pořád shánějící něco k jídlu. A vysoký muž, který chodí večer domů, úplný hrdina. Mocný a silný muž. Ne já.

„Tak už konečně jez a neseď tady tak utrápený. Nemáš se za co stydět. Jsi dobrý tak, jak jsi. Než skončíme, čekám od tebe hodně. Opravdu hodně. Ale teď musíš jíst. Nejmíň dvě vajíčka. A potom z tebe bude obávaný svůdník.“

„To po mně nemůžeš chtít,“ řekl jsem mrzutě. Převaloval jsem sousto chleba a v puse jsem měl sucho. Jenom jsem žvýkal a převaloval ten chleba z místa na místo.

„Co po tobě nemůžu chtít?“

„Abych jenom tak nečinně seděl a čekal, co přijde.“

„Miláčku, nečekej na to, co přijde. Pořádně jez, a to hned teď.“

Tady je mléko, to dobře zahání žízeň. Kdybych to do tebe měla naházet, nedostaneš se odsud, dokud nebudeš mít pěkně kulaté bříško. Já jsem tvoje ošetřovatelka, nesmíš na to zapomínat, a je mi jasné, že jsi hrozně nemocný, že ti chybí spousta vitamínů, že ti chybí spousta dalších věcí, i když přesto všechno jsi docela schopný milenec.“

„To ano, já jsem schopný milenec.“

„Kde ses to naučil? Spousta mužů si myslí, že násilí a umění milovat jsou jedno a to samé.“

„Když jsem dostal tvůj telegram, trénoval jsem to na devíti tisících ženách a na tureckém bubeníkovi, všechny jsem je nechal přivést speciálně z Konstance.“

Věděla, jak na to. Snědl jsem a vypil všechno, co mi nachystala, a potom jsme byli oba, já i ona, velice, velice vynalézaví. Je nesmysl, že mužům jde jenom o to. Muži chtějí to samé jako ženy.

Touží po tom, co je základní živinou každé kultury: po vědění.

Potom jsme se šli projít do hor. Došli jsme k malému klášteru, starý bělovlasý kněz nás provedl. Potkali jsme stádo koz, potom strakaté krávy. Stáda hlídali důstojní pastýři s plnovousem a pevnými botami. Na chvílku jsme si sedli a dívali se dolů na maličkou alpskou vesnici, na její točité uličky, jejich jasné zářivé barvy. Kravské zvonce vyzváněly, dvě mladé horalky do toho zpívaly, a od vrcholků hor odrážela ozvěna jejich křísťálově průzračné hlasy: „Holáryjó! Holáryjó!“ Po blankytně modré obloze se proháněl orel. Opravdový orel, živý tvor a ne ten symbol, který držel Evropu ve svých krvavých drápech.

Ta scenérie byla tak dojemně idylická, až se stávala nesnesitelnou. Příliš krásná, příliš čistá, zasněžené vrcholky příliš tiché. S divokou lidskou duší to nešlo moc dohromady. Buď jste se museli vzbudit a jít dál, nebo usnout ve voňavém horkém odpolední, znějícím miliardou zvuků.

Idylka pokračovala. Já, prostý voják, jsem byl zasažen alpskou idylkou. A když jsme si sedli a vybalili horské porce dobrého jídla, zhluboka jsme se napili rýnského z jantarově žlutých kamenných pohárů.

Hladil jsem ji po stehně a to ji lechtalo tak, že s výskotem ucukla, a vtom mě přepadly obavy a pochybnosti: už jsme měli jenom dva dny.

„Představ si,“ řekla naráz, „máme ještě celé dva dny!“ Takhle to řekla. I když plakala, i když byla stejně nešťastná jako já.

„Grüss Gott!“ pozdravil nás hostinský, a když jsme odcházeli, významně se na nás podíval. Když jsme kousek pooděšli, Uršula se otočila. Pořád stál mezi dveřmi a mával, pořád vážný. Uršula řekla:

„Ten byl ale báječný!“

„No jo.“

Dala si moji ruku přes rameno. „Nechápeš to, chlapče, že by to pro mě bylo peklo, kdybych se do tebe zamilovala?“

„Kdyby ses do mě zamilovala?“ řekl jsem překvapeně. „Myslel jsem si, že jsme zamilovaní jeden do druhého.“

„Já ti přece celou dobu říkám, že zamilovaná nejsem. Jenom ty to pořád nechceš pochopit. Ale to už je jiná věc. Prostě jsem nemohla nepřijít. Ty jsi - ty máš v sobě něco, na co nejsou ženy zvyklé. Ani já ne, ani v nejmenším. Možná nejsem nijak zvláštní...“

„Ale jsi, moc a moc,“ řekl jsem, a moje ruka klesla dolů na její ňadra; ona ji však dala zpátky na rameno.

„Ne, ne, nemluvme o tom,“ řekla. „Jenom by nás to mátló. Ale přesto... nevím, co mám na to říct.“

„Ale já vím, co chceš říct, chceš říct, že mě nemiluješ. Jenom žádná velká slova, Uršulo. Je mi jasné, že za to můžu já, ale celou tu dobu sis mě držela od těla, a teď naráz ne. Takže je opravdu docela těžké přesně vyjádřit, co si myslíš.“

„Ale vždyť ty musíš hrozně trpět. Víš vůbec o tom, že ve spánku pláčeš?“

„Je to možné. Ale víš - něco je fakt hrozné.“

Naráz jako by do ní vjel blesk. Vrhla se mi kolem krku a bez přestání vzlykala. „Nesmiš mě opustit, vid', že mě neopustíš? Oni mi tě nemůžou odvézt, že ne?“

„Ne, ne,“ řekl jsem, „kdepak.“ To bylo všechno, na co jsem se zmohl. Pohladil jsem ji po zádech: „Ne, nemůžou.“ Ničemu jsem nerozuměl.

Ten večer si oblékla jednoduchý přiléhavý černý kostým a k tomu si vzala náhrdelník ze zelených a černých perel. Musel být hrozně drahý. Bylo mi jasné, že moje černá tankistická uniforma mi dodávala poněkud ponuře elegantního vzhledu, což bylo ještě zvýrazněno tím, že jsem neměl ani Železný kříž, ani žádné jiné prýmký, jen pouhé obyčejné označení jednotky. Dodávalo mi to určitý pocit hrdosti vidět, jak se po nás lidé ohlížejí, když jdeme ke stolu.

Zatímco jsme jedli, prošel kolem nás nějaký poručík, otřel se o stůl a jakoby náhodou přede mě hodil kousek složeného papíru.

Poněkud zmatený jsem ho zvedl a četl jsem:

„Pokud nemáte papíry v pořádku, rychle se ztratíte. Vedle je vojenská policie. Když budete potřebovat pomoci, budu v hale.“

Podíval jsem se na Uršulu a ona na mě. Oběma nám bylo jasné, že bych měl jít ven poděkovat mu za varování a říct mu, že mám všechno v pořádku.

Našel jsem ho, jak postával v koutku haly a kouřil. Krátce jsme se představili, já jsem mu poděkoval a potom se ho zeptal:

„Nebude to nezdvořilé, když se vás zeptám na důvod vaší laskavosti?“

„Jste u tankistů a můj bratr je tam také. Neznáte Huga Stege?“

Řekl jsem mu, že Stege je jedním z mých nejlepších přátel u roty.

„Ale neříkejte!“ řekl poručík vesele. „To přímo volá po oslavě!

Nechtěli byste vy a vaše paní být tento večer mými hosty? Znam tady jeden velice příjemný podnik, kam se dá jít, samozřejmě až tady skončíte.“

Spolu jsme se vrátili k Uršule. Představil se jako Paul Stege od techniků. Po krásné pestrobarevné noci jsme se vrátili do hotelu.

Tam jsme se rozloučili a on nám ještě řekl, abychom mu zavolali, když budeme cokoliv potřebovat.

Když jsme vešli do pokoje, spadli jsme do křesel, ještě oblečení, tak, jak jsme byli. Vstal jsem a zatahl žaluzie na balkónových dveřích. Venku začínalo svítat. Zapnul jsem rádio. Tuhle dobrou hráli docela dobře, byl to takzvaný „frontový program“.

Symfonický orchestr, asi Berlínští filharmonici, se prokousával Lisztovým preludiem až k závěrečné salvě. Hitler a Goebbels zpotvořili i tento romantický kousek plný vášně a udělali z něho součást svého hudebního programu pro svou prokletou válku. UFA takovou hudbu používala jako podklad k filmovým aktualitám z fronty, ke zprávám o útocích luftwafe. Byla to luftwafe, která nám tankistům připravovala cestu. Byla to ta samá luftwafe, která za tři dny doslova srovnala se zemí varšavské ghetto. Když se nad ním potom zase rozhostilo ticho, když se dým rozplynul, na obrovské ploše nezbylo nic, co by bylo vyšší než pět metrů. Ze stovek a tisíců Židů se podařilo utéct jen pár hrstkám a ty se musely prodírat kordonem šklebících se esesáků. Hrstka Židů a pár miliónů krys.

Tolik k Lisztově festivalové hudbě.

„Neměli bychom to vypnout?“ řekla Uršula. „Tady ta hudba mi leze na nervy.“

Vypnul jsem rádio a shodil ze sebe šaty.

„To byl dneska ale krásný den! A brzo bude světlo. Skoro škoda jít spát.“

„Ale trochu se prospat by mohlo být fajn - nejmíň pár hodin by to chtělo. To je ale únava!“

„Život by měl být vždycky tak krásný jako dnes. Jaká spousta věcí, ze kterých by se člověk mohl radovat! Třeba to, že se můžeš najíst, když máš hlad. Že můžeš pít a být trochu v náladě a být vtipný. Že můžeš otevřít oči a být vzhůru, protože na tebe čeká krásný den plný svěžího vzduchu. Že můžeš být pořádně unavený. Já jsem pořádně unavený; zrovna teď nechci vůbec nic.“

Jenom ti sundat náhrdelník. A boty. A potom ti rozepnout zip, zip - rozepnout ti zip - tak!

„Máš hrozně příjemné ruce. A docela se vyznáš! Mohl bys mi sundat tu druhou botu? Ale ne - to ne!

Teď ne! Až nakonec...“

„Ne, teď.“

Druhou botu jsem jí vyzul také.

„Buď opatrný, ať nezatrhneš nehtem očko. To jsou poslední normální punčochy, které ještě mám. No počkej - neříkals náhodou, že jdeme spát?“

Neřekl jsem na to nic. Měl jsem si s čím hrát. Já jsem pro ni byl taky něco, s čím si mohla hrát, a tak jsme naprosto klidně upadli do těžké pokojné poddajnosti, takové té nezměrné letargie, se kterou se sunou mraky po obloze a skládají se v obrovské kupy, na nebi tak velikém, že na něm je dost místa pro všechny blesky, hromy a přehánky, které se objeví, než se bouře přezene.

Marníme čas čekáním na zbytečnosti, a protože jsou to zbytečnosti, tak jsme celí netrpělíví, nervózní, prudecí a uspěchaní, a mezitím se nám mraky přezenu nad hlavou a odletí pryč, a my jsme už zase jenom hrozně zmatení.

Ale když se jedná o něco, co není tak zbytečné, s důvěrou čekáme, a ty vlnky na obloze se sejdou do

jedné, a my se můžeme klidně vydat za nimi a uspokojit svoji velkou touhu.

„Tak - a teď tě sním!“

Podívat se do očí a uvidět v nich vzrušení. Být s někým tak dobrý přítel, že vám bohové půjčí své smysly a potom cítíte sebemenší tlak, sebemenší pohyb. To je to, čemu se říká jedno tělo, jedna duše.

„Prosím tě, kousíček se posuň,“ řekl jsem něžně. „To je ono.

TAK.“

„Tak... a co teď?“

Nebylo zapotřebí odpovědi. Ty vlny byly stále větší a větší, a bylo to vidět na tváři.

Uršula se náhle překulila na svou polovinu a lehla si vedle mě na záda. Záchvěvy procházely jejím tělem jeden za druhým. Já jsem na tom byl úplně stejně. Oba jsme to cítili až do morku kostí, byli jsme padlí andělé, jeden jako druhý. Nikdo nemluvil, protože nebylo co říct.

Než jsme usnuli, zdvihl jsem ještě ze země pokrývku, abychom neprochladli.

* * *

Napsal jsem to jako memento, jako upomínku na ten pocit totálního štěstí, který jsem tehdy prožíval. Ale jenom do té doby, než jsem zase zapnul rádio:

„...Rudá armáda, která znovu zaútočila. Útok se přičítá od severního Atlantiku, a zprávy, které dostáváme, hovoří o postupu a vítězstvích spojeneckých armád Německa, Itálie, Rumunska -“

Podíval jsem se na Uršulu. Potichu jsem se zeptal, jestli je vzhůru, a pak se vrátil zpátky o postele.

Naštěstí spala. Díky bohu.

Někdo se možná při čtení toho, co jsem napsal, urazí, a někdo zas bude pohoršený, nebo se bude povýšeně smát. Uvidíte, že to budou sami takoví, co se neustále zabývají přemýšlením o duchu a hmotě, těle a duši, a o tom, že někteří jsou na takzvané vyšší úrovni než druzí. Nechme je, ať jsou pohoršení, ponechme jim jejich povýšené úsměvy. Až budou na kolenou, budou tomu rozumět o mnoho lépe.

Na druhý den jsme se v malém klášteře vzali. Uršulu přivedl Paul Stege. Přinesl jí obrovskou kyticí bílých růží a to ji hrozně potěšilo. Bělovlasý kněz se nás zdráhal oddat kvůli tomu, že jsem byl to, co jsem byl; trochu jsme na něj přitlačili, a když jsme mu řekli, že jsem vlastně Němec dánsko-rakouského původu, svolil.

„V té malé zemičce na severu jsem strávil svá mladá léta. Taková oáza na severu Evropy. Doufejme, že bude ušetřena, a pokud ano, vraťte se a usad'te se tam, hned jak to bude možné.“

Jako svatební dar dostala vzácnou rumunskou hedvábnou noční košili s opravdovou krajkou, dvě soupravy jemného spodního prádla, pět párů hedvábných punčoch a prstýnek, který mi dal Porta. Byl to zlatý kroužek s velkým safírem uprostřed drobných diamantů. Všechno do jednoho to bylo z černého trhu.

Z toho posledního dne si pamatuju jenom útržky:

„Proč se vlastně musíme starat o tu hloupou válku? Já mám přece tebe a ty máš mě!“

„Ne, ne a ne, to mi musíš slíbit. Kdyby se cokoliv dělo. Musíš mi slíbit, že to necháš být. Musíme počkat, než skončí válka, a pak se pořádně porozhlédneme po světě.“

„Miláčku! Pamatuješ si, jak jsi ve Vídni ze sebe nemohl dostat nic jiného než ‚miláčku‘? A teď zas já, pořád jenom ‚miláčku‘ a zase ‚miláčku‘!“

„Slib mi, že na sebe budeš dávat pozor. Nehraj si na žádného hrdinu. Slib mi, že mi budeš často psát. Oh, Svene!“

„Klid, to bude dobré. Teď nesmíš plakat. No tak!“

„Sbohem, Svene. A myslí na mě...“

Uršula, Uršula. Bílá tvář se rozplývala v dálce stále rychleji.

Uršula, Uršula, tu-du-dum, tu-du-dum, pražce klapají...

Telegrafní dráty ubíhaly na druhou stranu. Kupé byla přeplněná, a lidi žvanili a žvanili. Všichni těm zprávám o vítězství věřili, a z toho na mě sedly možná ještě větší deprese a odcizení než z našeho rozloučení s Uršulou. Kterému z těch žvanících, nepřemýšlejících, nahlodaných stvoření jsem mohl vysvětlit, že ten dokonalý válečný stroj řízený německou generalitou se pomalu, ale jistě sune ke svému mizernému konci? Komu z nich jsem měl říct, že ta proklamovaná dokonalost nebyla ve skutečnosti vůbec tak dokonalá; že vojáci stojící vzpřímeně v pozoru, to je jen k dokonalosti dovedená schopnost

využít podmíněných reflexů; že by na to vůbec neměli brát zřetel a taky by měli být natolik chytří, že by neměli chtít více než tyto iluze, tady to dokonalé stání v pozoru. Naprosto šílené bylo, že jste to viděli a že jste věděli, že to je cesta do pekel. Řekli vám, abyste šli, a vy jste šli.

Dokonalý stroj se valil na nepřítele, který měl něco, co mu zaručovalo vítězství: morální převahu.

Mohl jsem o tom mluvit pouze s takovými lidmi, jako byl Starej a Porta, ale ti už dávno věděli, že jsme jenom prohnílé skořápky.

V těch letech bylo dobré nechat si ty věci pro sebe.

„Co se mě týče,“ řekl Starej, „se starou a s děckama jsem se rozloučil jak se patří. Bylo to úžasný a rozkošný - ale co to je, pár dní? Stará teď řídí tramvaj, jedenašedesátku. To je pořád lepší než být průvodčí. Teď mají doma všichni dost peněz. Věčná škoda, že musím zpátky do toho bordelu. Kdybych tak měl to štěstí, kdyby mi tak někdo chtěl ustřelit nohu! To už bych byl tady z té zkurvené války pryč.“ „Ruka by byla lepší,“ řekl Porta.

„A to jsme tam ještě ani nebyli,“ řekl jsem. „Ale věřím tomu, že se z toho nějak dostanem.“

Starej dal hlavu do dlaní. „Mám pocit, že už toho bylo až dost,“ zašeptal. „Už nechci víc. Nepotřebuju žádné velkolepé vítězství.“

Potřebuju mír. Že se z toho dostanem. Kdo s náma bude chtít co mít, až se z toho dostanem? Nikdo. Ani my sami. Kčertu s tím!“

Porta schoval flétnu do batohu. Nebyla chvíle na hraní.

Portův útek „Klidně to můžou nahlásit. Než ta zpráva přijde, budu v poušti a velice rád bych viděl, co budou dělat potom. Toho usmrkaného železničního důstojníka zkopu jak psa!“

Porta si utřel prstem nos a plivl na zeď, přímo na ceduli, na které bylo napsáno, že plivání je zakázáno.

„Mám z toho zatraceně špatný pocit, z toho útěku. Sotva jsem vlezl sem, přišla nějaká kráva ze Spandau, děcko v náručí a měla tu drzost říct mně, takovému nevinátku, že jsem prý otec. Hezky civilně a vychovaně jsem jí řekl, že to je asi nějaký politováníhodný omyl, a že má okamžitě vypadnout.“

„Ať visím, jestli mě ta ženská nedala k soudu - a já tam musel jít a stát před nějakou řvoucí obludou, která se tam vztekala za vysokým stolem. Byl to soudce a vychrlil na mě, že jsem otcem tohoto nepodarku od tady té oplzlé děvky.“

„Klidně a tiše jsem mu řekl, jak to vlastně všechno je, že každému musí být jasné, že to je naprostý nesmysl a že je z fyzikálního hlediska nemožné, aby tak hezký chlap jako já zplodil takového hnusného parchanta, a ukázal jsem na ten výtvor, který přinesla.“

„Bylo trochu humbuku kolem krevních testů, potom tam byl nějaký šilhavec, tvrdil, že je doktor a všechno to našvindloval, já už jsem byl šťastný, protože jsem věřil, že už bude všechno v pořádku. Nikdy ale těm parchantům doktorskejmu nevěřte, protože kdyby to neřekl, brali by to tak, že jsem opravdu otcem toho děcka.“

„Ale Porto, to nemůžou udělat! Jestli nemáš ve vojenské knížce, žeš byl v Berlíně, tak přece nemůžou...“

„Můžou všechno. To bylo tak: právě jsem se chystal prásknout do bot a něžně se rozloučit se svou drahou rozmilou, a pak to v té malebné idylce trochu zaskřípalo. Ta stará rachitická svině ke mně přišla, že se chystá vrhnout.“

„Moc pěkné,“ řekl jsem, „přeju hodně štěstí - führer bude hrozně šťastný. Pozdravuj ode mě svého manželka, a vzkaz mu, že bude muset každý den chodit s košem, až do té doby, než to všechno skončí.“

„Z toho bych si nic nedělal, přece jenom každý je nějaký. Trochu jsem si s tou husou popovídal o tom velkém štěstí, které ji potkalo, no a protože byly Vánoce, šli jsme vedle a povečeřeli jsme spolu.“

„Byl jsem pěkně blbec, nic mě nenapadlo až do té doby, než mi zašeptala do ouška: „Jsi tatínek, drahoušku; nejsi rád?“

„Rád?“ zařval jsem. „Ty musíš být úplně prdlá!“

„A tak vypadla, bez jediného slova. Jednomu se lepí smůla na paty. Nevím, jak vy, ale já si prostě posadím ženskou na klín a už je to v hajzlu.“

„Měl by ses trochu krotit,“ řekl Starej. „Porto, řekni mi upřímně: nebyls náhodou za posledních deset

měsíců v Berlíně?“

„Podívej se do mojí vojenské knížky,“ zavrčel Porta.

„Dobrá, dobrá, ale co je ve vojenské knížce je jedna věc, a co je ve skutečnosti, je něco jiného.“

„Et tu, Brute,“ řekl Porta našťvaně. „Byl jsem v Berlíně před deseti měsíci - ale ksakru, bylo to jenom na půl dne!“

„Jestli jsi toho půl dne strávil mezi něčíma stehnama, tak je to úplně jedno,“ odvětil Starej.

Hrozně rád bych zakroutil krkem tomu básníkovi, který napsal, že Středozemí je blankytně modrá země plná smíchu!

Směr: Severní Afrika S nohama vystrčenýma z dobytčáků procestoval 18. prapor Rumunsko, Maďarsko a Rakousko. Pak jsme se obrátili dolů na Itálii. Pětkrát jsme volali Portu ke dveřím, aby se podíval na makarónové pole.

Dodnes neví jistě, jestli makarón není opravdu rostlina.

Ubytovali nás v Naples, dali nám úplně nové tanky a oblékli do tropických uniforem. Porta odmítl vyměnit svůj černý plstěný baret za helmu a pohádal se k tomu s proviantním důstojníkem. Ten křik musel být slyšet až u Vesuvu. Nakonec se shodli na kompromisu: Porta si vzal helmu, ale svůj baret si nechal taky.

Těsně předtím, než jsme se měli nalodit, se k nám dostala nějaká epidemie. Za pár dní jsme přišli o tolik mužů, že jsme museli zůstat tam, kde jsme byli, o chvíli déle, dokud z Německa nedorazily posily. Když jsme se konečně nalodili, bylo nás celkem pět praporů, pět tisíc mužů na dvou lodích, které dřív sloužily jako dopravní remorkéry. Když loď proklouzla z přístavu, zakřičeli jsme si „hurá“. Nakláněli jsme se přes zábradlí, lezli na stožáry, pokřikovali po sobě a jásal a jásal.

Každému z nás dali záchranný pás, měli jsme přísný rozkaz nikdy ho nesundávat. Když se složil, byl z něho ale moc dobrý polštář na to, aby to nařízení bylo respektováno. Záchranné čluny se houpaly zavěšené na rumpálech. Na palubách byly instalovány kulomety AA. Doprovázely nás tři italské torpédové lodě, z komína jim stoupal olejnatý černý dým. Loď sebou naráz prudce trhla. Ten zápach zvratků se nedal vydržet. Porta, Starej a já jsme se zabalili do zimníků a lehli si na palubu do závětrí. Už si nevzpomínám, o čem jsme to vlastně mluvili, ale vím, že v tu chvíli jsme byli se svým osudem naprosto spokojení. Myslím, že jsme jenom tak kouřili a potichu mluvili, probírali se těmi hlavními důležitými maličkostmi a mluvili hned o tom a hned zas o tom. Bavili jsme se spíš jako zedníci, když o polední pauze klábosí na zídce. Na chvíli z nás přestali být ti samí kriminálníci jako dřív, dokonce Porta už neprošpikovával svou řeč výrazy, kterými se obvykle vulgárně označovaly pohlavní orgány.

Což bylo u něj jinak naprosto obvyklé. Dokonce se i naprosto normálně choval. Přistihl jsem se, že toužím po Uršule, aby tu byla a aby se ten klid a mír, který jsme si mohli na krátkou chvíli na této lodi plné mužů a tanků vychutnat, mohl stát skutečností.

Porta naráz přišel na to, že chce nějakou hudbu, ale s hrůzou zjistil, že se jeho kufřík ztratil. „Pomoc!“ ječel jako na lesy.

„Pomoc! Je po mně! Vražda! Zloději, vrazi, zkurvení nácci!“

Okradli mě, oloupili! Moje flétna, můj frak!“

Chtěli jsme ho utěšit, ale poslal nás do horoucích pekel, i když jsme mu říkali, že v Tripolisu si může koupit novou. Žádná flétna z Tripolisu nemůže být tak dobrá jako ta stará.

Postupně jsme usínali.

Probudil nás strašný rachot motorů. Nahoře ještě svítily hvězdy a ze tmy na nás šlehal y zlobné jazyky plamenů. Skřípot a pískání nám rvalo ušní bubínky; něco bouchalo a pleskalo o ocelové stěny lodí. Naše vlastní kulomety plivaly do tmy na útočící bombardéry.

Prásk - prásk - prásk, štekaly kulomety vztekly.

Stáli jsme přitisknutí na stěnu palubní kajuty, plní strachu a příjemně vzrušení - to bylo vůbec poprvé, kdy jsme byli v nějaké akci - a snažili jsme se zjistit, co se to tady vlastně děje. A letadla se vrátila, vrhala se střemhlav a příšerně řvala.

Náhle všechno přehlušil kvílivý zvuk. Starej do mě strčil a zařval: „Dolů! Ted' to přijde!“

Ozval se strašlivý výbuch a loď se zatřásla. Oba jsme uslyšeli hrozné zavytí, ale tentokrát to schytala druhá loď. Zároveň s výbuchem se k obloze vymrštilo několik sloupů ohně a v jejich záři jsme viděli jeden druhému do tváře. Během pár vteřin se druhá loď proměnila ve řvoucí peklo. Rudé a žluté plameny šlehaly nahoru skrz sloupy kouře a hlásily se ránami jako z děla. Na palubu spadlo letadlo a zůstalo tam ležet. Okamžitě bylo v plamenech. Náhle jsem měl pocit, že mi ušní bubínky už snad praskly. Bylo to podobné filmu, kterému vypnuli zvuk. Zvedl jsem se a zadíval se přes tmavě rudé moře, ale náraz to se mnou mrštilo a zjistil jsem, že můžu zase slyšet. Vodotrysky a ohnivé fontány se vztyčily proti nebi. Z nitra lodi se ozval zvuk rozléhající se exploze. Jeden ze tří velkých komínů se zvedl a ztratil se ve tmě. Byla to nezapomenutelná, fantastická podívaná.

„Loď se potápí!“

Z jejích útrob se stále ozývaly dunivé nárazy a také nárek tisícíhlavého davu uvězněného uvnitř. Zmateně jsme se na sebe podívali - a pak jsme skočili dolů.

Voda byla hrozně daleko. Myslel jsem si, že k ní nikdy nedoletím.

Naráz se však nade mnou hladina zavřela a já jsem klesal a klesal a měl jsem pocit, že mám tělo rozlomené na dvě poloviny. V uších mi vřelo a hučelo a v hlavě mi něco divoce bušilo, pořád rychleji a hlasitěji. Pak už jsem to prostě nemohl vydržet - a vzdal jsem to. Teď zemřeš, proběhlo mi hlavou, a v tom okamžiku jsem se dostal na hladinu a moje bolavé plíce lačně hltaly vzduch. Ale náraz jsem byl zase pod hladinou. Rukama i nohama jsem zběsile pádloval, abych se dostal co nejdál od potápějícího se parníku, aby mě nestáhl dolů, až půjde definitivně ke dnu. Před očima mi tančily a blikaly všechny barvy světa. Neměl jsem nejmenší ponětí, kam mám plavat, kterým směrem, ale namlouval jsem si, že plavu dobře, i když dost dobře nechápu, podle čeho jsem to poznal. Bojoval jsem o holý život, svaly úpěly bolestí a prosily mě, abych to zastavil. Smrt by snad byla lepší. Ovšem pud sebezáchovy byl mocnější než únava svalů, lapání po dechu nebo jakákoliv vůle; byl silnější než cokoli a já jsem se ho držel a plakal jsem a smál se, jen zpola při vědomí jsem plaval k bójce, která se vynořila kdoví odkud. Rukama jsem se držel záchranné bójky a plaval, seč mohl. Černé vlny pokryté pěnou mě vystřelovaly vzhůru jako raketu, až jsem z toho dostal závrat. S hrůzou jsem se díval dolů na tu bublající propast. Když jsem byl několikrát vrhnut do této záplavy, začal jsem hystericky vzlykat.

V dálce záře zbarvila nebe do ruda. A jinak nic, jenom voda, voda, divoká a zběsilá, a kolem dokola děsivá černočerná tma.

Žraloci! Co když tady jsou žraloci? Žijí ve Středozemí nějakí žraloci? Jasně že ano! Hystericky jsem začal kopat kolem sebe, ale brzo jsem se unavil a musel jsem toho nechat. Vzpomněl jsem si na Portu a Starýho a začal do tmy křičet jejich jména:

„STA-REJ! PO-RTO! PO-RTO!“

Odpověděl mi jenom hukot vln. A zase mě přepadl divoký a zoufalý pláč. Ze strachu jsem začal volat svou mámu a Uršulu.

„Vzpamatuj se, chlape!“ zařval jsem, a pak se začal smát. Moje mysl byla mimo moje tělo - díval jsem se sám na sebe. Vyl jsem jako vlk a vydával šílené zvuky, které jako by ani nebyly ze mě.

Pak jsem se vzpamatoval a začal znovu brečet. Celou noc jsem se zmítal mezi vlnami, mořskou nemocí, zvracením a pláčem.

Nezaslechl jsem náhodou nějaký výkřik? Zaposlouchal jsem se do noci a uslyšel nějaký křik. Táhle! Určitě. Nesmysl! Všichni jsou mrtví. Nezůstal nikdo, vůbec nikdo. Všichni tam zůstali. Ty už nic nebolí. Nikdo si na tebe ani nevzpomene. Lidi jsou zlí a studení, a jestli od nich čekáš něco jiného, jsi blázen. Ano, ale někdo musel zůstat. Nebudeš tady navěky zapomenutý ležet ve vodě. Až projdou seznamy a zjistí, kdo chybí, pošlou na záchrannou výpravu všechno, co má ruce a nohy...

Aby tě hledali, že? Zrovna tebe? Vojáka, a ještě k tomu vězně!

Hahahaha!

Začalo svítat. A napravo od sebe jsem cosi uviděl. Není to náhodou nějaký chlap? Jasně, a drží se na bójce stejně jako já!

Poslouchej, vidíš věci, které nejsou. Vidíš to, co chceš vidět.

Jsi blázen a máš normální halucinace.

Ale na té bójce byl Porta. Šklebil se od ucha k uchu, vytáhl svůj baret, nasadil ho na hlavu a dočasně povýšil na klobouk.

„Přeji ti pěkného dne, chlapče! Taky ses přišel vykoupat? Trošku mi čvachtá v botách, ale taková nečekaná lázeň nám přece nemůže uškodit, vid’?“

„Porto!“ Jak já jsem byl rád, že ho vidím! „Díky bohu, ty starý čerte!“ Byl jsem z toho trošku naměkko, a podle toho, co jsem viděl, tak on taky. „Kde je Starej?“

Svázali jsme bójky dohromady, tak, aby se nám nemohly rozjet.

„Snad tady nečekáte taky na taxíka, pane? Dočerta, a proč jste tak vyhublej?“ Díval se na mě hladově a z očí mu sršely blesky.

„Není na vás ani kousek masa, pane. No, ale za sto let to bude děsná sranda, až budu svým vnoučatům vykládat, jak jsem jednou unikl o vlasek smrti díky hromadě kostí, která si říkala Sven!

Nenaplnuje tě pocitem hrdosti, že svoji hrdinskou kariéru skončíš jako potrava pro nejlepšího Hitlerova vojáka? Až se vrátím domů, nechám ti udělat pomník. Líbí se ti žula, nebo má snad pán radši bronz?“

Najednou začal šíleně řvát a ukázal směrem do dálky. Byla tam loď.

„Taxík je tady!“

Chraplavým hlasem jsme na něj volali z celého zbytku svých sil, ale loď pomalu mizela.

„Jen si klidně jed’!“ zařval za ní Porta, když zmizela za horizontem. „Nech nás pěkně na pokoji. Nic jsme ti přece neudělali!“

Nebe nad obzorem bylo šedé a zamračené. Když už někdy vykouklo slunce, bodalo jako nůž. Byl jsem úplně zpitomělý, ale Porta mlel pořád dokola:

„Rozumíš, my se už teď můžeme všemu jenom smát. Kdybysme tak měli křídla! To by bylo všecko v klidu, ale místo toho tady sedíme prdelí ve vaně. Celý život se snažíme držet se od té prokleté vody co nejdál, a pochopitelně nás ta pitomá armáda pošle přímo na moře. Já říkám pořád, být vojákem je k ničemu. Slib mi prosím, že nikdy nebudeš generálem! Sakra - kdyby tady všude nebylo tak mokro!“

„Porto... myslíš, že se z toho dostaneme?“

„Jestli se z toho dostaneme? Na to vem jed, že tady zůstanem!

Takže můžeš sklonit hlavu, chlapče. Ale jestli začneš kňučet, tak si mě nepřej. Zakroutím ti krkem, až budeš slyšet zpívat andělíčky. Až budeš chtít mluvit tady o těch - sračkách, tak radši drž hubu. Já ti pak řeknu, až budeš zas moc začít. Ted’ buď rád, že nejsi zavřenej v nějakých smradlavých zákopech a že nad tebou nezpívají kulky. Jasně, kdo se rád posírá strachy, možná by si radši vybral ty zákopy, ale tohle je podle mě lepší. Šílené štěstí, které jsme si vůbec nezasloužili, ani prstem jsme pro to nehli: můžeme tady kecat, jak se nám zachce, a ještě se přitom pěkně umyjeme. To by se ti v nějakém zákopu nikdy nepovedlo.“

„Porto... věříš v boha?“

„Co, v boha? Jestli myslíš na toho chlápka, co se k němu všichni kněžouři modlí, tak jdi domů a řekni faráři, že by měl radši vystoupit z církve a poohlídnout se po něčem jiném!“

„To samý si myslím i já, že všechny kostely, a vůbec tady ty věci, že je to ohavný podvod. Je to zajímavé, ale normálně neříkám: ‚To samý si myslím i já.‘“

„Bravo! Tak to ještě nejsi úplný magor. Docela jsem se bál, že si budu muset tady tu pohodu mořských lázní vychutnávat s nějakým mentálně retardovaným idiotem, kterým se mě snaží přivést do kostela a na víru. Ale podvod - to záleží na tom, jak se na to budeš dívat. Nemá cenu marnit čas kydáním hnoje na náboženství.

Nestojí to za to. Když lidé chtějí věřit, tak ať si věří. Když mě nebudou uvádět do rozpaků svou vírou, tak mě to nezajímá. A když v tom najdou aspoň kousek útěchy, přeju jim to z celého srdce. Mě samotného z toho všeho zajímá jenom mešní víno a jeptišky. Bud’ si jistý, že jestli někdy navštívíš nějaký dobře vybavený klášter pro ženské, rozhodně tě náboženství nezklame!“

Porta totiž jednou dělal v ženském klášteře zahradnického pomocníka. Znuděně jsem poslouchal jeho pikantní historky a vyprávění o hrdinských činech, a moje myšlenky se zatím zabývaly hledáním odpovědí, které by mi zodpověděly mé otázky o všemohoucím, vševědoucím a nekonečně dobrém Stvořiteli.

„Ty mě neposloucháš, chlapče,“ řekl Porta a okamžitě přestal.

Situace nebyla zrovna vhodná k nesčetnému vymýšlení variací na téma radosti života v ženském klášteře. A on to věděl.

„Je pouze jediná věc, kterou mi kostely daly a která nebyla švindl.“

„A to bylo co?“

„Varhany. Kdybysme tady měli varhany, ani bych si nevzpomněl na to, že mám mokro v botách a že umírám zimou. Jednou jsem znal jednoho varhaníka a ten mě učil hrát. Přes všechny ty modlitby a všechny ty ošizené chudáčky, kteří si myslí, že se dostanou do nebe, přes všechny ty kecy, které jsou úplně k ničemu, tohle se jim musí nechat - když se na Vánoce pěkně nastrojí stromeček a takové ty věci, je to zatraceně pěkný pohled. A když se v kostele začne zpívat, to se ti chce z těch jejich zatraceně čistých pocitů jenom tak sedět a brečet. Když tu hudbu posloucháš, běhá ti mráz po zádech.“

Bylo nám z toho těžko, a tak jsme radši mlčeli.

Druhého dne hned po rozbřesku nad námi nízko přeletělo italské letadlo a shodilo dolů gumový člun. Spadl do moře sotva padesát metrů od nás. Smáli jsme se, plakali a Porta zařval za mizejícím letadlem:

„Díky, vy zpropadení špagetáci! Přece jen je ve vás aspoň něco dobrého.“

Dostat se k tomu člunu a vlézt do něj se nakonec ukázalo daleko těžší, než jsme si zprvu mysleli. Chytli jsme se každý na jedné straně. Zkusil jsem vylézt jako první. Rval jsem se jako vlk, skákal jsem nahoru a padal zas dolů, spadl jsem pod hladinu a málem se utopil, protože jsem se z toho naprostého vyčerpání začal smát a nemohl se zastavit. Ale nakonec jsme se tam oba dostali, a tak jsme si potřásli rukama.

„Tak a teď už nám tady chybí jenom balíček karet!“

Karty jsme sice nenašli, ale ležela tam vodotěsná skříňka a v ní několik plechovek mléka, sušené maso, sušenky a čtyři flašky šnapsu. Když jsem se najedli a napili, natáhli jsme se na zádi pod ozdobnou plachtu a usnuli. V noci nás probudila zima.

Navzájem jsme se masírovali, a když jsme si k tomu ještě pořádně přihnuli šnapsu, bylo nám docela teplo. Tak jsme se uložili ještě jednou a znovu usnuli. Na druhý den okolo poledne jsme pokračovali v prohlídce skříněk, které byly na lodi. Našli jsme krabici raket a plechovku nějaké žluté kapaliny. Ta se měla vylít do vody, což jsme udělali, a za chvíli se na hladině roztekla olejovitá hmota a udělala obrovskou jasně žlutou skvrnu, která musela být z letadla snadno viditelná. Vypálili jsme dvě rakety a jásal jako na zahradním mejdanu. Pak jsme zpívali - vřdycky jednu německou, jednu anglickou a jednu francouzskou. Dali jsme dohromady všechny zbylé zásoby. Měli jsme hroznou legraci z toho, jak jsme šidili jeden druhého - a nakonec jsme se o všechno rozdělili rovným dílem jako bratři. Měli jsme hrozný hlad, a tak jsme všechno snědli a nechali jsme si jenom pár sušenek.

Vzpomněli jsme si na ostatní, kteří už v té době byli pravděpodobně mrtví.

„Až se dostaneme někam na suchou zem, budeme mít spoustu práce.“

Musíme napsat hromadu dopisů všem ženským, mámám a pusinkám a ženuškám!“

Uršula.

Další den ráno jsme dopili poslední doušky šnapsu a snědli poslední sušenky.

„Další chod budou naše vlastní boty. Jak by sis je dal - s lanýži, nebo radši s vanilkovou omáčkou?“

Krátce poté jsme narazili na nějaké tělo oblečené v záchranné vestě. S vypětím sil jsme ho vytáhli nahoru, ale šlo to hrozně těžko. Byl to nějaký unteroffizier, nohy a břicho měl škaredě popálené. V kapse měl zápisník plný adres a poznámek a našli jsme také jeho vojenskou knížku a náprsní tašku. Zjistili jsme, že se jmenoval Alfred König a že byl unteroffizier od 161. dělostřeleckého pluku, vojákem byl tři roky, měl dvaadvacet a byl ženatý. Jeho žena se jmenovala Irma Bartelsová, bydlela v Berlíně a měla dvacet let. V náprsní tašce byla spousta fotek jeho a mladičké blondýnky.

Nechali jsme si ty věci a hodili ho zase přes palubu.

„A pozdravuj všechny v tom akváriu,“ řekl Porta. „Napíšu Irmě krásný dopis. Řeknu jí, že jsi zemřel jako hrdina - s hlavou vztyčenou bojoval v zátoce, měli jsme úžasnou převahu, ale potom tě kulka zasáhla přímo do srdce, a tys byl namísto mrtvý. Víš, co se sluší a patří, a tak tvoje Irma může hrdě říct svým kamarádkám, že její Alfréd skonal předpisovým způsobem v boji za führera a za svůj obrovský zasraný vaterland. Nic o tom, že tě upekli jak husu a potom vymáčeli ve vodě. Tvoje Irmička pravděpodobně sedí doma v Berlíně, nedělá nic a jenom touží po svém Alfrédovi. Čte si tvoje dopisy pořád dokola. Že jsi v pořádku, že jsi jí věrný, že na ni pořád myslíš, a proto nemáš ani pomyšlení na

nějakou jinou ženskou. Poté vybuchne v pláč a vyhodí instalatéra ještě předtím, než stačí otočit kohoutkem. A to je život pro Irmu. Denně cítí, že jí něco chybí, něco, co by měla mít, protože führer jí to sebral a poslal ke dnu. A jednoho dne jí dojde od vojáků lístek a strohé oznámení, jasné, stručné a syrové:

Alfred König, unteroffizier 161. dělostřeleckého pluku, padl 30. září 1941 v hrdinném boji za führera a vaterland.

A dole pod tím vším vzletný nečitelný podpis nějakého zkurveného oficíra. A úplně naspodu, krásnými gotickými verzálkami, jakoby citát z bible:

Führer vám děkuje - Heil Hitler!“

Porta si odkašlal a zahleděl se do nekonečné šedi, která byla všude kolem.

„Pár dní bude naše malá Irma chodit s hlavou v dlaních, kruhy pod očima a lístkem v kabelce, a pár lidí ji bude litovat, ale opravdu jenom pár, protože ona je jenom jedna z mnoha. A jeden člověk nemůže cítit lítost za všechny, protože by to prostě nezvládl; a ona postupem času přestane brečet a začne přemýšlet: kde se dá proboha sehnat čtvrt kila másla? A podruhé, když přijde elektrikář, tak mu dovolí něco víc, než jenom otočit kohoutkem, a ve světle nových událostí se Alfredova smrt obrátí v dobrou věc, protože Alfred jezdil domů jednou za rok, kdežto instalatér každé tři měsíce, a navíc nemůže padnout za führera a za vaterland, protože má dřevěnou nohu... Čertví, kde skončíme, třeba někde ve Španělsku. Představ si takovou maličkou černovlásku, karafiát za uchem...“

Dusil jsem se žízni a ty Portovy nekonečné oplzlosti mě už začínaly pěkně rozčilovat. „Drž konečně hubu, ty svině!“ zařval jsem rozmrzele. „Jak můžeš myslet na děvky, když tady za chvíli chcípne hladem a žízni?“

„Chcípnout? Ty jsi snad zešílel! Snad si nemyslíš, že nás Královské italské letectvo vybavilo tady tím báječným gumovým člunem, na kterém se můžeme v klidu doplácet až do Španělska, jenom proto, abysme na něm chcípili? Padnout uprostřed Středozemního moře - nebud' na palici, chlače! To by byla úplná urážka italského krále, lehnout si a natáhnout bačkory. Moc rád bych věděl, jestli jsou královské tetičky taky ověšené zlatem, a jestli mají taky židle potažené plyšem...“

Vyhrnul si kalhoty, sedl na zád' a koupal nohy v moři. Jedna za druhou mu vlny pleskaly o bosá chodidla.

„Húúúú! Hrozně to lechtá, ale na druhou stranu je to hygienické.

Měl bys to taky zkusit. Rozhodně se teď mám líp než italský král...“

„Porto, už nejsi ani zábavný.“

Jeho vitalita mě otupovala a unavovala; jako když se vám sluneční paprsky za bílého dne odráží od zrcadla přímo do očí. Zatím pokaždé, když jsem měl chuť chytit ho pod krkem, mě jeho oči zastavily. Na první pohled jsem to viděl, ten jeho šibeniční humor - byli jsme na stejné lodi.

Ale pak mi stejně začal lézt na nervy, a kdybychom si na té lodi nevykolíkovali každý svůj prostor ještě před setměním, věřím tomu, že bych si pro něj v noci došel. Se slepou, bláznivou nenávisí bych si pro něj došel.

Řvali jsme jako na lesy, mávali a vypálili všechny rakety, a tak nás našel italský torpédoborec. Dali jsme si sprchu a z vlasů si vymyli olej naší potopené lodi; dali nám suchou a vytopenou kajutu, nacpali do nás hromadu špaget, které jsme spláchli dvěma litry červeného vína; pak jsme usnuli, utahaní jako psi. Druhý den ráno nám námořníci řekli, že z těch dvou bitevních lodí se zachránilo docela dost lidí, a že všichni jeli do Napies. A my že tam jedeme taky. Přišel palubní lékař a prohlédl si nás, zeptal se nás, jak se cítíme, a pak odešel, aniž by cokoliv udělal.

Začali jsme se bavit o našich kamarádech. Porta si smutně povzdechl:

„Nebude to příjemné, psát Starýho ženě. Byl jsem se na ně na všechny podívat, když jsem byl na dovolené. Starej, ona, jeho otec, já, všichni jsme se shodli na tom, že za šest měsíců bysme mohli být zase doma, protože válka skončí a my se z té „revoluce“ dostaneme. Ksaku! Doufám, že ho špagetácký královský klub pirátů vylovil a že se válí v nějaké neapolské hospodě a kazí si svou reputaci s nějakýma ochlastama, hráčkama a děvčkama... Ale proč tady do hajzlu vlastně ležíme a brečíme? Jasně že Starýho vylovili! Co by si jinak Rommel v Africe počal? Bez Starýho, nebo vlastně bez nás by si ani neškrtnul.“

Sotva jsme se v Naples vylodili, pustili jsme se do práce, a brzo jsme byli až po uši v průseru.

„Seru na to, že jste major. Serem na celou armádu, dokud nenajdeme Starýho. Nenechali jsme do sebe prát torpédama a nemazlili jsme se se středozemníma žralokama jen tak pro srandu, ani pro to, abysme si tady z toho věčného stání ve frontě na žrádlo a na hadry uhnali ploché nohy. Starej je náš kamarád, a pokud jde o nás, dokud nenajdeme Starýho, vy nejste major, ani cokoliv jiného. Sedíme tady a nepohnem se ani o milimetr, a jestli chcete, tak nás klidně zastřelte, nebo nás prostě někam odstrčte.“ Upřímně řečeno, v té době se nám to v hlavě všechno mlelo jedním způsobem. To byla zkrátka reakce na všechny ty věci. Víc jsme toho prostě neunesli. Oni si našťěstí všimli stavu, ve kterém jsme byli, a major byl citlivý chlap. Byl docela fajn, a když zjistil, že byl vlastně na té druhé lodi a že to taky přežil, byl přístupný daleko víc.

Feldwibel ve skladu šatstva podal se širokým úsměvem Portovi ruku. Porta mu vyprávěl o našem zázračném zachránění a pak se ho zeptal, jestli neví nic o Starým. Řekl nám, abychom si vybrali nějaké věci pro sebe, a on že se zatím podívá, co se dá dělat.

Zmizel ve svojí maličké kanceláři. Za chvíli vyšel a řekl, ať jdeme dovnitř a počkáme tam. Za deset minut bychom se mohli dozvědět něco nového. Vytáhl odněkud šnaps a cigarety, dal to na stůl a zeptal se nás na nějaké podrobnosti o naší ztracené lodi.

Moc jsme mu toho neřekli, protože deset minut se nám zdálo příliš dlouho, a my jsme se chtěli velice rychle dozvědět. Připadlo nám, že Starej tady někde je, jenom nemůže za námi. Pokaždé když zazvonil telefon, vyskočil a něco do něj řekl.

„Haló... ano... kde?... díky!“

Obrátil se k nám, a ještě dodneška si dokážu vybavit jeho úsměv.

„Je v námořnických kasárnách dole v přístavu.“

Doufám, že pochopil, že to od nás nebyla hrubá nevychovanost, když jsme vyletěli z jeho kanceláře beze slova díky. Ale kamarád v poli je velice zvláštní věc. Nejdříve žijete v hlučné samotě, uprostřed násilí, jenom sám. Potom najdete kamaráda a neustále si uvědomujete, že každá vteřina může být jeho poslední, že byste v tom lomozícím pekle mohl zůstat zase sám.

Další čtyři nebo pět dní jsme nedělali vůbec nic. Udělali jsme si výlet do Pompejí a vylezli na Vesuv, jehož kráter se pochopitelně stal dalším objektem Portových řečnických cvičení.

Jednoho rána nás naložili do transportních letadel, kterým se říkalo Tetička Jusz. Dvanáct oblud napěchovaných lidmi se vydalo na cestu pod dozorem bojových letounů. Středozemní moře pomalu mizelo a hluboko pod námi byly černé hory. Po dvou mezipřistáních jsme dorazili do cíle. Bylo to městečko Wuppertal ve Vestfálsku.

Prošli jsme městečkem, složeným z kasárenských baráků na předměstí Elberfeldt. Tam nás měli rozdělit do tří rot a potom poslat na východní frontu, kde jsme měli být zařazeni k 27. tankovému pluku.

Starej potřásl hlavou a pohrdavě řekl:

„Nebud' naivní, Hansi. Dokud tu bude jenom jeden důstojník, který bude trvat na disciplíně, tak my budeme pěkně zticha a budeme držet hubu a krok. Vzpomeň si, jak to bylo v roce 1918. Všichni ti hrdinové v khaki se začali bouřit, až když se celá ta zatracená věc zhroutila. Ovšem Bůh nás ochraňuje před revolucí.

Nesmyslná stupidita bez jakéhokoliv významu. Ne ne, chlapče, malý německý klobásožrout se tak moc všeho bojí, že si netroufne udělat vůbec nic. Revoluce se nedá dělat s lidmi, kterým se při každé horší příležitosti zvedá žaludek. Skončilo to tak, jak to mělo skončit: ti chytří si nakradli, co mohli, a utekli. Práskači z toho vyvázli bez úhony a dnes už jsou tu zas, praskají bičem a troubí na poplach. Nemám ani nejmenší pochybnosti, že celá ta věc půjde zase kčertu, ale jestli z toho bude revoluce, tak jsem papež. Bude to zas ta samá písnička. Chytří si najdou sobě rovné, vyhlídnou si nové číslo 1, a v pravý čas zase pomůžou svým práskačům vyšvihnout se nahoru, vrazí jim do pracek krásné nové biče, no a my se do toho budeme moct pustit znovu. Dokud mí vysoce uvědomělí krajané nepřijdou na to, o co tady vlastně jde, nevěřím jim ani za mák. Hitler a zbytky jeho pohůnků budou zavražděni, to je jasné, a čím dřív, tím líp, ale jsou snad něco jiného, než jenom nechutné loutky? Když rozdrtíš loutky, a toho, kdo tahá za provázky, necháš utéct, nemůžeš tomu říkat revoluce.“

Tak pravil Starej v roce 1941.

Tři holky

S jedním z těch mužů, kteří doplnili naši rotu, jsem se spřátelil. Jmenoval se Hans Breuer. Byl to policejní důstojník z Düsseldorfu a do naší roztomilé společnosti spadl poté, co odmítl být dobrovolníkem SS. Všem policejním důstojníkům to totiž Hitler nařídil. Byl přesvědčený, že Německo brzo válku prohraje. Od svého bratra, který dělal na Goebbelsově ministerstvu propagandy, totiž věděl, že nacismus je na pokraji úpadku.

Nacisté se mohli spolehnout už jenom na pouhý zlomek ozbrojených sil, a bylo pouze otázkou času, než si generálové začnou s Hitlerem a celou tou jeho šílenou suitou vyřizovat účty. Hans a já jsme několikrát přemýšleli o dezerci, ale Starej nám to rozmlouval.

„Povede se to tak jednomu z tisíce, a když tě chytí, si jasný.

Jdeš ke zdi. Daleko lepší je zranit se, ale proboha, nedělejte to. Pěkně pořádně si zjistí, jestli sis to náhodou neudělal sám.

Uvědom si, že když si přiložíš pistoli blízko k ruce či noze, vždycky ti to trošku znečistí ránu. No a když ti na to přijdou, tak je s tebou konec. Nejlepší je tyfus nebo cholera, tam na to přijít nemůžou. Syfilis není moc dobrý. Vrazí tě do nemocnice, tam ti dají takovou kúru, že na to do smrti nezapomeneš, a za dva týdny tě vyhodí. Od pohlavních nemocí se držte stranou, protože kdybyste na tom byli špatně, budete mít pocit, že vás zaživa nabodávají na kůl. Někdo pije naftu, která se lije do tanků. To je docela dobré; z toho dostaneš dýmějový mor, a to můžete natáhnout na čtyři měsíce, když víte, jak na to. Nebo můžete vytříť výfuk cigaretou a tu potom sníst; to je taky dobré.

Dostanete horečku, která ovšem netrvá dlouho. Když si potom s sebou do nemocnice propašujete láhev petroleje a kostkový cukr, a když si denně nakapete na kostku a sníte to, budete mít pořád teplotu kolem 39 °C. Dejte si ale bacha, aby vás nechytli, nebo vám přišijou ‘úmyslné vyhýbání se službě v poli’. Asi za stovku cigaret vám nějaký zdravotník může zařídit gangrénu do nohy; potom o tu nohu přijdete a válka pro vás končí. Pokud to ovšem chcete nechat dojít tak daleko. Můžete si taky sehnat vodu nakaženou tyfem. Ale všechny tady ty triky a finty mají jeden háček; buď na vás neúčinkují - Porta je vyzkoušel všechny; dokonce jednou sežral mrtvého psa plného červů, ale na Portu takové věci působí spíš jako nějaký lék - nebo vás raní mrtvice, nebo skončíte na hřbitově. Bylo jich takových už spousta.“
V neděli 12. října překročil náš vlak polské hranice u Breslau.

Když jsme stáli na nákladovém nádraží v Czeszochowé, vydali nám nouzové zásoby. Každá dávka se skládala z konzervy guláše, balíčku sušenek a půl láhve rumu. Měli jsme přísně zakázáno dotýkat se zásob dřív, než nám to bude povoleno, především na rum se nesmělo ani sáhnout.

S obvyklým smyslem pro bombastický nesmysl se tomu v armádě říkalo „železná zásoba“.

První věc, kterou Porta udělal, bylo pochopitelně to, že vypil rum. Neodtrhl láhev od rtů, dokud nebyla úplně prázdná. Potom ji elegantním obloučkem přehodil přes rameno, labužnický zamlaskal a složil se na podlahu, která byla postlaná slámou. Pak si říhl, a ještě než usnul, řekl spokojeně: „Pořádně se nadechněte, milé děti. Ve vzduchu je plno vitamínů...“

Pár hodin potom se Porta probudil, krknul, protáhl se a potom k našemu úžasu vytáhl z brašny další láhev rumu a s blaženým výrazem ji pohládl. Potom si vyprosil karty a donutil nás, abychom s ním hráli očko. Všechno šlo hladce, když vtom někdo zvenčí zavolal:

„Obergefreiter Porta, pojdte ven!“

Porta zůstal ležet tam, kde byl, jako by se ho to netýkalo.

„Porta! Okamžitě vylezte!“

Porta se ani nepodíval na dveře a zařval:

„Zavři hubu, ty kuní ksichtě! Když po mně něco chceš, ty vysalutovaný idiote, pojd' sem a nezapomeň si nejdřív umýt špínu mezi prstama, a podruhé mi říkej ‘pane obergefreitere Porto’, zapamatuj si to. Nejsi v kasárnách, kreténe prašivý!“

Rozhostilo se naprosté ticho. Potom celý vagón vybuchl hurónským smíchem. Když se všechno uklidnilo, zvenčí se ozval hlas:

„Porto, jestli sem okamžitě nepřijdete, poženu vás před vojenský soud.“

Porta strnul. „Do háje, mám ten pocit, že to je Meier,“ zašeptal.

„Tak teď teda Porta dostane přes držku.“

Seskočil z vagónu a srazil před surovcem Meierem paty. Meier stál rozkročený a s rukama v bok. Byl rudý vzteky.

„Takže vy jste se uráčil přijít, pane obergefreitere! Já už tě naučím poslouchat rozkazy, ty smrade! Jak sis, ty ksindle, dovolil říkat mi kuní ksicht a prašivý kretén? Tak co, kurva?

Stůj v pozoru, nebo ti rozmašuju ksicht na kaši! Copak ses už úplně zbláznil? Co to do tebe vjelo, že sis začal vyskakovat na důstojníka? Co to ksakru je? Smrdíš rumem, chlape. Jsi úplně ožralý. Aha - už tomu rozumím! Zlikvidoval jsi svoji železnou zásobu, že? Víš, co to je? To je porušení subordinace! A zato to schytáš, to ti teda garantuju!“

Porta neodpověděl, jenom tam stál v pozoru a koukal jak úplný idiot. Potom už se Meier přestal ovládat úplně.

„Odpověz, když se tě ptám, ty neřáde! Pils rum?“

„Ano, pane hauptmanne, ale to jsem si jenom trochu nalil do naší naprosto vynikající národně socialistické náhražky čaje. Byl to ale rum, který mi poddůstojník z kuchyně dlužil už od té doby, co jsme spolu bojovali ve Francii. Můžu vám ho, pane hauptmanne, vřele doporučit. Ta skvělá náhražka od našeho milovaného Führera je pak ještě daleko skvělejší.“

„Krucinál, chlape! Máš mě snad za úplného blázna? Ukaž mi ten rum, co jste dostali do zásoby!“

Na ta slova Porta vytáhl z jedné ze svých vlastnoručně šitých a prostorných kapes jinou láhev rumu a s úsměvem na rtech ji podržel proti světlu tak, aby naprosto překvapený hauptmann mohl vidět, že je plná. Nějaký bonzák to musel prásknout. Musel říct Meierovi, že Porta vypil svůj rum. Později jsme zjistili, že Meier slíbil jednomu gefreiterovi čtrnáctidenní opušťák za to, že mu zjistí něco, za co by mohl Portu sebrat.

Porta pokračoval pokojně a jemně: „Je mi jasné, že pan hauptmann si myslel, že to byl on, komu jsem adresoval všechny ty nadávky, ale já bych si nikdy nedovolil vypustit z úst něco takového o našem hauptmannovi, o našem milovaném veliteli. Myslel jsem si, že to byl unteroffizier Fleischmann, tak jsem řval. Fleischmannův otec totiž dostal blechy a on je od něho dostal taky.“

Meier ze sebe jako obvykle udělal blbce. Poslal pro Fleischmanna, který mu s popelavou tváří řekl, že on a Porta se vsadili, kdo sprostěji zakleje. A taky je pravda, řekl, že dostal vši. Od tatíka to prý chytla celá jejich rodina. A ten je zas chytil někdy mezi 1914-1918 ve válce, když bojoval u Verdunu.

* * *

Jednoho odpoledne, když jsme stáli na vedlejší koleji někde mezi Kilsu a Czestochowou, nám Porta řekl: „Pánové, už hezkých pár týdnů žijeme tady v tom královském apartmá a pořád ještě nevíme, co je tady za těma dveřma.“

Ukázal na posunovací dveře na levé straně našeho vagónu. Zatím jsme vždycky otvírali jenom ty na pravé straně.

„Víme to, že za těmato dveřma -“ řekl Porta a ukázal na otevřené dveře napravo - „máme Polsko. To víme. Ale jaká velká tajemství se skrývají zde -“ a ukázal na druhé dveře, na ty zavřené - „o tom nemáme ani ponětí. Možná za nima najdeme -“ a položil ruku na ty dveře - „samotné vítězství, které tu někde musí být. Neboť neřekl snad Führer, že vítězství je naše? Nebo možná že najdeme něco ještě lepšího. Možná za těmato tajemnými a nikdy neotevřenými dveřma -“ a tady jeho hlas přešel v tajemný šepot -

„stojí spousta rozkošných...“

S extravagantním gestem dohazovače odsunul dveře.

Strnul úžasem stejně jako my. Stály tam tři opravdové mladé ženy.

Stály tam, dívaly se směrem k našemu vlaku a nejspíš se na nás usmívaly. Pro vojáka je žena pozoruhodné a zajímavé stvoření. Je to romantický, vzdálený a vznešený cíl neukojených tužeb, vyvolaných osamělými sny o obyčejném životě, který už je dávno ztracen. To všechno už je tak daleko, že se zdá, jako by to všechno byl jenom sen, který je teď navíc zahnaný do kouta hlučným chvástáním a křikem vojenského života. A zároveň je žena objektem vojákovy nahromaděné sexuální touhy. Voják - to je tvor v uniformě, jeden ze stáda sobě rovných, a proto klidně nechá svým sexuálním fantaziím volný chod. Bez okolků řekne věci, které by si nikdy nedovolil vyslovit, kdyby žil mezi obyčejnými lidmi.

Uniforma je obrana proti identifikaci; proto si může zahrát na drsnáka. Když řekne „já“, má na mysli sebe a taky ostatní vojáky.

A to mu dodává pocit zázemí.

Všichni do jednoho jsme vyskákali z vagónů a začali jsme vykřikovat takové sprostřámy, že normálnímu člověku by z toho musely začít vstávat hrůzou na hlavě vlasy. Nechtěli jsme nikomu ublížit, ani jsme nechtěli ranit ty dívky. Ostatně všiml jsem si toho, že ty dívky nebraly ty drzosti od nás příliš vážně.

Nakonec i Porta vyčerpal všechny své zásoby výmluvnosti a většina chlapů se vrátila zpátky do vagónu; Porta, Pluto, Hans a já jsme se ale od nich nemohli odtrhnout. Dívali jsme se na ně a ony zase na nás. A teprve potom jsme si všimli jedné nezvyklé skutečnosti.

Pochopitelně jsme si to uvědomovali celou dobu, ale to obrovské překvapení, že jsme našli ženy tam, kde bychom je nejmíň očekávali, nám nedovolovalo myslet na nic jiného.

Ty tři ženy byly oblečené do pruhovaných vězeňských šatů a mezi námi byl tři metry vysoký plot z ostnatého drátu.

Byly to vězenkyně v koncentračním táboře. Všechny pocházely z Francie a v táboře byly už dobrých čtrnáct měsíců. Jedna z nich byla Židovka. Když uslyšely, že jedeme do Ruska, řekly nám, abychom je vzali s sebou.

„To nejde, holky,“ řekl Hans. „Gestapo by nás odprásklo jako psy.“

Jedna z nich, vysoká blondýnka s inteligentními očima, řekla vyzývavě:

„Bojíte se? Dokažte, že jste muži!“

Náhle, aniž by si to kdokoliv z nás přál, jsme měli pocit, že to všechno začínáme brát moc vážně.

„Měli bysme jít,“ řekl Hans nervózně. „Jestli esesáci uvidí ty holky, že se tady s náma vybavují, zmlátí je do mrtva. Já to znám, dělal jsem u policie...“

„Zůstanem tak dlouho, jak se nám to bude líbit,“ odsekl Porta.

„To jo, ale nás potom bít nebudou, zato ony dostanou, co se do nich vejde,“ řekl Hans, a s obavami se rozhlédl, zda neuvidí přicházet stráž.

Na tom něco bylo. Když jsme tam tak s těmi dívkami stáli, vystavovali jsme je nebezpečí nejstrašnějšího týrání, jaké si lze jenom představit. Nerozhodně jsme se na ně dívali. Vypadaly odevzdaně.

„Kčertu! Měli bysme je vzít s sebou,“ řekl Pluto. „Jsou to chudinky - jen se podívej, jak jsou vychrtlé!“

„A přece tak sladké,“ dodal jsem šeptem.

Jejich úsměvům prostě nešlo odolat. Hodili jsme jim nějaké cigarety. Pak jsme tam jen tak stáli, bezmocní a plní vzteku vůči těm, kteří nám uvěznilí tady ty krásné dívky.

„Není nad čím uvažovat, pánové,“ řekl Starej, který kdoví proč vylezl spolu s Asmusem zpod vagónu.

„Jedou s náma, nebo ne?“

Jestli jo, tak musí vypadnout, a hned!“

Starej byl rychlý jak blesk. Byl tou myšlenkou naprosto posedlý.

Než jsme si uvědomili, co to vlastně děláme, udělali jsme u jednoho ze sloupů živou pyramidu. Starej si stoupl Plutovi a Asmusovi na ramena a my jsme zatím svázali svoje opasky. Starej potom těm dívkám hodil jeden konec a po jedné jsme je vytáhli nahoru. Starej je tahal a Hans, Porta a já jsme je chytali, když potom padaly dolů. Asmus, Hans a Pluto vylezli zpátky do vagónu a vyházeli odtud všechny, kteří tam neměli co dělat. Na té druhé straně zavřeli dveře, takže nikdo nemohl vidět, když ty holky lezly do vagónu.

Dívali jsme se na ty tři dívky a srdce jsme měli až v krku. Co jsme to proboha zase vyvedli? Jednu z těch nejnebezpečnějších věcí, která nás mohla vůbec napadnout. Z jedné věci jsme ovšem měli skvělý pocit. Nač používat velká slova - je třeba říkat „život“? Byli jsme k smrti vyděšení tady z toho dobrodružství, do kterého jsme se tak bezhlavě vrhli. V každém případě jsme ale také byli šťastní a hrdí; po celém těle se rozlévala ta teplá vlna radosti, jaká vámi projede vždycky, když zjistíte, že jste schopni překonat sami sebe. Že zvládnete daleko víc, než jste si mysleli, že jste vůbec kdy schopni zvládnout. Chtěl bych to umět říct daleko líp, aby to neznělo tak vychloubačně, jak to asi ve skutečnosti zní. Když ale někdy někdo zavede řeč na hrdinství a hrdinské činy, vždycky používám tuto situaci jako ukázkový příklad toho, co je a co není hrdinství. Toto je moje měřítko, a proto ani při nejlepší vůli nemůžu obdivovat některé z těch činů, které jsou dnes za hrdinské považovány.

Bylo to jedno z velkých vítězství přátelství nad samotou.

„No, je třeba se na to dívat reálně,“ řekl Starej, když jsme se probrali z toho konspirativního omámení a popadli dech. „Nemůžou chodit v pruhovaných vězeňských hadrech. Musíme je vystrojít něčím jiným. Pánové, ukažte, co máte, a nešetřete štědrostí!“

Za moment bylo čtyřicet tašek prázdných. Ponožky, spodní prádlo, svetry, trika, čepice, boty... dívky si mohly vybrat, co chtěly.

Potichu si sundaly své koncentračnické stejnokroje, pod nimi neměly vůbec nic. Čtyřicet špinavých vojáků se v tu ránu otočilo a dívalo se jinam. Bůh ví, že jsme byli sbírka pěkně zkažených prasat.

Myslím, že to, čím jsme byli, z nás udělala civilizace.

Je to názorný příklad toho, že bychom rozhodně neměli upadat do pesimismu kvůli tomu, že ta skořápka civilizace je tak tenká.

Právě díky tomu, že je tak tenká, má normální smysl pro lidskost nějakou šanci proklubat se ven. To nebyla jenom ostýchavost, že jsme se otočili a nedívali se. To byla taky tichá demonstrace proti strážím, které po čtrnáct měsíců znevažovaly a pošlapávaly všechno, čemu se říká obyčejná lidská slušnost. Prostě jsme těm dívkám chtěli ukázat to, že pořád ještě existují věci jako je úcta, slušnost a lidskost. I když jsme nebyli nic než smečka špinavých vojáků.

Schovali jsme je za hromadou vojenských toren. Potom jsme se šli s Portou a Starým podívat, jestli už v táboře vyhlásili poplach.

Ostatní seděli v otevřených dveřích a dávali pozor, aby do vagónu nechodil nikdo, kdo v něm nemá co dělat.

Vlak vyjel ještě předtím, než na ten útěk přišli.

Těm třem dívkám jsme nosili to nejlepší, co jsme měli. Nejstarší se jmenovala Rosita a byla učitelkou hudby. Porta byl její ochránce. Nechtěla nám říct, proč ji vlastně do tábora poslali.

Jeanne měla teprve jedenadvacet a byla z nich nejmladší.

Studovala na Sorbonně. Oba její bratři byli důstojníky v armádě.

Němci chtěli jejího otce a gestapo si ji vzalo jako rukojmí.

Maria byla židovka. Sebrali ji jednou večer přímo na ulici a poslali do Polska, bez jakéhokoliv vysvětlení, bez toho, aby ji vůbec vyslechli. Byla provdaná za jednoho obchodníka v Lyonu, měla dvouapůlletého syna. Tři měsíce po příjezdu do tábora přivedla na svět druhého chlapce, ale ten po čtrnácti dnech zemřel.

Byli u nás sotva pět dní a všech čtyřicet nás bylo do všech těch tří dívek beznadějně zamilovaných; vůbec jsme neměli ponětí, co s nimi budeme dělat - tak jako malí kluci, když najdou ptačí hnízdo s mláděťky.

Neustále jsme se přeli o to, co s nimi bude.

Vymýšleli jsme ty nejfantastičtější a nejnepraktičtější teorie.

Bylo nám ovšem jasné, že v žádném případě s námi nesmí na frontu a hledat cestu přes Rusko. Mělo to dva důvody. Za prvé: bylo by přece jenom trochu hloupé, brát je s sebou do té největší vřavy.

Za druhé: pokud by měly smůlu, mohly se dostat do nějaké oblasti, ve které by vládli nějakí primitivní Asiati, a ti by je namísto jednu po druhé znásilnili.

Náš problém vyřešil Fleischmannův bratr. Jednoho dne se přirtil Fleischmann a řekl, že jeho bratr je oberfeldwebel v ozbrojeném vlaku, který stojí na vedlejší koleji kousek opodál. Ten vlak jel do Francie a naše tři dívky mohly jet s ním. Rychle jsme je připravili na cestu. Nedošlo jim hned, co se vlastně stalo. Myslely si, že gestapo už dohonilo vlak. Maria začala plakat. Ale Porta se zasmál a řekl:

„Uklidni se, maličká, jedeš k těžkému dělostřelectvu. Nasednete na mašinku, bude tam spousta pistolek, a pojedete až do Francie.

Zařídil to brácha tady našeho Fleischmanna!“

Běželi jsme podél nekonečné řady vagónů. Několikrát jsme museli naše roztomilé společnice zvedat ze země, aby přišly k sobě.

Nakonec jsme se ocitli před obrovským ozbrojeným vlakem.

Neobyčejně velké hlavně trčely hrozně k nebi. Když jsme tam dorazili, Fleischmannův bratr měl už všechno připraveno. Dokonce zařídil několik mužů, aby drželi hlídku. Zašklebil se a podal holkám ruce.

„Pohněte si, skočte dovnitř! A ani muk. Jenom tady pěkně zůstaňte zašité a nevystřikujte nos; přineseme

vám všechno, co potřebujete.

Budete muset být všechny na horní pryčně. A nemějte strach - my už se postaráme, abyste se dostaly v pořádku domů. Čestné slovo!“

Vysadili jsme je do vagónu a vyhoupli se nahoru, abychom se podívali, jak vlastně budou žít. Měly horní pryčnu v tom nejvzdálenějším a nejnepřístupnějším koutě vagónu, který byl jinak plný různě poházených zbraní a munice. Jedna každá z nich nám všem dala polibek na ústa. Porta jim říkal holoubci moji, a tak dostal vždycky ještě jednu navíc. Za chvíli jsme už viděli, jak ten obrovitý kolos supí směrem na západ a mizí v dálce.

Nevím, jestli se dostaly až do Francie. V každém případě ten vlak tam dojel.

Fleischmannův bratr byl zabit ve Francii. Šest týdnů poté, co dorazili, ho u Le Mans trefil partyzán do zad a sebral mu pistoli. Kdyby tak ten francouzský patriot věděl o těch třech dívkách! Nikdy by se to nestalo. Ale přesně tohle byla válka.

Nesmysl!

Náš vlak se sunul směrem na Východ, vstříc obrovským ruským stepím a divokým černým lesům.

Kamínka ve vagóně neustále žhnula, ale přesto jsme mrzli. Ve dne v noci jsme seděli schoulení ve svých zimnicích, čepice naražené přes uši. Ale ať jsme topili sebevíc, ať jsme toho na sebe navlékli sebevíc, ať jsme se k sobě choulili sebevíc, byli jsme prostě pořád zmrzlí až na kost.

V kostele Jednoho dne pozdě odpoledne jsme uprostřed sněhové bouře přijeli na nádraží v Pinsku. V jídelně Červeného kříže nám dali hnědé fazole, a tak jsme se aspoň jednou mohli dosyta najíst.

Starej si vykládal s jednou ze sester od Červeného kříže.

Poradila nám, abychom si šli prohlédnout nádherný kostel. Stál přímo za nádražím. Ukázala nám kde, a protože jsme nevěděli co dělat, šli jsme se tam podívat.

Kostel byl přesně takový, jak nám ho popsala. Byl velice starý, prodchlý vůní staletí a překrásný. Plno masivních věcí, propracovaných dřevořezů, nádherných pozlacených křesťanských relikvií, malých lampiček a plamínek, důvěrných výklenků s obrazy svatých, vyvedenými v jasné zářivých barvách.

Nebeská modř, nebeská červen, spousta z nich bylo namalováno žlutou barvou.

Vypadaly tak, jako by je nakreslily dospělé děti. V rozích stály malé oltáře potažené bílým sukem.

Uprostřed zůstal veliký, obrovsky veliký prostor. Takže duše se mohly vysoko vznášet a vystoupat až k nebeskému Otci božích dětí. Pod bedlivě upřeným pohledem kněží, přísných i laskavých, nekonečně trpělivých i věčně rozhořčených, asketicky zdrženlivých i přejezených a chlípných.

Porta řekl, že to je pěkná hloupost, civět na kostel v takové psí zimě. Ale potom objevil varhany.

„Tak teď poslouchejte, jak se hraje na varhany!“ Potěšeně se zašklebil a v té chvíli měl výraz jako malé natěšené dítě.

Našli jsme stupínky, které vedly na patro k varhanám. Porta nás poprosil, jestli by dva z nás nešli a nešlapali mu měchy. Pluto měl sílu nejmiň za tři, a tak šel sám. Porta se k nám ještě s úsměvem obrátil a potom si sedl ke klaviatuře.

„Teď uslyšíte, jak hraje Joseph Porta!“

Starej si sedl na zábradlí a hrál na píšťalku vlastní výroby.

„Zahraj mi tu věc od Bacha, cos mi hrál v Jugoslávii.“

Porta nevěděl, co přesně má vlastně Starej na mysli, a tak mu Prcek zapískal pár taktů. Byla to Bachova Toccata a fuga. Jakmile to Porta poznal, Starej na něho namířil světlo a mohlo se začít.

Ještě řekl Plutovi:

„Šlápní na měchy, ty starý galejníku, a Joseph Porta, z boží vůle obergefreiter, vám teď ukáže, jak se hraje na varhany!“

Zhluboka se nadechl a z jeho tváře zmizel jakýkoliv výraz. Bylo to, jako když ze sklenice vylejete zbytek zvětralého piva, abyste z ní mohli pít ušlechtilé víno.

Začal hrát. Vypadalo to, jako by hrál jenom sám pro sebe. Noty se se chvěním rozletěly po kostele jako hejno ptáků, některé jemné a třepetavé, jiné naplněné mocným hukotem vichru. Když skončil, byli jsme uneseni. Zapálil si cigaretu a posadil se poněkud pohodlněji. Starej do mě strčil loktem a zašeptal:

„Teď něco uslyšíš. Teprve teď to přijde.“

Starej byl jako potěšený hrdý otec, jeho srdce plné upřímného a čistého obdivu. K něčemu, co za to opravdu stálo.

Porta ho nezklamal. Jeho hra byla úžasná. Nejdřív si jenom tak lehce a opatrně hrál s klávesami, potom jako by se dostal do transu: Beethovenovo Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre, anonymní Schlafe mein Prinzchen schlaf ein hrál tak nevýslovně jemně, že nám oběma, mě i Starýmu, vyhrkly slzy do očí. Cítili jsme dojemnou radost z toho, že jsme zrovna teď tady, že v životě je taky něco dobrého. A smutek z toho, že jsme byli vrženi do takové tmy.

Potom to vypadalo, že Porta zešílel. Vynechal všechny přestávky a rozburácel kostel hudebním hurikánem. V té velebné písni bylo všechno - tanec, výskot, všechny živé i mrtvé věci. Mohutná fanfára pro tisíc heroldů. Tanec myriád vloček sněhu v poklidné štedrovečerní noci. Lesní i luční ptactvo směřující k obzoru, z hrdla jim vychází nebeská hudba.

Když jsme to poslouchali, byli jsme jako zkamenělí. Odporný špinavý voják, a zničehonic takový kolosální, všeobjímající hymnus na radost.

Napadlo mě podívat se dolů do kostela. K mému překvapení tam nehybně a tiše stálo plno lidí. Vedle oltáře stál starý šedovlasý kněz a o kousek dál naprosto uchvácení lidé, kteří vzhlíželi na galerii. Byly mezi nimi také dvě sestry Červeného kříže; ovšem navzdory našemu intenzivnímu zájmu o tyto osoby jsem na ně pod dojmem z Portovy rozkošné muziky úplně zapomněl. Když přestal, bylo slyšet, jak Pluto za varhanami oddychuje. Porta se podíval na Starýho a na mě.

„Hrát v kostele, to je něco. To je teda opravdu něco...“

Byl taky šťastný. Opravdu šťastný.

Starýho hlas se třásl dojetím:

„Porto, ty starej blázne, ty ryšavej mizero!“

Chvilku potom přišel kněz. Objal šklebícího se Portu a políbil ho na obě tváře.

Potom přiběhl Asmus a řekl nám, že odjíždíme. Důstojný pán nad námi učinil znamení kříže:

„Bůh vás ochraňuj, děti mé.“

Pak jsme vyrazili do vířící vánice a probojovávali si cestu ke svému dobytčáku, ke své maličké špinavé kupce sena. Jak jsme mohli, tak jsme se přikryli, a pokračovali jsme v cestě za neznámým cílem. Vyrožili nás ve Smolensku.

Zpátky, ZPÁTKY, kčertu! Zůstala mu tam noha!

Porta zareagoval téměř okamžitě. Tank sebou trhl zpátky, Porta z něj vyskočil a společně jsme chytili Hanse, který tam stál bílý jako stěna a zíral na tank. Dovezli jsme ho do vesnice. Starej zapálil cigaretu a strčil mu ji mezi zmodralé rty. Potřásl hlavou a odřezal z Hansovy rozmaširované nohy botu.

„Děti, děti, vy jste úplně šílení...“

Před útokem

Byli jsme ubytováni v normálních civilních bytech na předměstí Smolenska. Vyzvedli jsme si přiděl jídla a courali se směrem k velkému náměstí, na kterém byl trh. Byla tam spousta vojáků snad z každé existující armády: jednotky SS v přilbách a s úšklebkem smrti na rtech, parašutisté, jízdní oddíly s jelenicovými nohavicemi a vysokými botami, na kterých byly připevněné ostruhy, dělostřelci, jejichž prapodivné kožené bundy byly potřísněné hnědou, zelenou a modrou barvou, Rumuni a Maďaři v nešikovných uniformách v barvě khaki - snad každý druh vojska, který se tou dobou ve střední Evropě vyskytoval, byl na tom tržišti k vidění. Od elegantních důstojníků Air Force s monokly až po mizerné špinavé vojáky. Náměstí bylo také obleženo ruskými civilisty ve vatovaných kabátech. Spousta z nich už byla na cucky. Na nohách měli beztvare plastové boty. Kdovíodkud se připlahočilo šest či sedm ženšin, na zádech ruksaky. Drmolily potichu a mlely páté přes deváté. Jedna z nich se naráz zastavila a zešíroka rozkročila. Rozlehl se zvuk prýstící tekutiny a mezi nohama se jí začala tvořit louže. Když skončila, bez uzardění šla dál.

„To mě teda podržte. Jak ta stará kráva,“ zvedl Porta oči od té kaluže. „To mě teda podržte.“

Rusové působili navenek naprosto nezaujatě a hrozně chladně.

Neměli jsme z toho vůbec dobrý pocit.

Ve Smolensku jsme zůstali jen pár dní. Odjeli jsme nákladákem do Bieleva, kde byl ubytovaný 27. pluk. Naše rota byla přidělena k 2. praporu pod vedením oberstleutnanta von den Lindenau, jehož zástupcem byl major Hinka. Kdyby rotu nevedla taková mrcha jako byl Meier, byli bychom celkem v klidu.

Porta nám oznámil, že měl vizi. Zjevil se mu Pán, řekl mu, že brzo začne sezóna odstřelu sviní. A že rota dostane nového velitele. Tak pravil Pán ve své promluvě k obergefreiterovi Portovi, amen.

O odstřelu sviní se u roty mluvilo opravdu dost. Meier si už na nás začal dovolovat trochu moc. Při každé příležitosti nás podváděl a kydal na nás hnůj. Pohár přetekl, když nás přinutil cvičit a když nám nařídil cvičný pochod. Není větší pošetilosti, než nařídít něco takového jednotce, která jede na frontu. Všichni důstojníci nechápavě potřásali hlavami a mysleli si, že zešílel.

Od toho okamžiku jsme všichni věděli, že Meierova smrt je jen otázkou času. V tu chvíli byl náš. On to ještě nevěděl, zato my ano. Přestali jsme o odstřelu sviní mluvit a začali si chystat střely dum-dum.

Nebylo už o čem mluvit.

Jeden z těch, kterým Meierova sviňskost nejvíc ležela v žaludku, byl Hans Breuer. Jednou či dvakrát se mě ptal, jestli s ním nechci utéct. Ale já měl strach.

„Do hajzlu, Svene, nevidíš, že jediná možnost je zdrhnout? Musíme se odsud dostat, jedno jak!“ řekl zamýšleně.

Podíval jsem se na něj. Pak jsem vážně řekl: „Hansi, teď nesmíš udělat nic neopatrného.“

Jednoho dne večer byl vydán rozkaz, abychom připravili tanky do akce. Doplnili jsme naftu, olej, naložili munici: nábojové pásy s dvaceti tisíci náboji, deset tisíc pro každý z našich dvou kulometů. Stovka vysoce explozivních granátů, stovka pancéřových pěstí, padesát granátů prorážejících neprůstřelné vesty, ruční granáty, světlice, náboje do pistolí a samopalů, náplně do plamenometů.

Porta byl zabrán do práce, ležel v motoru a ven mu trčely jenom nohy. V jednom kuse nadával na „tady tu zasranou válku, která dělá z lidí zvířata“. Občas se usmál pod vousy a shůry od jeho cylindrů a ventilů se ozval jeho hlas: „Hej, Starej, myslím, že tentokrát mám terč jasnej. Náš Pán mi to řekl, že se trefím přímo do černýho!“

„Jestli to někdo neudělá už dávno před tebou,“ řekl Starej. „Je nás v rotě sedm set.“

Porta procedil mezi zuby překvapený hvizd. Starej a Prcek šli do domku připravit něco k jídlu, Pluto k proviantnímu důstojníkovi pro naše dávky. Porta a já jsme měli přivést tank k našemu domu a zamaskovat ho větvemi a sněhem, aby nebyl z výšky viditelný.

Každou noc nad námi přelétávala spousta ruských letadel, která shazovala dolů světlice.

Než jsme nasedli do tanku, přišel Hans a řekl, že právě dostal dopis. Jeho ženu prý odvezli do nemocnice s nějakými žaludečními potížemi. Byl na tom psychicky dost špatně. Dodneška si vyčítám, že jsem na něj nedával pozor. Věděl jsem, že bych měl; prostě jsem na to v tu chvíli nemyslel, a potom už bylo pozdě. Stál jsem před tankem a rukama jsem naváděl Portu, aby zaparkoval a nezboural nám přitom dům. Pak jsem uslyšel, jak Hans slabě zakřičel a v tu chvíli jsem věděl, že to udělal. Když jsem k němu doletěl, měl nohu vklíněnou mezi tankovým pásem a cestou.

Když záchranka odjela, přemýšleli jsme o tom, co má Starej napsat. Shodli jsme se na docela pravděpodobné variantě. Hans se pokoušel vylézt na tank z boku, no a v tom okamžiku začal Porta couvat, protože si spletl signál. Hans sklouzl z pásu a dostala se mu pod něj noha. To znělo docela přijatelně, ale nebylo to zas tak úplně bez chyby. Lézt na tank ze strany bylo totiž přísně zakázáno. Museli jste lézt zepředu, aby vás řidič mohl vždycky vidět.

Navíc to znělo trochu divně, že si rozdrtil nohu těsně předtím, než jsme šli do útoku.

„Bylo to přesně tak, jak to vypadá,“ řekl Starej. „Nikdo nemá ani nejmenší pochyby o tom, že to udělal schválně. Ale dokud mu to nemůžou dokázat, nic se neděje. A pokud budeme trvat tady na tom prohlášení, tak nemají šanci.“

„Musíme doufat, že ti ďáblové Hanse nezlomí,“ povzdechl si Porta.

Šli jsme si lehnout a trochu se prospat. V noci jsme měli odjet na frontu. Zburcovali nás v jednu ráno.

Titch někde sehnal svítilnu a při tom světle jsme se dali trochu dohromady, i když jsme byli sotva

probuzení. Porta se zdvihl na své hromádce slámy. Poškrábal se na prsou, špinavých a vypnutých. Jeho rudá hřiva trčela do všech stran. Starej a Pluto chytali vši a strkali je do plamene. Se slabým zaprasknutím tam pukaly a vydávaly tak mastný puch, že se mi z něj obracel žaludek. Za čtvrt hodiny jsme měli všechno sbaleno. Prokřehlí zimou jsme se nasoukali do tanku. Krky jsme si omotali zamaštěnými šálami a narazili si na uši čepice se slunečními brýlemi.

Jak velký je rozdíl mezi různolícím, vyšňořeným, hrdě vzpřímeným hrdinou, hledícím upřeně do dálky, mužným bojovníkem, který přitahuje ženy každého věku, takovým, co ho můžete vidět na každém náborovém plakátě světa, a mezi zadýchaným, k smrti vystrašeným chudákem promrzlým na kost a s tváří bílou jako stěna. To je pravá tvář války. Kdyby si ti lidé, kteří malovali tady ty hrdiny, uvědomili, jaké břemeno si na sebe vzali svými směšnými mazaninami, našli by si jinou práci. Ale asi by žádnou nesehnali. Kdybyste se na ně totiž podívali zblízka, zjistili byste, že se jedná o „umělce“ šesté až sedmé třídy. Jejich „umění“ bylo poplatné vyšší moci. Plakáty, zvoucí mladé lidi do armády, v sobě skrývají pramálo talentu.

Po celé vesnici burácela a zpívala spousta motorů. Občas se někde objevil krátký záblesk, ale jinak se všechno odehrávalo v naprosté tmě, bez ohledu na „kafemlejny“, jak jsme říkali Rusům. Díky bafajícímu zvuku svých letadel byli slyšitelní už z dálky a dávali tak vlastně sami o sobě vědět. Neviditelné stroje nám přelétávaly nad hlavou. Někdy to bylo tak nízko, že jsme díky tomu kraválu neslyšeli ani sami sebe.

Vesnici jsme opustili po rotách. Byla tma jako v pytli a museli jsme dávat veliký pozor, abychom nevrátili do tanku, který jel před námi. Abychom to Portovi, který seděl za řídicími pákami a různými tankovými zaměřovači, trochu usnadnili, sedli jsme si nahoru do střelecké věžičky a navigovali ho telefonem. S rachotem jsme se sunuli dopředu, rychlostí 50 kilometrů za hodinu. Naráz jsme uslyšeli nějaký praskavý zvuk. A za půl minuty znovu, a kolem hlavy nám prosvíštěly malé kousky dřeva. Když už se to opakovalo popáté, tak jsme si uvědomili, že porážíme telegrafní sloupy. Navedli jsme Portu zpátky na cestu. O kousek dál jsme se málem nabourali do tanku, co jel před námi. Přijeli jsme totiž před most, na který mohl vjet jenom jeden tank naráz, a tak se celá kolona zastavila. Dva si museli stoupnout každý na jeden okraj mostu a držet v rukách zapálené cigarety, aby mohlo to naše ocelové monstrum bezpečně projet. Pár centimetrů vybočit z cesty a řeka Upa by si vybrala svou daň.

Okolo čtvrté hodiny ráno jsme zastavili na okraji hustého lesa.

Vypnuli jsme motory. Rozhostilo se prapodivné ticho. Jediný zvuk, který pronikl tou tmou, bylo tiché vrčení a bafání „kafemlejnů“ nahoře nad námi. Každou chvíli se k zemi snesla světlice na padáku a osvětlila krajinu tak, že to vypadalo jako ve dne.

Důstojníci byli na poradě s náčelníkem pluku, kde dostávali rozkazy na další den. My jsme se zatím na chladných ocelových deskách tanku snažili trochu usnout. Ale sotva jsme si lehli, vyhlásili nástup. Naši oddíloví velitelé nám přečetli rozkazy.

Velká podívaná

„27. tankový pluk ve spojení se 4., 18. a 21. divizí napadnou ruské pozice u Serpuchova severně od Tuly. Je třeba prolomit jejich pozice a prorazit si cestu do Moskvy. Tankový pluk 12. pancéřové divize bude tvořit čelo útočné formace, zleva ho budou krýt jednotky SS. Naše rota bude úplně na levém křídle a má za úkol prorazit ruské pozice a připravit cestu pro další roty.

3. rota jde první.“

Porta se zasmál: „Čest její památce.“

„My se musíme dostat do rozbombardované vesnice kousek za bitevní linií. Potom kolem nás projedou obrněné pancéřové vozy z 104. pěchotního pluku.

6.40 nálet

6.48 útok 3. roty

6.51 jdeme na to my.

Palebná linie bude uzavřena tři kilometry za hranicí nepřátelského území v 6.50.“

Byl to úžasný výhled. Trasovací projektily všech barev křížovaly s hvízdáním nebe. Lesy a vesnice od

obzoru k obzoru byly v jednom ohni. Nebe bylo pokryté rudofialovou září. Explodující granáty se hlásily tříštivými rány a bílými záblesky. Jinak bylo všude kolem ticho před bouří. Sem tam se ozval kulomet. Znělo to, jako by štěkal vzteklý hlídací pes. Zbloudilé střely kropily trosky domů kolem nás.

Fantastická podívaná. Válka je vlastně veliké divadlo, skutečná atrakce. Celá válka, ten nekonečný strach, špína, hlad, strádání, jenž má velice daleko k hrdinskosti, vrcholí v této poutavé ukázce krásy a vzteku. Bázlivá duše je osvobozena, narostou jí pevná křídla a odletí naplnit svůj osud. Pro trpícího civilistu je to velká chvíle. Jeho duše ještě nikdy neměla příležitost vychutnat si všechno to bohatství a přepych; dušička maličkého úředníčka v maličkém úřadě byla neustále utlačována a formována do normalizovaného tvaru, až zapadala prachem. V duchovních rozkoších také nenalezla útěchu: byla příliš nemotorná na to, aby se mohla pohybovat v takovém křehkém světě. Pohybovala se ve světě peněz, a ten byl příliš omezený na to, aby se mohla oddávat literatuře a pohybovat se v jejích imaginárních dimenzích. A když už si zaplatila jízdenku do země zvané Láska, tak jen nakoukla do dveří, a potom přišlo dítě, manželství, ponurý byt v pusté ulici, účty, pot, touze se přistříhla křídla a žena se stala prokletím života, k smrti nudným prokletím.

Malý civilista ve válce zmobilizoval všechn svůj nashromážděný strach, kterého se v něm za ta léta nahromadilo opravdu hodně.

Pak šel do války a jeho duše se v tom velkém dramatu života a smrti stávala svobodná.

NE! Duše ve válce není svobodná! Samý klam. Lidská bytost je daleko od svého osvobození, stává se z ní šílená hysterická bestie, která je ovládána svým slepým strachem, a jejíž vlastní myšlenky jsou zasunuty hluboko na dno. Duše dělá to, co nikdy nechtěla, něco, na co by si nikdy netroufla, ale co ji celý život přitahovalo: zabíjí kvůli jídlu.

A poněvadž se tím vystavuje riziku smrti, doufá, že její majitel je statečný muž, který nežil ani nezemřel nadarmo.

To byla syrová pravda.

V žádném případě ani za mák nevěřím lyrickým básníkům, kteří opěvují válku. Nikdo mě nepřesvědčí o tom, že válka je zběsilé vzrušující dobrodružství pro správné chlapy, safari pro lovce, kteří jsou bohatější a silnější než kdokoli jiný.

Starý mi mockrát vyprávěl o tankových útocích, ve kterých to spousta tanků schytala, které shořely včetně svých posádek, co se uvnitř upálily zaživa. Bezpočtukrát jsem také slyšel to, že být v čele útoku je tak nebezpečné, že jen málokdo vyvázne živý. A my, trestanci, budeme v čele vždycky.

„Jo, Svene, doufám, žeš nezapomněl napsat svému miláčkovi a své mámě pár řádek na rozloučenou?“

Starýho hlas, jako by vycházející ze záhrobí, mě vytrhl z mých myšlenek a probral zpět k životu. Vzal jsem si kus polního dopisního papíru a v mdlém světle přístrojové desky jsem naškrábal pár slov. Když jsem skončil, Porta mi přistrčil láhev a se svým uštěpačným výrazem dodal:

„Dej si tady té tekuté odvahy, je dovezená až z Dánska. Potom zapomeň na to, že nestřílíš slepýma. Budeš mít pocit, že jsi na obyčejném cvičení.“

Portova tekutá odvaha, dovezená až z Dánska, byl ve skutečnosti 96procentní líh, čestně štíplý z nemocnice. Už jsem ho pil víckrát předtím, ale nikdy nebyl neředitel. Když Porta viděl, jak se mi zkroutil obličej, musel se smát:

„Promiň, ale neřekl jsem ti, že musíš prostě otevřít záklopku a rychle to do sebe kopnout!“

Prcek si vzal láhev a k mému úžasu ji prostě přiložil ke rtům a bez mrknutí oka do sebe obrátil koňskou dávku. Porta mu láhev sebral:

„Tak, to by stačilo. Žádný Vánoce, žádný stromeček, žádný dárečky, vy hovada!“

„Dík za ten prezent, Porto,“ řekl Prcek, a pěkně nahlas si říhl.

„Jestli se dostanu tam nahoru, objednáám hromadu anděličků, ať ti postaví slavobránu a počkají, až přijdeš.“

„Bůh chraň,“ řekl Starej. „Poslouchejte, oni si snad vážně myslí, že přijdou do nebe! Kdepak, pánové, já si myslím, že na nás čeká něco úplně jiného.“

Zvenčí sem dolehly tlumené povely. Chvilku poté vylezli na tank nějací chlápci. Podívali se na nás poklopem a zašklebili se.

Típli jsme cigarety.

„K útoku připravit! 5. rota - vpřed!“

Se řvoucími motory jsme projeli rozbombardovanou vesnicí. Poklop ve střelecké věžičce byl pořád otevřený. Za námi byli střelci, připravení vyskočit hned, jak ta zábava začne. Porta měl oči neustále přilepené na úzké průzory a rukama držel řídicí páky.

Starej stál ve věžičce a strnule hleděl přes kulaté pozorovací sklíčko. Pluto stál u děla, připravený vystřelit hned, jak bude dán rozkaz. Prcek otevřel všechny bedny s náboji a stoupl si za dělo. Až vystřelí, odhodí horkou prázdnou nábojnici a naláduje další ostrou dávku. Já jsem seděl dole u nezadrátovaného okénka a snad podvacáté už jsem se přesvědčoval o tom, že můj kulomet je v pořádku. Nachystal jsem si dlouhý nábojový pás a omotal si ho kolem sebe. Vypadalo to, jako bych na sobě nosil obrovského hada.

Ozval se řízný povel:

„Rota č. 5, rota č. 5, volá štáb. Všechny tanky - pal!“

Pak se rozpoutalo peklo. Neslyšeli jsme nic než řev, výbuchy, rány, hřmění rozpoutané energie.

Z hlavní pušek jako nože vyšlehly dlouhé žlutočervené plameny.

Uvnitř tanku to vypadalo jako v pekelném kotli. Dusili jsme se kouřem z vypálených nábojnic. Pálily nás oči a nemohli jsme polykat. Pokaždé když vyšla rána, v závorníku se zablesklo a vyletěl ostrý plamen. Po podlaze se se strašným rachotem povalovaly hromady prázdných nábojnic.

S otevřenou pusou jsem zíral na krajinu, přes kterou jsme se valili. Najednou jsem uviděl přímo před sebou nějakého ruského pěšáka. Automaticky jsem se sklonil k hlavní - pohled přes mušku - ukazováček na spoušti - teď! Chladnou šterbinou úzkých očí jsem se podíval, kam střela dopadla, opravil náměr a začal zabíjet.

Náhle to s náma prudce škusblo dopředu. Nemít ocelovou helmu potaženou kůží, rozbil bych si obličej o závěr kulometu. Porta najel do díry po granátu, která byla hluboká několik desítek centimetrů, a Starej ho začal proklínat.

„Jenom počkej, až si sednu k té tvojí bouchačce, potom ti při vši skromnosti předvedu, jak se taková mašina řídí!“ odpověděl Porta.

Ruské protitankové dělostřelectvo se začalo ozývat. Objevovaly se první zničené tanky. Stály u cesty, ohnivé plameny olizovaly jejich ocelové trupy. K obloze stoupaly kaskády mocného sametového kouře, černého jako uhel.

Pomalu jsme postupovali kupředu. Granátníci se krčili vzadu pod krytem. Čekali, až prorazíme ruské pozice, aby si to rozdali s ruskými pěšáky. Kolem poledne Ivan ustoupil. Doplňili jsme naftu, munici a vyrazili plnou rychlostí vpřed za prchajícím nepřítelem.

Sem tam jsme se zastavili v nějaké vesnici, ve které se Ivan odmítl vzdát a pokusil se nás zastavit. Za čtvrt hodiny nebylo po vesnici ani památky. Zbyl jenom oheň a mezi tím řvaly naše tanky, jezdily kolem dokola a skosily všechno, co se jim postavilo do cesty: vojáky, muže, ženy, děti, zvířata. Když nám stál v cestě hořící dům, prostě jsme jím prohučeli, zanechávající za sebou vířivé oblaky dýmu plné jisker. Občas na nás spadl nějaký hořící trám, a když jsme ho nějaký čas táhli za sebou, vypadalo to, jako by nám hořel tank.

Ruští vojáci uměli umírat. Nejednou jsme viděli, jak jich jenom hrstka zůstala na nějakém strategicky důležitém bodu a do posledního náboje se nás snažili aspoň o chvíli zdržet. Nebo někdy sami naskákali pod pásy našich tanků. Je to zvláštní pocit, vidět někoho, jak sedí nebo běží, nebo se potácí pryč od vás, a vy se mu nevyhnete, ale jedete přímo na něj a rozmašlujete ho na kaši. Divný pocit. Necítíte nic. Jenom si uvědomujete, že necítíte vůbec nic. Možná jindy. Snad za týden, snad za měsíc, rok, padesát let. Ale ne teď, v této chvíli. Není čas na city; jediná věc, o kterou tady jde, je to, co se právě děje, co probíhá teď v této chvíli. Všechny ty obrazy, zvuky, to je vnímáno právě teď a okamžitě odsunuto stranou, aby to snad mohlo být analyzováno později.

Dostali jsme příležitost seznámit se s ruskými těžkými tanky.

Byly to enormně velké obludy, vážily devadesát až sto tun.

Z věžičky jim trčel obrovský 22centimetrový kulomet. V boji pro nás nepředstavovaly žádné zvláštní nebezpečí. Byli to mamuti a byli moc pomalí. Bez jakýchkoliv problémů jsme je jeden za druhým kosili k

zemi.

Po osmi týdnech nepřetržitého postupu jsme se poněkud vyčerpali a zastavili jsme se u města Podolska jihovýchodně od Moskvy. A zastavili jsme se zrovna v polovině ruské zimy, jejíž krutost byla nekonečná. Tisíce německých vojáků zemřelo na strašlivé omrzliny. Domů proudila nekonečná řada těch, které gangréna připravila o ruku nebo o nohu.

Zásoby byly pořád tenčí a tenčí. Nebyla nafta do tanků, nebyly náboje. Byli jsme uprostřed Ruska, teploty se pohybovaly okolo -58

°C. Kabáty nebo kožichy neměl skoro nikdo, nic, co by vám udrželo tu kvílející mrazivou zimu aspoň kousek od těla. Bolest v omrzlých dlaních a nohách byla kolikrát až k zešílení, křičeli jsme a kňučeli jako malé děti. Nikdo nevydržel stát na hlídce déle než deset minut v kuse; pokoušet se o to, by znamenalo zahrávat si se smrtí. Když někoho zastřelili, většinou zůstal ztuhlý v takové poloze, v jaké ho zasáhla kulka. Takové zmrzlé mrtvolky jsme nacházeli denně, většinou byly opřené o kmen stromu nebo o stěnu zákopu.

Ted' bylo na Rusech, aby převzali iniciativu. Před jejich sibiřskými jednotkami jsme měli opravdu respekt. Byly totiž cvičené speciálně pro boj v zimě. Neustále na nás bez milosti dorážely. Tisíce našich tanků bylo vyřazeno z provozu, protože nebyla nafta. Ale i kdybychom měli všechnu naftu světa, tak by nám to nebylo nic platné, protože jeden každý motor byl zmrzlý a nepoužitelný. Řízení i řadicí páky se při doteku rozpadaly. Jako by byly ze skla.

22. prosince 1941, po třech týdnech nepřetržitého obléhání, jsme v kvílicí bouři ustoupili. Vyhodili jsme do vzduchu všechny tanky, aby nepadly nepříteli do rukou. Vyčerpání a zpola osleplí sněhem jsme se potáceli směrem na západ.

Šel jsem mezi Portou a Starým a byl jsem tak promrzlý, vyhladovělý a zesláblý, že mě většinu cesty museli nést. Když jsem spadl a zůstal ležet, strkali do mě a kleli do té doby, než jsem se zvedl a šel dál. Jedině díky těm št'ouchancům a kletbám jsme já a Preck nedopadli tak jako tisíce ostatních, kteří zůstali ležet na sněhu. Protože ležet a zmrzat bylo tak krásné...

Rusové nám pořád šlapali na paty. Zima pro ně neznamovala vůbec nic. Celou tu dobu mohli bojovat naplno.

Jako trestní regiment jsme uzavírali celý voj. Bylo to pochopitelné, při útoku jsme byli na samé špici. Kousek na sever od Kalininu nám přikázali zakopat se ve sněhu a udržet pozice (byla to vesnice Goradnja) za každou cenu.

Následujících pár dní to bylo k nevydržení. Rusové nám doslova nabíhali na mušku, jen aby se dostali na naše pozice. Před námi se hromadily tisíce mrtvol, a oni hnali do boje další a další čerstvé oběti. Byly to jedny z největších hromadných jatek.

Rozdělili nás do skupin po dvanácti mužích. Velitelem mojí skupiny byl Starej. Jedné noci se Rusům konečně povedlo prorazit a dostali se víc než dvacet kilometrů za naše linie.

Ležel jsem za kulometem, vedle mě Asmus a Fleischmann, a dštili jsme oheň na vlny útočníků, které se na nás valily jedna za druhou. Museli jsme se mít na pozoru, abychom náhodou nesejmuli někoho z našich. Stejně jako oni také my jsme nosili bílé zimní kabáty s kapucemi přes přílbu. Častokrát jsme se řídili jenom instinktem.

Naráz jsme za sebou slyšeli ruský křik. Sebrat kulomety, samopaly, ruční granáty a utíkat! Pryč, jenom se z toho nějak dostat pryč!

Utekli jsme zpátky všichni - kromě Asmuse. Ten hlupák běžel dopředu a vběhl Rusům přímo do náruče. A my ostatní jsme dopadli stejně. Byli jsme totiž obklíčeni.

Jen s největší nevolí ted' píšu kapitolu o té době, kterou jsem strávil v zajetí. Je mi jasné, že některé její části budou použity na podporu určitých názorů, se kterými já naprosto nesouhlasím a které odmítám. A navíc mě bude nepřátelská strana určitě titulovat výrazy jako lhář, podvodník, zrádce lidskosti. Stoupenci jak jednoho, tak druhého směru budou mít při čtení této kapitoly zajisté spoustu práce. Budou podtrhávat celé odstavce tučnými červenými čarami a triumfálně volat: To je ono! Takhle přesně to tam bylo! Tady to máte černé na bílém, a od očitého svědka. Jen si přečtěte, co o tom píše očitý svědek! Vyslechněte si pravdu o sovětském Rusku!

Kdyby se mě někdo zeptal, jestli to v Rusku bylo opravdu tak, musel bych mu znovu říct jenom to, že opravdu nevím. SSSR je obrovská země. Byl jsem tam poměrně krátkou dobu a viděl jsem jenom malou část. Okolnosti mi bohužel nedovolily seznámit se s tou zemí blíže, nebo učinit si vůbec nějaký obecný názor. Nehledě na to, jaký význam má něco takového jako „takhle to tedy bylo doopravdy“.

Do té země jsem přijel jako nepřítel. Její obyvatelé měli dostatečné množství důvodů mě nenávidět, týrat a vůbec se nestarat o to, co se se mnou stane. Přece jen jsem byl ten, který pomáhal srovnat tisíce vesnic se zemí a zničit životy miliónů lidí.

Nesouhlasím s tím, že nacismus a lidová demokracie byly jedno a to samé. Že Hitler a Stalin byli z jednoho těsta. Stačí podívat se jednou na jejich portréty a zjistíte, že to je nesmysl. Hitler byl hysterický, Stalin zatvrzelý. Stalin byl dostatečně inteligentní na to, aby pochopil, že pomocí revoluce se nikam nedostane. Pokračoval svou vlastní cestou: pečlivě, vědecky, s nekonečnou trpělivostí a nekonečnou podezíravou bdělostí. Nebyl to blázen a taky to nebyl žádný svatoušek. Ale neznal jsem ho osobně, a tak ho soudit nebudu. Ale zrovna tak, jako můžete srovnat jejich dvě tváře, můžete také srovnat jejich díla, a z těch se dá rozdílnost jejich povah vyčíst stejně dobře. Hitler a Stalin si prostě byli tak vzdálení, jak jen si dva muži jejich typů mohou být.

Popis mého válečného zajetí v Rusku by neměl být použit jako argument pro nebo proti socialismu, pro nebo proti Stalinovi, pro nebo proti Východu. Pokud budou mít Hitler a jeho pomahači, ať ti mrtví, nebo ti, co stále ještě žijí roztroušeni po celém světě, na běh věcí nějaký vliv, a oni ho stále ještě mají, bude ztrátou času procházet si tu cestu do Moskvy ještě jednou a hledat na ní důvody toho, proč je tento svět tak nestvůrný. Pokud není demokratická svoboda ničím jiným než jen problematickou teorií, nemáme morální právo zametat před žádnými jinými dveřmi. Jen před svými.

A kromě toho, vaše svoboda začíná tam, kde končí svoboda naše.

Mějte si svoji svobodu, pokud i já budu mít možnost nechat si svůj klid. Moje touha po svobodě nijak nepočítá se střílením z pušek. Poté, co jsem měl možnost projít válkou, se klidně podřídím i těm nejprísrnějším omezením, jenom abychom mohli žít v míru. Nestačí stoupnout si a říct: „Už žádnou válku“ - a myslet si, že jste toho už udělali dost. Je třeba prosadit svou vůli; musí být jasné, že všichni musí mít co jíst, že velkolepé humanitární plány a programy nezůstanou jenom na papíře. A to bude vyžadovat obrovské množství práce a bude to trvat několik generací; bude to chtít spoustu obětí a sebekontroly, aby se podařilo sestavit natolik mocný mechanismus, který by zajistil produkci a distribuci jídla pro všechny. Bude to chtít i tu největší oběť: podříditi svoje potřeby zájmům celku. Jeden jak druhý si budeme muset odříct komfort a nadbytek, jednoduše řečeno - budeme si muset utáhnout opasky. Bude to chtít, aby lidé zapomněli sami na sebe, aby se vzdali sobeckého způsobu života, a taky to bude chtít zničit tu formu individualismu, která uznává jenom práva jednotlivce - jednatel si osobuje co největší množství individuálních svobod, ale když mu kdokoliv připomene jeho povinnosti, je najednou hrozně unavený, protivný a znechucený. Moc často mluvíme o svobodě a přitom si ve skrytu duše přejeme vyhubit všechny ostatní. Nebo, a to už je naprosto ohavné, chceme přinutit ostatní, aby se vyvraždili mezi sebou a my abychom z toho ještě profitovali.

Jsou zde ale ještě dva důvody, proč bych měl popsat tu dobu, kterou jsem prožil jako válečný zajatec, navzdory veškeré nevůli a strachu z toho, že zůstanu nepochopen: zaprvé, mé konečné zúčtování s celou tou válkou, jak už jsem vysvětlil, by bez této části nebylo úplné, a za druhé, tato kapitola je naprosto nutná v knize, která si klade za cíl být proti jakékoliv válce, kniha, která chce být protikladem ke knihám typu „takhle to tam doopravdy chodí“, ke knihám, které pojednávají o Sovětském svazu, rozlehlé zemi, kterou - řeknu to ještě jednou - vůbec neznám, ale o které si myslím, že v dobách míru je stejně v ní humanity i protiprávnosti jako v každé jiné společnosti lidí. Jinými slovy: je to naprosto obyčejná a všední společnost.

V zajetí

Není nic, co by vás naplnilo zoufalstvím, víc než to, že vás zajmou.

Fleischmann a já jsme byli zamčeni v malém domku ve vesnici Klin.

Přede dveřmi stály ruské strážce. Celou cestu zpátky z fronty litaly kopance, rány a nadávky. Pak nás

předali na shromaždiště ve vesnici Klin. Vyslychal nás nějaký důstojník, který chtěl vědět složení našeho pluku a hromadu podobných věcí. Po cestě zpátky jsme viděli, jak zabíjejí deset pěšáků SS. Zezadu jim do krku zatloukali zásobníky. Jinde zase nějakého majora přibili na dveře. Jiní vojáci byli pažbami pušek a kozáckými biči rozsekáni na kaši.

Udeřila hodina násilí.

Později v noci nás zařadili do dlouhé kolony, ve které už šlo hezkých pár tisíc mužů. Stráže na koních nás hnaly směrem na východ. Nebylo možno vystupovat z tvaru, takže jsme si museli ulevovat do kalhot. Ti, kteří spadli do sněhu, dostali několik ran bičem. Pak se obvykle zvedli a šli dál. Když se nemohli zvednout, probodli je šavlí.

Po třech dnech jsme se dostali do vesnice Kimry. Nahnali nás do velké barabizny a tam jsme dostali první jídlo od té doby, co jsme odešli z Klinu. Byla to hromada něčeho neurčitěho a páchlo to jako čert. Nemohli jsme to do sebe nasoukat, i když nám v žaludku kručelo hladu.

Fleischmann a já jsme se rozhodli utéct. Vězni se mohli projít dozadu za stodolu a podívat se do přírody. Na jednom takovém výletě jsme přišli na to, jak by se dalo utéct, a upalovali jsme přes pole, co nám nohy stačily. Tři sta metrů od stodoly jsme přeběhli přes zamrzlý rybníček, dál a dál bez jakéhokoliv pocitu únavy. Strach - to bylo to jediné, co jsme cítili. Běželi jsme celou noc, řídili se podle hvězd. V tom jsem se vyznal celkem dobře, jelikož svého času jsem se docela dost zajímal o astronomii. Přeskočili jsme pokácený kmen a namířili si to přes zamrzlé jezero. Už jsme byli skoro na druhé straně, když vtom na nás ze zadu zakřičel nějaký ozbrojený voják oblečený v kožešinách.

Poslal za námi pár kulek; hvízdaly nám kolem uší, ale žádná nás netrefila. O pár minut později jsme už byli skrytí v křovinách.

Večer jsme se ocitli poblíž nějakých chalup a našli jsme tam stáje. Lehli jsme si a čtyřadvacet hodin v kuse spali. Slepici, která pobíhala poblíž, jsme zakroutili krkem a snědli ji za syrova. Na druhý den jsme se přesunuli do jiné stáje. V koutě stála hromada slámy a my jsme se do ní zahrabali až po uši.

Odpoledne jsme se hrozně vyděsili. Ze dvora totiž dolehlo několik výstřelů. Opatrně jsme vykoukli dírou ve střeše a uviděli pět ruských vojáků se dvěma psy. Po sáhodlouhé rozmluvě s obyvateli farmy odešli pryč. Zůstali jsme ležet bez hnutí ještě několik hodin poté. Když konečně padl soumrak, mohli jsme se odplížit pryč.

Stařík nebyl ani moc překvapený, když nás uviděl ve své stáji.

Lámanou němčinou se nás zeptal:

„Válečná zajatec?“

Přikývli jsme.

Vzal nás do svého domu a dal nám najíst. Uvnitř seděl další starý muž a čtyři ženy. Potichu nás pozdravili a udělali nám místo u stolu. Dali nám skopové s vařenými bramborami a při jídle nás pokradmu pozorovali. Nikdo nepromluvil ani slovo.

Starý farmář nás nechal u sebe vyspat. Konečně jsme si pořádně odpočinuli. Ráno dal každému z nás ještě vatované kalhoty a navíc vestu. Byly to dobré a hlavně teplé šaty. Jejich největší výhodou bylo to, že byly naprosto anonymní, takže jsme klidně mohli jít dál i ve dne, aniž bychom riskovali, že nás někdo podle našich černých uniforem pozná. A potom se s námi ti zamlklí, ale přesto příjemní lidé srdečně rozloučili.

Další čtyři dny jsme šli směrem na západ. Jednoho dne brzo ráno nás však potkala smůla. Když jsme vyšli z malého lesíka, najednou se před námi bůhvídkud objevilo několik ruských vojáků. Chtěli po nás doklady. Začal jsem mluvit dánsky, ale nerozuměli mi ani slova. Pak jsem to zkusil anglicky. To už bylo lepší. Řekl jsem jim, že jsme Dánové, kteří se dostali do německého koncentráku, a že jsme utekli od trestního pluku. U ruské jednotky, u které jsme se hlásili, nám řekli, abychom jeli do Moskvy. Když jsme ale šli na nádraží, ztratili jsme se.

Byla to všechno jedna velká lež a měl jsem dojem, že mi nevěří ani slovo. Nakonec nás odvedli ke svému veliteli. Po cestě jeden z nich zahlédl moje náramkové hodinky. O chvíli později už jsem žádné neměl. Druhý mi sebral zlatý řetízek od Uršuly. Velitel s námi jednal velmi slušně, ovšem vyslechl nás do nejmenších podrobností. Zeptal se nás, jestli jsme komunisté. Odpověděli jsme že ano, ale už jsme se neodvážili předstírat členství ve straně, protože to by se dalo velice jednoduše zjistit. Nelibě si něco

mručel o tom, že jsme se ani neobtěžovali stát se členy, ale důležité bylo to, že jsme byli komunisté, a tudíž jsme byli dobří.

Na druhý den nás dva vojáci odvezli na nádraží a jeli s námi do Moskvy. Tam nás předali do rukou GPU za účelem dalšího šetření.

Po šestatřiceti hodinách strávených ve vlaku nás odvedli do místnosti na jednom nádraží v Moskvě. Byla to velká místnost a její okna byla hustě opletená sítí z ostnatého drátu. Když jsme se podívali skrz, bylo vidět obrovskou nádražní halu, ve které byla spousta vojáků i civilistů. Někteří se vyšplhali vzhůru, jenom aby se na nás mohli podívat. Čekali jsme několik hodin.

Přišlo pět po zuby ozbrojených mužů z GPU a odvedli nás do velkého černého policejního auta. Byla to pěkně zběsilá jízda, a dojeli jsme až do obrovské věznice.

„Teď jsme to pěkně schytali,“ zašeptal Fleischmann. „Bud' nás zastřelí, nebo pošlou na Sibiř.“

Odměnou za tady tu Fleischmannovu poznámku nás zmlátili pažbami pušek jak psy. Napůl mrtví jsme se sesunuli na lavici, ale pár kopanců do břicha nás zase velice rychle postavilo na nohy. Hnali nás bludištěm vězeňských dvorků, až jsme se zastavili před maličkými dveřmi, kterými nás doslova prokopli. Oba dva nás dovedli ke kanceláři, ve které seděl úředník GPU a přivítal nás několika dobře mířenými ranami pěstí. To samé, jako když mě SS vítali v Lengriesu.

Poté, co si zanesli naše údaje do kartotéky - oba jsme řekli, že jsme občané Dánska - nás odvedli do cely, v které už sedělo dvacet pět jiných vězňů. Naši spolubydlíci byli zatčeni snad za všechny myslitelné zločiny, politické i občanské. Seržant Rudé armády, který podřezal své ženě krk, řekl zkušeně a s jistotou:

„Vás pošlou na pár měsíců do nějakého pracáku. Když budete pořádně makat, můžete si tam žít docela pohodlně. Hlavní věc je dělat jen to, co budete muset. A to si pište, že to bude pěkně špinavá práce. Taky se snažte spřátelit se s lidma od GPU - musíte jim tam, kde budete pracovat, 'obstarávat' různé věci; ty ovšem pochopitelně musí být prvotřídní.“

Byl zde profesor, který vyhrál Stalinovu cenu a potom byl odsouzen za protistátní činnost. Trest zněl: dvacet pět let nucených prací. Řekl nám, že z Ruska se nikdy legálně nedostaneme. Doporučil nám utéct, hned jak to bude možné.

Ležet mohlo náraz jenom dvanáct lidí. V koutku stál kbelík bez poklopu. Zápach byl nesnesitelný a navíc se nám vpíjel do šatů.

Taky tam byly vši a - hlad. Ale nám nebylo zima. Dnem i nocí z nás tekl pot, jako bychom byli v tureckých lázních. Když jsme stoupili jeden druhému na rameno, bylo vidět dolů na dvůr, kde neustále probíhaly popravy. Spousta vězňů, mužů, žen, šla denně k zemi. S tímto vězením mám spojené dva zvuky: salva výstřelů a rachot motorů od nákladních aut. Tak jako všechna doprava do Moskvy, také transport vězňů probíhal v noci.

Byli jsme na výslechu u mladého komisaře. Trvalo to pět hodin a museli jsme říct všechno o sobě a o svých rodinách. Po dvou dnech nás vyslýchali znovu a dávali nám ty samé otázky, jenom v jiném pořadí. Stejně to šlo po pár dnech pořád dokola, až jsme se dostali na pokraji nervového zhroucení. Potom na nás začali křičet, že jsme jim napovídali jenom hromadu lží, a chtěli z nás vynutit přiznání, že jsme členové SS a špióni.

Další tři dny jsme u výslechu nebyli a potom nás předvedli před něco, co snad měl být soud. Odsoudili mě k deseti letům nucených prací a Fleischmanna k patnácti. Ale proč - to už nám nikdo neřekl. Celá ta záležitost trvala pět minut.

Zanedlouho poté jsme byli spolu s dalšími dvěma sty vězni obojího pohlaví odvedeni na nádraží a tam naloženi do nákladního vlaku.

V každém vagónu vybrali někoho za „velitele vagónu“, a ten byl potom za všechny osobně zodpovědný. Velitelé vagónu byli vybíráni členy GPU. Byli určeni z různých důvodů a za všechny skutečné i smyšlené přestupky to tvrdě schytali.

Lidé v našem vagónu byli posbírání ze všech vrstev společnosti.

Byl tu řezník v prošívaném kabátě a neforemných plstěných botách.

Hned vedle něj ležel starý muž v šedém kabátě, který byl celý špinavý a pomačkaný, ale měl dobrý střih. Na nohou měl velice kvalitní boty, které nosili pouze příslušníci nejvyšší třídy.

Naproti mě seděla žena v kožichu a elegantních hedvábných punčochách. A vedle ní byla mladá dívka v pracovním, a jiné dvě měly na sobě letní šaty, i když byla mrazivá zima.

Vlak uháněl směrem na východ, ale nikdo nevěděl kam. Tříkrát denně jsme měli prezenční nástup.

Vypadalo to tak, že jsme si všichni stoupli do jedné řady, dozadu šel jeden voják, uštědřil prvnímu z nás svištivý úder koňským bičem a zařval: „Jedna!“; takto probral jednoho za druhým. Jednou ráno se zjistilo, že jeden vězeň z našeho vagónu zmizel. Ukázalo se, že to byl důstojník, kterému se v noci podařilo otevřít dveře vagónu a vyskočit. Náš velitel vagónu zaplatil jeho útěk životem.

Ve městě Kujbyšev na Volze byly vagóny s vězni spojeny do jednoho vlaku. Každý den umírali lidé na podchlazení a vyčerpání. Museli jsme nechávat mrtvoly ve vagónech a tahat je s sebou na nástupy.

Ráno bičem si neodpustili ani u nich. Jednoho dne, bylo to v Bogolovsku hluboko na Urale, popadl naše strážné amok.

Zničehonic otevřeli dveře a vypálili salvu přímo dovnitř do vagónu, kde jsme leželi namačkaní jako sardinky. Pak ty dveře zase zavřeli a ozval se hurónský smích. Dvě ženy dostaly hysterický záchvat a začaly křičet. Oči měly strnulé a od úst jim kapala pění. Já jsem se s Fleischmannem postaral o jednu a pár dalších bývalých vojáků o druhou. Dali jsme jim pár políčků a přivedli je zase k sobě. Facka byla obvyklou metodou, když někdo začal bláznit, ale musela být pořádná - potom působila jako šok.

Obě ženy přestaly vyvádět. Křečovitě sepnuly ruce, sedly si a ještě dlouho poté ze sebe slzami vyplavovaly svůj strach.

Vysadili nás v Tobolsku. Pracovní tábor si v ničem nezačal s nacistickými koncentráky. Řekli nám, že prvních pár dní budeme rubat dříví v lese a potom nás rozdělí do různých továren a závodů. Byli jsme hrozně zsláblí a v takovém stavu se práce v lese stává neuvěřitelnou dřinou. Ještě že jsme tam byli jen pár dní, víc bychom asi nepřežili. Mě a Fleischmanna poslali na práci do podzemní továrny na výrobu elektronek. Podle toho, co nám řekli ostatní, jsme měli veliké štěstí. Ti, kdo byli odveleni do továren na střelivo, chleípali jako psi.

Povolili nám pět hodin spánku denně. Bydleli jsme v chatce po třech na jednom lůžku, na kterém nebyla matrace. Příkrývka pouze jedna pro všechny tři. Tříkrát denně nám dávali mizernou rybí polévku, ale chleba žádný. Chleba představoval luxusní zboží, asi proto, že v boji přišli o tu republiku u Černého moře, která pro ně byla zásobárnou pšenice.

Po nějakém čase jsme byli převeleni do volnějšího vězeňského tábora. Odtud nás denně půjčovali do různých továren a podniků, kde jsme nebyli přímo pod dozorem GPU. Podmínky tam byly mnohem více lidské. Chovali se k nám slušně a dostávali jsme dokonce malý plat. Když jste byli opravdu dobří, mohl vás předák zapsat jako specialistu, a tím pádem jste se stali nepostradatelnými.

Náš vlak se líně vlekl. Po pěti dnech jsme dojeli do Jenisejska na řece Jenisej. Po cestě jsme minuli jezero Kalunda. Tam jsme získali spoustu sušených ryb. Poprvé za hrozně dlouhou dobu jsme se mohli najíst dosyta - a bylo nám z toho pěkně špatně. Převedli jsme se a málem umřeli. Zsláblé žaludky prostě nestrávily takové množství jídla. Je ovšem otázkou, zda by i zdravý žaludek zvládl těch třicet ryb naráz. Byli s námi dva slušní starší lidé, takzvaní modři GPU.

Nový tábor v Jenisejsku byl podstatně lepší, daleko víc, než jsme doufali. Nebylo tam sice nijak moc místa, ale nikdy jsme nespali víc jak dva na jedné posteli. Měli jsme jistou míru svobody a nikdo nás nijak netýral. Naopak, mezi vězni a dozorcí byly docela dobré vztahy. Každý den ráno a večer jsme museli být na nástupu.

Probíhalo to takovým způsobem, že jsme se hlásili dozorčímu GPU a ten napsal naše jméno na dřevěnou desku. Ta se po nástupu prostě oškrábala nožem. Na takové věci se papírem neplýtvalo. Když někdo zmeškal nástup, vysloužil si pohravek, ale ne žádný brutální výprask. Mnohokrát se stalo, že se voják GPU ve službě jenom zeptal ostatních, jestli mu ručí za to, že je ten chybějící člověk v táboře. Pokud ostatní odpověděli „ano“, řekl varovným hlasem:

„Řekněte mu, že ho protentokrát napíšu, ale zítra se tady musí ukázat, nebo se na něho opravdu rozzlobím. Musíme v tom mít trochu pořádek!“

V tomto táboře jsem zažil jednu z nebláznivějších věcí. Způsob, jakým zde byli vybírání „specialisté“.

„Řekněte mi, co umíte dělat?“

Odpověď byla rozhodující pro převelení na odbornou práci.

Fleischmann i já jsme s kamennou tváří řekli, že jsme „specialisté na motory“.

A tak jsme se dostali do skupiny odborníků. Když jsme upozornili GPU, že místo „specialisté na motory“ napsal jenom „specialisté“, rozesmálo ho to. Spiklenecky na nás zamrkal:

„Co byste dělali, kdyby bylo potřeba sehnat nějakého kuchaře, a vy jste byli zapsaní jako ‘specialisté na motory’?“

Byl to velice praktický muž.

Začali jsme s výrobou dřevěných francouzských klíčů. Nikdo nevěděl, k čemu můžou dřevěné francouzáky sloužit. Továrna na jejich výrobu zaměstnávala pětadvacet lidí. Po deseti dnech nás přidělili do jiného oddělení, kde se vyráběly kompas a podobné věci.

Nikdy, ani v těch nejtroufalejších snech, jsem si nepředstavoval, že v této továrně se bude dát v takovém obrovském rozsahu práce sabotovat. Padesát procent věcí, které jsme vyrobili, bylo na vyhození. Jeden příklad za všechny: stavěla se prodejna automobilů. Pracovalo na tom na šest set specialistů. Byla přijata veškerá předběžná opatření proto, aby to byla opravdu stavba jak se patří. Architekti a předáci od GPU několikrát denně přeměřovali všechny možné i nemožné míry a potom trávili spoustu času po uši zahrabaní do plánů a výkresů. Práce na budově pokračovala za velké pozornosti celého města. Když byla konečně hotova, ukázalo se, že budova stojí celá nakřivo, jako šikmá věž v Pise. Všichni do jednoho, kromě těch, kteří byli za ten „mistrovský kousek“ zodpovědní, se smáli, až se za břicho popadali. A naši GPU také.

To samé se dělo se stroji v továrnách. Byly neustále rozbité, z čehož měli dělníci očividnou radost:

„Porucha na stroji!

Porucha na stroji!“

Na velikosti poruchy nezáleželo, oprava vždy zabrala celý zbytek dne. Taková hrst písku nasypaná do dynamu prostě nejde odstranit za pár minut. Pokud bylo třeba sehnat pro nějaký stroj náhradní díl, ukradl se z jiného, potom bylo zapotřebí něco pro další stroj, a tak dále, až byl ten, který čekal na nějakou součástku z Moskvy, rozebrán do posledního šroubku. Na oddělení byl jeden velký motor, a ten se jednoho dne porouchal. Celá dílna zůstala stát. Po dlouhém dohadování jsme se my odborníci shodli na tom, že se něco stalo se svíčkami. Poněvadž ve skladu takové svíčky nebyly, napsali jsme do Moskvy o novou sadu. Když už konečně došly, což bylo asi tři týdny poté, byla jich plná krabice. Jakmile jsme tu krabici otevřeli, byly v ní samé šrouby. Poslali jsme tedy do Moskvy další objednávku. Po dalších třech týdnech došla další krabice a tentokrát už tam byly opravdu svíčky. Ale pro změnu zmizel celý motor. Nezbylo po něm nic než řídicí kolo.

Mistr na to zůstal chvilku hledět, potom potřásl hlavou a šel za šéfem GPU, kapitánem Turgojským, a tam se opil vodkou.

Nevyvozujte z toho ovšem, že všude v SSSR byl zmatek a sabotáže tak časté jako v Jenisejsku. Armáda nasazená proti nám fungovala perfektně. Jestliže její výzbroj nebyla tak dobrá jako výzbroj Němců - i když ve většině případů byla lepší - byla přinejmenším stejně tak dobrá a méně složitá. A lidský materiál byl daleko lepší. Více primitivní, ale také více spolehlivý. To by v zemi skrzskrz prorostlé korupcí nebylo možné. Mnoho lidí by bylo velice rádo, kdyby v Sovětském svazu bylo všechno prohnité. Ale není třeba dělat ukvapené závěry. Že to v zrovna v Jenisejsku vypadalo takto, to nebyl žádný div. Stačilo si uvědomit, že je tam třicet tisíc lidí na nucených pracích, a z těch třiceti je šest tisíc cizinců. Třicet tisíc lidí přemýšlelo o tom, jak by mohli svou práci sabotovat. Nebo přinejmenším je vůbec nezajímalo, jestli se vůbec něco vyrábí a jestli se vůbec pracuje. My jsme tam byli a byli jsme docela dobře zaopatření. Takže jedinou naší starostí bylo zůstat tam. Jinak řečeno: měli jsme zájem na tom, aby všechno zůstalo při starém co možná nejdéle.

Veliké průplavy, elektrárny, všechno, co vystavěli, zavražovací systémy, vývoj těžkého průmyslu a vzrůst všeobecné vzdělanosti - to všechno je jasným důkazem toho, že v té nekonečné zemi nemohou být jenom samí sabotéři. Rozloha té země je tak obrovská, že veškeré chyby a omyly (kterých se žádná společnost nevyvaruje, protože lidé nejsou stroje) vyrostou v očích západoevropana do obrovských rozměrů a přitahují neustále jeho pozornost. Přidejte si k tomu tu skutečnost, že celá země je ve válce a je jasné, že podmínky musí být abnormální.

Potkal jsem Bernharda Kruse, německého komunistu z Berlína dle Lichterfelde. V první světové válce se

zúčastnil bojů na barikádách. V roce 1924 přešel hranice do sovětského Ruska a tam ho přivítali s otevřenou náručí. Byl strojním specialistou a dostal dobrou práci v jedné továrně v Leningradě. Stal se předákem a instruktorem. Měl pod sebou několik stovek dělníků.

Vydělával hodně peněz a rozhodně si nežil v bídě. Měl všechny výsady ruského občana vyšší třídy, včetně práva nakupovat ve speciálních obchodech pro členy strany, které byly vždy velmi dobře zásobené. Oženil se s mladou Moskvankou. Potom ho zčistajasna v roce 1936 zavřeli a strávil dva roky ve vězení, aniž by měl sebemenší ponětí o tom, za co vlastně sedí. Když jednou do jeho cely přišel nějaký důstojník pro kontrolu věznic, zeptal se ho, zda by mu nemohl osvětlit, za co je vlastně zavřený. Důstojník si nechal poslat pro registr, nalistoval Kruseho jméno a četl:

„Jmenujete se Bernhard Kruse, narodil jste se v Berlíně roku 1902 a za ženu máte Kát'u Volinovou. Jste odborník na stroje a pracoval jste jako inženýr v několika továrnách v Leningradské oblasti.

Dostal jste čestné uznání za vyškolení ruských dělníků a jste členem komunistické strany.“

Dočetl jeho záznamy až do konce a potom potřásl hlavou.

„To je mi nějaké divné.“

Nakonec na to přišel:

„Aha! Tady to máme. V roce 1924 jste přešel polské hranice a nelegálně vstoupil do Ruska. A to je ilegální!“

„To je pravda, ale dostal jsem ruský pas! Každý ví o tom, jak jsem se dostal do Ruska. A navíc už tady dvanáct let žiju!“

Důstojník pokrčil rameny.

„GPU na vás musí ještě něco mít. Asi na něco přišli.“

O rok později byl Kruse odsouzen k patnácti rokům nucených prací za ilegální vstup do Sovětského svazu a za tajná jednání za účelem špionáže. Rozsudek mu přišli oznámit do cely. Svého soudce nikdy neviděl.

Upoutala mě spousta takových historek. Nedokážu odpovědět na to, jestli jejich autoři byli opravdu tak nevinní, jak sami tvrdili, jestli opravdu neznali důvody, proč byli zatčeni. Jeden starý Rus vždycky říkal:

„Kdybys opravdu něco udělal, okamžitě by tě zastřelili.“

Velice jsem se spřátelil s komisařem pro rozdělování vězňů na práci. Mnohokrát ke mně přišel do práce a chtěl udělat něco soukromě. Jednoho dne jsem se ho zeptal, jestli by mi nemohl sehnat nějakou lepší práci a on mi slíbil, že se zeptá. Na druhý den přišel s šílenou myšlenkou:

„Umíte mluvit anglicky a německy. Co kdybyste dělal učitele?

Rozhodně byste mohl děti něco naučit. Když je někde nějaká kontrola, prostě se pozve komisař na skleničku a je po inspekci.

Tak to tady děláme všichni.“

Usmál jsem se tomu. „To by asi nešlo. Já umím mluvit rusky docela dobře, ale neumím vůbec psát.

Zkuste vymyslet něco jiného.“

Udiveně potřásl hlavou. „Budete učit děti anglicky a německy, a ony vás za to naučí rusky psát. Jsem si jistý, že to půjde.“

V každém případě jsem se papírově nestal pedagogem, ale „specialistou na mlýny“. Kdyby se mě kdokoli zeptal, měl jsem říct, že jsem byl kontrolorem všech mlýnů ve Skandinávii.

Mladý Rus mi ukázal mlýn na pšenici č. 73. Byla tam síta s tou nejbělejší moukou, jakou jsem kdy v životě viděl. Taková mouka se normálně nikde koupit nedala. Naplnil sedmikilový pytel, zavázal ho, uplácá ho naplocho a řekl mi, abych si ho strčil pod tričko a trochu ho vytvaroval, aby nebyl tak nápadný.

„A tak to můžeš dělat každý den. My to tak děláme všichni.“

Tak takovým způsobem jsem obstarával mouku. Tu jsem potom prodával lidem od GPO a tak si z nich udělal dobré přátele.

Zařídil jsem taky, aby Fleischmanna přidělili k nějaké nenápadné práci mimo tábor. Nebylo to moc dlouho předtím, než jsem pro nás oba získal povolení chodit volně do města. Museli jsme se ovšem vždycky hlásit na ranním nástupu. Pár měsíců jsme si žili naprosto báječně, stejně dobře jako všichni ostatní občané Ruska.

Jednou týdně jsme chodili do kina na ruské filmy. Spousta z nich byla vynikající, ovšem zprávy z fronty ne. Všechno to byly lži, bylo to úplně postavené na hlavu, někdy naprosto směšné. Jeden takový film byl o ruském vojákově, který bojoval u Crimey. Byl škaredě zraněný, obě nohy měl od kolen dolů pryč. Díky střepině z granátu přišel o oči. Přesto všechno vyskočil z postele dřív, než ho vůbec stačili obvázat, popadl do náruče hromadu pozemních min a na těch svých pahýlech utíkal znovu do boje. Německé tanky se valily ulicemi. Ten beznohý slepý Rus se jako tygr připlížil k tanku a vyhodil ho do vzduchu. Potom další a další, až jich zničil asi tučt; až všechny německé tanky zběsile plápolaly, nechal se ten správný Rus odvézt do nemocnice, kde lékaři dokončili operaci. Na konci filmu se na tribuně objevil nějaký důstojník a řekl obecenstvu:

„Soudruzi! Tak bojuje Rudá armáda proti pomahačům buržoazie a kapitalismu!“

Ale všechny dobré věci musí někdy skončit. Když jsem se od GPU doslechl, že máme být někam převezeni, možná prý zpět do toho pekla v Tobolsku, rozhodli jsme se s Fleischmannem, že utečeme. Doufali jsme, že se nám podaří dostat do Moskvy a tam se ukrýt na švédském velvyslanectví. Jednou ráno jsem jednomu službu konajícímu GPU slíbil pytel mouky za to, že nás nenahlásí, když nebudeme druhý den ráno na nástupu. Zasmál se a prohodil něco o ženských. Nechali jsme ho při tom. A v mlýnici jsem řekl, že tam pár dní nebudu, protože musím dělat něco pro velitele.

Přinesl jsem si pytel a nastrkal do něho všechny peníze, které jsem si vydělal z těch černých obchodů s moukou. Pak jsem prostě odešel z města na to místo, kde jsme se měli setkat.

* * *

Šel jsem čtyřicet hodin bez přestávky, a když jsem nakonec spadl do příkopu, byl jsem tak vyčerpaný, že jsem okamžitě usnul.

Nikde na světě není krajina tak nudná jako v Rusku. Cesty se táhnou a krouží do nekonečna, jsou samý štěrka a hlína. Kam až oko dohlédne, není kolem dokola nic jiného než jenom step a zase step. Sem tam spatříte nějakého ptáka. Mezi vesnicemi bývají stokilometrové vzdálenosti. Po dvou a půl dnech pochodu jsem došel ke kolejím. Podle mapy to byla trať mezi Gorkým a Saratovem. Cítil jsem se unavený a zničený. Lehl jsem si do svahu na násep a čekal. Žhnoucí slunce mě málem spálilo na uhel. Nebylo se kam schovat. Začala mě trápit žízeň. Před očima mi tancovaly barevné skvrny. Nemohl jsem usnout, přestože jsem byl uvnitř vyprahlý k smrti. Jako by se zastavil čas. Přestalo mě to zajímat. Z jedné strany jsem byl apatický a z druhé divoce vztekly: toužil jsem po ženě. Uršulo, utekla jsi mi, a já už tě nikdy neuvidím. Už si nepamatuji, jestli jsem plakal žalem; mohl jsem jenom vztekle bušit pěstma do země, rouhat se bohu, a vůbec se chovat jako rozmazlené dítě. Ty hodiny, strávené čekáním na vlak někde mezi Gorkým a Saratovem, ty byly hrozné, nekonečné a hořkosladké.

Konečně jeden přijel, byl to nákladní vlak a jel dost rychle.

Jakmile mě minula lokomotiva, rozběhl jsem se podél vlaku, hrozil jsem se toho, abych nezakopl o nějaký kámen a nespadl mezi kola.

Zachytil jsem se zábradlí na otevřeném vagónu. Třikrát či čtyřikrát jsem se pokusil vyhoupnout nahoru, ale bez úspěchu.

Pomalů jsem ztrácel hlavu a začal jsem uvažovat o tom, že se pustím, anebo se prostě nechám jenom tak vléct. Zatnul jsem zuby a znovu se vytáhl. O chvíli později jsem se zvedl a vlezl si dozadu do vagónu.

Tam jsem se natáhl na vozík, který byl přikrytý plachtou.

A potom mě málem ranila mrtvice. Najednou se zpoza vozíku vynořila příšerná tvář. Já jsem tam tiše ležel a oddychoval a najednou jsem byl paralyzován strachem. Koukali jsme jeden na druhého. Já jsem prostě tasil pistoli. Ten druhý zasténal:

„Jetzt ist alles aus!“

„U všech čertů - snad nejste Němci?“ Úžasem mi poklesla hlava, a v tu chvíli se objevil druhý muž.

Oba utekli z tábora POW, který stál severně od Alatyru. Zpočátku byli čtyři; jeden vypadl z vlaku a byl přejet, druhý pak seskočil a padl třem Rusům přímo do rukou. Naštěstí je nenapadlo prohledávat vagón. Prozkoumali jsme mapu a zjistili jsme, že až přijedeme do Saratova, musíme si dát velký pozor, aby nás neodvezli někam dolů ke Kaspickému moři. Shodli jsme se na tom, že nejlepší bude pokusit se dostat někde na severozápad od Stalingradu k Volze.

Tam, jak mi oba tvrdili, jsou teď někde naše jednotky. Je to už dobré čtyři měsíce, co padli do zajetí, a

od té doby se Němci určitě posunuli k Volze o kus blíž.

Když jsme dojeli do Saratova, vyplížili jsme se ven z vagónu.

Chtěli jsme se podívat, jestli tam někde stojí jiný vlak, na který bychom mohli nasednout, kdyby ten náš jel špatným směrem.

Na jednom místě stála hromada krabic se syrovými rybami. Hned jsme jednu otevřeli a pořádně se nacpali. Když máte dost veliký hlad, jsou i syrové ryby pochoutkou. Kolem se motalo pár koček, a ukázalo se, že mají eminentní zájem o ty tři ryby, které jsme jim nechali v krabici. Už jsme prostě nemohli. Pak jsme šli zpátky do vlaku. Ten už tam nebyl, a tak jsme se museli podívat po druhém. Zdál se nám vhodný jeden, který byl naložen municí a nákladními vozy. To je náš vlak, protože jede správným směrem - na frontu.

Ted' mi teprve došlo, že se vracím zpátky na frontu. Až do této chvíle jsem vůbec nepochyboval o tom, co dělám, ale ted' mě ty bedny s náboji vrátily zpátky na zem. Zpátky do toho pekla!

Předtím jsem myslel jenom na to, jak se dostat z Ruska, protože to byla pro mě trochu nebezpečná země. Ale pokud jsem si chtěl zachránit život, bylo dobré vracet se zpět na frontu? Abych byl zase na čele všech útoků, a abych vždycky kryl zezadu ústup? Měl jsem z toho deprese. Proč jenom je život tak nesmyslný? Nebylo by přece jenom nejjednodušší vpálit si kulku přímo do hlavy? Je to divné a těžce se to vysvětluje, ale cítil jsem se víc skleslý, než když jsem se vracel od Uršuly. Ta svatba a můj odjezd tvořily snad jedinou úplně uspokojivou kapitolu mého života; hrálo mě vědomí, že kdyby už nikdy nic v životě nebylo, tak bylo aspoň tohle. Zde v Sovětském svazu jsem nezažil nic, o čem by se dalo říct, že by to byl dokonalý zážitek. Dostal jsem se hluboko do té země. Byl jsem osamělý uprchlík, často volající o pomoc. A uprostřed mého nekonečného žalu mi tato obrovská země ukázala, jak obrovský je svět, kolik barev a bohatství a dobrodružství se v něm skrývá. Spatřil jsem zemi daleko větší než malé obklíčené Německo, kterému právě utahovali smyčku kolem krku. Potkal jsem v ní ženu, která jako by právě sešla z barevného koberce Tisíce a jedné noci, utkaného ze zlatých vláken. Bez stopy zaváhání mi dala vše, co měla, a já jsem věděl, že můžu přijít kdykoliv, znovu a znovu a znovu, a vždy mi bude dáno více, protože ona byla nevyčerpatelná. Ale já už nikdy nepřijdu. Už se nikdy nepotkáme.

Ta obrovská země za mnou právě navěky zavírala dveře. Ucítil jsem podivnou touhu obrátit se a utíkat zpátky, vrátit se a žít život na pokraji sopky, znovu najít princeznu a dojít na konec svého dobrodružství. Byl jsem hlupák, že jsem to neudělal. Byl bych blázen, kdybych to udělal, ale zrovna tak stupidní bylo otočit se na podpatku a běžet zpátky ke svým do toho prapodivného „bezpečí“, které mi poskytovaly tanky nasazené v první linii. Je pravda, že podmínky v Rusku měly pro některé z nás k lidskosti velice daleko. Ale v tanku to nebylo o nic lepší. Navíc jsem v tom neviděl žádný smysl.

Ty svůdné vrcholky byly tak blízko, stačilo dojít až do bodu, kde se ještě mohlo bojovat, odolat hladu a žízni, a potom jen vylézt nahoru. Vracel jsem se ke svým a nečekalo mě tam nic jiného než dělostřelecké granáty. A s těmi se hrát nedá. Když se jemně dotknete špičky granátu, tak se vůbec nic nestane.

Sebrali jsme bednu s rybami a vyšplhali se na jeden z těch vagónů. Vlak jezdil sem a tam, my jsme si lehli za nějaké nákladáky a usnuli jako zabítí. Druhý den neustále přselo. My jsme zůstali pěkně v suchu pod plachtou a tam jsme seděli, jedli ryby, spali a potichu rozmlovali. Ti dva moji spolubydlíci byli velice otravní. Byli to nacisté, věřili tomu, že válku vyhraje.

Věřili tomu, že tuto velikou zemi můžeme klidně porazit. Jeden z nich se jmenoval Jürgens a ten druhý Bartram.

Ve městě Uvarov na východ od Donu se vlak najednou zastavil a zůstal stát. Kousek za městem jsme prostudovali mapu. Z ní se dalo vyčíst, že se nacházíme asi dvě stě mil východně od Voroněže. Museli bychom přejít aspoň šedesát mil od Voroněže na jih a teprve potom bychom mohli doufat, že na naší straně Donu narazíme na nějaké Němce. Na sever od Voroněže byli na západním břehu řeky Rusové a měli pod kontrolou všechny mosty a brody.

Poblíž Sakmanky na nás zamával ruský seržant. Jel sám ve velikém nákladáku a zapadl do měkké silnice. Když jsme mu ho pomohli vytáhnout, zastřelil jsem ho a sebral mu jeho uniformu. Ani jsem si pořádně neuvědomoval, co to vlastně dělám. Bylo to prostě něco, co se muselo stát. Přikryli jsme ho větvemi. Ti dva si sedli dozadu, já jsem řídil. V kabině jsem našel pušku a pár granátů. Plyn jsem měl neustále sešlápnutý až k podlaze. Nafta došla po sto osmdesáti kilometrech cesty. Nechali jsme

nákladák stát u cesty a šli dál pěšky. Pušku jsem si vzal s sebou. Blížili jsme se k ohnisku bouře. Druhý den jsme uslyšeli pušky. Byl to zvláštní pocit, znovu jsem je slyšel. Když se snesla noc, na obzoru byla krvavě rudá záře.

V ostřelovaném městě Jelansku jsme se schovali v jedné zřícenině.

Moc dobře se nám tam ale nespalo, bylo to asi pět kilometrů od fronty a rachot těžkého dělostřelectva nám rval uši. Bylo to už hrozně dlouho, co jsme to slyšeli naposledy, a tak jsme úplně ztratili schopnost nevnímat a usnout. S nervy napjatými k prasknutí jsme se za tmy vydali na cestu k našim zákopům. Granáty nám každou chvíli litaly nad hlavou, s tupým plesknutím dopadaly na Řem, s obrovským randálem explodovaly a potom nám kamení, hlína a úlomky ocele hvízdaly kolem uší. Trvalo nám několik hodin, než jsme se dostali do ruských zákopů. Tam jsme si našli díru a skryli se v ní. Leželi jsme a pozorovali osamělý pár vojáků s kulometem. Ve vhodné chvíli jsme se na ně vrhli a pořádně jim třískli hlavami o sebe; potom jsme se úprkem přehoupili přes hrazení jejich zákopu a horempádem utíkali na druhou stranu. V tom „území nikoho“ jsme museli skočit do díry po granátu. Naše náhlé vynoření se vyvolalo hysterický výbuch palby z obou stran. Pálilo se ze všech kalibrů, pálilo se všemi plamenomety. Za nějakou dobu se všechno dostatečně zklidnilo.

Odvážili jsme se vylézt z díry a naposledy jsme se rozběhli směrem k německým pozicím. Když už jsme byli skoro u německých kulometných hnízd, ozvala se salva a Jürgens se s plácem sesul k zemi. Byl mrtvý. A pro nás to byla úleva, protože jsme ho aspoň nemuseli táhnout. Já s Bartramem jsme utíkali a křičeli: „Nicht schiessen! Wir sind deutsche Soldaten!“

Roztřesení a bez dechu jsme se svalili do německých zákopů.

Okamžitě nás odvedli k veliteli roty. Položil nám pár otázek a pak nás nechal odvést na velitelství pluku. Tam jsme dostali nějaké jídlo a mohli jsme se vyspat.

...a byl tak hloupý, že se světil jedné sestřičce, která neuměla držet jazyk za zuby. No a dál už si to můžete domyslet. Jednoho dne na nástupu nám nějaký staroch přečetl odstavec:

„Gefreiter Hans Breuer od 5. roty 27. tankového pluku byl 12. dubna odsouzen k smrti za přestupky proti morálce, protože si nechal úmyslně přejet nohu tankem. Odsouzen k degradaci a ztrátě cti. Exekuce bude provedena 24. dubna v Breslau.“

Znělo to nějak tak. Starý si potáhl z fajfky. „Dělat si to sám se opravdu nevyplácí!“ usmál se Porta nevesele.

Sedl jsem si ke stolu a napsal matce a Uršule, že za týden dostanu delší dovolenou. Večer si mě zavolal velitel roty Meier.

Houpal se v křesle a zlostně se na mě díval. Po dlouhé době konečně otevřel hubu:

„Kde bereš tu drzost! Žádáš o dovolenou a dovolíš si služebně přeskočit svého velitele roty!“

„Já jsem o dovolenou nežádal. Plukovník mi ji navrhl sám. Řekl, že když se vrátím, mohu jet.“

„Tvoje dovolená je zrušena. Kdo pojede či nepojede na opuštěný, o tom u téhle roty rozhodují já. Můžeš jít.“

Už jsem byl zase v tom.

Hajzl Meier „Rypákama budete rýt ruskou zem, kriminálníci!“

Zničehonic zaznělo několik výkřiků a jejich ozvěna potichu zanikla v tom rachotu věštícím smrt.

Tank 534 zapadl do bláta a rozmašíroval pět mužů, kterým hauptmann Meier nařídil lehnout si na zem hubou dolů.

Chvilíčku bylo ticho. Pak se směrem od roty ozvalo temné zamručení. Když jsme vytáhli těch pět znetvořených těl, Meier si nad ně stoupl a chvilíčku se na ně zadíval. Jako by se ho celá ta věc vůbec netýkala.

* * *

Dostali jsme krátkou dělostřeleckou lopatku na vykopávání min. A byli jsme připraveni vyrazit do území nikoho, jak se říkalo prostoru mezi našimi a ruskými zákopy. Bylo 21.00. Všechno, co mohlo nějak chrastit nebo rachotit a prozradit nás - sklenice, plynové masky, helmy, světlice - jsme nechali ležet v zákopech.

Jako zbraň posloužila pistole, nůž a malé ruční granáty. Porta kdesi sehnal ruskou odstřelovačku a neustále ji tahal s sebou.

Těsně předtím, než jsme vylezli ze zákopů, se na nás Meier přišel podívat. Urážky se z něho sypaly jako obvykle: „Teď je řada na vás, vy svině.“

Von Barring se na něj ani nepodíval. Potřásl každému z nás rukou a popřál nám hodně štěstí.

Starej dal signál. Vyhoupili jsme se na parapet a uháněli přes naši barikádu z ostnatého drátu. Za ní byl dlouhý a nebezpečný otevřený úsek, přes který jsme museli pádit, co nám nohy stačily.

V polovině cesty jsme byli najednou oslepeni oslnivým bílým světlem. Praštili jsme sebou na zem a zůstali bez hnutí ležet.

Když byla krajina ozářena tady těmi světly, byl každičký sebemenší pohyb velice zřetelný. A když se někdo pohybuje v území nikoho, tak je to pokaždé nepřítel. To světlo svítilo neuvěřitelně dlouho.

Vyskočili jsme a znovu se dali do klusu. Sotva jsme uběhli pár kroků, vzplanula nad námi další raketa.

Starej začal hrubě nadávat:

„Jestli to tak budou dělat ještě chvilku, živí se zpátky nedostaneme! Co se to sakra Ivanovi stalo, že nám zrovna dneska posílá takové dárečky?“

Další dvě rakety padaly se syčením k zemi. Potom byl chvilku klid a my jsme se konečně dostali až k ruským zátarasům. Vleže na zádech jsme rozstříhovali nůžkami ostnatý drát a ten se vždycky zkroutil a s jemným zasvištěním uletěl stranou. Pak přišla na řadu nejnebezpečnější část práce: plazili jsme se po břiše a s ostnatým drátem nad hlavou jsme zkoumali zem před sebou.

Zapichovali jsme dlouhé tenké železné bodce a hledali miny. Byly většinou ze dřeva, takže se nedal použít detektor.

Tohle vlastně vůbec nebyla práce pro tankové jednotky. Dostali jsme ji jedině kvůli tomu hajzlovi Meierovi a kvůli jeho touze získat Železný kříž. Požádal velitele pluku, aby nám tu práci dal. A nejenom že jsme měli to minové pole zmapovat, měli jsme ty miny taky vykopat a předělat je do pásma, které nechali Rusové volné pro svůj vlastní útok. Měli jsme prostě vytvořit nové průchody, o kterých bychom věděli jenom my, a které by mohly při útoku sloužit nám.

Já jsem neměl vůbec žádné zkušenosti s vykopáváním těch bestií.

Vyfasoval jsem jednu takovou jehlici a řekli mi, že jí mám bodat opatrně do země. Za chvilíčku jsem narazil na něco tvrdého.

„Starej!“ zavolal jsem potichu.

Připlazil se ke mně.

„Našels ji?“ zašeptal.

„Myslím že jo.“

Vzal si drát a opatrně to prozkoumal.

„To je fajn, to je ona. Dostal jsi ji, takže teď si dej pozor, aby ona nedostala tebe.“

Udělal na mapě křížek a označil ji. Pak už jsme nacházeli jednu za druhou. Když jsme měli zmapované celé pole, hodně jsme jich vyndali a zakopali jinam. Byla to mizerná a nervy drásající práce. Už jsme byli skoro u konce, a vtom vzplála přímo nad námi světlice. Šel jsem zrovna sám a svíral jsem minu. Musel jsem si lehnout na zem a skoro šedesát sekund jsem ležel a musel tu nebezpečnou třaskavinu držet v náručí.

Za úsvitu jsme se vrátili zpátky, všichni a nezranění. Další čtyři noci se to samé opakovalo. Byli jsme nevýslovně šťastní, že se nám nikomu nic nestalo.

Když jsme nahlásili, že práce na minovém poli je hotova, Meier se jenom posměšně zasmál:

„Hotovo, říkáte? Mám takový dojem, že jste tam vy svině jenom leželi a chrápali v nějaké díře po granátu. Vždycky když jsem vypálil nějakou světlici, tak jsem viděl jenom pusto a prázdno a po vás nebylo ani stopy. Ale ze mě si nebudete dělat srandu, vy hnusáci. Budete se tu hlásit ve 23.00 s těma mapama, já půjdu s váma a pěkně tu vaši prácičku zkontroluju. Jasně?“

„Ano, pane hauptmanne,“ odpověděl Starej. Udělal prudce čelem vzad a na našeho slavného velitele se snesla sprška hlíny.

Když vyšel měsíc, vydali jsme se spolu s tím hajzlem Meierem na cestu přes území nikoho do minového pole. Schovali jsme se na protáhlém svahu, kde nás Rusové nemohli zaměřit, ale kde byly miny tak

natěsno jak sardinky v plechovce. Meier byl vepředu a studoval volné zóny v mapě, kterou mu dal Starej. Ten šel hned za ním a taky studoval mapu, i když jsme všichni znali to pole do posledního kamínku.

Meier šel doleva. My ostatní jsme se zastavili a potichu si lehli k zemi. Zašel asi deset nebo patnáct metrů do minového pole. Nic se nestalo, a pak přišel na to, že je sám. Netroufl si na nás zařvat, i když si to hrozně přál, protože by tím na sebe upozornil Rusy.

„Co to má kurva znamenat, vy smradlaví kriminálníci?“ zasyčel vztekle. „Rozkázal jsem, abyste šli za mnou, tak sakra pojďte za mnou, nebo vás zavřu a postavím před válečný soud!“

Starej se nahnul a s úsměvem řekl: „Víš co, Meiere? Je konec, konec s tebou i s tvým válečným soudem. Za pět minut z tebe bude sekaná, rozumíš?“

Meier se zmateně podíval na mapu, kterou držel v ruce.

„Jenom pěkně vejrej do mapy, ty -“ řekl Porta. „Je ale trochu jiná než ta, kterou máme my. Ty jako důstojník bys měl mít pochopitelně daleko lepší mapu než my, takže jsme si mysleli, že bude dobré, když uděláme pár těch červených křížků napravo místo nalevo. Takže si nestěžuj, že jsme pro tebe nic neudělali.“

Za dalších pár minut jsme se hlasitě rozesmáli. Porta zalíčil svoji odstřelovačku a zavolal na něj: „Teď bych prosil jeden taneček, speciálně pro nás, ty oficírská svině, nebo ti to naperu přímo do břicha!“

Smrtelně bílý se Meier krok po kroku sunul zpátky. Ušel sotva pár metrů a Portova puška se řízně ohlásila. Meier to schytl dumďdum střelou přímo do ramene. Kolébal se ze strany na stranu a naříkal bolestí. Krev z roztržitého ramene mu stékala po prsou.

„Tancuj, svině, kčertu s takovými hajzly jako jsi ty,“ zasyčel Porta. „Zatancuj nám valčík! Trošku ti k tomu zabubnujem na naše pušky, jak jste nás to učili, ty a tobě podobní!“

Starej vytáhl svoji těžkou služební pistoli a napálil mu to přímo mezi chodidla. Ten vyskočil a potom mu začal Stege, Pluto, já a taky všichni ostatní střílet pod nohy. Třesoucí se a poskakující Meier začal svůj tanec smrti.

Když spadl na zem, vybuchla první mina a vyhodila ho do vzduchu.

Dopadl dolů, vybuchlo jich dalších pět.

Najednou bylo všude kolem plno světlic, protože exploze zalarmovala celý sektor. Samopaly štěkaly a ozýval se tupý řev minometů. Od německé strany se do výše vznášela zářivá světla, která lokalizovala palebnou clonu pro dělostřelectvo. Rusové vypouštěli své signály svištivě směrem k nám, pokoušeli se vymezit v německé zóně to samé. Obě strany doufaly, že útok zahájí ten druhý.

Nad našimi hlavami se s kvílivým rachotem rozpoutala bouře. Země se vzpínala do výšky jako zeď.

Mrštili jsme sebou prudce do díry po granátu a tam jsme zůstali dvě hodiny ležet, dokud se ten duel poněkud nezklidnil. Krátce poté jsme seskočili do našich zákopů.

Starej přišel k oberleutnantovi Barringovi a hlásil:

„Herr oberleutnant! Unteroffizier Beier s oddílem č. 2 hlásí návrat z kontrolní obchůzky nepřátelského minového pole. Pod vedením hauptmanna Meiera probíhala kontrola podle plánu.

Hauptmann navzdory varování pokračoval v cestě do nepřátelského minového pole a byl zabit.“

Barring se zamyšleně podíval; přeletěl nás očima, jednoho po druhém. Nikdy jsem neviděl tak lidsky chápavý výraz.

„Hauptmann Meier byl zabit? No ano, takové věci se ve válce stávají. Unteroffiziere Beiere, odved'te svou skupinu zpět do krytu. Skupina č. 2 odvedla v minovém poli dobrou práci. Pošlu o tom hlášení na CO.“

Dvěma prsty se dotknul okraje čapky a odešel po svých.

Starej se zasmál. „Dokud bude on naživu, žádní lovci sviní už u

5. roty nebudou.“

„Všiml sis, jaké pěkné kotrmelce dělal, když ho naše krásná mina pěkně nabrala do zad?“ řekl Porta škádlivě. „Vidět to jeho učitel tělocviku, zahřálo by ho to u srdce.“

To byl smuteční proslov za hauptmanna Meiera. Malého německého měšťáčka, příliš malého na to, aby se ve válce stal někým.

„Cože? Neměl s sebou náhodou dvě?“

Pluto zařval a rozběhl se za Portou a holkama. Brzo nám zmizeli z dohledu, ale roz dováděné výskání těch dvou dívek jsme slyšeli ještě pěkně dlouho.

„Teď po nich pár hodin nebude ani vidu, ani slechu,“ usmál se Starej.

My ostatní jsme se váleli ve vysoké trávě. Leželi jsme tam a pozorovali obláčky stoupající od dýmek. Bavili jsme se o těch, kteří už s námi nebyli.

Pořádně se vyspěte, chlapci. Když brzo ráno vlezete přímo z čerstvého vzduchu do přeplněné selské chalupy, zápach, který ucítíte, vás málem srazí k zemi.

Ovšem za chvíli si zvyknete, a za pár minut už spíte jako zařezaní, navzdory početné společnosti chrápajících Rusů. Věděli jsme, že selka prodělala tuberkulózu, ale co na tom? Vdechovali jsme zárodky a lepilo se na nás i to ostatní: vši, krysy a špína.

Rusové nás probudili, když vstávali, a nám se zdálo, že snad neuběhla ani minuta od té doby, co jsme si lehli. Porta jim začal nadávat, ale stařík mu klidně a sebejistě řekl:

„Přestaň, Herr voják, a spi!“

O hodinu později vlezla dovnitř slepice v závěsu se svými kuřátky a začala kdákat. Když začala chodit Portovi po obličejí, ztratil nervy už úplně. Vyletěl jako smyslů zbavený, popadl slepici za krk, pleskl ji po hlavě ukazovákem a zakřičel na ni:

„Seber se i s těmi svými levobočky a táhněte odsud, chásko nevychovaná!“

Potom vyhodil slepici oknem a vyhnal ven kuřata, která z něho měla panickou hrůzu. Snacha pana domácího se zvedla ze židle a začala křičet. „Potřebuju klid!“ houkl na ni Porta a proklínal ji do té doby, než jí došla trpělivost a přetáhla ho po hlavě obrovskou naběračkou. Rozchechtali jsme se na plné kolo. Porta byl pěkně zmatený. Vrhł se na tu ženu jen tak v tričku, které mu jen tak volně plandalo okolo nahých nohou. Vyběhl ven na pole a Rusové se mu začali smát. Chvilíčku potom se celý zadýchaný vrátil. Práskl dveřma, až se celá chalupa zatřásla, vystrčil hlavu z okna a zakřičel:

„Chci spát, a jestli mě ještě někdo vzbudí, tak ho zastřelím, bum bum, konec, hotovo!“

Když jsme se probudili, bylo skoro poledne. Přinesl jsem z kuchyňského vozu nějaké jídlo. Podávala se fazolová polívka, takže jsme měli zase jednou něco normálního. Nabrali jsme si vrchovatě a hladově hltali. Vylízali jsme misky a vrhli jsme se na balíček, který přišel Stegemu od rodiny. Byly tam sušenky, malé koláčky a taky obrovský kus uzené šunky. Donesli jsme to všechno na stůl, který jsme si postavili poblíž latrín, a Porta vyčaroval odněkud láhev vodky.

Postavili jsme stůl tak, abychom mohli sedět proti sobě a měli ho uprostřed. Když jsme se usadili, kdosi vylovil naše staré dobré umaštěné karty a hráli jsme. Likvidovali jsme ty vynikající koláčky jeden po druhém a ukrajovali kolečka šunky. Láhev kolovala okolo stolu. Sklenice, hrnky a misky jsme už dávno zavrhlí jako nepatřičný zženštilý luxus. Takže nás pět tam sedělo pěkně se spuštěným kalhotama, seděli jsme, popíjeli, hráli karty, kouřili, povídali, užívali jsme si všeho, co podle nás měl obnášet pohodlný život. Naše holé zadky se z dálky šklebily na lidi na ulici. Latríny byly totiž postavené na malém kopečku, ze kterého byl pěkný výhled na všechny strany. Každý se na nás mohl krásně podívat. Na stromě štěbetal ptáček, u nohou se nám v tom teplém podzimním dni schlíple povaloval nějaký pes. Ženy pracovaly na poli a zpívaly si ruské lidové písně.

Rusové se začali vracet domů z pole, a teprve potom jsme opustili toto idylické místo a odvěkli se líně zpátky do vesnice.

Jednou dopoledne si velitel roty zavolał Starýho a ještě jednoho velitele tanku. Když se Starej o hodinu později vrátil, s potěšením nám oznámil:

„Chlapci, jedeme na báječný výlet. Přesuneme se patnáct mil severně od Novji, je tam krásná rovina. Tady tu hromadu plechu tam musíme zakopat do země tak, že z ní bude čouhat jenom věž.

Nikdo nás tam nebude otravovat, budeme se válet třicet kilometrů za frontou, takže - žádné střelení. Tam si lehnem a ani se nehnem a budeme čekat a čekat. Máme za úkol zůstat tam, dokud Ivan neprolomí naše pozice na frontě. Až se přivalí ruské tanky, rozmaširujeme je na kousky. Musíme udržet pozice za každou cenu, a proto až vykopeme díru pro tu naši plechánu, zahodíme klíč od motoru do háje!“

Porta se zasmál: „Řekls - klíč od motoru?“

Starej se zasmál: „Jo, přesně to měl na mysli.“

„No to je opravdu skvělé!“

Mimochodem, měli jsme čtyři náhradní.

Na nové pozice jsme dorazili před rozbřeskem. Bylo to skoro přesně uprostřed rozsáhlé pláně. Tráva byla tak vysoká, že jsme si museli stoupnout na špičky, abychom vůbec něco viděli. Byla pěkná zima. Nosili jsme kožšinové ušanky, zimníky a tlusté palčáky. Nahoru na kalhoty jsme nosili kožené jezdecké kalhoty.

Měli jsme dva malé rýče a lopatku, a tak mohli pracovat jenom tři z nás. Vznikla kolem toho hádka, protože zima byla opravdu dost veliká.

Starej rozmáchl omluvně ruce a lyrickým tónem zarecitoval:

„Děti, děti. Kopat tady venku, to není nic příjemného. Podívejte se, právě vychází sluníčko. A navíc se už vůbec nemusíme bát, že na nás přijde zlý vlk. Za chvíli bude pěkně vedro a ptáčci nám budou zpívat svoje nádherné majstrštyky, a když budeme na starého dobrého pána stepi hodní, možná přijde a bude nám dlouho, dlouho vyprávět spoustu nádherných historek. Necítíte, jak vás čerstvý stepní vítr hladí něžně po hebké tváři, jak si pohrává s vašimi kudrnatými vlásky...“

Když slunce vystoupilo trochu výš, naše nadšení pro věc poněkud opadlo. Začali jsme se potit a sundávali jeden kus oblečení za druhým. Za chvíli jsme měli na sobě už jen kraťasy a boty. Pot se z nás lil proudem a na rukách nám naběhly puchýře. Nebyli jsme zvyklí na kopání drsné země ve stepi.

„Řekněte mi prosím pěkně,“ vykřikl Porta, „jsme my vlastně vojáci nebo kopáči! Chci to vědět jenom kvůli tomu, kolik budu dostávat vlastně na hodinu?“

Pořád dokola jsme měřili tank, jestli už je díra dost hluboká.

V poledne jsme měli za sebou už několik hodin usilovné práce a byli jsme ve slabé polovině. Starej začal proklínat celou armádu a Porta se ho zeptal, jestli pořád ještě cítí, jak ho čerstvý stepní vítr hladí něžně po hebké tváři, a jestli hřejivé paprsky slunce nezahřívají jeho srdce a zdalipak cítí výchovný efekt práce s lopatou? Starej po něm vztekle mrštil rýčem, potom šel a praštil sebou do stínu za tank.

„Takovou lžičkou kopat nebudu. Už ani jednu díru, v téhle prokleté válce. Dobrou noc!“

Porta, Stege a já jsme kopali půl hodiny a potom nás měli Pluto a Starej vystřídat. Po chvíli dohadování a se spoustou nadávek jsme je dokopali do díry. Dalších pár hodin šlo všechno jako po másle, potom jsme zkrátili délku práce na patnáct minut a nakonec jsme všichni jenom leželi na zádech, dívali se nahoru a ani jsme se nepohnuli.

Ale díru jsme museli vykopat, z toho jsme se vykroutit nemohli.

Takže po hodině sladkého nicnedělání Starej s Plutem vstali a my ostatní jsme je brzo následovali.

Druhého dne ráno v pět hodin byla díra konečně hotova a mohli jsme tam s tankem vjet. Za okamžik jsme postavili stan, takže jsme hned mohli zalehnout.

Byli jsme v oblasti, kde údajně operovala spousta partyzánských skupin, takže jsme pochopitelně museli postavit hlídky. Nemohli jsme se dohodnout na tom, kdo půjde na stráž jako první.

Uprostřed hlasité hádky náraz Starej řekl:

„Já jsem unteroffizier a na stráž nemusím. Postarejte se o to sami.“ Načež se zamuchlal do příkrývek a usnul.

„A já jsem stabsgefreiter,“ řekl Pluto. „Dobrou noc, milé děti.“

„A kdyby se nějaký obergefreiter snížil k tomu, aby chodil do nějaké odporné stráže, byla by to zajisté urážka armády, takže pánové -“ řekl Porta.

Zůstali jsme tam se Stegem a dívali se jeden na druhého.

„Vykašlem se na to,“ řekl jsem. „Stejně tady žádní partyzáni nejsou.“

„Vůbec žádní,“ řekl Stege pobouřeně.

Takže nás šlo spát všech pět.

Ráno ze stanu vylezl první Stege. Chtěli jsme si vychutnat kávu v naší rozkošné postýlce, takže jsme losovali o to, kdo ji půjde připravit, a vyšlo to na něj. Za pět minut potom, co se vybelhal z pelechu, zavolal od tanku:

„Vstávejte, vstávejte, CO je tady!“

Nechtěli jsme, aby nás nachytali ve spánku, a tak jsme museli v jedenáct ráno vylézt ze stanu; zjistili jsme

ovšem, že si z nás Stege dělá legraci. Takže jsme zase pěkně zalehli a čekali, až nám tu kávu přinese. Nakonec jsme se dočkali, ale dřív než jsme stačili dojíst, Stege nám sebral misky a hrníčky a zařval: „Pohněte si, vylezte ven. Rychle! Jde sem dozorčí a velitel!

„Pohněte si, hlupáci, teď si nedělám srandu!“

Vyvolalo to jenom další salvu smíchu a Porta mu odpověděl, že jestli ho chtějí CO vidět, má jim Stege říct, že on, Porta, dneska není doma, a kvitoval to svým ohromným prdem. Starej udělal to samý.

„Vylezte ven, pěkně všichni. Tohle je vážná věc.“

Nakonec jsme tedy přece jenom museli vylézt ven. Stáli jsme tam v pozoru vedle dvou džípů, které zastavily přímo u naší díry, a náš úbor se jen stěží dal nazvat předpisovým. CO se na nás dívali a z očí jim sršely blesky. Výraz oberleutnanta von Barringa byl neproniknutelný. Vypadali jsme jako postavičky z kreslených seriálů: Starej měl na sobě khaki šortky, ponožky a špinavé tričko. Porta měl svoje přehlídkové kalhoty, konce nacpané do ponožek, a okolo krku omotaný ohnivě rudý hedvábný šátek. Plutovi vlála košile na všechny strany a zelenou šálu měl omotanou okolo hlavy jako turban.

„Vy tady velíte tomu tanku?“ zařval na Starýho CO, a monokl se mu výhrůžně leskl.

„Ano, pane oberste!“

„Dobrá, takže - na co sakra myslíte? Neměl bych snad dostat hlášení?“

Starej přiběhl k autu, srazil tenisky a předpisově zařval do naprosto klidné stepi:

„Pane oberste! Unteroffizier Beier hlásí, že u tanku č. 1,

2. sekce se nic zvláštního nestalo!“

CO byl rudý ve tváři.

„Takže u vás se nic zvláštního nestalo...“ řekl. „Ale brzo se stane!“ a museli jsme ze sebe shodit šaty. Později přišel von Barring sám. „Vy jste ta nejstrašnější jednotka v celé armádě,“ řekl a zakroutil nad náma hlavou.

„Proboha, aspoň první noc jste měli postavit stráž. Přece vám muselo být jasné, že přijdou CO na kontrolu! Takže: každý na tři dny do díry, odkroutíte si to, až se to tu všechno uklidní. Ta vaše slavná díra je trochu malá, takže pěkně vykopete jinou o patnáct metrů dál. A ručím vám za to, že večer se objevím a CO taky. Takže byste neměli moc přemýšlet a měli byste začít hned teď!“

Odešel, a my jsme ještě pěknou chvíli seděli beze slova. Vykopat další díru. Nepřichází v úvahu. Tak co s tím?

Byl to Stege, kdo dostal ten spásný nápad. Zničehonic začal:

„Milé děti, měly byste vzdát bohu díky za to, že můžete mít mezi sebou takového moudrého člověka, který rád pomůže, když nápad schází. Musíme udělat tohle: vzít tu naši starou kraksnu a zajet zpátky do Oskolu, říct tam dobrý den pěkně zdravím, a pozvat naše milé Rusy na malou projížďku. A požádáme je o maličký příspěvek k všeobecné zábavě: řekneme jim, aby si vzali s sebou svoje rýče.“

Přirítili jsme se do vesnice, která byla ponořena v tichu nedělního odpoledne. Najít dobrovolníky nebyl žádný problém, přihlásilo se jich ještě víc, než jsme doopravdy potřebovali.

Vraceli jsme se k naší díře s nákladem čtyřiceti mužů a žen.

Rusové považovali jízdu na tanku za ohromnou legraci. Při práci si zpívali, žertovali mezi sebou, a za dvě hodiny byla nová díra hotová, přestože každou chvíli praštili s rýčem o zem a zpívali, tancovali, výskali a vykopávali do vzduchu hromádky písku. Byli jsme tak zabráni do tohoto nového příjemného způsobu trávení nedělního času, že si nikdo nevšiml, že přišel von Barring.

Zůstal stát a poněkud udiveně se díval se na tu veselou společnost. Potřásl hlavou:

„Vy se tedy opravdu nenudíte, to musím uznat.“ Potřásl hlavou ještě jednou a odjel. Navečer jsme ty veselé chlápíky a ženské odvezli zpátky do vesnice. Porta si vybral dvě holky a ty se ho tak pevně držely kolem krku, že nebylo vůbec jednoduché odtáhnout ho od nich pryč.

Bylo to snad od těch Rusů protistátní, že nám pomáhali, vlastně proti svým krajanům? Myslím, že ano. Ale už si tak nejsem jistý tím, že to, co dělali oni, nemělo stejný účinek jako to, co dělali partyzáni nebo normální vojenské jednotky. Po takových akcích, kdy se jeden s druhým aspoň na chvíli sblížil, byli obyčejní Němci znechuceni válkou víc než kdy jindy. Známe spoustu lidí, kteří zjistili, že ten „nepřítel“ není vlastně vůbec žádný nepřítel a už vůbec ne nějaký nižší tvor. Byli z toho idiotského mýtu o vyšší rase dokonale vyléčení. Obyčejný Němec si prostě trochu rozšířil obzor. Takové skryté radosti v něm zasely

semínko sympatie k obyčejným lidem. Pomalu, ale jistě se vzdaloval falši, nafouklým ideálům, hysterickému fűhrerovi a jeho arogantním generálům. Naučil se z duše nenávidět SS, před kterými se dříve jenom ve strachu plazil jako hlupák. Na lidi, s nimiž jste včera tancovali, se nikomu střílet nechtělo, ať válka byla nebo ne; takže pokud za váma nestál důstojník a nekoukal vám přes rameno, stříleli jste jenom tak pánubohu do oken.

S úsměvem nám rozdal propustky: „Když si pohnete, můžete jet se mnou na vlak. Dostali jsme čtrnáct dní plus pět na cestu.“

Začali jsme jásat a zpívat: radost nás naprosto omámila. Do chalupy jsme přímo dotancovali a vytáhli bűhvíodkud starou žiletku, kterou jsme použili snad už šedesátkrát. Porta jaksepatří pořádně políbil starou ruskou matku na její vrásčitou tvář a tančil s ní tak divoce, že jí pantofle lítaly vzduchem.

Stará dáma radostně zakdákala jako slepice a málem spadla na zem:

„Proboha, vy jste horší než kozáci!“

988. záložní prapor Za čtyřiaadvacet hodin jsme dorazili do Gemelu. Vlak pro dovolenkáře už byl pryč, takže jsme museli čekat až do dalšího dne. NCO nám řekl, že na frontě právě vypuklo peklo. Rusové zřejmě zaútočili po celé délce fronty od Kalininu až po Donskou pánev a na několika místech se jim podařilo prorazit.

„To jsme teda měli z pekla štěstí a vypadli v pravou chvíli,“ řekl Porta.

Starej potřásl hlavou. Vypadalo to, že má z něčeho strach.

„Nezapomeňte, že za čtrnáct dní v tom budeme tak jako tak a těžko to bude o něco lepší.“

„Zavři hubu, ty starý pardále,“ řekl Stege. „Trošku už ti z toho hrabe. Celých čtrnáct dní doma budu s mámou. Než se vrátíme, bude po válce.“

Celou noc jsme sprádali plány, co budeme dělat, až přijedeme domů. Myslel jsem na Uršulino pevné oblé tělo, na její ruce, když mi je ovinula kolem krku a když mě hladila po zádech. Tiše a dychtivě, nemohl jsem se dočkat.

Náš vlak měl vyjet až v 18.40, ale my jsme byli na nástupišti už v pět. Když k nám přišli od vojenské policie a kontrolovali propustky a doklady, cítili jsme se jako bozi. Ve vlaku jsme si našli dobré místo. Porta a Pluto si vylezli do polic na zavazadla, aby mohli spát. My ostatní jsme si vyzuli boty a udělali pohodlí. Postupně se vojáky, kteří jeli domů na dovolenou, zaplnil celý vlak a dělali strašný bordel. Leželi roztažení na podlaze v kupé i na chodbičce. Láhve šnapsu kolovaly jedna za druhou a po celém vagónu se rozléhala veselá hudba a zpěv. Porta vytáhl svoji flétnu a začal hrát nářev nějaké staré písničky. My jsme se samozřejmě přidali a začali vyřvávat všechny staré a sprosté kousky, na které jsme si vzpomněli. My, jako staří bobři, jsme už mohli hulákat, jak se nám chtělo. Kdyby nám kdokoliv cokoli řekl, vyhodili bychom ho bez řeči oknem. Vlak se rozjel, a my začali nadšeně výskat.

Uprostřed noci se vlak zastavil na malém nádraží u Mogileva. Bylo skoro ticho, protože většina lidí spala nebo přemýšlela o své dovolené. Mnozí jeli domů poprvé po několika letech.

Vlak sebou škulb a znovu se rozjel. Ujel ale jenom pár metrů a potom se zase zastavil. Krátce poté jsme z jednoho vagónu uslyšeli nějaké výkřiky a v tu samou chvíli se otevřely dveře, dovnitř vrazili dva vojenští policajti s helmama na hlavě a zakřičeli:

„Všichni ven a bągly s sebou. Všechny dovolenky zrušeny. Rusové prorazili a z vás bude dočasný záložní prapor a půjdete do toho.“

Nastala hrozná vřava. Křičeli jsme a hulákali všichni naráz a policajtům jsme řekli, aby s těma svýma blbýma fůrama hleděli táhnout, a to pěkně rychle.

Ale bohužel to nebyl žádný vtip. Rozespali a vztekli jsme museli nastoupit na volném prostranství před nádražím: dělostřelci a tankisté nalevo, zbytek napravo: pěchota, letci, námořníci, všichni dohromady napravo. Sebrali nám propustky a vydali rozkaz:

„Kolona - vpravo v bok - doprava - pochodem - VCHOD!“

Celou noc jsme zápasili sami se sebou. Ve sněhu se nám šlo hrozně těžko, do tváří nás bičoval ledový vítr. Pořád jsme si ještě neuvědomovali to, že by ten podělaný fůr mohl být taky pravda.

Takové fůry by se na vojáky zkoušet neměly. Vojáci by se neměli vyhánět z vlaku, který je veze na těžce

vydřenou čtrnáctidenní dovolenku, a neměli by maširovat po dlouhatánské cestě zpátky na frontu, aby tam zase stříleli z tanku, plamenometu nebo z děla.

Takové věci v nás ničily i ty poslední zbytky morálky a vůle k boji, která v nás ještě zbyla.

Šest dnů jsme šli pořád dál. Sníh, sníh a zase sníh. Kousek severně od malé vesničky Lišvin nás nepřítel napadl. Granáty dopadaly do sněhu s divným žbluňknutím. Pomalu jsme ustupovali před útokem ruského dělostřelectva. Valily se na nás pořád další a další, nehledě na ztráty. Naše čerstvé jednotky podléhaly pomalu, ale jistě rozkladu, a jedna za druhou byly rozprášeny. My jsme proti Rusům vůbec nic neměli, a tak jsme se prostě nemohli postavit těm obyčejným lidem, kteří byli určeni k tomu, aby od nás vyčistili svou zemi. Měli na to morální právo a podle něj se vlastně opravdu jenom bránili proti útoku. Když jim říkali, že brání sami sebe proti napadení, tak to nebyl jenom propagandistický výmysl podobný těm, které Hitler zkoušel na nás.

Naší jednotce se říkalo 988. záložní prapor. Zábavné bylo to, že v něm byli lidé od všech druhů vojska: od letců a námořníků až po domobranu. Byly tu zastoupeny všechny druhy výložek a prýmků, ale jednu věc jsme měli společnou: všichni jsme proklínali 988. záložní prapor a chtěli jsme se dostat ke svým vlastním jednotkám.

Východně od Volkova jsme se zapletli do těžkých bojů. Rusové použili tanky a bojové letouny. V jednom rozbořeném domě jsme našli zrzavého kocoura. Seděl na káře, hladý a zimou žalostně kňučel. Nalili jsme mu do huby nějaký šnaps a dali kus jídla.

Když jsme potom museli z toho baráku pryč, vzali jsme ho s sebou.

Byl zrzavý, a tak jsme mu začali říkat Stalin.

Stalin se dostal z bitvy u Volkova v Portově brašně. Pluto a Stege mu ušili celou uniformu, kalhoty, blůzu a čepici, a potom mu ji kouskem tenkého drátu připevnili, aby nespadla. Byl to kocour od trestního pluku a nemohl proto pochopitelně nosit na prsou nějaký nacistický povel. Ze začátku byl docela nesvůj, když jsme ho do toho oblékali a když jsme do něj lili šnaps, ale postupem času si zvykl na obojí a opíjel se stejně jako my.

Říkejte tomu třeba týráni zvířat, ale přesto nás Stalin nikdy neopustil. Jeho kožíšek se brzy začal lesknout a on sám byl pořád víc drzý a troufalý. Tak jako ostatní kočky, když je z jejich pohledu na světě všechno v pořádku.

Blížily se Vánoce. Z celého praporu zbylo mužů stěží na jednu rotu, a tak nás rozpustili. Nás pět dostalo rozkaz jít do Godnja na řece Vorskla. Tam byl v té době náš 27. pluk. O tři dny později jsme se hlásili na týlovém velitelství a hned na druhý den nás poslali na frontu, kde už na nás čekaly tanky. Ale nejdříve jsme dostali poštu.

Přišla mi slušná hromádka dopisů, od Uršuly a od matky. Hltali jsme slova jedno za druhým, neustále znovu a znovu. Pak jsme si zasnění předčítali nahlas navzájem a slova se nám zarývala pod kůži, do duší toužících po vlídném pohlázení. V jednom z dopisů od Uršuly stálo:

Mnichov, 9. prosince 1942

Miláčku můj, trpím spolu s Tebou nad tou brutální nespravedlností, která se stala Tobě a Tvým kamarádům; ale nenech se odradit, když Ti sebrali dovolenou. Musíš mít hlavu vzhůru, ať už si ti špinavci zkoušejí, co chtějí. Dřív než se naděješ, bude po všem. Nacisti přijdou o všechna ta svoje peřička, kterými se tak honosí.

Modlím se k Bohu, aby nad Tebou držel ochrannou ruku a aby Tě na frontě chránil od všech hrůz. I když Ty sám si říkáš bezvěrec a nevěříš v Boha, já vím, že On Tě miluje stejně jako nejméněšího ze svých kněží. Až válka skončí, snad Tě o tom konečně přesvědčím. Třeba konečně shodíš tu svoji slupku drsného cynika, do které jste se vy všichni v uniformách zabalili. Pamatuji, miláčku, že dřív nebo později mír prostě bude a potom se nám splní všechny naše sny.

Přemýšlela jsem o tom, že bych teď mohla jet na praxi do Mnichova nebo do Cologne. Mým snem je, abys sem přijel a studoval medicínu nebo tak něco. Prosím, slib mi jednu věc: i kdybys měl možnost udělat kariéru, nezůstávej v armádě.

Za šest měsíců dokončím speciální zdravotnický kurs a pak už se budu moct věnovat jenom nám dvěma.

Věřím, že až přijedeš, bude už doma všechno hotové a přichystané pro Tebe.

Ale - radši ne. Věřím tomu, že to nebude trvat tak dlouho, než se ke mně navždy vrátíš. Chtěla bych, abys přijel už dnes. Ted' hned!

Táta s mámou si pomalu zvykají na to, že mají zetě. Ze začátku byli pochopitelně trochu ohromeni, a měl jsi vidět tatínka, když jsem mu řekla, žeš byl ve vězení a v koncentračním táboře a že ted' sloužíš u trestního pluku! Nejdřív si myslel, že jsem se úplně zbláznila, ale potom jsem mu to pořádně vysvětlila, řekla mu, že jsi „politický“, a to už vzal a řekl, že dokud se budeme milovat, nic se neděje.

Nebudu Ti psát o politické situaci, protože o tom jistě víš své.

Určitě vás informují dost dobře. Spokojím se s pomyšlením na to, že jedna dovolená není tak moc. Brzo přijde doba, kdy my dva budeme moct být spolu navěky.

Kromě toho, celá tvoje dovolená by byla jedno veliké trápení, protože já bych celou dobu myslela na to, že budeš muset odjet zpátky, a ty taky.

Posílám Ti maličký zlatý křížek. Nosila jsem ho na krku od té doby, co jsem byla ještě maličká holčička.

Ted' patří Tobě. Nos ho tak, jak jsem ho nosila já; bude Tě chránit od všeho zlého. Každý večer ho polib, stejně jako já políbím Tvůj prstýnek. Miláčku, drahý Svene, miluju Tě tak, až mě z toho bolí srdíčko, a pláču radostí, když si pomyslím, že se už brzo potkáme a že potom už tě nikdy nenechám odejít. Jsi můj, jenom můj a nikoho jiného. Je mi úplně jasné, že ted' se trošičku zamiluješ do nějaké ruské dívky, nebo třeba do nějaké Němky ve vlaku, ale taky vím, že nikdy neprožiješ s nikým to, co se mnou; a proto Ti už dopředu odpouštím, že se budeš líbat s cizími ženami a že tě budou utěšovat.

Nežádám Tě, abys žil jako mnich - jenom mi musíš slíbit, že se nepustíš do ničeho, o čem bys mi potom nemohl vyprávět.

Nedokážeš si představit, jak jsem plakala, když mi náš vynikající Starej napsal, že Tě zabili. Byl to ten nejkrásnější, ale taky nejsmutnější dopis, který jsem kdy četla. Bylo to hrozné, ale ještě nic to nebylo proti šoku, který jsem měla o jedenáct měsíců později, když došel dopis od Tebe, ve kterém stálo, že jsi ve vězení. Poprvé v životě jsem omdlela; dostala jsem horečku a týden jsem proležela v posteli. Úplně jsem se zhroutila. Ale byla jsem šťastná!

Ty tvrdíš, že v Boha nevěříš, ale já věřím tomu, že to byl On, kdo nad tebou držel stráž, protože ty jsi pořádný muž a tvoji kamarádi taky. Máš svoje chyby a slabé stránky, ale jsi člověk a máš lepší srdce a jsi daleko upřímnější než ti, kteří neustále přebírají růženec. Nemysli si, já nenávidím kněze a svatoušky zrovna tak jako Ty. To jsou ti, kteří jenom svatouškovsky přisluhují pánům a o Bohu a pravé víře neví nic. Ale kněz, který káže milosrdenství, nezabrání pokrytcům v tom, co dělají. Nesmíš si myslet, že když mu nasloucháš, že se tím stavíš do stejné řady s těmi zlými pobožníky. Chtěla jsem, abys to pochopil, a ty to jednou určitě pochopíš, tím jsem si jistá.

Ale ted' už musím končit. Můj drahý, milovaný Svene, naposledy Tě prosím, abys tam na sebe dával pozor. Víím, že to není jednoduché, ale nenech se nakazit takovým tím cynismem, co ho mají na frontě všichni. Věř tomu, že ve světě se dá najít taky spousta dobra.

Bud' opatrný, jak jen to bude možné; to vždycky trošku pomůže tomu, aby ses mi vrátil domů živý.

Možná to bude Nový rok, který nám i všem ostatním přinese štěstí.

Tvá oddaná žena Uršula

* * *

Doufali jsme, že na Vánoce budeme mít trochu klid, ale to byl škaredý omyl. Nejenže nebyl klid, ale navíc jsme museli jako pěšáci do těch nejtěžších bojů.

Na Štědrý den v sedm večer jsem měl nastoupit hlídku na předsunutých pozicích někde v území nikoho.

Po jednom jsme si zalezli do malých děr, asi padesát metrů od sebe. Smysl tady těch předsunutých hlídek byl ten, že měly včas dát signál, kdyby náhodou nepřítel vyslal noční průzkumnou jednotku. Ale at' jsme dávali pozor, jak jsme chtěli, těm hlídkám se stejně podařilo dostat se tam i zpátky. Vždycky jsme potom za rozbřesku objevili, že se jim to povedlo. Někoho z našich jsme našli s podříznutým krkem.

Nebo byla prostě díra prázdná: to znamenalo, že ho Rusové odvedli jako zajatce.

Losovali jsme o to, kdo půjde na hlídku. Von Barring trval na tom, že hlídka na Vánoce musí být

rozdělená takto. Pro tu noc prostě nechtěl nikomu hlídku přidělit. Losy se hodily do jeho helmy. Losovali se nejenom vojáci, ale všichni z celé rot, včetně jeho samotného. Na jednoho lieutenanta vyšla hlídka od 22.00 do 01.00.

A tak jsem strávil Štědrý večer roku 1942 v díře v území nikoho.

Nahoru před sebe jsem si skládal granáty a přichystal nabitý kulomet.

Když držíte takovou hlídku, chce se vám hrozně spát. Je příšerně únavné žít v neustálém napětí, abyste zachytili a porozuměli jednomu každému zvuku, aby vám neunikl sebemenší stín ukrytý ve tmě. A izolace je sama o sobě hrozně uspávající. Zůstanete úplně sám. Ale nejvíc a především vás ochromuje taková divná chuť - chce se vám umřít. Představa toho, že půjdete spát a všechno bude pryč, že usnete a už se nikdy neprobudíte, je velice lákavá. Je to jednoduché a bezbolestné řešení. Všechny věci, o kterých si myslíte, že pro ně stojí za to žít, najednou vyblednou pod nánosem této nereálné představy, stanou se pouhou přízračnou touhou, dalekým unaveným voláním, někdy tak dalekým, že je dost velký problém znovu se prodrat zpátky.

Najednou jsem ztuhl. Uslyšel jsem typický zvuk, jako když ocel narazí na ocel. Bylo to velice slabé, ale v každém případě jsem měl od toho okamžiku oči a uši na stopkách a nervy napjaté k prasknutí. Chytil jsem do ruky granát a čekal; všude bylo ticho. Potom jsem najednou ucítil, jak mi v žilách tuhne krev: něco proklouzlo těsně vedle mojí díry. Začal jsem se trást strachy. Už jsem cítil, jak mi někdo přikládá nůž na krk. Kousl jsem se do rtů a zahleděl se do tmy, až mě začaly pálit oči a téct slzy. Pak se mi náraz zdálo, že jsem zaslechl zasvěštění lyží. Neměl bych vystřelit světlici, ptal jsem se sám sebe, ale nechtěl jsem riskovat, že bych se prozradil. Dohoda byla ovšem jasná, v určitých situacích jste prostě museli jednat bez ohledu na svůj život. Když vypálíte světlice, okamžitě vás objeví Rusové, kteří klidně můžou ležet opodál s připravenými mačetami.

Kdesi v dálce srdceryvně zavyl párek vlků, ale jinak byl naprostý klid. Jenom mrazivý klid zimní noci.

Potom náhle ticho prořízl příšerný výkřik a ozval se zoufalý hlas: „Pomoc! Ivan mě dostal!“

Výkřik náraz ustal, jako by někdo zacpal křičícímu ústa. Vlasy mi vstávaly hrůzou na hlavě. Když jsem v té tmě rozeznal nějaké postavy, hodil jsem na ně vztekle pár granátů a pokropil je dávkou z kulometu.

Jako šilený jsem vypálil několik světlic a za chvíli byl celý náš sektor v jednom ohni.

Bylo nás tam devět. Šest se nevrátilo zpátky. Pět skončilo s dírou v krku, ten šestý tam prostě nebyl.

Čekali jsme na vánoční poštu, ale ta nedorazila. O půlnoci se ozvaly z ruské strany reproduktory, a my jsme se dozvěděli proč.

„Haló! Zdravíme 27. tankový pluk! Přejeme vám šťastné a veselé Vánoce! Kdybyste náhodou nevěděli, kde jsou vaše balíčky a dopisy k Vánocům, tak se přijďte podívat sem k nám! Máme je tady všechny pěkně na hromádce a vašeho pošťáka taky. Dopis dneska má...“

Potom vyvolali jména všech těch, kteří dostali balík nebo dopis.

Když přečetli všechny, promluvil zase ten hlas:

„Soudruzi od sedmadvacátého! Teď vám z těch dopisů něco přečteme, takže sami uvidíte, že to jsou opravdu dobré dopisy. Třeba tady, jedno psaní pro pana Kurta Hessnera. „Drahý Kurte,“ píše se tady, „dneska večer byl nálet... bomba spadla přímo na náš dům... otec je... hrozně smutný!“ Jestli si pan Kurt Hessner přeje slyšet zbytek, ať přijde za námi.“

Z každého dopisu přečetli kousek, aby to vypadalo tak, že většina našich příbuzných a přátel je buď mrtvá, nebo zmrzačená, případně že se jim něco strašného přihodilo. Spousta lidí se ze strachu a obav skoro zbláznila a výsledkem toho všeho bylo to, že pět lidí si opravdu pro svoje dopisy k Rusům šlo. Když se rozednilo, uviděli jsme tři mrtvé Rusy. Leželi přímo před tou dírou, ve které jsem byl v noci schovaný, a stopy po lyžích byly jenom dva metry od nich.

* * *

Jednoho dne Porta beze stopy zmizel. Patnáct nejstarších a nejzkušenějších mužů dostalo propustky, měli jsme udělat štáru a najít ho. Dokonce leutnant Holler na nás naléhal a trval na tom, abychom ho vzali také. Než jsme vyrazili, sundal si všechny výložky a hvězdičky. Na chvíli jsme zůstali ležet před ruskými zákopy a snažili se zjistit, kde mají hlídky. Pak jsme je přepadli a naházeli jim do krytu pár granátů.

Trošku jsme se v těch úzkých zákopech s plamenomety a kulomety vyřádili. Celá ta záležitost trvala nanejvýš pár minut, potom jsme byli zpátky i se dvěma vězni. Okamžitě po návratu jsme ty dva začali vyslychat.

Když jsme jim popsali Portu, oba dva vyprskli smíchy.

„Ten soudruh je naprosto šílený,“ řekl nám jeden. „Teď právě sedí s našim komisařem u stolu a zpíjejí se do němoty. Chce koupit medvědí kožich a bednu vodky a nabízí za to pět tisíc cigaret.“

Na otázku, jak se tam dostal, odpověděli, že ho zajala hlídka.

O dva dny později se naše bolest trochu uklidnila. Pořád ještě po něm nebylo ani stopy a my jsme ho začali pomalu oplakávat.

O týden později přišel. Přišoural se do vesnice, měl na sobě těžký ruský důstojnický kožich a přes rameno nesl velkou brašnu, která vypadala velice těžce.

„To máme dneska ale krásné počasí!“

To bylo všechno, co řekl. Obestoupili jsme ho ze všech stran a nemohli uvěřit svým vlastním očím.

„Doufám, že nejdu pozdě na oběd? To by byla škoda, protože mám s sebou nějakou kořalku!“

V tašce měl šest lahví vodky a těch pět tisíc cigaret přinesl zpátky taky.

„Ruští komisaři prostě to očko hrát neumí,“ řekl Porta, a to bylo všechno, co jsme z něho dostali ohledně jeho prapodivného výletu na druhou stranu. Žádné rozumné vysvětlení ostatně ani existovat nemůže.

Šest lahví vodky, brašna a zbrusu nový důstojnický kožich.

Válka ale dokáže nachystat překvapení!

27. tankový pluk utrpěl obrovské ztráty, a tak k nám veteránům přiřadily nové posily. CO byl mrtvý, takže oberstleutnant von Lindenau se stal oberstem. Major Hinka se stal oberstleutnantem a velitelem praporu a von Barring hauptmannem 5. roty. Ze Starýho udělali feldwebela a velitele čety. Nás pět teď dostalo nový druh tanku, kterému se říkalo „panter“. Od té doby se stal novou zbraní celé 3. čety. Porta se měl stát unteroffizierem, ale důrazně to odmítl. Bylo z toho hrozné pozdvižení, ale nakonec to dopadlo dobře.

Oberstleutnant Hinka řekl:

„Tak dobře, ty rezavá opice, nebudeš unteroffizierem, ale stabsgefreiterem. To už bude v pořádku?“

To už bylo v pořádku, protože stabsgefreiter byl pouze nadřízený voják a ne NCO.

Náš kocour Stalin dostal miniaturní vojenskou knížku a udělali jsme z něj obergefreitera. Na jeho novou blůzu jsme mu přišili řádné prýmký. No a při té příležitosti se s námi samozřejmě fantasticky ožral.

Smrt se blíží „Svene, pojd' sem. Tady je šnaps. Napij se a dej si prosím tě pořádně. Ty svině! Ty prašivé svině! Až to tady skončíme a vrátíme se zpátky, tak jim ani Bůh nepomůže!“

Porta se zeptal, co se to vlastně přihodilo.

„Přečtu ti dopis,“ řekl Starej. „A ten šnaps sem! Svene, prosím tě, chlastej, ať zapomeneš. Přisahám, že nebudeš pít sám.“

Otevřel dopis od Uršulina otce.

Mnichov, duben 1943

Drahý synu, mám pro Tebe hroznou zprávu. Musíš ji brát tak, jak je, a musíš se s ní vyrovnat, jak jen to bude možné. Slib mi, že se nezlomíš a že neuděláš nic ukvapeného, až si to přečteš.

Naše milovaná, statečná Uršula je mrtvá. Zavraždili ji nacisti.

Až přijedeš do Mnichova, všechno Ti to dopodrobna povyprávím, zatím Ti musí stačit tento krátký dopis.

Na univerzitu přišel jeden známý agitátor a měl oslovit studenty.

Jeho proslov byl ale přerušen demonstrací. Zavřeli spoustu mladých studentů a mezi nimi taky naši drahou holčičku. O pár dní později je odvezli k lidovému soudu a odsoudili k smrti. Když vynesli rozsudek, Uršula jim řekla: „Blíží se den, kdy vy, naši soudci a žalobci, budete sami stát na místě obžalovaných a naši přátelé budou soudit vás. Můžete si být jisti, že potom vaše hlavy taky skončí pod sekyrou!“

Tohle řekla těm náckům, kteří ji soudili, a jestli ještě někde na světě existuje spravedlnost, tak se ukáže, že měla pravdu.

Mluvil jsem s ní den předtím, než ji popravili. Poprosila mě, abych Ti vyřídil, že bude umírat s Tvým jménem na rtech. Prosí Tě, abys dál věřil v Boha, a věří tomu, že se setkáte v nebi.

Její hrdá odvaha udělala na dozorce ve věznici dojem. Přinesli jí na posledních pár dní spoustu věcí, které do vězení jinak nosit nesmí. Ale ona byla tak hrdá, že od lidí, kteří nosili tu nenáviděnou uniformu, odmítla cokoliv vzít.

Jeden z mých přátel viděl tu popravu. Řekl mi, že zpívali spoustu zakázaných písní tak nahlas, že to bylo slyšet po celé věznici. A ostatní vězňové se z oken přidávali. Neutišili je ani výhrůžkami, ani bitím, a když popravili posledního, ze všech cel se ozýval hrozný křik: „Násilí! Násilí!“, a potom všichni zpívali Red Wedding. (Rudý Wedding - revoluční píseň. Wedding je berlínský okrsek.) Hned jak ten dopis dočteš, tak ho spal. Posílám ho po dobrém příteli, který jede právě na frontu, někam tam, kde jsi právě teď ty. Přikládám medailónek s její fotografií a ústřížek jejích vlasů.

Milý synu, Uršulině matce to zlomilo srdce. Nikdy jsme Tě sice neviděli, ale moc Tě prosíme, abys přijel a navštívil nás, hned jak to aspoň trochu půjde. Bereme Tě jako vlastního syna a prosíme Tě, abys nás, náš domov a všechno, co nám patří, bral tak, jako by to bylo Tvé. Posíláme Ti co nejupřímnější pozdravy a co nejpevněji doufáme, že všechno dobře dopadne. Doufám, že se co nejdříve uvidíme. Líbá Tě,

Když Starej skončil, zůstali jsme beze slova sedět jako přimrazení. Kouřili jsme, a do pokoje v té špinavé malé chalupě se pomalu vkrádal soumrak. Třásl jsem se, protože celou tu dobu jsem měl před očima, jak Uršulina hlava padá do koše s pilinami, jak jí krev tryská z krku tenkým proudem, vlasy ztuhlé a lepkavé od krve, oči vytřeštěné dokořán a bez výrazu, jak hledí vstříc nebi, kterému tak věřila. Naprosto přesně jsem viděl, jak sebou její teplé tělo škublo a nakonec bylo lhostejně zakopáno do země.

Já jsem věděl, jak to přesně vypadá. Znal jsem to do detailu, protože jsem to mnohokrát sám viděl. Předtím než mi v tom ostatní stačili zabránit, zamáčkł jsem pojistku na pistoli a rozstříleł dřevěný kříž a obrázek Madony, které visely na stěně. Potom jsem si dal láhev k ústům a vypil ji na jeden ráz. Starej se mě snažil uklidnit, ale já jsem v té chvíli byl úplně šílený. Dal mi pěstí a já šel k zemi.

Když jsem přišel k sobě, sedli jsme si a pili; pil jsem tak, jako nikdy předtím. Spoustu dní jsem se musel v jednom kuse dopovat šnapsem. Začal jsem pít, hned jak jsem se probudil, a pil jsem do té doby, než jsem byl zase úplně namol. Nakonec to už bylo i na Starýho moc. Spolu s Portou mě vytáhli na dvůr a strčili mě do dřevěného koryta. Tam jsem zůstal ležet, dokud jsem zase nepřišel k sobě. Dalších pár dní mě ani na chvíli nenechali jen tak sedět. Když jsem šel spát, byl jsem k smrti unavený. Hned jak jsem se ráno probudil, vytáhli mě zase ven a tam mě polili ledovou vodou. To pomáhalo. Pomalu jsem začínal mít zase hlavu čistou - čistou, studenou a mrtvou.

Stal se ze mě vztekłý a šílený lovec lidí. Nikdy jsem neuvažoval víc jasně. Na post v zákopech jsem si bral odstřelovačku s teleskopickým hledím a odstřeloval jsem jednoho Rusa za druhým.

Vždycky když jsem uviděl, jak některý z nich vyskočil do vzduchu, měl jsem hroznou radost. Další kulka našla svůj cíl. Jednoho dne přišel hauptmann von Barring, stoupl si za mě a tiše mě pozoroval. Nemám ponětí, jak dlouho tam mohl stát. Zasmál jsem se a řekl mu, že jsem jich dostal sedm za půl hodiny. Beze slova mi sebral pušku a odešel. Dlouhou dobu jsem jen tak seděl, hleděl do země a plakal. Měl pravdu, pochopitelně.

Velice přesně si vzpomínám na následující den. Měl jsem v ešusu polívku. Starou hovězí polívku.

Najednou se ozvala rána a po noze mi začalo téct něco horkého. Tak, a máš nohu pryč, pomyslel jsem si. Ale byla to jen zadní čtvrtka starého hovězího. Ta exploze vyhodila do vzduchu celý kuchyňský vůz. Kolem dokola leželo pět těl a na zemi obrovské kaluže polévky a krve. Metr ode mne ležela noha i s botou a vedle toho zbytek těla.

Naložil jsem si na záda tu zadní čtvrtku krávy a šel jsem zpátky k naší ubikaci. Ten den jsme měli hostinu. „Jeden člověk odejde, jeden se narodí,“ řekl Porta-filozof.

Nikdo jiný by nic jiného neudělal. Prostě jsem si odnesl to maso, co se dalo jíst, a pochutnali jsme si na

něm. To, že jsem nepomohl zraněným, to nebyl cynismus. To byla válka. Válka už je taková. Od pomáhání tady byli jiní. Kromě svých nejbližších druhů vám ve válce nezáleží vůbec na nikom. Bitva se rozpoutala znovu, až když přišlo jaro a cesty a pole byly dost suché a tuhé na to, abychom po nich zase mohli jezdit.

* * *

Láhev vodky obešla naposledy kolo. Starý mi strčil cigaretu do pusy. Hltavě jsem nasál kouř do plic. Čelo jsem měl přitisknuté na gumový lem kukátka periskopu a pozoroval jsem rozbitou zemi. „Všem tankům - pal!“

Rozpoutalo se řvoucí peklo. Vedro uvnitř tanku bylo strašné.

Valili jsme se přes ruské zákopy jako lavina. Na volné stepi stálo nekonečné množství hořících tanků a vstříc modravému nebi se z nich valil hustý černý kouř. Tanky nebraly žádné zajatce.

Tanky jenom zabíjely a ničily. Nebyli jsme žádné lidské bytosti, byli jsme jenom automaticky se pohybující stroje.

T 34 přešly do protiútoků, takže jsme neměli čas zabíjet procházející dělostřelce. Museli jsme bojovat o holý život.

Střelecká věž se i s tou obrovskou hlavní otočila a mrskala na řvoucí T 34 granát za granátem.

Nebyl jsem daleko od zadušení. Mezi čelem a prsami jsem cítil podivné napětí, jako kdybych byl v sevření železných kruhů, které mě pomalu drtí. Pomyslel jsem si, že za maličkou chvíli se přestanu ovládat a že budu muset nechat poklop otevřený a vyskočit z té ocelové bestie. Naráz se ozval ohromný řev a tank se s trhnutím zastavil. V tu samou chvíli vyšlehl z jedné strany tanku modročervený plamen. Přes mlžný opar jsem viděl Pluta a Portu, jak vyskakují z předních krytů, a Stege zběsile bouchal na zavřený kryt od věže. Celá ta věc trvala snad jednu sekundu.

Potom jsem přišel k sobě a udělal jsem, co jsem měl: zdvihl jsem poklop a skočil daleko od tanku.

Z tanku vyšlehly kolosální plameny. Naráz se začal nafukovat jako balón a s obrovským rachotem explodoval, a my jsme mohli jenom lapat po dechu. Do ruda rozžhavený kov lítal vzduchem.

Když jsme se vrátili zpátky k jednotce, vlezli jsme si do jiného tanku. Porta nesl Stalina pod rukou.

Vyprášili mu kožich pořádně, ale nebylo to tak hrozné, jak to na první pohled vypadalo. Vodka vypil se zjevným potěšením.

Poslali nás do Dnětropolrovska pro nové tanky. Za pár dní už jsme byli zpátky ve válce, která pokračovala s neztenčenou zuřivostí už desátý den. Všichni, co měli ruce a nohy, šli do toho. Šli bojovat a nechat se zabít. Nekonečné davy rezervistů se obrovskou rychlostí valily po cestách, a jakmile došly na frontu, prostě a jednoduše se ztrácely. Vypadalo to, jako když přikládáte do kamen.

* * *

Od doutnající planiny, na které kdysi stála vesnice Senkov, se blížil plnou rychlostí tank T 34. Bleskově jsem zamířil a odjistil pušku. Buď já, nebo on, kdo první vystřelí, vyhrává.

Zamířil jsem napravo na obruč za střeleckou věží. T 34 tam měly slabé místo. Stupnice periskopu mi tančily před očima. Protilehlé body náměrného mechanismu se setkaly a granát se s výbuchem vydal na cestu. Druhá rána se ozvala ještě předtím, než střela opustila hlaveň. Střelecká věž T 34 vyletěla do vzduchu. Než stačila posádka vyskakat, celý tank explodoval. Tak takhle to tedy bylo.

Mezi hořícími domy zuřila divoká bitva. Z jednoho okna pálil ruský kulomet přímo do našich pěšáků.

Porta otočil tankem a hromada cihel a malty se rozletěla do všech stran. Vyděšení Rusové se přimáčkli k jedné zdi. Dali jsme jim plnou dávku a šli k zemi. Projeli jsme domem skrz naskrz a zanechali za sebou oblaka prachu. Tak takhle to tedy bylo.

Kousek dál se tucet vojáků snažil nacpat do úkrytu. Mačkali se k mazlavé zemi, a pak zjistili, že se na ně valíme my. Okamžitě vyskočili a hnali se směrem k domu. Jednomu z nich se zachytila nohavice o plot.

Než si ji stačil sundat, zbyla z něj jenom krvavá skvrna pod našimi pásy. Tak takhle to tedy bylo.

Stromy se kácely. Projížděli jsme skrz zdi, drtili jsme lidi v hnědých uniformách. Někdy byste si měli zkusit, jaké to je - sedět uvnitř tanku a slyšet ránu, jak vám kulka práskne do věže, a měli byste ji slyšet

dřív, než si uvědomíte, co za ránu to vlastně je. Kulomet byl schovaný za hradbou z kamení. „Olízni je trošku plamenometem,“ řekl Starej. „A jako zákusek přidej jeden vysoce explozivní.“ V mžiku jsem odjistil plamenomet. V momentě, kdy vyplivl plamen na střelce, explodoval mezi nimi náš 10.5 HE granát. O tři minuty později, když jsme se valili přes to místo, zbyly tam jen hromádky nedefinovatelné hmoty, nad zemí tančily plameny a všechno bylo spálené a černé.

Dál. Dál. Kupředu. Kudy přejely široké tankové pásy, nezbyla ani špetka života. Při pohledu na lidská jatka na jaře 1943 jste si uvědomili, jak moc by uniforma tankových jednotek slušela šklebící se smrti. Po chvíli jsme se vždy zastavili, abychom doplnili zásoby nafty a munice a zkontrolovali motor. Běda tanku, jehož motor se uprostřed bitvy porouchal. Za tři minuty byl prostřílený skrz naskrz jako řešeto. Zrovna jsme měli v práci velickou várku T 34. Tady ty hrozné ruské tanky byly úžasně silné a rychlé. Jejich výzvu jsme si dovolili přijmout pouze s našimi novými typy, jako byly Tigery a Pantery. Naše i ruské dělostřelectvo drželo nad touto bitvou suchozemských křížníků ochrannou ruku. Byla to největší tanková bitva celé války. Padla tma, ale navzdory obrovským ztrátám lidí i techniky pokračoval v ukrajinské stepi zuřivý boj. Zatímco zásobovací jednotky doplňovaly, co v tanku chybělo, dopřáli jsme si pár hodin tolik potřebného spánku. Pak nás zatřesením probudili. V polospánku jsme se odpotáceli do naší plechové krabice. Tam na nás zásobovači nahodili naši výstroj a pomohli nám dovnitř. Matně jsem zahlédl, jak feldwebel podává Portovi kocoura Stalina; potom už motor zařval a naskočil.

Když byla konečně po čtyřech dnech bitva přerušena, 27. tankový pluk byl skoro vyhlazen. Vyhořelé vraky našich tanků ležely poházené ve stepi. Ze čtyřiceti kusů nám zůstaly dva. Ze čtyř stovek lidí zůstalo naživu osmnáct.

Spousta chlapů z osádek ležela mrtvá a ohořelá uvnitř vraků. Tři až čtyři kilometry kolem dokola byly stále ještě hořící T 34.

Ti, kteří unikli hrdinské smrti upálením a dostali se do nemocnice usmažení jenom z poloviny, křičeli bolestí. A ne pár dní, ale spoustu měsíců, a někteří roky.

Přes noc přijely nové tanky a nové posily. Naše bojeschopné tanky byly spolu s těmi od ostatních jednotek přes noc znovu připraveny. Dokud to ještě šlo, tak jsme se pokoušeli usnout.

Seděli jsme v tanku, oči přitisknuté u periskopů a hledí; na druhý den ta šílená tanková bitva pokračovala, a dál a dál, den za dnem.

Z rezervních praporů v Německu a okupovaných zemí přijížděl nepřetržitý zástup čerstvé potravky pro nenažrané kanóny. Byli to kluci kolem sedmnácti osmnácti let, kteří měli za sebou sotva šest týdnů výcviku. Velice dobře pochodovali a salutovali a taky velice rychle umírali. Někteří byli poněkud starší. Byli to lidé kolem padesátky a přišli z koncentračních táborů. Hitler si sám pod sebou podřezával větev. Nemocnice taky plnily svoji mizernou normu - bledí, hubení ranění často s horečkou byli najednou zdraví jako rybičky a mohli jít střídat; ostatně domnívám se, že obvazy nijak nebrání tomu, aby vás zastřelili.

V Kubjansku, u řeky Oskol, jsme po sobě s T 34 vypálili zároveň.

Trefili jsme se my i oni, ale ruský tank začal hořet a upadla mu věž. My jsme utekli, ale měli jsme zničené dvě hřídele a utržených pět článků pásu. To byla ale pěkná smůla, protože naše rota se právě stahovala a my jsme zůstali za ruskou linií ponechání svému vlastnímu osudu. Skryli jsme se v křoví, dokud se nesetmělo, a pak jsme těch pět článků a dvě hřídele pokusili vyměnit. Byla to šílená práce. Nervy jsme měli napnuté, až to bolelo, protože celou dobu jsme museli pozorovat jenom sto metrů vzdálenou cestu, po které jela nekonečná kolona ruských tanků.

Až pozdě v noci se nám podařilo opravu dokončit. Mohli jsme tedy vyjet, ale čekali jsme na vhodný okamžik. Já a Porta jsme seděli na věži, na hlavě ruské čapky, a čekali jsme, kdyby se nějakí Ivani ukázali. Výložky jsme si zamazali bahnem. V pravou chvíli jsme se zařadili za tři T 34, a tak jsme jeli kilometr za kilometrem, až jsme dosáhli palebné linie; naši tři průvodci odbočili doleva do vesnice a my jsme pokračovali rovně. V hlavní ostrý náboj, byli jsme připraveni vypálit po komkoliv, kdo by se nám připlétl do cesty. Stege byl připravený okamžitě nabít další.

Kulometry a plamenometry byly v pohotovosti zrovna tak. Konečně jsme dojeli ke svému pluku.

Ráno zazněl poplach a naši četu poslali dopadnout nějaké T 34 a KW2, kterým se podařilo prorazit palebné linie, a teď dělali spoušť. Vyburcovali ze spánku celý prapor, který byl ubytovaný v Isjumu, a vůbec se po všech stránkách chovali jako horda hlučných divokých prasat.

Jako psi, když zachytí stopu, se naše dva tanky řítily koleje, které mohly patřit těm T 34 a KW2. Když jsme vyjeli na horizont, zahlédli jsme je na okraji vesnice Svatov. Viděli jsme pouze ty tři T 34, a z toho nám vyšlo, že ti ostatní asi dělají paseku někde jinde. Když se schovaly mezi domy, plnou rychlostí jsme sjeli z kopečka a začali je pronásledovat. Skryli jsme se v okolí malého rybníčku do nějakého křoví a doufali jsme, že se nám povede dostat se k nim o něco blíž. Druhý tank zaujal pozici za dlouhou budovou a tam čekal. Asi to byla škola nebo něco podobného. My jsme vyrazili kupředu, až jsme se k těm dvěma přiblížili na sotva padesát metrů.

Starej se ke mně připlazil a zkontroloval, jestli mám dělo dobře nastavené. Špatný výstřel znamenal smrt. Potom zazněla rána.

Hlaveň sebou trhla dozadu a Stege zahodil další patronu. Pohotově jsem otočil věž a zacílil periskopem na druhý tank. Dělo zařvalo podruhé a výstřel na krátkou vzdálenost prostě utrl tomu druhému tanku horní část. Oba T 34 byly v plamenech a my jsme se na místě obrátili a uháněli zpátky na pomoc našemu druhému tanku, který byl, soudě podle urputné střelby, pravděpodobně napadený. Ujeli jsme sotva pár stovek metrů a zahlédli jsme jednu z KW2. To jsou ohromní obři, vyzbrojení pěti kulomety, plamenometem a 15cm dělem, které trčí z obrovské věže. Zastavil se napříč ulice a jeho kulometry spustily mohutnou symfonii. Když vystřelil z hlavního děla, dunělo nám v uších. Ty největší granáty svištěly vzduchem a působily jako hurikán.

Stege nabil S-granát, jediný, který byl schopen prorazit tlustý trup KW2. Když jsme vystřelili, vyšlehl z hlavně oheň. Ke své hrůze jsem zjistil, že jsem zamířil příliš nízko. Granát explodoval tomu obru na pásech. Když to Porta a Starej uviděli, vztekli se na mě, že jsem neschopný. Naštěstí se KW2 začal pomalu otáčet.

„Střílej, znič ho!“ zařval Starej. „Na co tam proboha čumíš?“

Naše dělo znovu promluvilo a S-granát přistál z boku na KW2. Na chvíli se zastavil a pak se zase začal otáčet.

„Porto, dělej, střílej proboha!“

Starej mě odstrčil od zaměřovače a sedl si za něj sám. V mžiku otočil dělem a zaměřil; hned potom dělo ještě pětkrát vystřelilo.

Uvnitř toho obra se ozvala obrovská exploze. Bylo ale divné, že nezačal hořet. Věž měl vyrvanou z ložisek a visela mu po boku.

Vyskočili tři chlapi, ale okamžitě jsme je kulometem sundali.

Starej jim věnoval ještě dva S-granáty, a potom už z něj šlehal plameny a stoupal kouř.

A tak jsme strávili celý den. Večer už nám nezbyl ani jeden tank.

Připojili jsme se za von Barringa a jeli zpátky na pozice. O tři dny později, celkově po osmi dnech nepřetržitých bojů, byl náš pluk vyřazen z boje. Jeli jsme do odpočinkových ubikací do vesnice Achtyrka.

Možná se někomu tady ten popis bojů bude zdát romantický a vzrušující. Podívejte se: každý boj na život a na smrt je dramatický; odvede vás od starostí všedního dne, nebo alespoň je odsune do pozadí. Ale pro sázku se smrtí nemusíte chodit zrovna do války. Ten samý osvobozující pocit můžete zažít i jinde, je tam jenom jeden rozdíl: výsledek není tak krutý a rozhodně nepřijdete o život.

Jen málokdo se dívá na válku jako na něco romantického a vzrušujícího. Pro většinu lidí je to špinavá, bolestná a nekonečně monotónní věc. Krásná se může zdát někomu, kdo stojí a mačká knoflík, který je ve skutečnosti hrozně, hrozně daleko od toho, co chtěl doopravdy vidět. Válka je špatný způsob, jak si užívat životních výšin. Zanechá ve vás zklamání, a když se pak vrátíte zpátky, zjistíte, že jste vlastně neměli žádný rozumný důvod. Zjistíte, že jste ztratili jakýkoliv kontakt s tím, od čeho jste odešli. Jste neklidní (ano, říká se tomu neklidní) a nervy máte v háji. To platí jak pro vítěze, tak pro poražené.

Tragédie vítěze je přitom možná daleko větší, než tragédie poraženého. Je to sice vítěz, ale koho porazil?

Ve jménu čeho zabíjel? Když jel do války, bylo všechno jiné, protože věřil několika jednoduchým pravdám, ale když se zbavily nánosu hrdých slov, ve kterých byly servírovány, ukázaly se beznadějně. Poté, co se Rusové stáhli do Bjelgorodu na řece Doněck, se německá jarní ofenzíva zastavila. Po celé frontě byla utopena v krvi, od Arktického oceánu až po Černé moře zmrtvěla. Ani letadla už nelétala. Bylo to rozkošné léto.

„Nejdřív bych si udělal koupelnu,“ řekl Porta. „Byla by tam sprcha, a když byste si pod ni stoupli, byl by to pocit, jako když se koupete v něžném jamím dešti; a až by mě to omrzelo, přišlo by pár mladých dívenek a spolu bysme si vybrali jeden z mých sedmatřiceti pokojů a tam bysme spolu pěkně odešli... Jedna po druhé by si pěkně sedla vedle mě, krmila mě hrozny a ananasem. Pak by přišla druhá várka a přinesla by vodní dýmky, spoustu dýmek a v každé jiný tabák. Dívky by zapalovaly dýmky jednu za druhou, přikládaly mi je k ústům, a já bych jenom tak ležel, bafal a pouštěl obláčky dýmu... Ty dívky by všechny voněly po fialkách. Když bych si přál jíst, nakrájely by mi jídlo na malé kousíčky a foukaly na ně, aby vychladlo, a kdyby bylo tuhé, že by se muselo žvýkat, samozřejmě by to udělaly ony, abych se s takovýma hloupostma nemusel otravovat...

„Mám takový pocit, že bys měl mít ještě pár ženských na to, aby ti vytíraly prdel, až půjdeš na hajzl!“ „Už jste četli, co napsal Asmus?“ vpadl do toho Pluto. „Kdyby jenom polovina z toho byla pravda, vůbec by mě to nevadilo, kdybych měl ruce i nohy pryč. Prej už ho to vůbec nebolí, ani trošku. Představte si: hajzl ti nosí až do postele, a když se náhodou poděláš, tak se o tebe s láskou postará nějaká rozkošná sestřička. A vypadá to tak, že každý den dostává na jídlo bramborovou kaši a sekanou šunku a vždycky v neděli dvě vejce! Tady ti mrzáci si žijou jako prasata v žitě... Má ten Asmus ale štěstí!“

Malý mír Rusové nás zavalili spoustou pamfletů a propagačních letáků. V jednom stálo, že Hitler před týdnem umřel a Stalin že je na smrt nemocný. Hitlera zastřelil jeden z jeho generálů, ale jeho smrt se stala nacistickým tajemstvím číslo jedna. Totéž v bleděmodrém bylo v Rusku se Stalinem, jeho nemoc tajilo politbyro. Pamflet byl zakončen výzvou:

Muži, pozemní i námořní jednotky, Rusové i Němci!
Spojte své síly pro svobodné Německo i Rusko! Obraťte své zbraně proti vašim opravdovým nepřátelům, proti SS a gestapu, proti vrahům, kteří střeží německé kriminály, proti těm, kteří nesmyslně protahují válku, proti těm odporným stvůrám, kteří mají válku rádi! Nečekejte ani chvíli, jednejte okamžitě. A vy, vojáci, kteří bojujete za matičku Rus, zastřelte své GPU a komisaře! Jak dlouho vám ještě budou poroučet tahle monstra, která znásilňují vaše ženy, sestry a dívky, zatímco vy proléváte na frontě svou krev? Vojáci německé i ruské armády! Přestaňte střílet na své bratry, namířte na vrahy z SS a GPU!
Armáda svobody

Tento leták jsme četli velice vážně a vzrušeně. Byli jsme ochotni uvěřit jakékoliv, byť i nepravděpodobné zprávě o tom, že je Hitler mrtvý, a tudíž že půjdeme brzo domů a vyřídíme si s tou jeho partou účty. Revoluci jsme brali jako hotovou věc a domnívali jsme se, že nemůžeme nevyhrát. Porta řekl zamyšleně: „Nejdřív musíme napravit ty škody, co jsme tady napáchali, a nechat to tady Ivanovi tak, aby to vypadalo jako ze škatulky.

Poskládejte jim cihly pěkně na hromadu a oni zahodí ty pušky a zase postaví to, co jsme jim zbourali. Takže radši bysme měli zpátky postavit jeden nebo dva mosty, a vůbec bysme měli napravit spoustu škody. Až jim budeme jejich zemi předávat zpátky, aby to tady vypadalo trochu k světu.“

„A co města u nás doma v Německu?“ vykřikl Starej. „Angláni nám taky nepomůžou postavit naše mosty, na to můžeš vzít jed!“

„Tím si nebud' tak jistý,“ řekl Porta, a znělo to velice přesvědčivě. „Docela dobře by se mohlo stát, že my a Rusové ty Anglány vyučíme, jak se mají chovat. Ovšem naši letci zase budou muset jít a trochu napravit tu spoušť, kterou napáchali v Anglii.

Jinak to fakt nepůjde.“

Pluto vzpomenul Francii a vůbec všechny země, kde jsme po sobě zanechali spoušť, s tím bychom pochopitelně měli taky něco udělat. Porta na to řekl:

„Tak to vypadá, že v nejbližší době budeme mít kurevsky moc práce. Ale ať už se stane cokoliv, důstojníci a generálové si budou muset servat ty svoje výložky a pěkně se pustit do práce s náma. To

není špatný nápad, poslat Goebbelse, Göringa, Adolfa s Himmlerem a taky toho hñupa Rosenberga do Varšavy do ghetta, aby tam trošku uklidili. Zasloužili by si to, makat, až by z nich crčela krev!“

Za pár dní jsme se dozvěděli, jak to vlastně všechno je. Válka pokračovala a vypadalo to, že to nebude trvat jenom chvíli. Náš prapor měl být nasazen coby pěší jednotka v oblasti okolo Doněcka, kde jsme měli vystřídat 14. prapor myslivců. Na frontě byl klid. Když jsme se v noci přesunovali, neslyšeli jsme ani výstřel. Stalin seděl na Portově batohu, měl na sobě upnutou pruhovanou uniformu a spokojeně při cestě vměl. Byl to jediný obergefreiter německé armády, který měl v té době povoleno nosit tropickou uniformu. Sám kommandofeldwebel mu to vepsal do vojenské knížky. Stalin ji nosil předpisově v pravé náprsní kapse, takže mohli přijít třeba všichni buzeranti naráz a říkat si, co chtěli. Pokud šlo o obergefreitera Stalina, bylo u 27. praporu 5. roty všechno v nejlepším pořádku.

Když jsme přejímali pozice, chlapi od myslivců nám radili:

„Dneska na Ivany nestřílejte. Jsou vyvalení támhle o kus dál.

Tady se takový hovadiny jako střílení nedělají!“

Měli jsme je za blázny.

Chvilku potom, co vyšlo slunce, nastalo u Rusů veliké pozdvižení.

Ozýval se křik, volání a různé pozdravy. Bylo vidět, že se docela dobře baví. Pak někteří z nich vylezli ze zákopu a křičeli na nás: „Dobré ráno!“ Zůstali jsme na ně civět jako zjara. Hned nato se nás zeptali, jestli jsme ti noví a jestli jsme se vyspali dobře. Že doufají, že nás jejich pes v noci nerušil - v noci prý dost štěkal. Pak to u nich pěkně ožilo: spousta se jich vyvalila ze stanů a úplně nazí se po hlavě vrhli do řeky. Málem jsme vypadli ze zákopů, jak nám lezli oči z důlků. Rusové na nás z řeky vesele mávali, šplíchali na sebe vodu a volali na nás:

„Lidi, pojd'te sem! Ta voda je tak báječně teplá!“

Nemuseli nám to říkat dvakrát. Okamžitě jsme ze sebe shodili všechny hadry a jenom s čapkami na hlavě jsme v čele s Portou utíkali k řece. Porta skočil i s kocourem. Když Rusové zjistili, že naše kočka se jmenuje Josef Vissarionovič Stalin, nemohli se dosyta vysmát.

„Tak nějak by měla vypadat správná válka, co vy na to?“ zařval ruský NCO. Nezbyvalo nám než vše souhlasit. Oni zakřičeli třikrát hurá na počest Německa a my zas třikrát pro Rusko.

Starej byl šťastný jako malé dítě. „Kurva, chlapi, to je -“ a už to nedorekl, jenom plakal a oči se mu smály. „Doma mi to nebudou věřit.“

Ten den přinesl ještě spoustu překvapení. Kupříkladu vyšlo najevo, že existuje tato nepsaná úmluva: každý den mezi čtvrtou a půl šestou vypálí Rusové pár granátů a my zase budeme střílet mezi třetí a půl pátou. Míří se zásadně do území nikoho. Tam to nemůže rozhodně nikomu ublížit a generálové dostanou svoje. Když už se střílelo z kulometů anebo samopalů, tak jedinečně do vzduchu.

Když Rusové vypálili čtyřnásobnou červenou světlici, znamenalo to, že je u nich na kontrole štábní důstojník, a to znamená, že se bude jen tak naoko trošku střílet z kulometů. Když důstojník odešel, vypálili zelenou. Měli jsme domluvených spoustu signálů, kterými jsme si navzájem zpříjemňovali život. Návštěvy byly na denním pořádku a společné hostiny a pitky pochopitelně také. Mezi oběma stranami vládl čilý obchodní ruch: kupovalo se a směňovalo úplně všechno, co hrdlo ráčilo. Vodka, šnaps, tabák, konzervy s jídlem, deky, zbraně, hodinky, noviny, časopisy... Největší poptávka byla po ilustrovaných časopisech. Když jsme narazili na nějaký obrázek nebo článek, který se nám zdál dost zajímavý, šli jsme si ho k Rusům nechat přeložit, a oni dělali pochopitelně to samé.

Jinak tyto letní měsíce probíhaly v klidném a příjemném monotónním rytmu. V kasárnách v Achtyrce jsme měli na starosti výcvik nekonečného proudu nováčků z Německa. Zaučování bažantů je hrozně nudná práce. Zvlášť když nevíte, k čemu to všechno vlastně je.

Povedla se nám parádní rána. Jednomu nákladňáku jsme ulehčili o osmnáct lahví a padesátilitrový soudek brandy. Byla to tak významná událost, že jsme museli udělat oslavu. Prostě mejdan, jak má být. Pět těch lahví jsme vyměnili za třicet vajec, tři kuřata, pět kilo brambor, nějaké konzervy švestek a rajčat. Do kuřat jsme nacpali nádivku ze švestek, rajčat a spousty dalších dobrot, zalili to celou jednou lahví koňaku a pozvali jsme naše ruské domácí na večeři. Porta si půjčil od jednoho kozáka koně (byl to jeden z těch dobrovolníků, kteří bojovali za Německo), ale protože na něm seděl poprvé v životě, skončilo to tak, že si ten chudák kůň zlomil vaz. Kozák z toho byl celý špatný, nakonec jsme ho museli svázat a spolu s tím

koněm ho naložit na vor a poslat nazdařbůh dolů po řece. Jeden z Rusů nás poprosil, jestli bychom mu nepomohli chytit kočku - dávila mu prý husy. Tohoto úkolu se zhostil opět Porta, a opět k všeobecné spokojenosti. Je sice pravda, že na konci všeho jeho snažení zůstala kočka naživu.

Když ale musel lov kvůli nedostatku střeliva skončit, měl Porta na kontě jednoho psa a tři husy, postřelenou krávu, a kromě toho se mu povedlo prostřelit klobouk toho starého Rusa, kterému ta kočka vlastně doopravdy patřila. Ten Portu uklidnil, prý chytit takovou kočku je jedna z nejtěžších věcí na světě.

Jednou v noci jsme ukradli 89. dělostřeleckému regimentu ze sousední vesnice dvěstakilové prase. Sedm hodin v kuse jsme potom seděli na latríně, jedli jsme zabíjačku, popíjeli vodku a hráli karty.

Starej taky vyrval Portovi jeden z jeho zubů. Už nějakou dobu ho příšerně bolel, ale zubaře se bál jako čert kříže. Zkusili jsme ten starý trik - přivázat provázek jedním koncem za zub a druhým za kliku dveří, ale přetrhl se. Jeden starý Rus odkudsi vystrachal starodávné zubařské kleště, my jsme Portu svázali a Starej mu ten zub vyrval. Bohužel se netrefil, takže Porta přišel o zdravý zub, a celá operace se musela opakovat. Portovi zbyl nakonec jenom jeden, velký zkažený přední řezák. Když jsme tedy našeho řvoucího pacienta rozvázali, vypadal stejně jako jeho málem bezzubý lékař. Spoustu dní jsme je museli držet daleko od sebe, ale nakonec Portovi pomsta stejně neunikla. Starýho svázal, sundal mu boty a ponožky, oškrábal mu chodidla solným kamenem a nechal dvě kozy, aby mu je lízaly. Zatímco Starej ječel, Porta chlatal pivo, a nás ostatní udržoval v dostatečné vzdálenosti svým kozáckým bičem. Kozy lízaly a lízaly, a Starej brečel, řval a křečovitě se smál.

Takové léto by se vám líbilo taky!

Daleko odsud, ve Východním Prusku, probíhalo velké setkání všech velitelů německých vojenských sborů. Byli tam generálobersti, generálfeldmaršálové s krvavě rudými štráfky na boku nažehlených kalhot. Zlaté prýmký na červených límečcích, rytířské kříže, které tohle panstvo nosilo na krku, jako by ty jejich cetky soutěžily o co největší lesk.

Nasadili si monokly a skláněli se nad obrovskou mapou fronty.

Hodiny a hodiny trávili tím, že do ní sem tam zapíchávali špendlíky s barevnými praporky. Každý špendlík představoval osmnáct až dvacet tisíc lidí. Být v centru pozornosti malého řvoucího Führera znamenalo moc a slávu.

* * *

„...a já bych vás chtěl požádat, abyste můj pozdrav doručili těm nesčetným tisícům, na něž čeká hrdinská smrt ve válce, v boji za vaterland a pro slávu naší armády.“

To řekl armádní generál velitelům divizí, mezi nimiž byl i velitel divize, ke které patřil 27. tankový prapor. Ten tlustý hromadný vrah se spoustou metálů a monoklem poté zasalutoval a odjel na velitelství, které bylo daleko, daleko za frontou, a divizní velitelé se vrátili ke svým jednotkám, aby je připravili do útoku. Aby si ti s těmi metály mohli zase hrát se svými maličkými praporky a obrovskými mapami.

* * *

„Pluku! K modlitbě - NA KOLENA!“

Kaplan měl na sobě důstojnickou uniformu s nachovými výložkami na límci. Byl to major, a tím pádem měl stejnou důležitost jako štábní důstojníci. Nalevo na blůze se mu blýskal Železný kříž.

„Svatý Otče! Požehnej těmto hrdým vojákům, kteří zde stojí, aby uctili Tvou slávu! Dopřej jim, aby mohli rozdrtit a zmučit rudé barbary. Otče náš, jenž jsi na nebesích, my tě prosíme, dej nám sílu být nástrojem tvé pomsty na těchto rudých bestiích z bažin!“

Později vám budu vyprávět, co se stalo, když jsme Porta a já dostali tento kaplanův hold přímo uprostřed bitvy.

Hrdá víra „Ven, ven, rychle ven,“ řval Starej. „Hejbněte kostrou, hergot! S 27. tankovým už je konec!“

O dvacet minut později zbyly z našich tanků zkroucené hořící vraky. Za dalších dvacet minut přijel oberst von Lindenau.

Vystoupil z džípu, očima přeletěl zničené tanky, a unaveným hlasem řekl:

„Všichni, kdo jsou ještě schopni, se po vlastní ose přesunou na ubytovnu. 27. pluk už neexistuje, a za všechno může naše slavné leectvo.“

Letadla, která na nás útočila, byla naše vlastní. Nějakým politováníhodným omylem se stalo, že na nás naše štuky shodily hromadu bomb.

O pár dní později jsme už byli zase v akci. Vyfasovali jsme nové tanky, doplnili pluk novými lidmi a spěchali k Charkovu.

Tehdy jsem ke své hrůze zjistil, jakým způsobem válka ničí lidského ducha.

Vždycky jsem válku nenáviděl a nenávidím ji dodnes; a přesto jsem dělal to, co jsem dělat neměl, to, co jsem z hloubi duše nenáviděl a odsuzoval. Teď toho hluboce lituji, pořád prostě nemůžu uvěřit, jak se to mohlo stát.

V periskopu jsem uviděl ruského vojáka, jak vyskakuje z díry po granátu a vrhá se do další. Rychle jsem na něj zamířil a vypálil dávku ze samopalů. Kulky se rozprskly na zemi kousek od něj, ale nedostal to. Když jsme přijeli ještě blíž, vyskočil i z té druhé a jako zajíc kličkoval k další. Kulky prskaly všude kolem něj.

Pluto na něj začal střílet taky, ale nikdo se do něj nemohl trefit. Porta se smál a zdvihl Stalina k pozorovacímu průzoru:

„Koukni na ty naše čarostřelce!“

Ten Rus musel být šílený strachy, protože začal prostě běhat kolem dokola. Kulomety štekaly ostošest, ale ne a ne se trefit.

Starej a Stege se smáli taky, a Stege opovržlivě dodal: „Bože na nebesích, copak toho kretěna opravdu nikdy nesejmete?“

Zaklel jsem, a když ten chlapík přeskočil do další díry, chytil jsem plamenomet a poslal za ním proud ohně. Pak jsem řekl Starýmu:

„Po tomhle už nevstane.“

„Že ne? Tak se podívej do periskopu!“

Stěží jsem uvěřil svým vlastním očím. Ten chlap byl celý ohořelý, a přece utíkal a zmizel v nějakém baráku. Zbytek naší veselé pětky ze sebe vyrazil hlučný smích.

Zabití toho chlápka se pro mě stalo věcí cti. Pálil jsem na ten barák jednu dávku z plamenometu za druhou, až jsem ho srovnal se zemí.

Věc cti. Co se to se mnou probíhá dělo? Jak jsem mohl zabít někoho jenom kvůli své hrdosti?

Přes všechno jsem to udělal, a teď toho lituji. Válka a celé to nekonečné vraždění a řev a oheň a zkáza mně nepozorovaně nalily do mozku jed.

Dokonce i ti nejfanatičtější náckové teď museli uznat, že Němci svoji velkou ofenzívu na hlavu prohráli. Přípravovali jsme se na útěk ve velkém stylu. Za nadlidského úsilí byl učiněn poslední pokus obrátit vítězství na německou stranu. Naše rota učinila výpad až do Birjutska, a tam jsme nečekaně překvapili jeden z ruských jízdních oddílů. Za chvíli byla z těch mužů a koní jedna řvoucí krvavá masa vystrašených lidí a kopajících zvířat.

Pak jsme se obrátili na útěk. Byl nejvyšší čas, protože proti nám poslali spoustu T 34.

Kam se člověk podíval, všude se s obrovskými ztrátami válčilo.

Zmasakrovali jsme jeden regiment v obklíčení. Dopadli podobně jako náš 104. granátnický. Prostě se nechtěli vzdát. Najeli jsme s tanky na pozici a prali do nich jeden granát za druhým. Jejich řev byl příšerný. Když bylo po všem, naskytl se nám děsivý pohled: všude byly roztříštěné nákladáky, zbraně a zmrzačení vojáci. Co bylo nejhorší, byly to samé ženy! Spousta z nich bylo krásných a mladých, krásné bílé zuby a červeně nalakované nehty.

Stalo se to asi kilometr východně od vesnice Livna.

Starej byl úplně bílý: „Chlapi, slibme si tu, jeden každý, že ti, nebo ten, kteří se odsud dostanou živí, napíšou o tady tom zasraném bordelu knížku. Musí to být knížka s velkým K, knížka, která bude trnem v oku celé té špinavé válečnické smečce, ať už to budou Němci, Rusové, Američani nebo kdokoliv. Aby

lidi pochopili, jak stupidní a prohnílé je celé tady to idiotské mávání šavlemi!“

Měli jsme jasný úkol: na ústupu ničit všechno, co nám přijde do cesty. Je skoro nemožné popsat, co následovalo. Mosty, vesnice, silnice, koleje: všechno zničené, vyhozené do vzduchu. Každý zbytek jídla, který jsme už nemohli vzít s sebou, jsme polili petrolejem nebo dehtem, nebo hodili do latríny. Obrovsky rozlehlé slunečnicové pole jsme spálili, případně srovnali se zemí.

Postříleli jsme prasata i ostatní domácí zvířectvo a odtáhli je na slunce, takže za pár hodin už páchly a hnily. Pasti a miny jsme nastražovali na každém kroku, takže když třeba někdo otevřel dveře, celá chalupa vyletěla do vzduchu. Všechno bylo zpustošené a zničené, všude byla ponurá krajina smrti.

27. tankový prapor se jako obvykle za pár týdnů scvrkl na minimum. Pochopitelně, byli jsme zadní ústupová jednotka, takže jsme byli při útěku první na ráně ruským tankům. Teď už nám neposílali žádné náhradníky. Jak dlouho ještě prapor přežije, to bylo otázkou týdnů, možná dní.

Jeli jsme v závěsu za všemi těmi ustupujícími německými jednotkami. Někdy se díky hustému proudu zběsile prchajícího jezdeckta, pěchoty, dělostřelectva a tankistů nedalo ani postupovat dopředu. Po písčových cestách se zoufale vlekly nekonečné fronty nákladáků, tanků, děl, koní a mužů. Prach a horko byly jako zlý sen. V polích po obou stranách cesty byl proud lidí a zvířat stejný, jen s tím rozdílem, že tohle byli civilisté. Měli ty nejroztodivnější vozidla a zapřahali do nich úplně všechno možné, od starých koní a krav až po psy, osly a dokonce i lidi. Nebo prostě jen tak šlapali pěšky a svůj skromný majetek táhli na vlastním hřbetě. Všechny hnala jediná touha: utéct pryč.

Kupodivu jsme nikdy nezahlédli byt' i stín ruského letadla. Byla to škoda, protože celá ta válka mohla skončit o rok dřív. Když se nám pokazil tank nebo auto, nikdy nebyl čas na opravu. Tanky jsme většinou shazovali do příkopu, aby nepřekážely ostatním v provozu. Naprosto vyčerpaní vojáci sami padali do příkopů a úpěnlivě nás prosili, abychom je vzali s sebou, ale to nebylo bohužel možné. Srdce nám z toho mohlo puknout, když jsme slyšeli jejich úpění. Ale nemohli jsme vzít ani jednoho, a tak musely všechny prosby zůstat oslyšeny. Nikdo nezastavil, nikdo nikoho nevzal. Tanky se kolem nich valily jeden za druhým a zanechávaly za sebou pouze oblaka prachu vířící nad silnicí. Prchající vojáci padali po stovkách a zůstávali polomrtví ležet ve spalujícím žáru. A nikdo si jich ani nevšiml. Zespoda tanku zařval řidič Porta:

„Chlapi, to je normální útěk! To je horší, než když jsme válčili s frantikama a tomíkama. Pamatujete si, jak zdrhali? Tehdy se ty naše herky vlekly, to bylo hrozné! To dneska je to jiné kafe.

Jestli Goebbels o tady tom krásném maratónu cekne třeba jen slovo, sežeru svoji nohu! Když to takhle půjde dál, oslavím narozeniny v Berlíně. Staline, ty starý kocoure, měl by sis sehnat nějaký civil. Tu svoji smradlavou uniformu už konečně zahod'. A Hitlera bys měl pěkně kousnout do prdele. A pro vás ostatní to platí taky! Budeme žrát bramborovou kaši a rízky, jako zákusek si dáme bramborový koláč s marmeládou a zchlastáme se tak, že nebudeme vědět, čí jsme. A stavíme se do špitálu pro toho beznohého prasáka Asmuse, vytáhneme ho i s tou jeho dřevěnou nohou a osobním hajzlem!“

Nechal kolovat láhev a začal nás pobízet k nezřízenému pití na počest šťastné porážky německé nacistické armády.

Na východ od Charkova jsme museli provést velikou týlovou akci, ve které byly všechny naše tanky vyřazeny z provozu. A tak se z nás stali pěšáci.

Já s Portou jsme zůstali čtvrt míle od Starýho a ostatních. Měli jsme na starosti těžký kulomet. Kulomet štěkal na postupující Rusy, a najednou se zezadu přičítal nějaký chlap. Kdyby ho Porta nechytil za nohu, vrhl by se Rusům přímo do náruče.

Byl to náš kaplan - ten samý, který se těsně před útokem tak vroucně a láskyplně modlil. Porta si na něho obkročmo klekl a praštil ho pořádně přes hubu.

„Kam jsi to chtěl vypadnout, ty hajzle? Žádná dezerce, za žádnou cenu - to jsi přece tvrdil, nebo snad ne?“

Kaplan začal kňourat: „Prohráli jsme válku! Měli bysme se raději dobrovolně vzdát, oni nám... oni nám pak určitě nic neudělají!“

„Ty zkurvené jezuitské prase, já ti dám dobrovolně se vzdát! Už jsi zapomněl na ten svůj naučný výchovný proslov, jak máme zabíjet ty rudé kreatury? Teď si pěkně vlezeš za ten kulomet a budeš to do nich prát jak o život, nebo ti narvu tady ten zásobník do čela, i kdyby jsme z toho měli zdechnout

smrady!

Chachá, teď si pěkně vyzkoušej, jak chutná, když musíš zabíjet, ale vždyť ty to musíš sám vědět, když jsi nám to sám tak doporučoval, ty posero..."

Dal mu pěstí, až se mu vyrazil pěkný monokl, a potom ho praštil svojí ocelovou helmou. Kaplan se složil jako mokrá hadr.

„To... to je porušení subordinace,“ začal hystericky řvát.

„Jestli toho okamžitě nenecháte, poženu vás před válečný soud, a tam -“

Už jsem se neudržel a zaťatou pěstí jsem mu jednu natáhl.

Přitiskl jsem mu ústí hlavně na zlatý vyšívaný kříž na náprsní kapse a řekl:

„Bud' se do tří vteřin zvedneš a budeš nám podávat náboje, nebo je po tobě!“

S panickým pláčem a vztekem nad tím hrozným ponížením se odplazil tam, kam měl. Byli jsme všechno, jen ne milosrdní. Dali jsme průchod celému tomu vzteku, který jsme v sobě tak dlouho potlačovali.

Pokaždé když se pohnul, praštili jsme ho pistolí přes prsty.

„To je za Hanse Breuera!“

„A tohle za Asmuse!“

„A tohle - a tohle - a ještě jednou - za Uršulu!“

A ještě jednou, a znovu, za těch dvanáct mužů, které jsem zastřelil během té půlhodiny, co jsem byl bez sebe kvůli smutku z Uršuliny smrti.

A ještě jednou za toho chudáka z dřívějška, který pořád nešel odprásknout.

Před očima jsem měl rudé fleky. Jen ať si to pěkně vychutná! A Porta toho měl taky spoustu na srdci.

„Ty hajzle, teď jsi padl do rukou opravdovým lidem a jen tak se z nich nedostaneš!“

Když jsme s ním skončili, vykopali jsme ho směrem k Rusům. Když doběhl do dvou třetin cesty, střelili jsme ho do nohy. Vyplazili se tři Mongolové. Přestali jsme střílet, a oni ho dorazili.

„Nic jsem neviděl, nic jsem neslyšel,“ řekl Porta a stíral si z čela pot, „ale cítím se jako úplně nový člověk.“

Když jsme se vrátili k rotě, podali jsme předpisovým způsobem hlášení. Kaplan von Wilnau od 12. pancéřové divize zběhl k nepříteli, a my jsme na něj stříleli a zranili ho. I kdyby se mu podařilo utéct od Rusů, Němci by ho zastřelili jak dezertéra.

„Kdo ho dostal, Rusové nebo žlutí?“ zeptal se Pluto.

„Žlutí.“

„No tak to bude opravdu potřebovat pořádné požehnání!“

Panovalo všeobecné uspokojení z toho, že kaplan padl do spárů těm nejbarbarštějším ruským jednotkám. Nestávalo se jim každý den, aby se jim podařilo chytit pravého nacistického kněze.

Chtěl bych být humánní. Chtěl bych o sobě říct, že jsem necítil žádnou touhu po krvi: ale ještě dneska vidím rudě, když si pomyslím, že bych někoho z nich potkal o samotě. Někoho z těch, kteří rozdmýchávali válku. Některého z těch idiotů, kteří podněcovali roztržky a zabijácké touhy, ať už přímo, nebo jedovatým našeptáváním. Na vlastní oči jsem viděl výsledky ohavného působení těchto propagandistů, komentátorů, fanatiků, necitelných obchodníků a chlípných politiků. Byli jak škodlivý hmyz, a jako takový by měli být zničeni. Někdo by je měl vytáhnout z těch jejich děr a skrýší a poslat je k čertu! Věděl jsem dobře, že to, jak jsme zacházeli s kaplanem, bylo nelidské.

Ale nemohli jsme dělat nic jiného. K těm, kdo chtěli válku, kdo chtěli přinutit milióny mírumilovných lidí, aby odhodili všechnu lidskost stranou, jsem nemohl cítit žádný soucit. Byli nebezpeční, a čelit jim bylo možno pouze s nejvyšším vypětím energie. Moc dobře jsem to věděl a v hloubi duše to věděl každý Němec. Jenom kdyby si to všichni taky pořádně uvědomili a měli dostatek odvahy zařídit se podle toho! Jednotná německá vzpoura proti válce, nemilosrdné zúčtování s militaristickými stvůrami a pohůnky - to by mohlo všechno napravit.

Než jsme opustili Charkov navždy, naši technici ho naprosto zničili. Charkov byl veliké město; rozkládal se na ploše veliké stejně jako Kodaň a při vypuknutí války měl dobrých osm set padesát tisíc obyvatel. Charkov byl jedním z nejpůvabnějších měst v Sovětském svazu a měl to samé renomé jako Moskva nebo Oděsa.

Tři sta tisíc jeho obyvatel bylo zabito. Generál Zeitzler napsal do denního hlášení hrdě: „Zničeno beze

zbytku.“

Měl bych se snad za toho kněze cítit vinným?

Prostě nemůžu.

„Znám to velice dobře, drahý Beiere.“ Barring starostlivě potřásl hlavou a položil Starýmu ruku na rameno. „Celá ta věc je naprosto šílená. To už není válka, to je čistá a jasná sebevražda. Budeme válčit ruku v ruce s dětmi a dědečky - musíte si ale uvědomit, že pro ně to není vůbec tak jednoduché. Poslali je na frontu bez jakéhokoliv výcviku, a to zrovna sem, do té nejhorší sračky.

Takže já tě teď prosím, buď na ně hodný. Představ si, že je to tvůj táta nebo mladší brácha. Měl bys na ně brát ohled. Když ti bylo patnáct nebo šestnáct, taky jsi párkrát brečel, na to bych vzal jed. Jestli chceš pro mě něco udělat, buď na ně hodný. A jestli to bude vůbec tady v těch podmínkách možné, pomoz jim dostat se z toho. Myslím, že bychom jim to neměli dělat horší, než to je. Oni si to zaslouží nejmiň ze všech, protože jestli je někdo bez viny, tak jsou to tady ti kluci. Jedna věc je naprosto jistá: soudě podle toho, jaké mladé rekruty nám teď posílají, ta větev, kterou pod sebou podřezávají, už brzo praskne. Takže myslím, že můžeme směle předpokládat, že bude brzo po válce.“

„Ale pane hauptmanne,“ zasmál se Porta, „až dojdou kluci, začnou nám posílat holky. Neměli bysme si napsat o pár nějakých extrovních kousků? Docela rád bych jich pár zacvičoval! Znáám pár velice vzrušujících cvičení v poloze ležmo -“

„Porto, kdyby sem poslali celý prapor filmových primadon, milerád bych ti ho svěřil na starost,“ přerušil ho se smíchem von Barring. „Zatím mi ale udělejte radost a mějte na paměti, co jsem vám řekl. To je jenom taková moje rada, já si ale stejně myslím, že byste po nich nijak nešli...“

Pancéřový vlak

Po pádu Charkova byl 27. pluk odvolán a poslán do Dněpropetrovska a tam nám přidělili ozbrojený vlak „Leipzig“. Když jsme se v něm zařídili, odjeli jsme ještě s jedním pancéřovým vlakem do Charolu, 100 km západně od Poltavy. Tam jsme absolvovali střelecký výcvik, abychom si zvykli na svoje nové zbraně. Nás pět dostalo vagón: Starej byl velitel vagónu, Porta měl na starosti osm kulometů a tři automatická děla. Stege hlídal tank č. 1 a já č. 2. Byla to monstra s 12cm dlouhohlavňovým dělem. Stege měl taky jedno. Pluto se staral o vysílačky a zajišťoval spojení.

Jako osádku jsme dostali pětadvacet rekrutů. Měli za sebou dva týdny výcviku. Nejmladší měl šestnáct, nejstarší dvaasedesát. Byl na ně žalostný pohled.

Vyrazili jsme směrem k frontě, aniž bychom přesně věděli, kam to vlastně jedeme. Cílem naší cesty se nakonec stal Lvov. Jednu vesnici jsme rozstříleli na kousky a pak se pustili do ruského dělostřelectva.

Naše další cesta směřovala na jihozápad. Dnem i nocí jsme se hnali stovky kilometrů po kolejích.

Zastávky připadaly v úvahu jedině tehdy, když bylo nutné doplnit zásoby vody nebo nafty, nebo když jsme stáli na vedlejší koleji a dávali přednost vlaku přijíždějícímu z opačného směru. Klidně jsme se natáhli ve vagónu a spali jako zabíjí. V tu chvíli jsme věřili tomu, že válka není zas až tak špatná. Hlavně když můžete spát, spát a zase spát... Trpěli jsme neustálým nedostatkem spánku, takže i jinak snesitelné věci byly naprosto k nevydržení. O tom, v jakém stavu jsme měli nervy, radši ani nemluví.

Jednou jsme se v Kremenčuku procházeli okolo nádraží. Náhle odkudsi zazněl ženský hlas:

„Svene! Svene!“

S údivem jsme se ohlédlí. Byl tam prázdný nemocniční vlak. Poblíž jedné dveří stála sestra a mávala na mě:

„Svene! Pojd' sem a řekni mi, prosím tě, že jsi to opravdu ty!“

Byla to Asta. Vrhla se na mě a vlepila mi pusu. Nemohl jsem ji v té uniformě poznat. Bylo to taky proto, že jsem ji znal ještě z Gothenburgu. Byla vždycky tak trochu rezervovaná a nudná, ale pěkná byla, což o to. Válka jí šla vyloženě k duhu. Ona se prostě podívala a udělala. Zatáhla mě do vagónu a ty další dvě sestry se postaraly o Portu a Starýho.

Asta byla rozvedená ženská. Kdysi si vzala o dvaadvacet let staršího chlapa. Potom se spolu s kamarádkou staly dobrovolnicemi Červeného kříže. Byla tak strašně nadřžená! Dívali jsme se jeden na druhého a nedokázali si říct, o co nám jde. Přišla nějaká jiná sestřička a pošeptala jí něco do ucha.

„Tak pojď“, řekla Asta a zatahla mě dovnitř. Vlezli jsme do vagónu do spodního patra, a tam mě rychlými a naučenými pohyby svékla. Bylo to jako blesk - najednou přede mnou stála bez šatů, a už jsme se neměli o čem bavit. Oba jsme to hrozně chtěli. Bylo to docela příjemné, jednou si užít s pořádnou vykoupanou ženskou, která ví, o co tady jde. A které je jasné, že čtvrt hodina je někdy strašně dlouhá doba, a dá se za ni stihnout spousta věcí.

Nemusíme pořád jenom stát a kecat o tom, jaké bude zítra počasí.

Chybělo to jak mě, tak jí, byla to taková harmonie požívačnosti.

Udělalí jsme to dvakrát, protože jednou to prostě nestačilo.

Nebyly kolem toho žádné dlouhé řeči. Jelo se jako na drátkách. Ta touha, která se v nás za ty měsíce nastřádala, prostě naráz propukla. Zvláštní na tom bylo to, že ten nahý a hanebný osud si vybral zrovna nás, tři vojáky, a připomněl nám, že ještě opravdu žijeme... Na starém nádraží, ve sračkách, ale pořád žijí. Takže z toho vyplývá: když tě může potkat něco dobrého, a když se ti z toho splní jenom čtvrtina, bude to pořád víc, než by sis mohl přát.

Pořád to mám před očima a hrozně se tomu směju. My tři jsme se s lehkou graciézní grimasou vraceli do vlaku. Batohy jsme rozmařile hodili do nemocničního vlaku, který právě vyjížděl. Neohlíželi jsme se zpátky. Jenom mi naprosto přesně utkvěla ta situace: odcházíme od vlaku, a za okýnkem se tlačí tři rozesmáté ženské.

Nebyly to žádné sestřičky, byly to prostě ženy z vojenského doktorského vlaku. Rozdali chlapům své dárky, a my jsme jim oplatili stejným dílem. Bylo to hrozně nahonem, ale my jsme stejně dostali, co jsme chtěli.

Se smíchem na tváři jsme nastoupili do vagónu.

Stálo to za to?

Kurva že jo.

Dokonce i Porta byl docela tichý. Což byl další důkaz toho, že svět ještě není tak prohnitý, jak se na první pohled zdálo.

Starej si začal broukat pod vousy, Porta si půjčil jeho píšťalku.

Pak jsme zničehonic vybuchli smíchy, a jenom tak se jeden po druhém dívali.

„Chudáci holky“, řekl Starej, „ty teď musely dostat ale pořádnou dávku vši...“

A hráli jsme písničku o králi, který měl blechy.

Byl to takový malý romantický zázrak, prostě pohádka. Jako když v letě ležíte na louce ve vysoké trávě a najednou zjistíte, že vám maličký zajíček očmuchává palec u nohy.

Během dalších čtyřadvaceti hodin se náš tank přesunul do bitevního pásma. U města Bachvorat u přítoku řeky Doněck nám byly sděleny naše úkoly. Máme podpořit útok a prorazit linii

Charkov-Lugansk tak daleko, jak jen to bude možné, a v týlu nepřítele přitom nadělat co největší chaos.

Pak se máme vrátit a zničit za sebou všechny koleje a mosty. Kdyby nám poškodili vlak a vyřadili ho z provozu, máme ho vyhodit do vzduchu taky.

V takovém případě se všichni, kteří přežijí, musí dostat zpátky po vlastní ose.

Ze všech radiotelefonů se ozval hlas oberstleutnanta Hinky:

„Připravte se. Jdeme na to.“

Sundali jsme kryty z pušek, založili granáty do pohotovostní polohy. Každý si stoupl na svoje místo. Vlak pomalu nabíral rychlost, až nakonec jel tak, že se celý otřásal. Kola skřípala a v ostrých zatáčkách ječela jak vztekla. Pak z reproduktorů vyštl povel:

„Celému vlaku! Připravit se - máme práci.“

Závěry děl se otevřely, granáty a náboje s rachotem uloženy na svá místa. Zvláštní řinčivý zvuk, když narazí ocel na ocel; kola nastavení náměru se otočila, kulometry byly nabity tak, jak měly být. A taky jsme si navlékli přes hlavu azbestové kukly.

Periskopem jsem pozoroval okolí. Vepředu a po jedné straně se táhla řeka. Byla docela široká a vypadala hrozně špinavě. Táhla se mezi šedými pahorky jako stužka. Bleskově jsme prosvíštěli opuštěnou vesnicí. Zahnuli jsme k železničnímu mostu, přes který se nám podařilo s rachotem bez nebezpečí přejet. Řeka, táhnoucí se hluboko pod námi, vypadala jako zmačkaná žlutá střecha.

Poprvé jsme se potkali s Rusy asi pět kilometrů za řekou. Náhle odněkud přiletěla spousta granátů. Vlak

přidal na rychlosti a ječení kol teď bylo pomalu silnější než hvízdání granátů. Potom se ve všech střeleckých věžích rozeřval alarm a byl vydán příkaz zahájit palbu.

Každý velitel vagónu dostal přesné instrukce o cíli, které okamžitě předal velitelům střeleckých věží. Velká děla otevřela své černé tlamy, aby mohla začít plivat jed na lesy a louky ležící všude kolem a koupající se v moři.

Pak zazněl rozkaz: Pal! a rozpoutala se strašná ohlušující bouře.

Našich třicet děl spustilo v té rozesmáté slunečné krajině svoji píseň smrti. Chvilí poté nás obestřely oblaka prachu a dýmu.

Pokaždé když zazněla salva, se vlak hrozivě naklonil, a vypadalo to, že se musí převrátit. Ruská odpověď na sebe nedala dlouho čekat. Granáty s rachotem dopadaly na stěny vagónů. Na to, aby nás nějak vážně ohrozily, měly ovšem hrozně malou ráži. Netrvalo to tak dlouho, a začaly po nás střílet z těžkých 28cm houfnic. To už byla jiná. Tyhle granáty při dopadu působily jako hurikán.

Okamžitě jsme změnili cíl: ruská děla! Zničehonic se vlak zastavil. Brzo se rozneslo, že jeden z předních vagónů to dostal naplno a že má poškozený podvozek. Technici vyskákali ven a pokoušeli se rozpojit vlak a vyvrátit vagón z kolejí.

Bezpodmínečný rozkaz zněl: co nejdřív zase všechno zprovoznit a rychle vypadnout. Stojící pancéřový vlak je totiž proti dělostřelectvu naprosto bezmocný. Předtím než se jim povedlo odstranit vagón z kolejí, trefili Rusové další, a celá osádka byla namísto mrtvá.

Ta strašná palba nás přinutila vrátit se k tomu železnému říč-nímu mostu. Když jsme k němu přijeli, vyhodili jsme koleje za sebou do povětří. Z hlavního stanu přišel pokyn: zastavit se jeden kilometr na východ od mostu a krýt přechod dělostřelectva přes řeku. Až budou pryč, potom se přesuneme my, a technici vyhodí do vzduchu celý most. Na pomoc nám poslali naproti další ozbrojený vlak, který se jmenoval „Breslau“. Jakmile dorazil a zaujal u mostu pozice, oberstleutenant Hinka navrhl, abychom učinili výpad směrem dolů po trati Rostov-Voroněž a otravovali Rusy, jak jen to půjde. Myslel si, že bychom se mohli dostat do menšího města, které bylo vzdálené asi dvacet kilometrů a kde bylo ruské divizní velitelství. Breslau měl zůstat u mostu a zaměstnat Rusy do té míry, aby nepřišli na to, že jim někdo operuje v týlu.

Prvních pár kilometrů jsme prosvištěli plnou rychlostí a nikdo na nás nevypálil ani ránu. Pak si nás ale všimli a začali pálit z těch nejtěžších děl, která měli k dispozici. Za patnáct minut jsme měli spoustu vagónů pěkně poničených, ovšem bojovat ještě mohli všichni. Pak to ale schytala lokomotiva. To už bylo vážné, museli jsme ustoupit a plazit se pomalu zpátky.

Pár velkých tanků se o nás začalo zajímat, takže jsme otočili hlavně a trochu si s nimi pohráli. Když dostaly zásah, byl to pohled pro bohy. 12cm granáty je rozsekaly na kousky, ocelové pláty litaly vzduchem jako peří z roztrženého polštáře.

Kolem lokomotivy vybuchoval jeden granát za druhým. Ta díky nesčetným zásahům pomalu ztrácela páru, takže nakonec už jsme ani nejeli, jenom se tak pomalu a trhaně posunovali dopředu. Na návrat pancéřového vlaku Leipzig domů by si tehdy nikdo nevsadil ani pětník.

Když si uvědomím, jaké obrovské množství věcí, našich i ruských, jsem pomohl zničit, bojím se na hodnotu toho všeho jenom pomyslet. Když si to představíte, musíte se smát, a to pěkně ostře a nahlas, nebo byste museli začít brečet a prohnat si kulku hlavou. Copak lidi nic nechápou? I ty, čtenáři, který právě čteš tuhle knížku, copak nevidíš, jaké obrovské bohatství na tebe čeká? Copak ti není jasné, že kdybys opravdu chtěl získat pro sebe větší výhody, víc věcí a lepší postavení, měl bys obrátit zbraně proti bohatým dneška? Klidně si můžeš dovolit dobře žít a dobře jíst, můžeš mít své vlastní auto, nebo cokoliv, co chceš opravdu mít; můžeš se klidně vydat na cestu kolem světa; můžeš vyrazit na flám a pěkně si užívat; můžeš stavět dům bez strachu a úzkosti. Pro všechny je tady toho dost, víc než dost. Nikdo tomu nevěří - nebo lépe řečeno nikdo se neodvážá věřit tomu. Jaká kletba nás to spoutává a děsí?

Proč se nespojíme a nezbavíme generály jejich výsad a moci? Protože většina z nás jsou naivní prost'áčci. Lenoši, ignoranti. Důležitě přikyvujeme hlavou, a jsme úplně spokojeni, když s vážnou tváří posloucháme nesmysly typu „rovnováha sil“ nebo „souhra moci“, a všechny tady ty hlouposti z toho jejich žargonu... „Rovnováha sil“? Kdyby každý Tom, Dick a Harry namáhali a tvrdě vyžadovali, aby peníze šly na věci, které prospějou jim osobně, aby nebyly naprosto zbytečně používány na vojenské

účely, nebylo by válek. A všichni by se měli daleko lépe. Ale to by museli ti Tomové, Dickové a Harryové nejdřív prásknout do stolu a dát jasně najevo, kdo vlastně drží moc v rukou a jak s ní bude zacházet.

Ale pravdou je, že Tom, Dick a Harry nejsou dostatečně vzdělání, a proto se spoléhají hlavně na svoje pocity. A to nestačí.

Všechno bude fajn, říkají, ostatně nežijem si zrovna špatně.

Politice nerozumíme, a když se politici dostanou ke korytu, jsou jenom samá špinavost. Kdybyste Tomovi, Dickovi a Harrymu řekli, že auto by mohli dostat zadarmo a benzín za pár halířů litr, smáli by se, protože nemají ani potuchy o tom, jak to vlastně chodí. Když si dáte práci a pokusíte se jim vysvětlit, co vlastně co stojí, budou zlí. Protože to je to samé, jako byste jim říkali, že jsou hlupáci, protože vyhazují peníze za nic.

Za pár hodin byl náš pancéřový vlak prostřílený jako řešeto, ale samotná děla měla docela štěstí. Ze všech stran řvaly granáty, a i když jsme likvidovali jeden tank za druhým, nakonec nás obklíčily, jak dotěmý hmyz.

Zničehonic se ústředí odmlčelo. Pluto horečně otáčel potenciometrem, ale nepodařilo se mu navázat kontakt ani se sousedním vagónem. Od této chvíle to bylo všechno na Starým. Byli jsme pouhých osm set metrů od mostu a vlaku „Breslau“; ale z „Breslau“ už teď zbyly jenom hořící kostry vagónu. Všechna jeho děla už dávno zmlkla.

Vagónem otrásla strašlivá exploze, až nám začalo hučet v hlavě.

Pár členů z naší osádky začalo ječet, a ten křik se nám zavrtával do mozku. Z věže č. 1 šel kouř a plameny. Dostala přímý zásah.

Popadli jsme hasicí přístroje, zlikvidovali oheň a sečetli ztráty: čtyři mrtví, sedm zraněných. Naštěstí se Stegemu nic nestalo, až na pár malých popálenin na rukou.

Ted' už se dalo střílet jedinež z toho děla, ve kterém jsem seděl já. Při každém výstřelu vyšlehl z hlavně oheň a my jsme se v té přetopené věži při každém výstřelu potili jako psi. Vagóny to jeden po druhém natvrdo schytávaly, a nakonec se celý vlak zastavil. Takže Rusové teď mohli mířit úplně přesně. Pak něco bouchlo, a já měl pocit, že nastal soudný den. Z hlavně vyšlehl bílý plamen přímo dovnitř věže a spálil, co se dalo. Něco mě praštilo do prsou a před očima se mi zatmělo. Zasténal jsem, měl jsem pocit, že mě to roztrhalo na kusy. Dýchal jsem co nejopatrněji to šlo, ale každý nádech byl jako bodnutí dýkou. Nemohl jsem se ani pohnout. Dělo vyskočilo ze svého místa, na kterém bylo usazeno, a přimáčklo mě k ocelové stěně věže.

Od hlavy až k patě jsem byl zastříkaný krví. Čí krev to byla, to jsem nevěděl, ale zdálo se mi, že je moje vlastní. Vedle mě ležel jeden muž z osádky děla, vršek hlavy měl ustřelený. Jako když si vaříte vajíčko naměkko. Po tváři a po prsou se mi rozprskl jeho mozek. Všude byl nesnesitelný puch: odpařující se krev, střeva, a do toho štiplavý zápach střelného prachu. Začal jsem zvracet.

Potom se ozval další ohlušující výbuch a plameny vystřelily do všech stran. Vagón se začal naklánět a vypadalo to, jako by se chtěl úplně převrátit. Pak se někde zachytil a zůstal šikmo viset v úhlu pětácti stupňů. Ten druhý výstřel zase kousek posunul to dělo, které mě drželo, takže teď jsem mohl hýbat nohama a jednou rukou. Setřel jsem si z obličeje ty kousky mozku.

Za mnou ležel Schultz. Byl to šestnáctiletý kluk, a obě nohy měl rozdrcené na rudou kaši. Nahoře visela urvaná ruka a na jednom z prstů byl zlatý prsten s modrým kamenem. Udělalo se mi špatně a začal jsem nepříčetně rvát. Ale rychle jsem se z toho vzpamatoval a zařval jsem na Starýho a Portu. Chvilku potom jsem zaslechl přes tenký ocelový plát nějaký hlas. Zaťukal jsem na stěnu, abych ukázal, kde jsem. A potom ta obrovská úleva, když jsem zaslechl Starýho hlas:

„Jdeme ti na pomoc, starouši!“

Obrovským přístrojem prostříhali ve stěně otvor, a pak už jsem uviděl ten nádherně odporný Portův ksicht. Zašklebil se a řekl:

„Tak co, nepůjdeme se radši někam projít?“

Opatrně mě z toho vysekali. Z posádky bylo naživu devět lidí.

Jednoho z nich jsme právě obvažovali a vtom přiletěl další granát a zavřel nám východ.

Porta a Pluto zapáchali dvěma perličky za pancéřové dveře, a my ostatní jsme se snažili pootevřít je alespoň

natolik, abychom mohli proklouznout ven. Podařilo se. Schovali jsme se pod násep a se samopalem a pár granátů jsme se pokusili dostat k mostu.

Rusové si nás bohužel všimli, a pár tanků vyrazilo odříznout nám cestu. Začal závod na život a na smrt. Kdo něco podobného zažil, nemůže nikdy zapomenout. My jsme doběhli první. V momentě jsme nachystali nálože a zapálili doutnáky. Přes most jsme utíkali tak rychle, jak jsme ještě byli schopni. Mezi ocelovými pražci jsme viděli hladinu řeky, zpěněnou výbuchy granátů a kulek. Někteří z nás to bohužel dostali a zřítili se dolů do kalné žluté vody.

Byli jsme skoro na druhém konci, když se ozval strašlivý výbuch.

Most se začal pomalu řídit dolů.

Porta zařval: „Chytni se kolejí!“

Skoro celý most spadl dolů do řeky. Pražce padaly jako listí v podzimní bouři. Koleje se se skřípavým zvukem přelomily, šrouby a matice se rozletěly do všech stran. Jako náboje z automatické pušky. Zůstali jsme tam s Portou viset.

Konečně se ten rámus začal trochu zklidňovat. Po nějakém drátu jsme vylezli na jeden z pilířů a po houpající se koleji jsme přelezli na břeh za ostatními.

Von Barring byl škaredě popálený na tváři a měl hrozné bolesti.

Oberst Hinka měl nos a jednu stranu obličeje pryč.

Když jsme dorazili na základnu, okamžitě jsme usnuli.

Nasadili jsme si brýle na motorku a uvázali kolem krku šátky. Von Barring hodil Portovi Stalina, naši roztomilou kočku. Potom dal Starej vysílačkou ostatním autům povel:

„Natočit motory. Připravit se do akce.“

Nabili jsme kulomety, natáhli dlouhé nábojové pásy. Velitelé aut hlásili připravenost k boji, a potom ještě jednou zazněl Starýho hlas: „První ozbrojená průzkumná četa - KUPŘEDU!“

Motory zpívaly, pod těžkými pneumatikami křupal štěrk.

Hals-und-Beinbruch

Sotva jsem zašeptal: „Je to moc zlé, Starej?“

„No, pár střepin v bříšku, a pár v nožičce. Nevypadá to zas tak strašně. Zas tak moc si to neber, ani se nenaděješ a budeš zas dobřej. Vezeme vás i se Stegem na odsun raněných. Stege to koupil jenom do nohy.“

Auto sebou hodilo a já jsem sykl bolestí.

„Bolí to jak čert, Starej. Dej mi prosím tě aspoň hlt vody.“

„Svene, vždyť víš, že nesmíš pít, dokud tě doktor neprohlédne,“ potřásl Starej hlavou a pohladil mě po vlasech. „Když má někdo něco se žaludkem, tak se to prostě nesmí.“

„Tak se mi na to podívej. Já se z toho snad zblázním!“

„Už jsme tě zavázali. Dokud se na to nepodívá doktor, nedá se s tím nic dělat.“

Auto se zastavilo a Starej vyskočil ven. Porta se na mě podíval:

„Teď pořádně zatni zuby, rošťáku. Já a Pluto tě zdvihneme a vytáhneme z tady té staré kraksny, a dole už čeká Starej s Prckem. Pak už bude nejhorší za náma. Takže teď pěkně mysli na všechny ty sestřičky, který ti budou čtyřikrát denně čistýma ručnickama utírat tvoje zaručeně nejdůležitější životní orgány, přesně tak, jak to dělali našemu teď už beznohému kámošovi Asmusovi.“

Když jsem konečně ležel na zemi s pouzdrém od plynové masky pod hlavou, měl jsem rty rozkousané do krve. Naráz bylo hrozně důležité být po čertech statečný a nebrečet. Stege při spouštění dolů hrozně nahlas zařval, protože mu narazili nohou o kolo.

Kamarádi se nad námi sklonili a rozloučili se. Starej se mě dotkl svojí štětinatou bradou a zašeptal:

„Snaž se vydržet na posádce, dokud válka neskončí.“

Porta nám stiskl ruce a podržel Stalina, aby se mohl taky připojit k tomu loučení. A těsně předtím, než zmizel v autě, zavolal:

„Vy máte ale z pekla štěstí! Dejte jim všem pusy i za mě a vyříd'te jim, že teď každý den pěkně pečuju o svůj vzhled, takže až mě zas uvidí, budu tak krásný, až jim budou oči přecházet!“

Z jejich silné mašiny vyletěl řev. Starej, Preck a Pluto mi zamávali z otevřené věžičky, a potom spolu s pancéřovým autem zmizeli v oblacích prachu.

Kromě toho, že jsem šlel bolestí, jsem se taky hrozně bál.

Kdybych neměl vedle sebe Stega, byl bych v tom úplně sám.

Dva ošetřovatelé nás odnesli do obrovské haly. Zem byla vystlaná slámou. Všude leželi ranění vojáci v otrhaných a špinavých uniformách. Když nás položili dolů na zem, chytl mě Steg za ruku.

„Je to moc zlý, starouši? Za chvíli to bude lepší, uvidíš.“

Doktor se na tebe podívá a něco ti píchne. Musíme to nějak navlíknout, abysme mohli zůstat pořád spolu!“

„Jo, ani nápad, kdyby nás sakra chtěli dát od sebe! Za nic na světě - krucinál, to bolí! To je, jako by mi řezali střeva. A jak to vypadá s tvou nohou? Dostals to škaredě?“

„No, trochu to bolí,“ řekl Steg, a chabě se usmál. „Nejhůř to vzalo dole chodidlo. Ale kčertu s nohou, tu můžou vždycky uřezat.“

Horší je to s tvým břichem.“

Přišel doktor a s ním pár ošetřovatelů. Vypisovali pacientům karty podle toho, co jim doktor diktoval.

Podíval se nezúčastněně na Stegovo obvazy a řekl:

„Střepina z granátu v levé noze, transport 6, čerstvé obvazy okamžitě a k tomu tři kubíky tetanu.“

Mně nasadil na břicho čerstvé obvazy: „Střepiny z granátu v levé noze, pravé noze, břicho, transport 1, tři kubíky tetanu, dva kubíky morfia teď a to samé před převozem.“

Trochu jsem se nadzdvihl a zeptal se, jestli bychom já a Steg nemohli zůstat spolu.

„Nezáleží na tom, jestli zdechnete tady nebo ve špitálském vlaku,“ řekl drsně. „Ale poranění břicha jdou s transportem 1, a ti druzí s transportem 6. Já s tím nic nenadělám.“

Potom zmizel. Plášť za ním jenom vlál. Nemyslím si, že byl nějak arogantní nebo brutální. Snad trochu přetížený. Dal jsem feldwebelovi pravou anglickou dýmku, cigarety a tabák, a on mi za to slíbil, že se pokusí udělat, co se dá. Dostal jsem injekci, a za chvíli jsem se už nechal unášet obláčky spánku.

Vzbudil jsem se až tehdy, když nás nakládali na nosítka a nesli do sanitky.

Tam už byly čtyři nosítka, pěkně na držácích natažené jedno nad druhým. Steg byl pode mnou. Takže feldwebel dodržel slovo.

Když sanitka najela na nějaký hrbol, nebo když se naklonila do strany, znamenalo to, že se dotýčný na nosítkách bouchl o toho, kdo leží nad ním. A ten nahoře se bouchal o strop. Mezi nosítky byl rozdíl tak pět centimetrů, a já jsem se pěkně dusil. Na nejvyšším patře byl střelec, který měl zlomenou pánev. V jednom kuse křičel a prosil nás, abychom zazvonili na doktora, protože se bál, že vykrvácí. Steg opakovaně zvonil k řidičovi do kabiny, ale ani on, ani jeho asistent na to nebrali ohled. Když nás měli nakládat do vlaku s raněnými, byl střelec mrtvý. Ošetřovatelé ho cynicky odnesli pryč, vyklopili z nosítek na zem a přikryli plachtovinou. Pak začali vykládat nás.

Vlak s raněnými byl jeden z těch notoricky známých „pomocných sborů“ - nekonečná řada nákladních vagónů vystlaných senem, a v každém tak odhadem čtyřicet mužů. Vždycky když jsme se rozjížděli nebo zastavovali, vlak sebou škubal, jako by chtěl roztrhat vagóny na kousky. Jenom v našem „kupé“ zemřelo během té cesty jedenáct mužů. Z té bolesti a žízně mi málem praskla hlava, ale Steg držel láhev s vodou mimo můj dosah. Kdybych se napil, mohlo by to znamenat moji smrt.

Ta cesta trvala tři nekonečné a hrozné dny a noci; když jsme konečně dojeli, naskládali nás na kyjevském hlavním nádraží na plachty do řad. Přikryli mě zimníkem, pod hlavu dali věčné pouzdro od plynové masky. Celé odpoledne jsme leželi na promoklém nástupišti, a tam zemřela další spousta lidí. Jenom tak nejasně jsem vnímal to, co se dělo kolem. Steg ležel hned vedle mě.

Drželi jsme se za ruce, jako bychom byli dva malí kluci, a ne pár ostřílených tvrdých kozáků, kteří dobře znají, jak to vypadá, když lidi umírají a řvou přitom jako zvířata. Pozdě večer přišlo pár ošetřovatelů a

spolu s ruskými vězni nás v sanitkách odvezli do 13. polní nemocnice, která ležela na předměstí Pavlo. Odnegli nás rovnou dolů do sklepa a odvěšili. To dělali ruští váleční zajatci, a abych pravdu řekl, nikdy jsem nezažil tak jemné a zručné ošetřovatele. Když se nás náhodou někdy dotkli na bolavém místě a my začali naříkat, byli tak dojemně vyděšení, že jsme jenom kvůli nim zatnuli zuby a snažili se nedávat na sobě znát bolest. Shodli jsme se na tom, že kdyby se o nás měli starat jenom tady ti velcí a dobře naladění obři, byli bychom na tom dobře, a tak jsme jim dávali cigarety. Byli to vojáci ze zákopů, stejně jako my. A i když patřili k jinému národu, i když jsme ještě před nedávnem stříleli jeden na druhého, protože kdosi mocný rozhodl, že z nás budou nepřátelé, přesto všechno jsme si dávali nepokrytě najevo svoje sympatie. A ty byly silnější než jakákoliv nařízení, zvláště od té doby, co se ukázalo, že taková nařízení nemají se skutečností nic společného, a že na nich má obyčejný voják pramalý zájem. Spolu se čtyřmi dalšími vojáky jsem ležel na operačním sále a čekal, až na mě přijde řada. Díval jsem se na svého druha v neštěstí, který ležel na stole pod bledým světlem. Pracovali na něm čtyři doktoři, a byli rychlí jako blesk. Amputovali mu nohu.

Když byla odřezaná, hodili ji do bílého koše, ve kterém už byla jedna noha, pro změnu uřezaná pod kolenem, a ruka, nebo spíš jenom krvavý pahýl, který trčel z koše ven. Bylo mi špatně a chtělo se mi zvracet, ale moc jsem toho ze sebe nedostal. Trošku krve a žluči, to bylo všechno.

Další pacient byl mladý kluk, který měl přeražená záda. Vypadal, že je v bezvědomí. Starý doktor svým kolegům a ošetřovatelům v jednom kuse nadával, ale jinak to byl vynikající odborník.

Pracoval rychle jako blesk, nikdy neudělal ani jeden zbytečný pohyb. Když už na tom mládenci pracovali asi deset minut, doktor zvolal vztekle:

„Do hajzlu, ten parchant je mrtvej. Pryč s ním, a přineste dalšího. A hod'te sebou!“ št'ouchl do jednoho z ošetřovatelů.

Než jsem stačil pochopit, co se děje, ležel jsem připoutaný k operačnímu stolu. Dostal jsem jednu injekci do ruky a druhou do břicha. Jeden z doktorů mi poklepal na rameno.

„Teď pořádně zatni zuby, kamaráde. Nebude to trvat dlouho, ale asi to bude bolet, protože ti můžeme dát jenom lokální anestézii.

Takže se neboj, brzo tě zase zašijeme dohromady.“

Chvilku poté jsem uslyšel slabé cinkání nástrojů a cítil jsem, jak mi něco ostrého přejelo po břiše. V dalším momentě se mi zdálo, že mi někdo trhá střeva na kusy. Hořelo to, páliło to, jako by mi rvali břicho do ruda rozžhavenými kleštěmi. Nikdy bych si nepomyslel, že může taková strašlivá bolest vůbec existovat.

Křičel jsem jak šílený, a měl jsem pocit, že mi oči vylezou z důlků.

„Drž hubu,“ zařval ten starý doktor, „vždyť jsme ještě ani nezačali. Schovej si ten řev, až budeš mít opravdu proč řvát.“

Nevšiml jsem si té chvíle, kdy už jsem měl opravdu proč řvát. Vím jenom jednu věc: když skončili, měl jsem za sebou taková muka, jaká prožil málokdo. Byl jsem rozdrcený, zlomený. Odvezli mě do pokoje. Tam mě položili na postel, dali mi injekci a okamžitě jsem usnul.

První dva týdny jsem sotva vnímal, co se kolem mě a se mnou děje; ale pomalu jsem zase začal nabírat síly. Vedle na posteli ležel letec se škaredými popáleninami. Jmenoval se Zepp. Dále tady bylo šest škaredě zraněných, a během pár dní dva z nich zemřeli. Neměl jsem ponětí o tom, co se stalo Stegovi, a nikdo mi to nedokázal říct.

Tři týdny po operaci mi řekli, že už jsem schopen převozu.

Naložili mě do opravdového nemocničního vlaku s opravdovými postelemi a velikými okny, kterými se dalo dívat ven. Nebo spíš ti se mohli dívat, co leželi na prostředních prýčnách. Poněvadž mi museli často měnit obvazy, dostal jsem se také na jeden z těch vyhledávaných kavalců. Nade mnou ležel můj nový přítel Zepp. Byl to člověk, který měl neustále dobrou náladu, a to mělo pro mě obrovskou cenu.

Odvezli nás do Lvova a já a Zepp jsme byli posláni do 7. záložní nemocnice. Doktor řekl, že moje zranění vypadá docela dobře, a usmál se. Život tam nebyl tak zběsilý, doktoři měli víc času, měli dobrou náladu a bavili se s námi. Vytáhl mi z nohy pár střepein, což mi trochu pocuchalo nervy, ale potom mi k mojí velké úlevě sestřička znovu nohu obvázala. K jídlu mi dávali jenom ovesnou kaši, kterou jsem si za chvíli tak zhnusil, že mě málem přiváděla k šílenství; když už jsem se zeptal doktora, jestli bych snad

nemohl dostávat nějakou jinou dietu, pohladil mě po tváři a řekl: „Později, kamaráde. Později.“ Zepp a já jsme byli na oddělení těžkých poranění. Dnem i nocí bylo slyšet sténání a nařikání a velice často byl všude cítit zápach hnisu a hniloby. Byl tam jeden kluk, který věděl, že zemře. Měl za sebou už tři týdny nesnesitelných bolestí. Jednoho dne vstal, odplazil se do chodby a skočil ze schodů. Bylo to hrozné, a nikdo z nás mu v tom nemohl zabránit. Zepp se o to pokusil, ale udělal pár kroků a spadl; my ostatní jsme zvonili, až málem praskl zvonek.

Byla to mizerná doba.

V břiše jsem měl nesnesitelné bolesti, a to si nedělám legraci.

Nebo když mi doktor hledal v mase na noze malé střepinky z granátu. Teplota mi stoupala, místo toho, aby šla dolů, ale doktor mi pořád říkal, že se zlepšuji. „Jsi na tom teda dost dobře,“ pomyslel jsem si kysele.

Probudil jsem se uprostřed noci. Obvazy jsem měl mokré a lepkavé, tak jsem řekl Zeppovi, aby zazvonil na sestru. Za chvíličku přišla na pokoj.

„Co vám proboha je?“ zašeptala nazlobeně. „Copak jste blázen, abyste vyzváněl tak pozdě v noci?“

„Sestřičko, mám pocit, že se mi roztrhlo břicho,“ řekl jsem jí.

„Krvácí to skrz obvazy.“ Trásl jsem se strachy a v duchu už jsem viděl, jak moje máma čte lakonické oznámení od vojáků:

„Padl jako hrdina za führera a vaterland.“

Odhrnula deky na jednu stranu. S ohledem na ostatní nerozsvítila veliké světlo, jenom svoji baterku.

Obvazy odstranila rychle a obratně. V pokoji by bylo slyšet špendlík spadnout na zem. Mladý kluk na opačném konci pokoje cosi mumlal ze spaní. Zepp se posadil, ale sestřička ho jemně položila zpátky a řekla mu, aby šel spát. „My to se Svenem zvládneme sami líp,“ a odešla pro mísu s vodou. S hrůzou jsem se podíval na Zeppa, a on můj pohled stejně vystrašeně opětoval. Sestřička přišla zpátky a beze slova mě umyla. Jemně se usmívala a pohlédla na můj ustrašený výraz.

„Nemusíte se bát vůbec ničeho.“

„To se vám dobře řekne, hrozně dobře se vám to řekne, vy totiž nekrvácíte!“

Neodpověděla mi, jenom se pořád tak trochu záhadně usmívala.

„Třeba to nebude tak hrozné?“ zeptal jsem se s nadějí.

„Není to vůbec hrozné.“

Když mě umyla, dostal jsem nové obvazy. Pak si stoupla a podívala se na mě.

„To nebyla krev.“

„To nebyla krev?“ řekl jsem udiveně. „Ale já jsem cítil...“

Její nenápadný úsměv si budu pamatovat ještě dlouho. Krev se mi vehnala do tváří a připadal jsem si hrozně trapně.

„Jenom se vám něco zdálo. Určitě už jste na tom líp.“ Pohládila mě po bradě, vzala umyvadlo a odešla.

Zepp se začal hrozně smát. „To se mu muselo zdát o vás, sestřičko!“

„A teď běžte spát, oba dva!“

Potom odešla.

Nakonec jsem mu musel říct, aby nechal zbytek na ráno. Abychom se ještě trochu vyspali, než bude noc definitivně pryč. Uplynulo sotva pár minut, a zase:

„Svene, spíš?“

Zavrtal jsem hlavu do polštářů.

„Svene!“

„Jasně. Co se proboha zase děje?“

„Margaret mi řekla, že pro demobilizované budou po válce otevřeny speciální kursy. Nevíš o tom náhodou nic? Svene, pojď si se mnou ještě zapálit... Nevíš, co by mohlo být s Margaret...“

„Proboha!“

Tu noc jsem se přiotrávil nikotinem. Každou chvíli vskočil z peřin, sedl si na kraj mojí postele a vykládal mi, co budou dělat, až ta špinavá válka skončí.

Přeju ti, abys byl dlouho nemocný

Jednoho čtvrtčního rána na začátku prosince 1943 mi oznámili, že mě uznali schopným a sdělili, že mě v sobotu propustí a pojedu zpátky ke svojí jednotce.

„Je mi to líto, ale musím to udělat, chlapče. Ve skutečnosti bys tu měl ještě nejmíň šest týdnů zůstat. Ted' se o sebe budeš muset starat, jak nejlíp to půjde. Nevím, kolik vám tam budou dávat jídla, ale musíš jíst pokaždé, když něco bude, a tolik, kolik se do tebe vejde. Vydržíš to jenom tehdy, když budeš jíst pořádně, a radši ještě trochu víc.“

To mi řekl šéfdoktor v nemocnici v Truskavici. Byl to fajn felčar a v jeho nemocnici to fungovalo tak, že pacienti u něj zůstávali tak dlouho, dokud nebyli úplně zdraví. A když se uzdravili, hledal klíčky, jak by je tam mohl nechat o chvíli déle. Ale ted' dostal příkazy z nejvyšších míst a musel uschopnit a propustit k jednotkám minimálně padesát procent pacientů. Ať už ti lidé byli zdraví nebo ne, když doktor nesplnil limit, mohli ho dát k vojenskému soudu. Takže je vám jasné, jak mohli dokázat takové zázraky. Uznání o způsobilosti, gumové razítko, polní soud, a vida - nemocní jsou najednou zničehonic zdraví jako rybičky. To, že tihle „zdraví“ lidé byli pro jednotky v poli hroznou přítěží, protože ostatní se o ně museli starat, a to třeba uprostřed bitvy, samozřejmě vedle svých obvyklých povinností, to nikoho z těch nahoře ani nenapadlo.

Když se se mnou hlavní doktor loučil, potřásl smutně hlavou.

Barbara plakala, když jsem jí sdělil tu smutnou novinu. Byl jsem zahořklý a v depresi, takže jsem ani necítil potřebu nějak ji utěšovat. Uklidňovat zamilovanou ženu, kterou miluješ také, by bylo pěkně hloupé - nějak tak jsem v té chvíli přemýšlel. Utopil jsem to všechno v divokých smyslnostech. Dveře nebyly zamčené, ale myslím, že kdyby se dovnitř nacpali všichni Němci světa, vůbec by nám to nevadilo. My jsme byli v právu. Lidé toho po nás vyžadovali trochu moc - nebo alespoň svým jménem toho nechali udělat trochu moc, takže spousta z nás měla právo chtít zpátky aspoň něco: a my jsme chtěli jenom chvilku klidu, aby nás nechali na pokoji. Zůstal jsem ležet na posteli a ona zmizela v pokoji, protože ji někdo zavolal. Zapálil jsem si cigaretu a v klidu přemýšlel o svojí situaci.

Vlastně nebylo ani o čem přemýšlet, dokud mě nenapadlo utéct.

Nebál jsem se toho, ale z návratu zpátky jsem taky strach neměl.

Už jsem se vlastně nebál vůbec ničeho; jenom ve mně vřela zuřivá a chladná nenávist ke všemu tomu, co jsme si zvykli shmouvat do jednoho výrazu: „špinavá válka“. Ted', když už jsem se ničeho nebál, mohl jsem také studovat tento fenomén z pohledu chladné a nezaujaté hořkosti. Z té jdou věci vidět mnohem zřetelněji.

Když jsem byl tak v pülce cigarety, přispěchala Margaret zpět a s pláčem si lehla na postel. Mě si ani nevšimla. Měla v ruce dopis.

Zabili Hugo Stega.

Takže tak, řekl jsem si, a moc mě to nepřekvapilo. Ani jsem nepotřeboval číst ten dopis. Hugo byl mrtvý.

Beze slova jsem jí podal cigarety a oheň. Zděšeně sebou trhla.

„Ty jsi tady? Promiň, neviděla jsem tě.“

„Zkrat' to,“ řekl jsem. „Zamkni dveře a já se obléknu. Za dvě minuty jsem hotový.“

Oblékl jsem se, a ona pořád ležela a plakala. Pak jsem odemkl dveře a přečetl si dopis:

Východní fronta, listopad 1943

Polní pošta č. 23645

Feldwebel Willie Beier

Drahá slečno Margareto Schneiderová, píšu Vám jako kamarád a přítel Huga Stega. Zbyla na mě povinnost oznámit vám tu hroznou novinu: Hugo Stege padl. Mnohokrát mi o vás vyprávěl, takže je mi jasné, jak obrovskou a nezměrnou bolest Vám tento dopis musí způsobit.

Možná Vám trochu pomůže, když budete vědět, jak se to stalo.

Brzo ráno, když jsme byli s pancéřovým autem na hlídce, na nás zničehonic začali pálit. Vašeho

snoubence zasáhla kulka přímo do spánku. Byl okamžitě mrtvý. I po smrti se smál tím svým krásným úsměvem, takže si můžete být jista tím, že netrpěl ani trošku. Vy teď nesmíte propadat zoufalství; jste mladá a musíte mi slíbit, že co nejdříve zapomenete. Život Vám bezpochyby přinese ještě spoustu krásných a čistých dní, takže nejrozumnější a jediná správná věc, kterou můžete udělat - i když teď se vám asi moje rada nebude líbit - je najít si mladého krásného muže, kterého se naučíte milovat stejně, jako teď milujete Huga. Pro svého padlého milého a mého kamaráda neplačte. Protože kdyby to on viděl, byl by určitě smutný. Usmívejte se, a myslete na to, čeho všeho byl ušetřen. Je to všechno jako zlý sen... Nevíme, co se děje s našimi kamarády, kteří zemřeli, ale víme, že se jim daří dobře.

Z celého srdce s Vámi cítím.

Upřímně Váš Willie Beier.

Ten dopis byl přesně jako Starej, taky měl v sobě takovou tu tatínkovskou laskavost. V té samé poště došel taky dopis pro mě.

Milý kámo, díky za dopisy. Dostali jsme jich pět naráz. Bohužel nemáme moc času, takže jenom takovou krátkou pohlednici. Jsme přímo uprostřed hrozných sraček. Když neútočí Ivan, útočíme my. Ani chvilka klidu. Je to tady jako v pekle. Prosím tě, udělej všechno pro to, abys tam mohl zůstat tak dlouho, jak to jen půjde.

Stege je mrtvý a Prcek zmizel beze stopy. Někam se ztratil během útoku. Napsal jsem Margaret takový dopis, ve kterém jsem jí oznámil, že Stege dostal kulku do hlavy - ale ty přece víš, jak tankoví vojáci toto slzavé údolí opouští. Chudákovi Stegemu uhořely obě nohy. Nebylo to moc příjemné poslouchat, jak pořád křičí a nařiká. Než zemřel, trvalo mu to deset nebo dvanáct hodin. Je neuvěřitelné, kde berou lidé takovou sílu - vydržet tak dlouho křičet.

Než tahle zkurvená válka skončí, tak asi chcípne všichni. A všechna ta velká zvířata, generálové a všichni ostatní, kdo se drželi zpátky, pěkně shrábnou svoje vavřínové věnce a všechno ostatní taky. Ted' bychom měli někam jít, takže milý Svene, drž se pěkně v týlu v nemocnici, ať aspoň jeden správný chlapík zůstane tam, kde má nějakou šanci přežít. A nezapomeň na to, že ten, kdo přežije, musí o tomhle svinstvu napsat knížku.

Spoustu srdečných pozdravů Porta, Pluto a Starej. Poslední večer jsme dostali koláče a likér. Z rádia hrála pěkná jemná hudba. Barbara si odskočila ze služby, ale večírek bohužel skončil dost brzo. Venku zuřila bouře a déšť bičoval zuřivým rytmem okenní tabulky. Zepp se smutně podíval skrz sklenici a řekl: „V takovém počasí jsem skoro i rád, že mám paralýzu. Nedokážu si představit, že bych v takovém počasí měl být v zákopu.“

Margaret si šla lehnout k Elizabetě, takže jsme ten poslední večer mohli být s Barbarou spolu. Měla na sobě noční košili, a když vycházela ze dveří, obejmula mě a se slzami v očích řekla vážně:

„Svene, musíš tam na sebe dát pozor. Aby Starej za pár týdnů nemusel psát taky Barbaře.“

Pak mě políbila a zmizela mezi dveřmi.

Na druhý den jsem na sebe navlékl tu nenáviděnou uniformu a dlouhý šedý kabát. Tašku jsem měl napěchovanou dobrotami, které mi dívky nachystaly na cestu: dva velké koláče udělala sama Barbara, dvě sklenice marmelády od Elizabety, dušená šunka od Margarety a plechovka hrušek od Zeppa. Stěží jsem zadržoval slzy, a ani s největší dávkou fantazie jsem si nedokázal představit, jak bych někdy mohl něco z těch věcí sníst. Pak jsem si připnul k pasu svou těžkou armádní pistoli, přes rameno si pověsil plynovou masku a nakonec si nasadil polní čapku.

Všechny tři dívky šly se mnou na nádraží. Slíbal jsem Barbaře slzy z očí.

„Neplač, Babs; měla by ses smát. Nezapomeň,“ řekl jsem naléhavě, „tohle není sbohem. To je jenom na shledanou.“

„Svene, prosím tě, slib mi, že na sebe dáš pozor.“

Když se ozval hvizd, všechny tři mi daly pusy. Poslední připomínka lásky, přátelství.

Sbohem, Truskavice! Sbohem, oázo klidu. Sbohem, klidné pokoje a čisté postýlky. Sbohem dívky s lesklými voňavými vlasy!

Čelo jsem v kupé přitiskl na studené a orosené okno a po tváři mi kanuly slzy.

Když jsem na něm uviděl tu změnu, jako by mi srdce sevřela ledová ruka. Vlasý měl úplně šedé, kůži žlutou a kolem unavených očí černé kruhy. Byl vychrtlý a shrbený. Uniforma na něm visela, jako by mu byla zničehonic hrozně veliká. Chudáku, chudáku Starej!

Pluto vypadal přesně jako Starej.

Von Barring vypadal úplně stejně jako oni.

Všichni vypadali stejně.

Všichni?

Moc jich nezbylo.

Když jsme sem přijeli poprvé, bylo nás šest tisíc.

Ted' nás zbylo sedm - pouhých sedm mužů.

Válka pokračuje podle plánu Na chvíli se posadili a dívali se na koláč, jako by to bylo něco vznešeného a posvátného. Nakonec si Porta dodal odvahy, ale Starej ho praštil lžičkou přes prsty. „Koláč, co ho upekly pořádný holky, se musí jíst ctnostně, slušně a s citem, a ne se špinavejma prstama!“

A tak jsme udělali pořádný stůl, místo ubrusu jsme dali ručník a místo talířků víčka od misek. Umyli jsme si ruce, vyčistili nehty a trochu prohráblí hřebenem vlasý. Pak už jenom oprášit uniformy, vyčistit boty a za dvacet minut už jsme seděli u stolu a slavnostně jedli Barbařin koláč a zapíjeli ho likérem.

„Bylo to aspoň dobré?“

„Jo, bylo to - bylo to moc dobré.“

Tak jsme se podívali jeden na druhého. Uviděl jsem jejich vyčkávavé a napjaté tváře plné vrásek. Ted' ze sebe musíš dostat to nejlepší, blesklo mi hlavou. Chvilku jsem přemýšlel, a pak začal:

„Měly šaty čistější, než jste kdy v životě viděli. Když se nahnuly a upravovaly postel, nebo třeba když upravovaly prostěradla, cítili jste vůni čerstvě vyžehlené a lehce naškrobené látky, jako by ty šaty byly právě vytážené z prádelníku. V té vůni nebylo ani stopy po špině, skoro jako by byly spálené. Když zrovna nebyly ve službě, nosily svoje vlastní šaty. A tehdy voněly něčím - něčím hrozně lehkým a teplým, a přesto chladivým. Měly taky šaty. Jednou jsem třeba viděl světlemodré hedvábné šaty s bílými a světle šedými ptáčky. Měly krátké rukávy a nahoře spoustu záhybů, které se směrem dolů pěkně vlnily. Když jste zatáhli za bílou hedvábnou šňůrku, šaty spadly dolů z ramen, ale pak jste najednou zjistili, že jste zapomněli na dva tenoučké provázky na krátkých nabíraných rukávech. To byly ty šaty. Patřily té holce, té jediné, co jsem tam měl. Margaret, ta byla Stegova. Tu si nejvíc pamatuju v ohnivě rudých šatech z nějakého tenkého vlněného materiálu, který se jí vždycky přisál na tělo. Zdálo se, že ty šaty má namalované na kůži. Byla jako oheň. A byla tam taky dívka, která měla sukni a houpala se v bocích. Když se otočila, sukně jí pěkně vlála. Ta ve světlemodrých šatech,“ a začal jsem mluvit slavnostně, jako bych zpíval chorál, oči zavřené a obrázek Barbary před sebou, „to je ta jediná, kterou jsem měl, takže když jsem jí zatahl za tu šňůrku a ona si rozvázala ty malé provázky, našel jsem dvě malé patentky, háček a očko, pak jsem to rozepnul, a celé šaty spadly jako něco hrozně lehoučkého a jemného, a ona tam stála, svítilo na ni světlemodré světlo a kolem nohou jí dělalo takový kruh, uprostřed kterého stála. Ty dívky byly tak čisté jako jejich šaty a nádherně voněly micukovým parfémem...“

„Micukovým?“

„Ano, Porto; jenom mě nech domluvit, abyste tomu vy i ostatní rozuměli. Byly tak čisté, jako děla před přehlídkou. Vlasý se jim leskly jako hladina Dunaje v zimě v noci, kdy měsíční paprsky promění led v milióny diamantů. A to tělo vonělo jako les za Berezinou na jaře hned po dešti. Už tomu rozumíte?“

Několik hodin jsem jim potom musel vyprávět o tom báječném světě, ze kterého jsem se právě vrátil. Nemohli se toho nabažít.

„Jenom jedné věci pořád nerozumím,“ řekl Pluto. „Jak je možné, že ty, který sis žil jako princ z pohádky, cpal se koláčema, smaženýma husama, chlastal víno a měl harém plný ženských, které krájely na malé kousky to nejlepší jídlo a krmily tě jím..., jak je možné, že jsi pořád hubený jak tyčka?“

Tak jsem jim to musel říct. Když se mi zahojilo zranění, vyměnil jsem se Stegem, Zeppem a ještě jedním

mužem tři stovky cigaret za dvě láhve vody. Upřímně řečeno, jedna byla nakažená tyfem a druhá cholerou. „Stege vám to neřekl? Onemocněli jsme, ale vymstilo se nám to. Zepp je od pasu dolů ochrnutý a ten čtvrtý muž zemřel. Já jsem byl devatenáct dní v bezvědomí a potom jsem odmítal jíst. Barbara a ještě jedna polská pokojská do mě násilím cpaly jídlo.

Trvalo to čtrnáct dní, a musel jsem jíst po malých lžičkách.

Doktor už mě pětkrát odepsal. Dostal jsem všechny možné injekce, včetně soli, vody a glukózy. A teď mě propustili o šest týdnů dřív. Heil Hitler!“

„A měly taky punčochy a podvazky?“

„Francouzské punčochy? Jo, to měly.“ Zoufale se podívali jeden na druhého.

„Víš, Svene, zastavili všechny odjezdy,“ řekl stručně Porta, jako by těch pár slov vysvětlovalo všechno, čemu jsem já nerozuměl.

„Porto,“ říkám, „není mi jasná jedna věc.“

„A co?“

„Jak se tak na vás dívám, něco se s váma stalo. A já nevím co. Už toho máte spoustu za sebou, to jde vidět. Tady v tom úseku je spousta sraček. Ale nejde jen o tohle. Tady musí být něco víc.

Vypadáte úplně stejně jako Barrington, když jsem se mu hlásil. Proč vůbec nenadáváš, Porto?“

Podívali se na mě. Pak jeden na druhého, ale jejich pohledy byly nepřítomné. Jako bych se dotknul věci, o kterých se nemluví.

V šedivé zavšivené chalupě by se dal vzduch krájet. Porta se postavil a otočil se k nám zády. Díval se ven z okna.

„Starej,“ řekl jsem polekaně, „řekni, co je špatně? Vypadáte, jako byste byli babičce na pohřbu. Jako byste byli mrtví!“

A při slovu „mrtví“ mi něco zazvonilo v hlavě. Nejsem pověřivý, to, co se stalo, není ani trošku pozoruhodné nebo nevysvětlitelné.

Náhle mi bylo jasné, že jsou mrtví, jsou mrtví a není v tom nic senzačního ani záhadného. Prostě už se vzdali naděje, že se někdy dostanou domů. Všechno, včetně svého vlastního života, považovali za beznadějně. Moje vyprávění jim muselo připadat jako pohádka, jako příběh, který se ve skutečnosti vůbec nestal. Sny o slavném velkém kolapsu byly rozbity. Revoluce, která měla proběhnout, až se vrátí domů, a která měla trvat čtrnáct bezesných krvavých dní a nocí, se změnila v chiméru, ve vysněnou loď, která se plaví po černé řece smrti. Portovo lpění na životě, jeho útočiště - teplo ženského těla, to všechno ztratilo důležitost. To neznamená, že se choval nějak míň drze. Vždycky, když uviděl pěkný kulatý zadek, hezky si po něm plácnul a hned si tu dotýčnou vzal. Ale, jak sám řekl o pár dní později - to bylo se sedlákovou dcerou.

Svým obvyklým názorným způsobem popisoval, co se dělo, a pak se najednou zastavil uprostřed věty a podíval se na nás:

„Najednou jsem si připadal, jako bych tam stál a pozoroval sám sebe. Neumím to přesně popsat. Stál jsem tam a díval se z okna, a Herr Porta ležel na zemi. Kdyby aspoň bylo za tím oknem vidět něco zajímavého: cvičení požárníků, nebo kdyby si Hitler před projevem oholil polovinu kníru - ale tam nebylo na co se dívat, a i kdyby bylo, já se nemohl pohnout z místa. Jasně, nerozumíte tomu. Ale nevádí, ani já tomu nerozumím.“

Spoustu dní jsem se je snažil zbavit té šílené představy, že jsou vlastně mrtví. Ale nedalo se s nima nějak moc bavit. Jednoho dne jsem se jich na rovinu zeptal, jestli to, co jsem cítil, byl nějaký náhlý nával představivosti. Nebo jestli jsou opravdu tak úplně pasivní, jak vypadají, i když na první pohled je všechno jako dřív.

„Já opravdu nevím, co ti na to mám říct,“ odpověděl Starej.

„Zastavili všechny odjezdy,“ řekl Porta.

„U pluku nás zbylo sedm. Sedm lidí z pluku, který měl v roce 1941 sílu šesti tisíc mužů,“ a začal počítat na prstech: „Oberst von Lindenau, oberstleutnant Hinka, hauptmann von Barrington plus členové naší ctěné společnosti. Alláh je veliký, ale seznamy mrtvých jsou větší.“

„Aleluja, a modlete se -“

„Amen!“

„Dobře,“ řekl jsem přeskakujícím hlasem, pak jsem se nadechl a s mrazením v žaludku jsem řekl: „Ale nemůžete se přece vykašlat na tu knížku, co jsme si slíbili napsat!“

Podívali se na mě. Bloudil jsem pohledem z jednoho na druhého, a měl jsem hrozný strach. Oni mě neznali, nebo mě možná znali líp, než já sám sebe. Z očí jsem jim četl hluboký a tichý souhlas.

Vkládali do mě své naděje, protože já jediný jsem si ještě uchoval nějaké hloupé iluze a srdce plné touhy, které bilo podle toho, co jsem viděl a slyšel.

„Až tu naši knihu napíšeš,“ řekl Porta a vzal do ruky flétnu, „pozdravuj ode mě všechny holky. Stejně se nikdo nebude namáhat, aby si to přečetl. Velevážené veřejnosti nemůžeš nabízet jiné knížky než třeba Slečna na telefonu a Šéfův udatný synek v pokoji pro dva. Nebo něco o sestřičce a doktorovi. Ale žádná z těch postav nesmí být hnusná. Na té své knížce nikdy nevyděláš. Lidi prostě nemají zájem. Takže až tu knížku dopíšeš, strč si ruky do kapes a pěkně se ztřískej. Jde to na náš účet.“

V této situaci nás zastihly Vánoce 1943. Snažili jsme se je udělat tak slavnostní, jak se jen dalo. Do bedničky od granátů jsme zasadili malou jedličku...

Ruská frontová propaganda

Propagandistické věci, které se na nás hrmuly z druhé strany, měly fantastickou invenci. V té době nám předkládali tak neuvěřitelné historky, že by jim to nikdo normální nemohl spolknout. Ale z nás nebyl normální nikdo, takže se nikdy neminuli cílem. Začal v nás vřít vztek, začaly narůstat pochybnosti a deprese z naší zoufalé situace a nedůstojných podmínek, ve kterých jsme žili. Ruští propagandisté sklízeli bohatou úrodu. A tím nemyslím jednotlivé muže, kteří zběhli a nechali se zajmout - byly to celé jednotky, včetně NCO. Ty mělo cenu počítat. Co se většina z nás týkalo, pruská disciplína a Goebbelsova propaganda o hrůzných podmínkách v Sovětském svazu nám držela nůž na krku. A i kdyby toho nebylo, zbytky zdravého rozumu nám napovídaly, abychom si vzpomněli na to, jakým způsobem německá armáda zničila a zpustošila ruskou zemi. Takže jsme jen těžko mohli očekávat, že nás přijmou s otevřenou náručí, jak se nás o tom snažily přesvědčit lichotivé promluvy z polních frontových reproduktorů. Podle mého názoru měla ruská propaganda nejvíce paralyzující efekt na ty, kteří chtěli zůstat tam, kde byli. Nechávalo to naši mysl pustou a prázdnou.

Většina Rusů používala spoustu důrazných a objektivních argumentů, které se zabodávaly do mozku, a mohli jste si říkat „to je jenom propaganda“, jak jste chtěli. Byla to propaganda, ale byla dělaná moc dobře - ostatně měli na to svoje odborníky.

Ruské reproduktory vyřvávaly:

„Soudruzi z Německa! Přeběhněte k nám, ke svým ruským kamarádům!

Proč byste měli ležet a zmrzat v zákopech? Přijďte k nám, a dostanete teplou postel a slušný pokoj. Hezké holky se vás budou chodit ptát, jestli vám náhodou něco nechybí. Budete dostávat třikrát tolik jídla, než vám dávají nacisti. Teď přijde k mikrofonu gefreiter Freiburg a poví vám, co je pravda a co ne. Je s námi už dva roky. Byl se podívat ve všech táborech pro válečné zajatce a viděl, že se ani přinejmenším nepodobají zajateckým táborům, jak si je představujete vy. Naše tábory vypadají jako velké hotely nebo prázdninové ubytovny a bydlí se nanejvýš po čtyřech - dva muži a dvě ženy. Ale zde už je gefreiter Freiburg, takže si to poslechněte sami.“

Chvilku potom se ozval srdečný hlas:

„Haló, kamarádi od 27. tankového pluku. Tady je gefreiter Jürgen Freiburg od 309. granátometného. Narodil jsem se 20. května 1916 v Lipsku a bydlím na Adlerstrasse 7 v Drážďanech. Jsem zajatcem od srpna 1941 a můžu vám říct, že to byly nádherné časy. Prošel jsem snad všemi tábory v Rusku a dostalo se mi všeho, čeho si mé srdce žádalo.“

Potom asi hodinu popisoval ten ráj, ve kterém žil. Mimo jiné četl jídelní lístek na celý týden. Byl tam třeba kaviár, pečené vepřové, husy a holubi, a při představě takového jídla se nám sbíhaly sliny.

Jednou večer vytáhli na okraj zákopu obrovské filmové plátno a promítali nám filmy, ze kterých jsme úplně šíleli a dělalo se nám špatně. Viděli jsme německé zajatce, jak sedí v elegantním salónu. Před jedním dělostřelcem se právě odstrojovala krásná mladá dívka. Padal z ní jeden díl šatů za druhým, točila

se a vlnila boky přímo před jeho očima. Když byla úplně nahá, svlékla taky toho vojáka; potom následovala pornografická scénka, kterou nebudu popisovat, protože byla dost nechutná. V německých liniích bylo ticho. Chlapi polykali naprázdno a vyraželi tiché vzdechy, aniž by o tom vůbec věděli. Bylo hrozné to poslouchat.

„Bravo, Ivane, bravo!“ křičeli jsme. „Ještě jednou, prosím!

Opakovat! Opakovat!“

Řvali jsme a tleskali do rytmu.

Potom to v reproduktoru zapraskalo a my zmlkli:

„Soudruzi. Nenechte se zabít kvůli něčemu, co není vaše věc.

Nechte bandity z SS a Göringovy salónní hrdiny, kteří užívají života v okupovaných zemích, ať si jdou za Hitlera a jeho partu bojovat sami! Vy jste starší veteráni ze správné německé armády a je vás pro takové svinstvo škoda. Pojd'te k nám, jen pojd'te! Ti z vás, kteří by chtěli vstoupit do Rudé armády a bojovat za svá opravdová práva, si ponechají svoje hodnosti. Ale musíte přejít hned teď!“

Jindy zase ukazovali, objektivně a bez jakýchkoliv komentářů, jak Hitler porušuje všechny svoje sliby.

Pak ruský doktor popisoval, jak nejlépe simulovat nemoci a jak dostat pořádnou chorobu.

„Soudruzi, zahod'te zbraně a přejděte už k nám! Je to od vás hloupé, že pokračujete v boji. Copak nevidíte, jak vás ty nacistické svině zneužívají? Copak nevíte, že třetina německého wehrmachtu si teď už čtvrtý rok užívá v okupovaných zemích, co hrdlo ráčí, a vy tady zatím mrznete a hladovíte? Další třetina je doma a spí s vašimi ženami, a vy, poslední třetina, trpíte strašlivou nouzí, tady ve velké otčině, která patří vašim ruským kamarádům!“

„Výborně! Výborně!“ křičeli jsme nadšeně a vyhazovali přilby do vzduchu v zaníceném souhlasu, protože s takovým proslovem nešlo než souhlasit.

Dezertovala jedna celá saská divize i se svým plukovníkem.

Durynský záložní pluk v sektoru vedle nás dezertoval i se všemi důstojníky.

Ale taky se často stávalo, že k nám přebíhali ruští dezertéři a že Němci, kteří byli zajati, se po nějaké době vrátili. Tak, jako jsem to kdysi udělal já. Pochopitelně od těch jsme neslyšeli žádné historky o luxusních hotelech ani o skvělých lázních.

Spousta z nich toho měla za sebou tolik, co já: v některých táborech se k nim chovali slušně, jinde zas úplně hrozně. Někde zas byli natolik horliví, že se snažili dovést svoji propagandu do konce, a pokoušeli se přetáhnout válečné zajatce na stranu socialismu, někde na to úplně kašlali. A v jiných táborech zase se zajatci zacházeli naprosto nelidsky. Pod vlivem zcela pochopitelné touhy po pomstě se z nich stávala zvířata. Nemohl jsem je odsuzovat. Způsob, jakým SS v akci zabíjeli Rusy, se vymyká jakémukoliv popisu a zdravému rozumu. Takže když nadešel den odplaty, těžce zkoušený vítězové za tu spoustu mučení a utrpení vyžadovali pomstu. Nepíšu o tom proto, abych žádal o prominutí, nebo abych nějak omlouval tu tragédii. Nepíšu o tom ani proto, abych cokoliv vysvětloval. Píšu to, abych dokázal, že není nijak složité najít důkaz pro to, čemu se eufemisticky říkalo „ruské podmínky“ - ale podobnými důkazy bylo možno prokázat i to, že „ruské podmínky“ byly naprosto běžné v každé zemi, ve které byla válka. Někdy se děly takové věci, že nám nad nimi zůstával rozum stát.

Příklad: během jednoho útoku zajali Rusové pár našich šestnáctiletých a sedmnáctiletých mladíčků. Na druhý den je poslali zpátky. Přistříhli jim nohavice u kalhot, takže vypadali jako kluci se šortkama. Jeden měl na zádech připíchnutý kus papíru:

Rudá armáda bojuje proti dětem; posíláme vám je zpátky a prosíme vás, abyste je poslali domů k maminkám, aby je mohly dál pěkně kojit.

S pozdravem Rudá armáda

Nebo ta věc s tím starým unteroffizierem.

U 3. roty měli jednoho staršího muže, který si vysloužil unteroffiziera. Jednoho dne dostal telegram, ve kterém mu psali, že jeho žena a tři děti zemřely při náletu na Berlín. Okamžitě šel za velitelem roty a žádal o povolení k odjezdu; ale i když se velitel snažil sebevíc, žádost byla zamítnuta.

Ten unteroffizier ze vzteku a zoufalství zdrhnul, ale byli jsme velice překvapeni, když byl druhý den zase u nás. Řekl nám, že povolení k odjezdu mu dal sám ruský divizní velitel v sektoru přímo naproti nám. Ty

ses dočista zbláznil, mysleli jsme si, ale k našemu úžasu nám ukázal zalepený dopis, adresovaný našemu plukovníkovi, a kompletní sadu ruských propouštěcích dokladů, řádně vyplněných a podepsaných. Vystavili mu čtrnáctidenní dovolenou plus čas na cestu do Berlína a zpátky. Rusové mu dokonce napsali odjezdy vlaků, kterými se dá nejlépe dostat do Berlína. Von Barring mi později vyprávěl, co bylo v tom dopise.

Text byl následující:

Drahý pane oberste, jsme hluboce překvapeni tím, že s německou armádou je to v současné době tak špatné, že si nemůže dovolit dát povolení k odjezdu ani jednomu jedinému unteroffizierovi, který přišel o všechno. A to je případ tohoto muže. Ale Rudá armáda svému vězni může povolit čtrnáctidenní dovolenou a současně mu přitom darovat svobodu.

Oberste von Lindenau, jsem si naprosto vědom toho, že teď možná toho muže odsoudíte za spolupráci s nepřítelem, ale doporučuji vám, abyste protentokrát zamhouřil oko a zjistil, že ten muž klidně může domů na dovolenou odejet. Já osobně mám za to, že už byl potrestán dost tím, že během náletu na Berlín přišel opravdu o všechno.

STĚPAN KONSTANTINOVICH RADION generálporučík velitelství 61. pěší divize Rudé armády Tento dopis byl spolu s ruskými propouštěcími papíry zaslán na velitelství divize generaleutnantovi von Rechnagel. Ten měl rozhodnout, protože tento případ byl naprosto neobvyklý - unteroffizier přešel k nepříteli a ten mu povolil odjezd domů!

Dalších pár dnů celý 27. tankový pluk dychtivě čekal na výsledek.

Rusové se neustále přes reproduktory ptali, jestli ten muž opravdu dostal dovolenou, a pokaždé jsme museli odpovědět ne.

Dokonce se okolo toho uzavíraly sázky. Spousta lidí si myslela, že by ho měli postavit ke zdi a zastřelit. Oni byli prostě povinni ho potrestat. Něčemu takovému se nebylo možné vyhnout bez toho, aniž by byl celý vojenský zákoník do posledního písmene přepsán.

Nakonec nás přece jenom zbavili nejistoty: tomu muži potvrdili čtrnáctidenní dovolenou a odsoudili ho na tři dny zostřené vazby za opuštění stanoviště bez povolení. To si měl odsloužit, až se vrátí z dovolené.

Rusové znali mnoho dalších a účinnějších cest, jak provádět propagandu. Třeba to, čemu říkali „rádiové vysílání“. Vysílalo se na frekvenci německých bezdrátových vysílaček. Program začínal nějakým žertem, který byl většinou velice sprostý. Ale vždycky velice chytrý a vtipný. Potom přišel „program na přání“.

Dobře vycvičený hlasatel řekl:

„Nyní uslyšíte koncert na přání pro různé nástroje. Nejdříve skladba pro světýlka.“

A naráz spustilo tucet kulometů a světlicových minometů svoji palbu a rozsekalo okraje našeho zákopu na kusy, až nám kousky země hvízdaly kolem uší.

„A nyní si, vážení posluchači, poslechněte Fantazii pro Stalinovy varhany.“

V následující chvíli to vypadalo, jako by vybuchl celý svět; nervy drásající rakety z neblaze proslulých „varhan“ přistávaly s kvílením kolem nás a s ohlušujícím rachotem explodovaly.

„Pro slavnostní finále jsme vybrali směs všech nástrojů našeho obrovského a zkušeného symfonického orchestru.“

Jakým usměvavým a hovorným hlasem to řekl!

Celý sektor se trásl hrůzou před tou bouří, která se nad námi rozpoutala. Choulili jsme se do klubička a každý se díval dopředu svému kamarádovi na ramena. Kdyby kdokoliv z nás projevil sebemenší známky toho, že z toho bombardování zešílel, okamžitě bychom jej vykopli z úkrytu.

V německé armádě bojovala spousta různých ruských dobrovolníků.

Vedle neblaze proslulé Vlasovovy divize zrádců tady byla spousta kozáckých pluků. Když jim padli do rukou nějakí Rusové, stávali se z nich učinění ďáblové. Nejhorší ze všech byl pochopitelně ženský prapor. Ty harpyje většinou servaly ze svých obětí šaty, přivázaly je ke stolu nebo k lavici, a tam musely chtít nechtě ukojit jejich brutální sexuální choutky. Toto prznění obvykle končilo tím, že svým obětem uřezaly penis a nacpaly jim ho do pusy, případně jim rozmlátily varlata kladivem. Posledně řečeného byl Porta jednoho dne svědkem, a to, co viděl, vyneslo oné noci sedmi z těch ženských kulku do hlavy z jeho ručnice.

Když se některý z těch kozáků nebo Flinterweberů dostal Rusům do rukou, opláceli stejnou mincí. Lidmi jako mor se šířil a prorůstal nejhrubější sadismus. V některých samostatných praporech SS byli zapsáni také Ukrajinci, jiní byli zařazeni do německých pluků individuálně a mluvilo se o nich jako o Hiwis (hilfswillige), a když se válka blížila k nevyhnutelnému a pro ně obávanému konci, byli jeden vedle druhého zoufalí a nešťastní.

Vsadili si na špatného koně, ať už z přesvědčení nebo z vypočítavosti. Vědomí nevyhnutelného konce z nich dělalo zvířata.

Stávalo se pochopitelně taky to, že někteří ruští uprchlíci měli už německého drilu po krk a utekli zpátky ke svým. Co se s těmito lidmi dělo, to jsme se nikdy nedozvěděli. Pravděpodobně je pověsili za velezradu. Potom najednou udělali Rusové tomuto čilému přesunování konec. Všechny ruské a ukrajinské uprchlíky nám vrátili jednoduše tak, že s nimi letadlem doletěli za německé pozice a tam je bez padáku vyhodili. V náprsní kapse měl každý z nich žlutou služební obálku a text podobný tomuto:

Vojenská policie, jednotka č. 174, tímto oznamuje SS dobrovolník Boris Petrovič Turgojskij narozen 18. března 1919 v Tiflisu

Dezertoval 27. prosince 1943 poblíž Lebedu od 18. praporu SS a byl přijat k 192. střeleckému pluku Rudé armády.

Tohoto dezertéra vrací německé armádě poručík Barovič, pilot leteckých sil Rudé armády.

Potvrzení o přijetí

Tímto se potvrzuje přijetí dezertéra hodnost jméno jednotka
Žádáme, aby toto potvrzení bylo po vyplnění zasláno nejbližší jednotce Rudé armády.

Taková zvěrstva působila otupujícím způsobem. Dlouhou dobu jsem z toho byl nesvůj, nacházel se ve stavu tupé rezignace. Skoro už jsem taky podlehl nemoci, která postihla moje druhy - málem jsem začal věřit tomu, že jsme všichni ztraceni a že už vůbec na ničem nezáleží. Všichni byli bez výjimky zlí a nešťastní.

Hauptmann von Barring začal chlastat.

Vzali jsme s sebou jenom kulomet. Rozloučili jsme se se sedlákem a zeptali se ho, odkud si proboha přivezl domů ten tank. S evidentním potěšením nám ukázal papír, na kterém bylo německy napsáno: „My, osádka tohoto tanku, jsme prodali tady tu starou kraksnu sedláku Petru Alexandrovičovi za jednu krávu. Obojí je v provozuschopném stavu.

Heil Hitler!

Polib nám -, drahý straníku.“

Skoro na každé farmě na Ukrajině, ať už velké nebo malé, jste mohli najít nějaké německé auto, vozidlo nebo něco podobného.

Ústup z Kyjeva

Odůvodnili to tím, že mimo vesnici byl zabit untersturmführer SS.

Velitel SS nařídil pro výstrahu ostatním pověsit všechny muže a ženy ve věku od čtrnácti do šedesáti let. Postavili je na střechy nákladňáků, které stály pod provizorními šibenicemi. Na krk jim navlékli oprátky a auta se rozjela.

Když jsme šli kolem, bylo slyšet hlasité a zřetelné zamručení. SS po nás nervózně pošilhávali a sevřeli samopaly pevněji, zatímco naši velitelé nás poháněli, aby nedošlo ke srážce.

Rozpor mezi armádou a SS se stále prohluboval. Himmler tvrdě potíral každý pokus zorganizovat podzemní hnutí proti režimu, jehož byl hlídacím psem, ale nebylo to k ničemu, protože si vybral nesprávného nepřítele. Nebo lépe řečeno, ničil nesprávného nepřítele. Ten pravý - i když to on pochopitelně nemohl vědět - byl teror, jehož použití pokládal za vhodné. Všechno bylo učiněno bez

jakéhokoliv plánu, a výsledkem toho byl Himmlerův pád. Byl to právě ten nekonečný teror, který vzburcoval německý odpor, až se stal opravdovým podzemním hnutím. Jeho kroniky nebyly nikdy sepsány a ani nebudou, protože neexistují žádné záznamy. Nebylo to žádné organizované hnutí, ale existovalo a působilo nenápadně a zdánlivě náhodně. Asi tak, jako když jsme my likvidovali toho hajzla Meiera.

Když jsme vstoupili do Kyjeva, Rusové okupovali polovinu města.

Uvniř jsme se rozdělili do malých bojových jednotek, které se individuálně pokoušely proniknout různými ulicemi města. Rachotil jsem se svým tankem s Portou a Starým. Projeli jsme přes Vozduchfotskoje, pak jsme překročili koleje a ulici Djakova, ve které všechny domy obsadili Němci. Pak jsme se otočili na Pavolo a odjeli na severní okraj města. Projížděli jsme úzkými uličkami a pěšinami, a když začalo svítat, dorazili jsme ke staré továrně.

Na velkém dvoře jsme objevili osmnáct T 34 a pět KW2 seřazených pěkně vedle sebe, a jejich osádky byly nastoupeny pěkně před nimi. Když se naše tanky zjevily najednou ani ne padesát metrů od nich, úplně je to paralyzovalo.

Odstrčil jsem od periskopu našeho nezkušeného unteroffiziera a naráz se rozbouřilo jak dělo, tak i kulomet a plamenomet. Pěkně nastoupená rota popadala na zem jako kuželky a za kratičkou dobu byly všechny ruské tanky v jednom ohni. Hned potom jsme na plný plyn prosvištěli několika ulicemi. Potkali jsme pěší rotu a poslali jsme je všechny kčertu, nejdřív plamenometem a potom kulomety. A naše pásy si to zatím vyřizovaly s těmi, kteří přežili.

Tak takhle jsme to dělali my. Zničili jsme všechno, co se nám připletlo do cesty. Naráz se ozvala rána a tank se zastavil.

Starého tank se zastavil se zlomeným pásem. Vyrazil jsem maximální rychlostí a prohučel to ulicí, abych se dostal do týla ruskému protitankovému dělu. Zlikvidovat ho bylo velice jednoduché, ale jeho osádka najednou začala pálit na Starého tank a zabila dva lidi z jeho posádky. Starej si sedl ke mně a ti druzí dva k Portovi.

Tak to šlo celý den. Bylo to vyčerpávající a monotónní a začínali jsme z toho šílet. Když jsme dojeli zpátky, zjistili jsme, že

5. rota ztratila všechny tanky a že oberst von Lindenau uhořel.

Kyjev byl v plamenech.

Neexistuje brutálnější a více nervy drásající forma války, než jsou pouliční boje. Nikdy nevíš, proti komu zrovna stojíš, a tak střílíš do jedněch a druhých dveří, někdy se zničehonic musíš schovat za cementový kandelábr, protože z baráku na tebe lítají samé kvílící, pískající a bouchající věci.

Několikrát jsme museli dům opustit, protože se pod námi propadl strop a my sletěli tři nebo čtyři poschodí. Bojovalo se tělo na tělo, ke slovu se dostaly i nože a rýče, a po celou tu dobu město hořelo; neustále okolo nás byla spousta plamenů, rámusu a výkřiků. Lidi měli omrzliny, protože venku bylo 40°-50° pod nulou.

Obrovský železný most přes Dněpr vyletěl do vzduchu a zbyly po něm jenom zkroucené železné trubky trčící z vody. Z městské chlouby, rozhlasové stanice s ocelovými stožáry, zbyla jenom hromada šrotu a kabelů. V těch obrovských jatkách byla spousta mrtvých zvířat polita kyselinou. Stovky tun slunečnicových semen a oleje byly zničeny petrolejem a zapáleny. Obrovská depa pro lokomotivy připomínala ze všeho nejvíc sloní hřbitov.

Během ústupu propukla a projevila se naplno naše nenávist vůči SS. Věci dostoupily toho stavu, že žádná jednotka SS si nedovolila jít do útoku s obyčejnou armádní jednotkou za zády.

Opakovaně se stávalo, že když na sebe Rusové a Němci přes ulici stříleli a připletla se do toho jednotka SS, přestalo se na chvíli, aby Němci mohli sejmut ty z SS. Až si to s nimi vyřídili, mohl boj pokračovat.

* * *

Brzo ráno, krátce po rozednění, jsme se dostali k Berdičevu, kde se mělo něco semlít. Kromě našeho pluku tam byly taky záložní jednotky. Protože jsme přišli o tanky, měli jsme být nasazeni jako pěšáci.

My z 27. pluku jsme se okamžitě odplížili do země nikoho, která byla odjakživa našim místem. Zakopali jsme se do úzkých děr pro jednoho muže, ve kterých jsme mohli nepozorovaně ležet, zatímco kolem nás projížděly ruské tanky. Naš úkol byl takový: až tanky přejedou, měli jsme se postarat o pěšáky, kteří šli za nimi. Měli jsme samopaly, plamenomety a v případě nutnosti jsme měli použít zbraně pro boj zblízka, bajonet a rýč.

V našich zákopech to vypadalo hrozně. Na ty, kteří tam zůstali, dopadal jeden granát za druhým. Ubíhala hodina za hodinou a dělostřelecký souboj nabíral na intenzitě. Ve tři ráno najednou všechno ztichlo a palebná čára se přesunula za přední linii.

Potom začalo všechno znovu a s neztenčenou silou.

Naskytl se nám pohled, ze kterého na nás šly mdloby. Pod chuchvalci mlhy se k nám s rachotem blížila horda T 34 a za nimi se táhla obrovská masa pěšáků s nasazenými bajonety.

Náhle se nade mnou zatmělo a kolem mě padaly kousky hlíny. Na čele mi vyrazil studený pot a kolena se mi začala třást. Nad hlavou mi přejel tank, a hned jak byl pryč, byl tu další.

Potom se ozval kulomet a rány z děl. To znamenalo, že je měli v práci naši granátníci a protitankové jednotky. Nedovolil jsem si vystrčit hlavu z díry, protože bych o ni mohl díky T 34 velice rychle přijít. Ale když z díry vedle mě začal vřestět kulomet, narovnal jsem se a podíval, co se děje.

Asi o padesát metrů dál jsem spatřil ruský kulomet připravený k akci. Kolem něj leželo tak dvanáct mužů. V mžiku jsem zamířil plamenomet a stiskl spoušť. Ozvalo se duté zahřmění, vyšlehl rudý plamen a dostali zásah. Dva z nich se nadzdvihli a zase spadli na zem. Hořeli jako pochodně. Potom po mně někdo začal pálit z kulometu, takže jsem se musel rychle schovat a přestat střílet.

Opatrně jsem vystrčil mušku plamenometu z díry, pomocí periskopu zamířil a zmáčkl spoušť. Kulomet okamžitě zmlkl.

Přišla další vlna tanků. Tentokrát to bylo ještě horší, protože oni už věděli, že jsme zalezli v dírách.

Způsob boje pěšáka proti sedmitunovému tanku je tento: voják, podle předpisů naprosto beze strachu, vyskočí z díry, vrhne se zepředu na tank a vyskočí na něj, jednou rukou se rychle zachytne vlečného háku a druhou připevní magnetickou bombu.

Vylezl jsem na obrovský tank, který se na mě řtil plnou rychlostí. Už to samo o sobě bylo příšerně namáhavé, a pot se ze mě lil proudem. Takoví jako já měli to štěstí, že v okruhu tří metrů neviděla posádka vůbec nic. Několikrát se mi stalo, že jsem z toho tanku málem spadl. Ruce jsem měl rozdrásané do krve a nehty celé rozlámané. Ale neohrožený voják se zvedne a připevní bombu na tu ocelovou kolejnici, která obepíná tu nejvyšší část věže. Potom vytáhne pojistku, skočí dolů a praští sebou do jámy po granátu, ve které už leží dvanáct dalších granátníků s kulomety. O pět sekund později se ozve dutá rána a tank se zastaví hlavní v díře. Celá posádka zahynula při výbuchu silné magnetické bomby.

Když se přivalí další T 34, musí nebojácný voják vzít od granátníků jednu minu a ladně se na něj vyšvihnout. Taková věc se za chvíli stane rutinou. Jak užitečná taková rutina je, to jsem zjistil v té chvíli, když kolem mě proletěl kus věže z tanku, opsal úhlednou křivku a spadl kousíček ode mne. Vážil nejmiň půl tuny.

Naše protitankové dělostřelectvo zahnilo tanky zpět a posílalo za nimi miny a protitankové bomby.

Potom promluvila ruská děla a všichni granátníci a nováčci u 27. pluku se z toho mohli zbláznit. Vzali do zaječích a rozprchli se do všech stran. I my, staří mazáci, jsme je následovali. Ruští pěšáci se najednou dali do pronásledování a rozběhli se za námi s divokými výkřiky: „Hurá Stalin! Hurá Stalin!“

Jeden starý major se nás snažil zastavit a přinutit, abychom se obrátili čelem vzad a bojovali s Rusy, ale revolver mu vypadl z ruky, a prchající vojáci ho udupali. Co nás vlastně přivedlo k sobě a přinutilo zastavit se - nevím, ale v každém případě jsme se zastavili; a tak jsme se utkali s Rusy tváří v tvář. Chytil jsem jednomu Mongolovi pušku a snažil se mu ji sebrat. Třískali jsme se a rvali si pušky z rukou jako dvě zvířata. Bylo jasné, že jeden z nás dvou to nepřežije. Posedla mě divoká zuřivost. Popadl jsem pušku a jako blesk jsem mu zabořil bajonet do zad. Zakřičel a spadl dopředu, a ještě z posledních sil se mi snažil vytrhnout pušku z ruky. Musel jsem si na něj stoupnout, abych mohl ten bajonet vůbec vytáhnout. Zařval jsem jako vzteklý býk a s šíleným křikem a napřaženým bajonetem jsem se vrhl do útoku. Na jednoho Rusa jsem naběhl tak silně, že mu bajonet vylezl vzadu mezi lopatkama. Zakřičel, a ústa nechal doširoka otevřená. Všude byl samý řev a skřeky.

Náhle mi ztuhla krev v žilách. S ústy dokořán jsem se podíval nahoru. Obloha byla hustě poseta řvoucími, žhnoucími raketami, které se k nám blížily a zanechávaly za sebou ohnivé ohony.

Vřeštěly hůř než všichni ďáblové ze samotného pekla. Byl to příšerný zvuk, který mi rval nervy jeden za druhým. Všichni jsme se tiskli k zemi a křičeli, protože jsme měli obrovský strach.

Po šestatřiceti hodinách bojů začal ruský útok umdlévat a ochabovat. Výsledkem toho všeho bylo, že se Rusové vrátili na své původní pozice. Potom začal obrovský dělostřelecký souboj a rozpoutala se bitva, která trvala šest dnů a šest nocí. Malý lesík byl za dvě hodiny srovnán se zemí, takže tam nebylo nic, z čeho by se dalo poznat, že tam kdysi nějaký les stál. Seděli jsme v krytu a dívali se do nebe, očima podlitýma krví. Mluvit se absolutně nedalo. I kdybyste křičeli ze všech sil, neslyšeli byste ani to, co vám říká váš soused.

Od úplného zešilení mě zachránilo jenom to, že jsem uviděl Starýho a Portu. Stačil mi jediný pohled na ně, a byl jsem klidný. Seděli tam, jako by se nechumelilo, jako by je to hřmoucí pukající peklo naprosto nezajímalo. Starej kouřil fajfku, Porta hrál na harmoniku a Stalin se mu na klíně stočil do klubíčka.

Nikdo, ani Porta sám, nemohl slyšet, co to vůbec hraje. Ale byl do té hry hrozně zaujatý a vůbec si toho zmatku venku nevšímal.

Možná už má od všeho takový odstup, že když hraje, opravdu nic neslyší.

Čtvrtého dne dopoledne se v našem krytu objevil von Barring.

Vypadal hůř než jindy. Starej nám řekl, že trpí zhoubnou úplavicí a musí většinu času trávit na záchodě s nohavicemi kolem kolen. A taky prý má něco s ledvinami.

Podal Starýmu kus papíru, a na tom bylo napsáno:

„Musíme sehnat nějaké jídlo. Poslal jsem už čtyři oddíly pro zásoby, ale ještě se nikdo nevrátil. Zkusil bys to? Ty a tvoji dva kamarádi. Musíme to jídlo přivést. Vy tři jste moje poslední šance.“

Podívali jsme se jeden na druhého a potom na von Barringa. Seděl naprosto vyčerpaný s hlavou v dlaních. Starej mu poklepal na rameno a přikývl. Dostal příkaz, aby na velitelství nahlásil, že náš telefon je rozstřílený na kusy.

Když jsme se s nádobami na jídlo vynořili z našeho rozbitého zákopu ven, naskytl se nám nepopsatelný pohled. Vypadalo to jako rozoraná měsíční krajina. Z temného nebe neustále padal déšť ohně a oceli. Mraky se převalovaly hrozivě nízko. Starej s obavou potřásl hlavou. Porta lhostejně kývl. Vyskočili jsme ven ze zákopu.

Trvalo nám šest a půl hodiny, než jsme překonali území s dělostřelectvem, i když bylo jen čtyři kilometry široké. Zpátky nám to i s batohy plnými jídla trvalo sedm hodin. Nesli jsme vepřové a žluté fazole.

Seděli jsme v polní kuchyni a jedli, jedli a zase jedli, až z toho začali mít kuchaři strach. Porta si nacpal kapsy horkým masem s tím, že musíme taky myslet na večer. Když jsme si připnuli batohy na záda, vypadaly, jako by byly napěchované k prasknutí. Porta si strčil Stalina do kapsy na kabátě, kterou si ušil speciálně kvůli němu. Tak tam sedě, díval se za obzor, a zrzavá kočka s ručně šitou čapkou mu seděla na klíně.

* * *

Zalezl jsem hluboko pod zem. Rusové nás začali zasypávat minami.

Když jsme v krytu položili ucho na zem, slyšeli jsme duté rány - jejich krumpáč, jak se k nám snažili dostat. Naším úkolem bylo prokopat se k nim, zabít jejich minostřelce a místo toho podminovat pro změnu zase jejich pozice. Leželi jsme na galérii a slyšeli, jak Rusi pracují: bum, bum, bum.

A naráz byl klid. Nikde ani hlásku. Všechny smysly vybičovány k maximu. Možná už skončili, možná za chvíli uslyšíme dusivý zvuk, pak se otevře země a pohltní nás.

Poslouchali jsme čtvrt hodiny. Když jenom tak sedíte a čekáte na zvuk, který nepřichází, je to hrozně dlouhá doba. Zvlášť když je všude jinde kolo vás absolutní ticho.

Poslouchali jsme hodinu.

Potom začaly ty údery znovu. Bylo to, jako by nám vrátily život.

Slyšel jsem, jak si za mnou Starej s úlevou oddechl.

Připravili jsme se do akce.

Starej zašeptal našim mladým a nezkušeným kolegům:

„Pamatujte si tohle: když někoho bodnete nožem, nikdy ho nebodejte mezi žebra, protože se vám tam nůž zasekne. Vždycky mu ho vražte do zad nebo do břicha, a nejlepší je to šikmo shora do slabin. Když nůž vytáhnete, má po šlachách.“

Opatrně jsme se provlekli tunelem, který byl tak úzký, že jsme se místy museli plazit po břiše. Za jedním rohem jsme málem narazili na pár Rusů. Byli od nás sotva pár metrů a kopali něco s krumpáčem. Bez jediného hlásku jsme se k nim připlazili a zezadu je probodli. Všude okolo nás byli v průlezech schovaní naši lidé a čekali na ruské ženisty, kteří se pomalu přibližovali. Už bylo cítit krysy. Porta, Starej, já a dalších šest mladých chlapců jsme se schovali na konec jednoho tunelu a z toho místa jsme viděli všech osm Rusů. Když se ostatní poschovávali, Porta na Rusy zavolal:

„Soudruzi, pospěšte si, pojd'te sem. Odvolali nás odtud.“

Rusové údivem vytřeštili oči do tmavého tunelu, ale neuviděli nás. Jeden z nich se zeptal:

„Máme už jít všichni?“

„Jasně. Ostatní už jsou nahoře, tak si pohněte! Čeká se jenom na vás.“

Když se k nám přiblížili, srazili jsme je k zemi. Ostří nožů se v záři jejich unavených baterek matně leskla. Jeden z nich zarazil špičák jednomu našemu mladému do břicha. Ten začal hrozně řvát, takže jsme mu museli podržnout krk.

Shodili na nás dolů pár granátů.

* * *

Jednoho dne jsme pohřbili Pluta. Nemohli jsme najít jeho hlavu, ale zbytek byl celý.

* * *

Padlo to na 27. pluk. Měli jsme zůstat v evakuovaném sektoru širokém sto dvacet kilometrů a simulovat veliký ústup. Byly tam postavené nadzemní budovy. Během dalších čtyřia dvaceti hodin jsme měli topit v kamnech, aby se kouřilo z komína, a neustále jsme měli na Rusy pálit z kulometů. A kromě toho jsme měli nachystat pasti. Naši rotě přidělili území široké dvacet kilometrů, a nás bylo dvě stě. Měli jsme přísně nakázáno, že za žádných okolností nesmíme opustit pozice dřív, než Rusové naskáčou do zákopu. V naší četě nás bylo třicet a proti nám patnáct set ozbrojených Sibiřanů, nejobávanějších jednotek Rudé armády.

Začali jsme se na to připravovat. Na každých dveřích byla mina, která explodovala v okamžiku, kdy ty dveře někdo otevřel. Když chtěl někdo přiložit do kamen nevinně vypadající polínko, vyletěl do vzduchu svazek leteckých patron. Uvolněná deska na okraji zákopu odpálila padesát tankových min stovky metrů daleko. Bylo to divné, chystat takové překvapení. Proč jsme to tam prostě jenom tak nenechali?

Poněvadž nechat je tam i nenechat je tam, stejně nemělo význam.

Opoledne uběhlo klidně. Rusové si zřejmě nevšimli toho, co se jim přímo nabízelo. Že mají proti sobě jenom hrstku opuštěných a smutných vojáků. Následující noc nebyla zrovna příjemná. Nikdo si netroufl usnout. Jenom jsme tak seděli a koukali. K nejbližšímu sousedovi to bylo tak padesát metrů a nikdo nevěděl, kdy se může příkrást hlídka - třeba hlídka ze samých Sibiřanů. Seděl jsem v rohu, hlavu plnou podobných myšlenek. Před sebou hromadu granátů připravených k použití a dva nabitě samopaly. A bez přestání jsem koukal do tmy.

Za úsvitu začali Rusové tušit, že něco není v pořádku. Vystřelili jsme nad ně pár kulek, ale oni byli dneska nějak odvážní.

Vystrkovali hlavy přes parapety a dívali se na nás. Utíkal jsem za Starým a řekl mu vzrušeně:

„Neměli bysme vypadnout, než už bude pozdě? V tom není rozdíl, jestli tu ztvdneme dvacet nebo čtyřia dvacet hodin!“

Starej potřásl hlavou.

„Svene, rozkaz je rozkaz. A vůbec, ostatní na nás spoléhají, a víš, co je s nima? Utíkají sněhem pryč a nemají moc veliký náskok. Dejme jim šanci, ať se z té pasti dostanou. Jestli to ovšem dokážou.“

Připojil se k nám i Porta a taky nadával. Starej řekl jenom to, že můžeme klidně odejít, ale co se ho týká, on zůstane. A klidně i sám, když to bude nutné.

„Proboha, zavři zobák, ty blbý feldwebele,“ zakřičel na něho Porta vztekle. „Je ti přece jasné, že tě neopustíme. Ale kdyby něco, tak neříkej, že jsme tě nevarovali.“

Vrátili jsme se zpět na své posty. Nedalo se dělat nic jiného, než kouřit a nadávat jako špaček. Dívali jsme se směrem k Rusům a mě-li jsme docela strach. Někteří Rusové teď vylezli na okraj zákopu a něco nám signalizovali. Poslali jsme pár lidí, aby jim tam pár kulek poslali. Oni okamžitě naskákali zpátky do zákopu, ale za chvíli byli venku zas. Náhle jsem ke své hrůze zahlédl, jak se sotva deset metrů ode mě objevil špinavý obličej. Bleskově jsem tam hodil granát. Ten chlap byl namísto mrtvý. Potom nabraly věci rychlý spád. Rusové se producovali ve skupinkách, a Starej dal konečně pokyn k opuštění pozic. Přes zasněženou step jsme se přehnali na lyžích. V pravidelných intervalech jsme za sebou slyšeli výbuchy. Zase se někdo chytil do jedné z našich pastiček. Jinak ale bylo všechno zničené a tiché. Ruské tanky projížděly po dálnici sotva dva kilometry od našeho místa. Po pěti dnech jsme našli i zbytky bývalého 27. pluku. Konečně je vyřadili z boje, měli být reformováni. Ze mě udělali fahnenjunkera, což se mi ani trochu nelíbilo. Až do dneška jsem se vždycky ztratil v davu, ale teď budu muset vystoupit z fronty a přijmout hlášení od kommandofeldwebela, který byl předtím mým nadřízeným. Bylo to jako stát nahý na ulici. Mí kamarádi se smáli od ucha k uchu.

Za pár dní řekl tím starým šeptavým hlasem:

„Až uděláte tu protinacistickou a protigenerálskou revoluci, dáte Adolfovi pár dobře mířených i za mě?“

„Slibujeme, Porto. Dostane do toho svého idiotského kníru tolik pecek, že kdybys mu je měl dát všechny sám, měl bys toho plné zuby,“ řekl Starej.

„Fajn!“

Pak bylo nějakou dobu ticho a bylo slyšet pukání z fajfky.

„Starej, máš tady tu svoji flétu?“

Starej vytáhl svoje varhánky.

„Zahrej tu o té holce, co si češe vlasy.“

Starej začal hrát a já jsem potichu zpíval. Porta ležel a díval se do stropu.

Ich weiss nicht was soll es bedeuten dass ich so traurig bin ein Märchen aus alter Zeiten das kommt mir nicht aus dem Sinn. Po tvářích nám tekly slzy. Porta zašeptal:

„A teď odchází Joseph Porta, z boží vůle stabsgefreiter. Je to hloupé. Slibte mi, že se budete starat o Stalina. A podejte mi ho, ať se na něj ještě naposledy podívám.“

Starej zdvihl kocoura a podal ho Portovi k očím.

„Nezapomeň sežrat Adolfa a Himmlera. Servus!“

Z koutku mu začala vytékat žlutočerná voda, ale pořád se nás pevně držel za ruce. Potom stisk pomalu povolil. Porta byl mrtvý.

„Na drátech leží chlap!“

I když jsem o tom ze začátku neměl tušení, moje druhá cesta do nemocnice byla rozhodující. Zůstal jsem ležet na ostatních drátech, ale odtáhli mě a poslali do týla do nemocnice. Ještě předtím, než jsem se po propuštění vrátil k 27. pluku, poslali mě do tankové školy ve Wünsdorfu v Berlíně na krátký důstojnický kurs. V Berlíně jsem se podivným řízením osudu stal poslem organizace, která strojila úklady proti Hitlerovi. Ale o tom někdy jindy.

Jednoho rána, když jsem ležel v záložní nemocnici ve Františkových Lázních, ke mně přišel malý zavalitý človíček okolo pětadvaceti let, sedl si ke mně na postel, podal mi ruku a zvučnou vídeňštinou mi řekl:

„Drahý příteli, mé jméno je Ernst Stolpe. 7. alpský pluk, blázen nejvyššího stupně. Zuřím jak šílený a mám na to papíry; no, podívej se!“

Podal mi osvědčení, které bylo tak dokonalé, že o takovém snad snil každý voják, který si chtěl podvodným způsobem něco podobného opatřit.

Obergefreiter Ernst Stolpe, 7. alpský myslivecký prapor, utrpěl vážná válečná zranění následkem tří úrazů hlavy. Za žádných okolností nesmí být přidělován k náročným pracím, ani nesmí nosit těžké předměty.

Zvláště ne ocelovou helmu. V případě útoku musí být převezen do nejbližší vojenské nemocnice.

Státní nemocnice 40, Paříž Dr. Waxmund, oberstabsartz

„Drahý příteli, to je krásnej pozdrav Hitlerovi, co ty na to?

Myslím, že ty nejsi blázen, že ne? A jestli náhodou jsi, tak nesmíš říkat, že jsi, protože tomu se říká jak? Dva kohouti na jednom smetišti! Posílám si dopisy, píšu si se spoustou idiotů z velitelství a z posádek. Když potřebuju maličké prázdniny, praštím oficíra po čenichu, pěkně se na něj usměju a ukážu mu svůj papír. Pak mě pošlou do nemocnice. Až budeš v pořádku, ukážu ti Františkovy Lázně a Plzeň a taky Prahu. Chtěl bys vědět, jak jsem se tady do té odmašťovny dostal?“

„Jo, to mi řekni.“ Naráz mi přišlo, že už jsem se několik týdnů nesmál. Poslal jsem Barbaře telegram a ona přijela a potom se sem přestěhovala, aby se o mě mohla starat, ale můj stav se nijak nezlepšoval. Byl jsem hrozně unavený a Barbara se o mě bála.

„Nachystej si ouško a poslouchej, holoubku,“ řekl Stolpe. „Poprvé jsem to schytl ve Francii. Na nákladáku byl kmen stromu a mě to praštilo přímo do krku. Fraktura lebky. Do nemocnice. A zase ven. Na čtrnáct dní, pak jsem kámošům ukázal, jak se správně řídí motorka. Věř nebo nevěř, ale ať se namíste propadnu, jestli nestál plot zrovna v tom místě, kam sem chtěl jet. Letěl jsem vzduchem jak střela a přistál jsem v železném korytě na vodu.

Koryto to vydrželo. Já ne. Nová fraktura lebky a navrch k tomu zlomená klíční kost. Propuštěn bez osvědčení. Za šest týdnů mě tam měli znovu. Tentokrát to byla oj od vagónu. Ted', řekl jsem si, ted' nebo nikdy. Ale ty si neumíš představit, jak hrozně obtížné je opatřit si takové osvědčení o tom, že máš o kolečko míň. Dobrému německému vojákovi kolečko nechybí, ani kousíček kolečka mu nechybí. A to bude ten pravý důvod toho, proč většina německých vojáků měla o několik koleček míň. Takže tohle jsem měl v suchu. Ale pořád jsem na tom ještě pracoval, dokud jsem nezískal ještě něco navrch. Začalo to tím, že jsem domácímu lékaři rozbil nos. Oh, měl jsi ten jeho rypák vidět; chlapče, on doopravdy plakal, to ti můžu odpřisáhnout. 'Jak se vám to líbí?' zeptal jsem se zdvořile. 'Mé jméno je Stolpe.' Ale tohle nefungovalo. Dobrá, řekl jsem si, musíš na to jít trochu víc tvrdě; takže jednou odpoledne jsem řekl hlavní sestře, svraštělé staré panně okolo padesáti let: 'Pryč s kalhotkama, Kleopatro; chci si s tebou promluvit!' To taky nefungovalo, i když mám takový pocit, že ještě pořád doufá. Dobrá, řekl jsem, ale jenom pro sebe, dobrý německý voják se nikdy nevzdává. Potřebuju kladivo. Tak jsem si sehnal kladivo a čekal jsem, až doba dozraje. A jednoho dne jsem zjistil, že doba dožrála: je třeba jít za majorem. Pěkně a zdvořile pozdravit a obdivovat jeho soukromý pokoj. Potom jsem začal obdivovat jeho hodiny, elegantní zlatý kousek. Zeptal jsem se ho, jestli hodně vydrží. Ten chlap neodpověděl, jenom pořád zíral. Takže jsem vytáhl kladivo a vrhl se na ty hodiny. 'Ne, to nejsou vůbec odolné hodiny,' řekl jsem, a oťel kladivo. Zvonek vyzváněl jako šílený. 'Byl to jenom takový levný pól,' řekl jsem a dal mu deset feniků. 'Na to, abyste vyhrál snad v loterii.' Seběhla se polovina nemocnice, ale já jsem mezitím utekl do kuchyně a mrkl jsem na holky, co tam něco dělaly. 'Pěkné horko, že,' povídám. 'Mohl bych vám otevřít okno, holky?' A tak jsem tím kladivem vytloukl šest okenních tabulek. 'Ted' budete mít trochu čerstvého vzdušku, eh, že dámy?' Pak jsem hodil do polévky ponožky, tři šátky a hadru na zem, a zeptal jsem se jich, jestli by mi to nemohli vyprat. Až teprve toto mi vyneslo moje milované papíry.“

Nikdy jsem docela přesně nezjistil, jak moc šílený vlastně Stolpe byl. Ale v jeho chápání příjemných a užitečných věcí nebylo zajisté vůbec nic špatného. Barbara byla hrozně nadšená, že si mě vzal pod svoje ochranná křídla a obveseluje mě těmi historkami.

Většinou to mělo neuvěřitelný vliv.

Jednoho dne, když už jsem chtěl vstát, mi přivezli kolečkové křeslo, protože jsem byl pořád ještě paralyzovaný. Stolpe měl hroznou radost z toho, že mě může vozit. To křeslo se ukázalo maximálně užitečné, zvlášť když se šlo do divadla nebo na nějakou podobnou akci, protože Stolpe mě vždycky jenom zavezl do uličky a pak si sedl za mnou: místa pro dva tam bylo dost.

Spoustu legrace jsme si taky užili, když nás někdo třetí vozil v Plzni nebo Praze po ulici oba dva naráz. Jezdili jsme si jako králové, a s grácií přijímali úsměvy krásných mladých dívek a paní. Jednoho dne nás pozvali na nějaký obrovský večírek, na kterém byli sami staří němečtí a čeští důstojníci. Když nás viděli sedět tak sladce v jednom křesle, byli oni a celý spolek pražských slečen dohnáni málem až k slzám. Stolpe měl na sobě šedo zelenou uniformu a za čepicí strčenou protěž alpskou a já byl v černé tankistické

uniformě s baretem posazeným nakřivo.

Neexistovalo nic, co by pro nás nechtěli udělat. Kapsy jsme měli nacpané dobrotami, které jsme potom v nemocnici rozdali. Dokonce si nás vyfotili. Měli krásnou vzpomínku - myslivec a tankista v jednom křesle.

Pak se ovšem přihodila taková nešťastná příhoda. Tři z těch příjemných dam nás chytily ve městě, jak se Stolpem závodíme s kolečkovým křeslem. A Stolpe neseděl v křesle, ale utíkal vedle něj, co mu nohy stačily. Potom už nás nikdo na žádné večírky nezval.

Když jsme potřebovali nějaké peníze nebo propustku, zavolał Stolpe své přítelkyni, ženě SS-standartenführera v Norimberku.

„Haló, ty můj broučku jeden rozmazlenej,“ zakrákal do telefonu, až se za ním všichni na poště otáčeli. „Jak se daří tomu tvému žebrákovi? Je doma? Že ne? Chytili ho v Rusku, že jo? To je místo akorát pro něho! Poslouchej, ty stará mouro, naučil jsem se nějakou novou polohu, takže jestli máš zájem, měla by ses tady objevit. Ale je to hrozně namáhavá poloha, takže když s sebou nepřivezeš nic na občerstvení, ani se nemusíš namáhat. A nenos to portské jako posledně; vždycky jsem ti říkal, že ten tvůj žebrák nemá ve víně vkus. Nechci vidět ani hlt portského, dokud nevypijeme všechno ostatní, co máš. Tak fajn, nemůžu tady jenom stát a prokecat celý den. Čekám tě ve dvě třicet dva!“

Práskl sluchátkem a neobtěžoval se ani pořádně ho zavěsit, takže se tam tak pěkně houpalo a on se výhrůžně smál, dokud všude nebylo zase ticho. Dvě mladé holky se začaly smát, což byl na tom jinak naprosto nudném místě jediný projev radosti. Postavili jsme se do fronty a koupili známku, kterou potom Stolpe nalepil nějakému policajtovi na čelo. Ten to naštěstí bral s humorem.

K mému velkému překvapení ta oficírská panička ve středních letech na druhý den opravdu přijela a přivezla spoustu věcí z černého trhu. Ernst s ní strávil spoustu hodin v hotelovém pokoji a potom ji poslal zpátky do Norimberka s tím, že má hrozně málo času. Když odjela, celý pokoj se z těch jejích vín a likérů pěkně opil.

Jednoho dne Stolpe zmizel. Poslali ho do speciální nemocnice.

O týden později mi došel dopis:

Odmašťovna, Norimberk, 18. duben 1944

Drahý Svene, kdybys viděl, do jakého svinstva jsem zapadl! Kouření zakázáno.

Vycházky zakázány. V nejvyšší tajnosti chodím na hajzlík a bojím se, aby to taky jednou nezakázali. Až do včerejška jsem jedl pod postelí, až potom mi sestra řekla, že jídlo není zakázané.

Všechny dveře jsou zamčené. Až na latrínu, a ta je pro změnu otevřená dokořán. Před každým oknem jsou železné mříže, ale dodneška jsem nepřišel na to, jestli tam jsou kvůli tomu, abychom my nemohli utéct, nebo aby tím oknem nemohl nikdo vlézt a odnést si nás.

Spoustu pozdravů posílá Šílený Ernst

„Lásko!“

„Lásko! Miláčku, je to skvělé, že tě zase vidím. Moc a moc jsem po tobě toužila...“

„Já taky, Barbaro. Počkej, vezmu ti jeden kufr. Čeká nás auto.

Nechceš se jít někam najíst?“

„Když mě pozveš - proč ne?“

Když jsme povečeřeli, šli jsme do jejího hotelu. Strávila půl hodiny v koupelně. Kupodivu jsme si ještě pořád nepadli do náručí. Byli jsme prostě hrozně unavení, a bylo to příjemné a hezké tak, jak to bylo. Byl jsem klidný, jako už jsem nebyl spoustu nervózních měsíců předtím. Měli jsme si toho spoustu co říct. Ty ostatní věci nám nemohly utéct. Jeli jsme do Potsdamu, zašli na oběd a ruku v ruce se prošli parkem v Sans-Souci.

Na ulicích byl hrozný rachot a hluk. Právě začínal nálet na Berlín. Stáli jsme a pozorovali kouř a plameny nad Neuköllnem a Barbara se ke mně nervózně tiskla. Bombardéry nalétávaly ve vlnách na město, aby shodily svůj náklad.

Náhle se ozval vysoký ječivý zvuk. Okamžitě jsem strhl Barbaru k zemi a lehl si vedle ní. Další bomba dopadla s pískotem na zem.

Barbara vyskočila a s křikem utíkala dolů ulicí, panickou hrůzou celá bez sebe.

Vyskočil jsem a běžel za ní: „Barbaro, lehni si na zem! Barbaro!

Barbaro!“

Zvuk padající bomby mě donutil skočit do jámy. Spadla na mě sprška hlíny. Pár vteřin jsem zůstal ležet, a potom jsem se teprve odvážil vstát. Barbara zmizela.

O dvě stě metrů dál jsem ji našel. Ležela na ulici v kaluži krve.

Necítil jsem nic, neviděl jsem nic. Neslyšel jsem, když hlásili „konec poplachu“. Zastavilo auto. Muž v uniformě mě do něj odvedl. Dozadu naložili pytel, a v něm byla moje Barbara.

Svlékli mě. Doktor řekl něco o šoku. Čísi ruka mě chytla za zápěstí. Byla to jemná ruka, dotkla se mě tím jemným citlivým způsobem, jak tě dělala Barbara - ta Barbara, kterou zabili.

Brigádní velitel

Poslali mě zpátky k mému pluku a povýšili na oberleutnanta a velitele roty. Von Barring se stal oberstleutnantem a velitelem praporu. Ze staré gardy už zůstal jenom oberst Hinka, von Barring, Starej a já. Starej byl teď oberfeldwebel.

Jednoho šedivého deštivého rána jsme se se Starým vraceli z přední linie. Na poslední rovince před naší vesnicí jsme překročili koleje. Došli jsme skoro až na provizorní nádraží, když se ozval obrovský výbuch munice a vzduch se rozezněl dobře známým hrozivým hvizdem. Starej mě bouchl do zad, až jsem spadl do jámy. A on mě následoval.

Další půl hodiny to vypadalo, jako kdyby nastal konec světa.

Nepřetržitě vytí, výbuchy, dunění a rachot od nekonečných explozí. Oslňující plameny vystřelovaly do vzduchu a znělo to, jako by někdo práskal bičem. Všude, kam se člověk podíval, vybuchovaly bomby a granáty. Vzduchem proletěly dva nákladní vagóny a spadly asi padesát metrů od kolejí. Tím výbuchem byl zničen celý podvozek těžkého nákladního vagónu a s rachotem se zřítil nedaleko od nás. Dva vysoké tovární komíny šly k zemi.

Jeden z nich vypadal, jako by se rozlomil na několika místech najednou. Ten druhý se skládal pomaleji, a skončil na zemi v obrovském množství prachu. Všechny domy široko daleko byly srovnány se zemí.

Ticho, jež následovalo, bylo strašné. Pomalu jsem přicházel sám k sobě. Stoupl jsem si a podíval se kolem sebe. Starej ležel kousek ode mne.

„Fajn, Starej, myslím, že bysme měli jít. To byla ale šlupka, žejo?“

Nikdo mi neodpověděl.

Měl obě nohy zlomené, levý bok rozdrcený a rameno vypadalo skoro stejně.

Vzal jsem mu hlavu do klína a šátkem jsem mu osušil čelo.

„Starej, ty chlapíku,“ zašeptal jsem, „myslíš, že vydržíš do skladu, když tě tam odnesu?“

Na vteřinku otevřel oči.

„Starej už to má za sebou, Svene. Radši zůstaň tu a drž mě za ruce. Nebude to trvat dlouho. Vytáhni mi cigáro, jestli nějaké máš.“

Zapálil jsem cigaretu a dal mu ji do úst. Dělal mu velké problémy mluvit.

„Až odejdu, napiš ženě a dětem, jo? Víš, jak se to píše: kulka do spánku, žádná bolest... Ani mě vlastně nic tak moc nebolí, snad kromě těch zad, když mluvím... Moje dýmka a nůž jsou pro tebe, ten zbytek, prosím tě, pošli k nám domů spolu s těmi dvěma dopisy, které mám v knížce.“

Chvilku jsme jenom tak beze slova leželi. Oči měl zavřené, a tělem mu procházely vlny křečovitě bolesti. Přidržel jsem mu u úst svoji nádobku na vodu.

„Starej, tady je trochu šnapsu. Zkus se trochu napít.“

Vypil pár doušek a znovu otevřel oči. Chraptivým hlasem řekl:

„Co mě štve nejvíc, je to, že tě tu nechám samotného. Doufám, že se dostaneš domů v pořádku, do té vaší krásné země. Musí být krásná, když jsi mi o ní tolikrát vyprávěl.“

Když bylo po všem, naložil jsem si ho na ramena a těžce se s ním vlekl rozmáčeným sněhem, ve kterém mi neustále klouzaly boty.

Plakal jsem a zatínal zuby v bezmocné zuřivosti pokaždé, když jsem uklouzl. Po krku mi stékal pot a dech jsem měl sípavý a horký.
Rusové ustrnuli v úžasu, když jsem se dokolíbal do pokoje se svým mrtvým kamarádem a položil ho na postel. Potom přišel von Barring.
„Tak on už taky,“ zasténal von Barring. „Já to snad nevydržím.“
Chytil mě za rameno a řekl: „Svene, pomalu ale jistě začínám bláznit. Když vydávám rozkazy k útoku, cítím se jako řezník...“
Celý se třepal, pak se sesunul na židli a hlavu položil do dlaní.
„Bože dobrotivý, dej, ať to všechno brzo skončí! Ať už to proboha brzo skončí!“
Do dvou sklenic nalil vrchovatě vodky a jednu z nich mi podal.
Vyprázdnil jsem je na jeden ráz. Nalil znovu, ale když je chtěl už zdvihnout, podržel jsem mu ruku.
„Eriku,“ řekl jsem mu, „nechme si na potom, až pohřbíme Starýho.“
Musíš jít se mnou, a musíme to udělat teď. Jenom my dva a nikdo jiný, protože jsme ho znali ze všech nejlépe. Potom se s tebou klidně upiju k smrti.“
Z nacistické vlajky jsme servali svastiku, a pak jsme ho do ní zabalili.

* * *

Utáhl jsem si řemínek pod bradou a posunul helmu. Přeběhl jsem očima celou tu rotu, které jsem byl velitelem.
Napravo ode mě stával hauptfeldwebel Edel. Umřel na tyfus v roce 1943.
Hned za ním býval vysoký dobrosrdečný feldwebel Bielendorf. Byl pohřben zaživa spolu s celou 4. četou během boje o předmostí Kuban.
Napravo u druhé čety stál Starej. Granát ho roztrhal předevčírem.
Za ním stál stabsgefreiter Joseph Porta, který se odebral na věčnost s břichem rozpáraným od kuchyňského nože.
Vedle něj Titch, stále nezvěstný.
Pluta dostala bomba v lese u Rogileva.
Hugo Stege, unteroffizier, uhořel ve svém tanku a s rozpáraným bokem od střepiny granátu.
Asmus Braun, veselá kopa; obě nohy a jedna ruka pryč v únoru 1942.
Unteroffizier Bernhard Fleischmann, zmizel v Moskvě poté, co utekl ze zajateckého tábora na Sibiři.
Gefreiter Hans Breuer, degradovaný poručík od policie, popraven poté, co si nechal úmyslně přejet jednu nohu tankem.
Dále 5. četa - leutnant Huber, pouhých devatenáct let, opravdový kamarád. Jednoho dubnového rána roku 1943 mu to utrhlo obě nohy, a on zůstal ležet na ostatém drátě a vykrvácel, volaje přitom svoji sestru Hildu.
Střelec-tankista Kurt Breiting, šestnáct let, zemřel za strašlivých bolestí při bojích v pancéřovém vlaku v červnu 1943, když mu v rukách explodoval fosforový granát.
Obergefreiter Willy Pallas, malý a věčně vysmátý, byl zabit stejným způsobem.
Střelec Ernst Valkas, měl hlavu rozdrčenou napadrť. To byl jeho mozek, který jsem ze sebe tenkrát seškrabával.
Oberleutnant von Sandra. Granát mu vybuchl přímo do břicha a vyrval mu střeva.
Leutnant Bruno Haller, čtyřiatřicet let. Vyskočil z hořícího tanku se svým škaředě spáleným bratrem v náručí. Sám na fosforové popáleniny zemřel. Oba bratři byli ruku v ruce pohřbeni u Berdičeva. Spolu prošli Hitlerovými koncentráky a trestními pluky, a spolu spočinuli v chladné zemi na ruské stepi.
Bože, jestli doopravdy existuješ, potom se modlím, abys celou tu obrovskou armádu mrtvých nechal navěky pochodovat před očima polních maršálů, kteří jsou za tohle všechno zodpovědní! Ať jim rachot těžkých bot těchto mrtvých vojáků nedá nikdy spát! Nech je do smrti se dívat do těch stovek a tisíců žalujících očí. Přiveď všechny matky, ženy a sestry, a postav je před ně, ať jim vmetou do tváří jejich vinu! To oni a jejich důstojníci plánovali masové vraždy jenom proto, aby se zavděčili nepříteli

talentovanému měšťákovi, hysterickému čalounickému nádeníkovi.

Zničehonic jsem se vzpamatoval a uvědomil si, že mi hauptfeldwebel podává hlášení. Zasalutoval jsem a vydal povel:

„Rota číslo 5. Roto - k lici - zbraň!“

Tito muži byli velice špatně cvičení a jejich pohyby byly hrozně líné. Spousta z nich měla za sebou jenom základní třítydenní přijímač.

„Roto - vpravo hled' - vpravo zatočit - pochodem vchod!“

Dvě stě kusů dělostřelců se táhlo nekonečným proudem rozbředlého sněhu. Dál a dál - zaujmout své pozice.

Oberstleutnant von Barring a já jsme seděli v bunkru mé roty.

Svíčka třepetavě dohořívala. Chlastali jsme jak duhy.

Před námi stála celá baterie prázdných a poloprázdných lahví od vodky a koňaku.

Barring měl nervy úplně na cucky. Už nevydržel být střízlivý ani chvíli. Když se mu to přece jenom náhodou povedlo, dostával takové záchvaty zuřivosti, že jsme ho museli přivázat k posteli, aby si něco neudělal, nebo aby něco neudělal nám. Abysme ho udrželi aspoň trochu pod kontrolou, střídavě jsme s ním já a Hinka pili. Sami bysme ani já ani Hinka taková kvanta chlastu nezvládli. Průběžně se udržoval ve stavu totální opilosti, ve kterém byl jakž takž normální.

„Svene, jaká je to všechno špinavost,“ řekl a nalil si plnou sklínku vodky. Vodka pil stejně, jako by to bylo pivo. „Když si uvědomíš, co všechno do nás Adolf a ten lhář Goebbels cpou, je to neuvěřitelné! Zdá se nám to, nebo je to pravda, že takové lži a protimluvy jim celý národ uvěří a spolkně? Co se to stalo s Němci? Všichni víme, že se řítíme přímo do pekla, víme to celou dobu. Copak jsme sebevrazi, jeden vedle druhého? Nebo jsme opravdu tak stupidní, jak vypadáme? Tak slepí a chtíví moci, a tak hloupí? Myslím, že jsme naprosto zešileli... já jsem šílený, já to vím.“

Von Barring „Pamatuješ si, jak Adolf vriskal z rádia:

„Když chci dobýt Stalingrad, není to proto, že by se mi líbilo, jak se jmenuje, ale protože je nutné ukořistit nepříteli toto důležité nervové centrum ruské říční dopravy, a Stalingrad dobudu, až uzraje čas!“ Po pár týdnech, když celá šestá armáda padla do zajetí, ten idiot vylezl nahoru a za obrovského aplausu svých partajníků řval, že když zjistil, že dobýt Stalingrad nemá pro konečné vítězství našich jednotek žádný smysl, nařídil dočasný ústup! Lidi z toho měli hroznou srandu. Jedno sto a osmdesát tisíc vojáků jednoduše nemůže být staženo. Byli rozdrceni u Stalingradu, u toho ‘nedůležitého’ města.“

„Jasně,“ opáčil jsem. „Ten podvod je jasný jak facka; ale co zmůže jeden trestní pluk proti šedesáti až sedmdesáti miliónům řvoucích fanatiků, kteří nic nevidí, protože nic nechťejí vidět.“

Raději padnou, než aby prohráli válku - to říkají dneska, když válka je už dávno prohraná. Znamená to vlastně tohle: raději necháme padnout jiné, než bychom sami přišli o život. V Berlíně jsem slyšel jednu ženskou, která říkala, že i kdyby na frontě zbyl jenom jeden jediný německý pluk, tak Německo válku vyhraje, ovšem za předpokladu, že by to byla SS-leibstandarte!“

„Ženské jsou nejhorší ze všech,“ řekl von Barring. „Bůh mě ochraňuj před fanatickými ženskými. Ale kčertu s tím vším. Hitler prohrál válku, to je jasné. Druhá věc je, jestli ten slavný pád někdy uvidíme. Brzo bude řada na nás. Představ si to, my žijeme jenom z víry v to, že se celá ta věc co nejdřív zhroutí! Pijme, Svene, to jediné nám zbývá.“

„Pijme na to, ať brzo potkáme nějaké hezké ženské. Ať už fanatičky nebo ne, mně je to úplně jedno!“

„Jo, zezadu jsou všechny stejné: jsou krásné. Jenom kdyby v sobě neměly takový ten zkurvený podřízenecký syndrom. Nemůžeš s nima mluvit, protože nikdy nebudou umět nic jiného, jenom ležet na zádech a na všechno, co jim řekneš, budou přikyvovat a říkat ‘ano’ a ‘ámen’. Potkals už někdy ženskou, která by měla vlastní názor?“

Přerušil nás řinčivý zvuk polního telefonu. Bylo to pro mě. Měl jsem jet do Lvova a přivést odtamtud čtyřicet drahých tanků.

Pravděpodobně to byly poslední, které někde armáda vyhrabala.

Ten výlet do Lvova byl ale odložen, protože Rusové se zrovna v tu dobu rozhodli zaútočit, a měli jsme s

nimi spoustu práce.

Jednoho dne při inspekci za mnou von Barring přišel do krytu.

Zastavil se a mrtvě se na mě podíval.

„Ted’ už mě nebudou otravovat,“ řekl a odešel.

Spěchal jsem za ním.

Venku před krytem začal střílet do vzduchu světlice všech možných barev, takže střelci nevěděli, co vlastně chce. Skočili jsme na něj, svázali ho a odnesli zpátky do krytu. Chraptivým a řinčivým hlasem neustále něco křičel, pořád koukal před sebe, oči rozjeté hrůzou, hrůzou, kterou cítil jenom on sám, ale kterou jsme si my ostatní dokázali docela dobře vybavit:

„K vašim službám, veličenstvo! Veličenstvo Hitler, ha, ha, ha!“

Oberstleutnant von Barring od pluku smrti se hlásí ke službě v pekle. Jsem zde, i s nejlepšími panáky Jeho Veličenstva! Vrah von Barring se hlásí do služby, Vaše Veličenstvo, Adolfe Hitlerě!“

Zacpal jsem si uši, abych neslyšel jeho smích. Situace dospěla do bodu, kdy chybělo málo a v bunkru by zavládla všeobecná panika.

Každý se tam na něj díval jako na šílence, takže jsem na něj radši skočil a srazil ho k zemi.

Ted’ už jsme tedy u pluku smrti zbyli jenom dva, Hinka a já.

Barring, ten mladý a přátelský chlapec se srdcem plným čisté lásky, který se nás jako jediný zastal, když nás ten hajzl Meier týral, se z toho vypětí zhroutil.

Nějaký čas poté jsme byli s Hinkou na krátké služební cestě.

Zastavili jsme se v Giessenu a zašli do vojenské nemocnice pro duševně postižené podívat se na Barringa. Byl připoután k posteli a idiotsky se šklebil. Vůbec nás nepoznával. Sliny mu kapaly po bradě a byl na něj škaredý pohled. Když jsme jeli zpátky, byli jsme úplně otřeseni. Hrozně dlouho neřekl nikdo ani slovo.

Nakonec se Hinka nervózně - ne, zoufale usmál, a řekl:

„Takže to s náma nevypadá ještě tak špatně, jak jsme si mysleli.“

„To ne. Tohle bylo opravdu hrozné.“

„Kdyby se to přihodilo komukoliv z nás, pomůžeme si z toho navzájem?“

A podal mi ruku.

SVEN HASSEL
LEGIE
PROKLETÝCH

Z anglického vydání The Legion of the Damned (Corgi Books, a division of Transworld Publishers Ltd., London,

1989) přeložil Zdeněk Strnad Obálku s použitím ilustrace Zbyňka Války navrhla Jiřina Vaclová
Typografická úprava Jaroslava Slavíková Vydalo nakladatelství VOTOBIA v Olomouci roku 1996

ISBN 80-7198-087-0

VOTOBIA
P. O. BOX 214
771 00 OLOMOUC

Další tituly z nakladatelství VOTOBIA s válečnou tematikou

Robin Cross CITADELA - Bitva u Kurska

Kniha anglického historika pojednávající o největší tankové bitvě
2. světové války vykresluje celou válku na východní frontě v jejím nejkritičtějších bodě.

Miroslav Šnajdr Palubní stíhači Jejicho Veličenstva

Publikace o letadlových lodích, stíhacích letounech a bitvách britského námořního stíhacího letectva,
kterou doplňují fotografie a technické nákresy.

Připravujeme:

Sven Hassel Monte Cassino

Další osudy mužů hitlerovského tankového pluku, bojujících tentokrát na svazích svaté hory u italské
vesnice Cassino. Mužů, kteří jsou obklopeni krví a krysami a pro něž neexistuje hrůza ani utrpení, kterým
by neprošli; mužů, jež nezajímá, kdo vyhraje válku. Potřebují přežít.